

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI

TR63 Bölge Planı

2014-2023

İçindekiler

SUNUŞ.....	iv
ÖNSÖZ	vi
YÖNETİCİ ÖZETİ	viii
BÖLGE PLANI HAZIRLIK SÜRECİ	1
1. TR63 BÖLGESİ GENEL GÖRÜNÜMÜ.....	5
2. TR63 BÖLGE PLANI 2014-2023 STRATEJİ METNİ	34
2.1. STRATEJİK GELİŞME EKSENLERİ	43
2.1.1. Enerji Üretim Merkezi Doğu Akdeniz	43
2.1.2. Sanayide Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Ve Teknolojik Gelişme	59
2.1.3. Tarımda Yapısal Dönüşüm Ve Kırsal Kalkınma	80
2.2. POTANSİYEL GELİŞME EKSENLERİ	99
2.2.1. Lojistik Sektörünün Geliştirilmesi	99
2.2.2. Turizm Potansiyelinin Ekonomiye Kazandırılması	113
2.3. KENTSEL GELİŞME VE SOSYAL KALKINMA	127
2.3.1. Kentsel Altyapının İyileştirilmesi.....	127
2.3.2. Sosyal Altyapının İyileştirilmesi	137
2.4. MEKANSAL POLİTİKALAR	146
2.4.1. TR63 Alt Bölgelerinin Oluşturulması.....	146
2.4.2. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleri.....	147
2.5. TR63 BÖLGESİ ALT BÖLGE STRATEJİLERİ	164
3. 2014-2023 TR63 BÖLGE PLANI SÜRECİNDE HEDEFLenen PROGRAM VE PROJELER	171
4. FİNANSMAN.....	199
5. İZLEME, DEĞERLENDİRME VE KOORDİNASYON	201
6. PERFORMANS GÖSTERGELERİ	202
7. KAYNAKÇA	204

Tablolar Listesi

Tablo 1. TR63 Bölgesi Nüfus Verileri	7
Tablo 2. TR63 Bölgesi Doğurganlık ve Kaba Doğum Hızı Göstergeleri	11
Tablo 3. İllere Göre Göç Verileri	11
Tablo 4. TR63 Bölgesi Gayrisafi Katma Değer Verileri (1.000 TL)	15
Tablo 5. GSKD ve İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı (%)	16
Tablo 6. TR63 Bölgesi'nde Tarım Alanlarının Kullanımı (2012)	21
Tablo 7. Bitkisel Üretim Miktarları (2011)	22
Tablo 8. TR63 Bölgesinde Yapılması Planlanan Termik Santraller.....	24
Tablo 9. TR63 Bölgesinde Bulunan İllerin Ülke Gruplarına Göre İhracat Verileri (2012, ABD Doları) ...	25
Tablo 10. TR63 Bölgesinin Sanayi Dokusu	60
Tablo 11. Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	128
Tablo 12. Bertaraf Yöntemine Göre Atık Miktarı (%)	129

Şekiller Listesi

Şekil 1. Yıllar itibariyle TR63 Bölgesinde Hastane Sayıları ve Yatak Sayıları	14
Şekil 2. Gayrisafi Katma Değer İçerisinde Sektörel Paylar (%).....	15
Şekil 3. Yıllara Göre Türkiye ve TR63 Bölgesindeki İllerde Kredi/Mevduat Oranı	27
Şekil 4. TR63 Bölgesi Termik Santral Enerji Üretimi Projeksiyonu	47
Şekil 5. TR63 Bölgesi Hidroelektrik Üretim Kapasitesi Projeksiyonu	48
Şekil 6. TR63 Bölgesi'nde Rüzgar Enerjisi Kurulu Kapasitesi Projeksiyonu.....	49
Şekil 7. Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme Sektörü Gelişme Hızı	101
Şekil 8. TR63 Bölgesi İlçelerinin Gelişim Düzeyleri	146

Haritalar Listesi

Harita 1. Türkiye’de Düzey 2 Bölgeleri	5
Harita 2. TR63 İllerinin İdari Bölünüşü.....	6
Harita 3. TR63 Bölgesinde İlçelere Göre Nüfus Artış Hızı (2011/2012) (binde).....	8
Harita 4. TR63 Bölgesinde İlçelere Göre Nüfus Yoğunluğu (2012) (kişi/km ²).....	9
Harita 5. TR63 Bölgesinde Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların İlçelere Göre Dağılımı (2012).....	18
Harita 6. İllere Göre Kişi Başı İhracat (USD, 2012).....	26
Harita 7. İllere Göre Yabancı Ziyaretçilerin Tesise Geliş Sayısı (2011).....	28
Harita 8. TR63 Bölgesi Ulaşım Ağı.....	29
Harita 9. TR63 Bölgesi İlçelerinin Çok Modlu Erişim Haritası	30
Harita 10. TR63 Bölgesi Fay Hatları ve Yerleşim Alanları.....	31
Harita 11. TR63 Bölgesi Gelişim Şeması	36
Harita 12. Projeler-Transit Boru Hatları.....	46
Harita 13. Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası	50
Harita 14. Akkuyu Nükleer Santrali, Boru Hatları Bölgesi ve Enerji Bölgesi	51
Harita 15. TR63 Bölgesi Enerji Sektörü Gelişim Haritası.....	53
Harita 16. TR63 Bölgesi Önemli Sanayi Alanları	61
Harita 17. Küme ve Potansiyel Küme Alanları	64
Harita 18. TR63 Bölgesi Sanayi Sektörü Gelişim Haritası.....	67
Harita 19. TR63 Bölgesi Tarım Alanları	83
Harita 20. TR63 Bölgesi Tarımsal Gelişim Haritası.....	87
Harita 21. Türkiye’deki E-Yollar (Uluslararası Yol Ağı)	102
Harita 22. TR63 Bölgesi Limanları.....	103
Harita 23. TR63 Bölgesi Demiryolu Ağı.....	104
Harita 24. Lojistik Gelişim Haritası.....	105
Harita 25. TR63 Bölgesi Lojistik Sektörü Gelişim Haritası.....	107
Harita 26. Turizm Gelişim Bölgeleri	117
Harita 27. TR63 Bölgesi Turizm Sektörü Gelişim Haritası	119
Harita 28. TR63 Bölgesi Deprem Haritası	130
Harita 29. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleri	148
Harita 30. Hatay İl Merkezi, Samandağ, Yayladağı, Altınözü Alt Bölgesi	151
Harita 31. Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Hassa Alt Bölgesi.....	153
Harita 32. İskenderun, Belen, Dört Yol Alt Bölgesi	155
Harita 33. Osmaniye, Toprakkale, Erzin, Bahçe, Hasanbeyli Alt Bölgesi	157
Harita 34. Kadirli, Sumbas, Andırın Alt Bölgesi.....	159
Harita 35. Pazarcık, Çağlayancerit Alt Bölgesi	160
Harita 36. Kahramanmaraş İl Merkezi, Türkoğlu, Göksun Alt Bölgesi.....	162
Harita 37. Elbistan, Afsin, Ekinözü, Nurhak Alt Bölgesi	163
Harita 38. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleme Analizi.....	166

SUNUŞ

Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinden oluşan TR63 D zey2 Bölgesi'nde faaliyetlerine devam etmekte olan Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOğAKA), uyguladığı mali ve teknik destek programları, düzenlediği eğitim programları, çalışma ziyaretleri ile sektörel ve tematik bazlı kongre, konferans, alıştay ve fuar organizasyonları gibi faaliyetlerle bölgesel kalkınmaya çok yönlü olarak katkı sağlamaya devam etmektedir.

Tüm bu çalışmaların esasını oluşturan ise faaliyetlerine başladığı 2010 yılında DOğAKA tarafından hazırlanan ve Kalkınma Bakanlığı onayı ile yürürlüğe giren TR63 Bölge Planı 2010-2013 strateji metni olmuştur. Sadece DOğAKA faaliyetleri için değil, bölgedeki kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlar için rehber niteliği taşıyan bölge planındaki hedef ve stratejiler, bölgesel kalkınmada TR63 Bölgesi'nin kaynak ve potansiyellerini ortaya koymak suretiyle ilgili tüm kesimler için temel referans kaynaklardan biri olmuştur.

2014 yılı ile birlikte uygulanmaya başlanılacak olan TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji belgesi de önümüzdeki dönemde kamu ve özel tüm kesimler tarafından, bölgesel kaynakların, ekonomik ve sosyal kalkınma odaklı olarak değerlendirilmesine öncülük edecektir. Bu yönü ile bölgedeki tüm kesimleri yakından ilgilendirmekte olan bu çalışma, yaklaşık 1,5 yıllık bir süreç içerisinde, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerindeki kamu ve özel çeşitli kesimlerin katkıları ile tamamlanmıştır. Her üç ilde de tüm ilçelerde yapılan İlçe alıştayları ile başlayan süreç, Yönetim Kurulu Toplantıları, Kalkınma Kurulu Toplantılarında yapılan çalıştaylar, resmi yazışmalar, anket uygulamaları ve internet sitesi üzerinden alınan görüş ve önerilerle tüm kesimlerin görüş ve katkıları ile tamamlanmıştır.

Katılımcılık anlayışının esas alındığı çalışmalar sonucunda; TR63 Bölgesi'nin rekabet gücünün daha yüksek olduğu Enerji, Sanayi ve Tarım sektörleri, bölgesel kalkınmada önceliklendirilmiş ve Stratejik gelişme Eksenleri olarak yeni Bölge Planında yer almıştır. Her üç sektörde de gerek ulusal, gerekse uluslararası ölçekte üretim hacmi ve rekabet gücüne sahip bölgede, bu sektörlerdeki yenilikçi uygulamalarla rekabet gücünün artırılması, insan kaynakları ve  niversiteler ile sektör arasındaki etkileşimin geliştirilmesi ve altyapının iyileştirilmesi temel hedefler arasında yer almıştır.

Bu sektörlerin yanı sıra coğrafi konumu ve zengin altyapı olanakları nedeniyle lojistik ve turizm sektörlerinde önemli ölçüde gelişme potansiyeline sahip bölgede, bu sektörlerin bölgesel kalkınmadaki etkisi artırmak amacıyla Lojistik ve Turizm sektörlere Potansiyel Gelişme Eksenleri arasında yer verilmiştir. Ulusal ve uluslararası ekonomik sektörlerde hızla büyüyen ve diğer sektörlerin gelişmesini de doğrudan etkileyen lojistik sektörü, TR63 Bölgesi'nde en hızlı büyüyebilecek sektörler arasında dikkat çekmektedir. Yine uluslararası turizm hareketliliğinde, klasik deniz turizmciliğine oranla ekonomik hacmi giderek artan inanç, kültür, gastronomi ve doğa turizmi gibi

alternatif turizm türlerinde zengin bir potansiyele sahip bölgede, turizm sektörünün ekonomiye kazandırılması önceliklendirilmiştir.

Bununla birlikte daha çok ekonomik yönü ile öne çıkan bu sektörler sosyal kalkınma ve bölgedeki yaşam kalitesinin artırılması yönü ile katkı sağlayacak olan Kentsel ve Sosyal Altyapının iyileştirilmesi eksenini ise gerek merkezi kuruluşların gerekse yerel yönetimlerin yatırımları ile geliştirilmesi gereken müdahale alanları olarak Bölge Planında yer almıştır. Bu eksen doğrultusunda temel altyapı hizmetlerinin yanı sıra katı atık yönetimi, geri dönüşüm sistemleri, sosyal altyapı olanakları, okul öncesi eğitim ve mesleki eğitim ile kent içi ulaşım sistemleri merkezi ve yerel yatırımlarla geliştirilmesi gereken alanlar olarak plan metninde yer almıştır.

Diğer taraftan, plan hazırlıkları sürecinde bir araya gelen Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA), Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA), İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA), Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) ve Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ) muhtemel işbirliği alanlarına yönelik çalıştaylar düzenlemiştir. Bu çalıştaylarda ekonomik ve sosyal sektörler bölgesel potansiyeller doğrultusunda ele alınmış ve öncelikli olarak tespit edilen Turizm, Lojistik ve Enerji sektörlerinde hedef ve stratejiler geliştirilmiştir. Bununla birlikte daha dar alanda TR63 Bölgesi ile TR62 ve TRC1 Bölgeleri arasında sanayi üretim kapasitesinin geliştirilmesine yönelik endüstriyel simbiyoz alanında işbirliği yapılabileceği belirlenmiştir.

Bölgedeki ekonomik ve sosyal kaynakların bölgesel kalkınmada daha etkin değerlendirilmesine yönelik olarak mekansal ya da sektörel bazda spesifik öncelik ve tedbirlerin yer aldığı Bölge Planı, aynı zamanda ulusal ölçeğe yönelik öncelik ve tedbirler de içermektedir. Böylece yerel ve ulusal önceliklerin eşgüdüm içerisinde ele alınmasına da katkı sağlayan plan metni, ulusal ölçekte de merkezi idarelere referans olabilecek niteliktedir.

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI

ÖNSÖZ

Dünya üzerindeki ekonomik ve sosyal hareketlilik, sınır ve mekan gözetmeksizin gelişmiş ve artık tüm dünyada yerleşmiş bir terim olarak küreselleşme kavramı ile birlikte uluslararası ekonomik ve sosyal ilişkiler, sadece ulusal nitelikli oluşumların hareket alanı olmaktan çıkarak en küçük yerel organizasyonların dahi temsil edilebildiği bir alan haline gelmiştir. Günümüzün küresel düzeni içerisinde, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları, uluslararası bir etkileşimle bir yandan aralarındaki sınırları ortadan kaldırırken diğer yandan ortak pazar haline gelmiş uluslararası platformlarda bölgesel veya yerel kaynakları ile rekabetçi yapılarını ortaya koymaktadırlar.

Bu rekabetçi yapının oluşturulmasında bölgesel kaynaklar ile birlikte bölgedeki çeşitli alanlardaki temsil yeteneğini de önem kazanmaktadır. Bölgesel düzeyde sağlanan kamu, özel sektör ve sivil toplum işbirliği, bu oluşumların her birinin ayrı ayrı göstereceği rekabet gücünden çok daha etkili ve rekabetçi olmaktadır. Küresel, ulusal veya bölgesel anlamda ölçeği ne olursa olsun bölgesel kaynakların, sosyoekonomik kalkınmaya yönelik olarak değerlendirilmesinde önemli bir faktör olan bu işbirliği, Kalkınma Ajansları'nın temel kuruluş gerekçeleri arasında yer almaktadır. Ülkemizde 5449 sayılı Kanun çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmekte olan Kalkınma Ajansları, bu faaliyetlerde katılımcılık ile birlikte kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliğine önem vermektedir.

Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde 2010 yılından bu yana faaliyetlerini sürdürmekte olan Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı da ilgili mevzuatta verilen görevlerde hem katılımcılığı hem de yerel işbirliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu çerçevede, 2010 yılında tamamlanan ilk Bölge Planı çalışmasında olduğu gibi 2014-2023 yılları arasında uygulanacak olan yeni Bölge Planı hazırlıklarında da katılımcılık esas alınarak bölgesel işbirliğini geliştirecek stratejilere yer verilmiştir.

DOĞAKA tarafından hazırlanan TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji belgesi, sadece Ajans faaliyetleri ile sınırlı kalmayıp, bölgede topyekün kalkınmaya katkı sağlayacak tüm ilgili kurum ve kuruluşların referans alabileceği bir çalışmadır. Ajans uzmanları tarafından 2012 yılında bölge genelinde yapılan çalıştaylarla başlatılan süreç, Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu Toplantılarında taslak metinlerin değerlendirilmesi, resmi yazışma ve anket uygulamaları ile paydaş görüşlerinin alınması ve nihayetinde de ulusal öncelik ve hedeflerle uyumluluğu bakımından merkezi birimlerin görüş ve onaylarına sunulması ile tamamlanmıştır. bölgemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasına yönelik kaynak ve potansiyeller ilçe ölçeğine kadar incelenmiş ve Plan metninde de yer aldığı üzere ilçe ölçeğinde yapılan analizler bu Plan ile merkezi kurumların da dikkatine sunulmuştur.

Bu yönü ile hem yerel kaynak ve potansiyellerin farkındalığını artıran hem de katılımcılığı ön planda tutan bir yöntem benimsenmiş ve bölgemizin tüm kaynaklarının Plan metni içerisinde yer almasına özen gösterilmiştir.

Bundan sonraki aşamada ise, Bölge Planında **“Nitelikli insan kaynağı ve gelişmiş altyapı olanakları ile rekabet gücü ve yaşam kalitesi yüksek bölge”** olarak belirlenen vizyon çerçevesinde, bölgedeki ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinde ve yatırım programlarında, Plan metninde yer alan öncelikleri de göz önünde bulundurmaları önemli görülmektedir.

Bölgemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasına önemli katkılar sağlayacak olan TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji belgesinin hazırlanmasında emeği geçen başta Hatay Valisi Sn. M.Celalettin LEKESİZ ve Osmaniye Valisi Sn. Dr. Mehmet ODUNCU olmak üzere DOĞAKA Yönetim Kurulu Üyelerine, görüş ve önerileri ile Plan metninin oluşmasında önemli katkıları olan DOĞAKA Kalkınma Kurulu Üyelerine, il ve ilçe teşkilatı yöneticilerimize, çalıştaylarda yer alan tüm katılımcılara ve teknik uzmanlık birikimleri ile Plan metninin nihai hale gelmesinde değerli fikirlerini esirgemeyen Kalkınma Bakanlığı yönetici ve uzmanlarına teşekkür ederim.

Ayrıca, Bölge Planı hazırlıklarının ilk aşamasından son aşamasına kadar, bölge içerisinde ve Kalkınma Bakanlığı ile yapılan çalışmalarda mesai kavramı gözetmeksizin yoğun çaba gösteren DOĞAKA uzmanlarına teşekkür ederim.

Şükrü KOCATEPE
Kahramanmaraş Valisi
DOĞAKA Yönetim Kurulu Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye’de, 2002 yılından itibaren, bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine uygun karşılaştırılabilir istatistiki veri tabanı oluşturulması amacıyla İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) uygulamasına geçilmiştir.

Bu çerçevede Türkiye’de 12 adet Düzey 1, 26 adet Düzey 2 ve 81 adet Düzey 3 bölgesi oluşturulmuş ve Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri, TR6 Akdeniz Düzey 1 Bölgesi içerisinde bir alt bölge olarak “TR63 Düzey 2 Bölgesi” şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye’nin güneyinde yer alan TR63 Bölgesi’nin, batısında TR62 Adana-Mersin bölgesi ve Akdeniz, kuzeyinde TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat bölgesi, doğusunda TRC1 Gaziantep, Kilis, Adıyaman bölgesi ve güneyinde Suriye yer almaktadır.

TR63 Bölgesi, il merkezleri dışında Hatay ilinde 11, Kahramanmaraş ilinde 9 ve Osmaniye ilinde 6 olmak üzere toplam 26 ilçeden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra bölgede toplam 125 belde ve 999 köy bulunmaktadır. Ancak 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile birlikte TR63 Bölgesi’nin idari yapılanmasında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Buna göre; Hatay ve Kahramanmaraş illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere Hatay ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyeleri kurulmuş ve il sınırları içerisindeki tüm belde belediyeleri ile köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Ayrıca Hatay ilinde Antakya, Defne, Arsuz ile Payas olmak üzere dört, Kahramanmaraş ilinde ise Dulkadiroğlu ve Onikişubat olmak üzere iki yeni ilçe kurulmuştur.

Toplam 23.607 km² alandan oluşan TR63 Bölgesi, Türkiye toplam yüzölçümünün % 3’ünü kapsamaktadır. 2012 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNSK) sonuçlarına göre TR63 Bölgesi’nin nüfusu 3.038.983’tür. Bölgedeki yıllık nüfus artış hızı binde 8,36 olarak gerçekleşmiş ve binde 12,09 olan Türkiye toplam nüfus artışının altında yer almıştır. TR63 Bölgesinde nüfusun % 58,6’sı il ve ilçe merkezlerinde yaşamakta olup şehirleşme oranı bakımından bölge, Türkiye ortalamasının (% 77,3) oldukça altında yer almaktadır.

TR63 Bölgesi 2008 yılında göç aldığı 64.348 kişi ve göç verdiği 65.819 kişi ile net göç veren (1.471 kişi) konumunda iken, 2011 yılında bu konumu daha da derinleşmiş ve aldığı göç sayısı 59.094’e düşmesine rağmen verdiği göç 78.783 kişiye yükselmiştir. Böylece TR63 Bölgesi 2011 yılında 19.689 kişi ile net göç veren konumunu biraz daha pekiştirmiştir. TR63 Bölgesi’ndeki göç olgusu, Orta Doğu’da yaşanan siyasi belirsizliklerle daha farklı bir boyut kazanmıştır. Özellikle Hatay ilinde sınır komşuluğu ve akrabalık ilişkileri nedeniyle, Suriye ile ileri düzeyde olan sosyo-ekonomik ilişkiler, yaşanan göç dalgası ile daha yoğun bir düzeye ulaşmıştır.

TR63 Bölgesi eğitim ve sağlık göstergeleri bakımından değerlendirildiğinde belirli noktalarda Türkiye ortalamaları civarında ancak daha çok Türkiye ve uluslararası standartların altında bir görünüm arz etmektedir. İlköğretim okullaşma oranı, ilköğretimde derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları gibi temel göstergelerde Türkiye ortalamalarında olan TR63 Bölgesi, sağlık, ortaöğretim ve de özellikle mesleki eğitimde ortalamaların gerisindedir.

Diğer taraftan Hatay ilinde daha belirgin olmak üzere bölge genelinde dinamik bir sivil toplum yapısı bulunmaktadır. Hatay ilinde kültürel çeşitliliğin de etkisi ile aktif bir rol oynayan sivil toplum kuruluşları Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde de mesleki ve kültürel etkinliklerle sosyal hayata etkin olarak katılmaktadırlar.

TR63 Bölgesi, 2010 Yılı Gayrisafi Katma Değer (GSKD) verilerine göre 25 Milyar 630 Milyon 678 Bin TL ekonomik büyüklüğe sahiptir. Bu ekonomik değer ile 26 Düzey 2 bölgesi arasında 12. sırada yer alan bölge, 980 Milyar 547 Milyon 16 Bin TL olan Türkiye toplam gayrisafi katma değerinin % 2,6'sını üretmektedir. 2004 yılında aynı verilere göre Türkiye toplam GSKD'nin % 2,4'ünü üreten TR63 Bölgesi, sanayi sektöründeki artan ağırlığı ile Türkiye'deki üretim kapasitesini artırmıştır.

Adana merkezli TR62, Gaziantep merkezli TRC1 ve Kayseri merkezli TR72 Düzey 2 Bölgeleri ile komşu olan bölge, bu bölgelerle birlikte ele alındığında sanayi sektörü açısından Türkiye'nin önemli üretim bölgeleri arasında yer almaktadır. Komşu bölgelerle birlikte Türkiye sanayi katma değerinin % 10'u aşan üretim kapasitesine sahip bir alanda yer alan bölge, gerek devam eden yatırımlar gerekse lojistik, coğrafi konum, hammadde v.s. gibi avantajlardan dolayı sanayi sektöründeki payını artıracak potansiyele sahiptir.

TR63 Bölgesi'nin en önemli rekabet üstünlüklerinden birisi enerji sektöründedir. Bölge; Kahramanmaraş'ın Afşin ve Elbistan ilçelerindeki linyit rezervi, Ceyhan bölgesine komşu olmasından dolayı uluslararası enerji hatlarına yakınlığı, özellikle Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde yoğunlaşan hidroelektrik santralleri, Hatay ve Osmaniye'deki kurulu rüzgar enerji santralleri ve yeni yatırım potansiyelleri ve güneş enerjisi potansiyeli ile Türkiye'nin en önemli enerji üretim merkezlerinden birisidir.

TR63 Bölgesi ekonomik yapısı; tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün toplam GSKD'den aldığı pay sıralamasına göre Türkiye'nin ekonomik yapısı ile benzerlik göstermekle birlikte TR63 Bölgesi'nde tarım sektörünün ağırlığı (%15,6), Türkiye ortalamasından (%9,5) yüksektir. Türkiye toplam tarımsal katma değer % 4,5'ini üreten bölge, Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biridir. 2012 yılı TÜİK verilerine göre TR63 Bölgesi ihracatında tarım ve ormancılık sektörünün payı % 17,1'dir.

TR63 Bölgesi'nde tarımsal faaliyetlerinin yaygınlığının yanı sıra ana metal sanayi ve tekstil gibi emek yoğun sanayi kuruluşlarının varlığına rağmen, bölge, Türkiye'de işsizliğin en yüksek olduğu bölgeler arasındadır. 2012 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'de ortalama % 9.2 olan işsizlik oranı, TR63 Bölgesi'nde % 10,4'tür. Bölgedeki işsizlik oranında 2010 (% 13,6) ve 2011 (% 12,0) yıllarına göre belirgin bir iyileşme görülmekle birlikte, bölgedeki mevcut emek yoğun sanayi yapısı ile uyumlu istihdam politikalarının geliştirilmesinin, işsizlik oranının daha düşük seviyelere indirilmesinde önemli rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

TR63 Bölgesi ekonomik yapısı içerisinde öne çıkan faaliyetlerde birisi de dış ticarettir. 2004 yılında Türkiye'deki toplam ihracatın % 1,4'lük kısmını karşılayan TR63 Bölgesi, 2012 yılında toplam ihracatın % 1,9'unu karşılar duruma gelmiş ve toplam ihracatını 861 Milyon \$ seviyesinden 2,9 Milyar \$ seviyesine çıkarmıştır. Bölgede metal ana sanayi, tekstil, metal mutfak eşya, gıda, yaş meyve ve sebze, otomotiv filtresi ve mobilyacılık sektörlerinin ağırlıklı olduğu ihracat yapısı Hatay ve Kahramanmaraş illerinde daha fazla ülkeye dayalı bir yoğunlaşma gösterirken, Osmaniye ilinde yıllara göre dalgalı bir seyir izlemektedir.

Türkiye Bankalar Birliği'nin 2012 yılı verilerine göre mevduat birikiminde Türkiye ortalamalarının altında performans sergileyen TR63 Bölgesi, kredi kullanımında bölge genelinde ve tek tek iller bazında Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Toplam mevduat karşılığında kullanılan toplam kredi oranını gösteren kredi-mevduat oranı Türkiye genelinde % 103 iken, Hatay ilinde % 186, Kahramanmaraş ilinde % 194 ve Osmaniye ilinde % 262 olup TR63 Bölgesi'nde ortalama % 194'tür.

TR63 Bölgesi, 10. Kalkınma Planı ve Türkiye Turizm Stratejisi'nde temel hedeflerden biri olarak yer alan alternatif turizm çeşitliliğinin geliştirilmesinde zengin kaynaklara sahiptir. Bölge; Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinin her üçünde de yer alan termal kaynaklar ve Orta Doğu ülkeleriyle olan yakın ilişkileri ile medikal sağlık hizmetleri ile sağlık turizminde, Hatay ilinde dünyanın ilk kilisesi olarak kabul edilen St. Pierre Kilisesi ile birlikte St. Simon Stilit Manastırı, Barlaam Manastırı, Anadolu'nun ilk camii Habib-i Neccar Camii, Musa Ağacı, Hızır Makamı, Ortodoks, Protestan, Katolik kiliseleri ve havraları ile Kahramanmaraş ilindeki Eshab-ı Kehf Külliyesi ile inanç turizminde ve bölge geneline yayılan zengin tarihi miras ile kültür turizminde marka değeri olabilecek kaynaklara sahiptir.

Bölgenin farkındalık oluşturan bir diğer özelliği kendine has kültürü ile mutfak turizminin (gastronomi turizmi) geliştirilmesine uygun çeşitliliğin olmasıdır. Özellikle Hatay mutfağı ile halihazırda oluşmaya başlayan turizm hareketliliği teknik destek çalışmaları ile kapasitesi artırılacak niteliktedir.

TR63 Bölgesi, genel olarak ulaşım modları ve kentsel altyapı olarak iki ana grupta incelenebilecek fiziki altyapının gelişmişliği bakımından farklılıklar arz etmektedir. Karayolu, denizyolu, havayolu ve demiryolu altyapısı ile tüm ulaşım modlarında erişim olanaklarına sahip bölgede Adana-Osmaniye-

Gaziantep ve Adana-İskenderun otoyolları ve bölünmüş yol ağı, İskenderun-Dört Yol hattında yer alan limanlar, Hatay ve Kahramanmaraş Havaalanları ve tüm illere yayılmış demiryolu ağı ile alternatifli ve gelişmiş bir ulaşım altyapısına sahiptir. Ulaşım altyapısında belirli merkezleri itibariyle gelişmiş bir görünüm arz eden TR63 Bölge kentsel ve çevresel altyapı olanakları bakımından Türkiye ortalamalarının altında yer almaktadır.

Genel hatları ile ifade edilen mevcut durum çerçevesinde ve ulusal ölçekli stratejiler doğrultusunda TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metni çalışmalarında stratejik bir yaklaşım benimsenmiş ve TR63 Bölge Planı;

- ❖ Bölgesel kalkınmaya en hızlı ve etkili katkının sağlanabileceği Enerji, Sanayi ve Tarım sektörlerini ele alan STRATEJİK GELİŞME EKSENLERİ,
- ❖ Halihazırda yeterince gelişmeyen ancak önemli ölçüde yatırım kapasitesi bulunan Lojistik ve Turizm sektörlerini ele alan POTANSİYEL GELİŞME EKSENLERİ,
- ❖ Bölgesel kalkınmaya yönelik olarak belirlenen gelişme eksenlerine altyapı desteği olarak kentsel altyapı ve sosyal altyapının iyileştirilmesini ele alan KENTSEL GELİŞME VE SOSYAL KALKINMA

bölümlerine ayrılmıştır.

Bu yaklaşımla temel olarak; TR63 Bölgesi'nin ekonomik yapısında önemli bir yeri olan Enerji, Sanayi ve Tarım sektörlerine ilişkin hedef ve politikaların geliştirildiği Stratejik Gelişme Eksenleri kısmında; bölgesel potansiyelinin en yüksek olduğu alanlarda ulusal ve uluslararası rekabet gücünün geliştirilmesi, ana gelişme eksenlerine altyapı hizmeti olarak Lojistik sektörünün geliştirilmesi ve bölge geneline yayılmış alternatif turizm kaynaklarının ekonomiye kazandırılması amacıyla Turizm sektörünün geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla içme suyu, kanalizasyon, atık yönetimi gibi hizmetlerde altyapının tamamlanması ve özellikle kırsal nitelikli alanlarla birlikte bölge genelinde eğitim ve sağlık hizmetleri ile sosyal faaliyet altyapısının iyileştirilmesi hedeflenmiştir.

Strateji metninde yer alan gelişme eksenleri, öncelik ve tedbirler doğrultusunda TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metninin vizyonu;

“Nitelikli insan kaynağı ve gelişmiş altyapı olanakları ile rekabet gücü ve yaşam kalitesi yüksek bölge”

olarak belirlenmiştir.

BÖLGE PLANI HAZIRLIK SÜRECİ

Bölge planı, bölgenin kalkınması amacıyla bölgeyi küresel ve ulusal ölçekte konumlandırmak, bölgenin potansiyelini harekete geçiren politikalar üretmek, kamu kesimi ve özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkili kullanımını sağlamak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliği sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere hazırlanmış olan plan olarak tanımlanmıştır.

3194 sayılı İmar Kanununun 8.maddesi gereği bölge planları, sosyoekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanacak olan planlar olarak tanımlanmıştır. Bölge planları Kalkınma Bakanlığınca yapılır ve yaptırılır. Bu kanun maddesine göre Kalkınma Bakanlığı bölge planı hazırlama konusunda Kalkınma Ajanslarını yetkilendirmiştir. Aynı zamanda bu kanun planlama hiyerarşisi içinde bölge planlarını ulusal kalkınma planları ile çevre düzeni planları arasına yerleştirmektedir. Bu silsile içerisinde her planın üst ölçekli planlara uygun olması esastır. Bölge Planları da üst ölçekli olan ulusal kalkınma planları, bölgesel gelişme ulusal stratejisi ile uygunluğu esas alan, mekâna ilişkin stratejileri belirleyen ve alt ölçekli planlara yön veren nitelikte planlardır.

Bölge Planı hazırlamanın amacı; bölgenin sosyoekonomik ve mekansal durumunun değerlendirilmesi, bölgedeki sektörlerin değerlendirilmesi, bölge içi alt bölgelerin değerlendirilmesi, bölgenin GZFT (Güçlü yanlar, Zayıf yanlar, Fırsatlar, Tehditler) analizinin yapılması, yerel talep ve ihtiyaçlar belirlenerek çözümler üretilmesi, amaç, hedef ve stratejileri ortaya koyarak bölgenin gelişmesinin programlanmasıdır.

Avrupa Birliği, üye ülkeleri arasındaki sosyoekonomik farklılıklar ve ülkelerin kendi bölgeleri arasındaki dengesizliklerin azaltılması ile sosyoekonomik entegrasyon ve uyumu sağlamak için "Bölgesel Politika" geliştirme ihtiyacı duymuştur. Ekonomik ve siyasi bütünleşme amacı çerçevesinde AB kuruluşundan itibaren bir dizi ortak politika oluşturmuştur. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği sürecinde de ele alınan müzakere başlıklarından biri olan 'Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu' konusunda, gerekli düzenlemelerin yapılması, kurumların oluşturulması ve bölgesel gelişme politikalarının AB müktesebatıyla uyumlu hale getirilmesi öngörülmüştür. AB'nin hem bölgesel politikalarına uyumu sağlamak hem de bölgesel kalkınma alanında sağladığı katılım öncesi finansman imkanlarından faydalanmak için AB Bölgesel İstatistik Sistemiyle uyumlu İstatistiki Bölge

Birimleri Sınıflandırması (İBBS) oluşturulmuştur. Bunlar Düzey I (12 bölge), Düzey II (26 bölge), Düzey III (81 il) bölgeleridir. Bölge Planları, Düzey 2 Bölgeleri  l eğinde Kalkınma Ajansları tarafından hazırlanmaktadır.

Genel olarak tanımlanan Bölge Planı kavramı ve bölgesel planlamanın Türkiye'deki mekansal ve kurumsal  er evesi doğrultusunda, TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metni, Kalkınma Bakanlığı'nın yetkilendirmesi ile Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı koordinasyonunda hazırlanmıştır. 2012 yılında başlanılan çalışmalarda katılımcılık esasına dayanılarak yerel öncelikler ve üst ölçekli planlara uyum esas alınarak ulusal öncelikler göz önünde bulundurulmuştur. Bu noktada, Bölge Planı yerel ve ulusal önceliklerin bir sentezi olarak değerlendirilmektedir.

TR63 Bölge Planı 2014-2023 metni hazırlık süreci Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde yer alan tüm ilçelerde yapılan İlçe  alıştayları ile başlatılmıştır. İlçe Kaymakamları ve Belediye Başkanları ile işbirliği içerisinde yapılan çalıştaylar, resmi yazışmalar yoluyla davet edilen kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri başta olmak üzere tüm katılımcılara açık olarak düzenlenmiştir. Çalıştaylar Ajans uzmanlarının moderatörlüğünde yapılmış ve ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla ilçelerin sahip oldukları avantajlar ve bu avantajlara yönelik proje ve faaliyet  nerileri, ekonomik ve sosyal kalkınmayı olumsuz etkileyen sorunlar ve bu sorunlara yönelik üzüm  nerileri ve ilçelerin bölge içerisindeki diğer ilçeler ve bölge dışı merkezlerle olan ekonomik ve sosyal ilişkilerinin ele alındığı oturumlar şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bölge genelindeki 26 ilçede yaklaşık 900 kişinin katılımı ile tamamlanan çalıştaylarda, kart tekniği kullanılarak, her bir katılımcıdan belirtilen oturum başlıklarında, herhangi konu ya da sektör ile ilişkilendirmeden serbest olarak görüşlerini yazması istenilmiş ve oturumlar, katılımcılardan gelen görüşlerin tartışmaya açılması şeklinde sürdürülmüştür.

Bu  alışma ile eř zamanlı olarak Ajans internet sitesi üzerinden ve Ajans tarafından düzenlenen diğer toplantılar/görüşmeler aracılığı ile anket uygulaması yürütülmüştür. Bu anketlerde de bölgesel kalkınmada etkili olabilecek sektörlerin önceliklendirilmesi ve bu sektörlerle ilgili proje ve faaliyet önerilerinin belirtilmesi istenmiştir. Anket uygulamaları ile çalıştaylar sonucunda bölge genelinde görüş ve  nerileri alınan kişi sayısı 1.250'yi aşmıştır.

Bölge genelinde yapılan  alıştay ve anket uygulamaları ile birlikte Ajans uzmanları tarafından yapılan mevcut durum analizi çalışmaları ve TR63 Bölgesi'ne yönelik olarak sektörel/tematik il ve bölge bazlı planlama ve analiz çalışmaları doğrultusunda Bölge Planı metninin ilk taslağı oluşturulmuştur. Taslak metin 2012 yılında yapılan Kalkınma Kurulu Toplantısı'nda yapılan çalıştaylarla ele alınmış ve Kalkınma Kurulu  yelerinin görüş ve  nerileri doğrultusunda oluşturulan yeni plan metni, bu kez Yönetim Kurulu Toplantısı'nda değerlendirilmiştir.

Ajans Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu tarafından benimsenen Plan metni resmi yazışma ve www.doguakdeniz2023.org internet sitesi aracılığı ile ilgili kuruluşlar ve kamuoyunun görüş ve önerilerine açılmıştır.

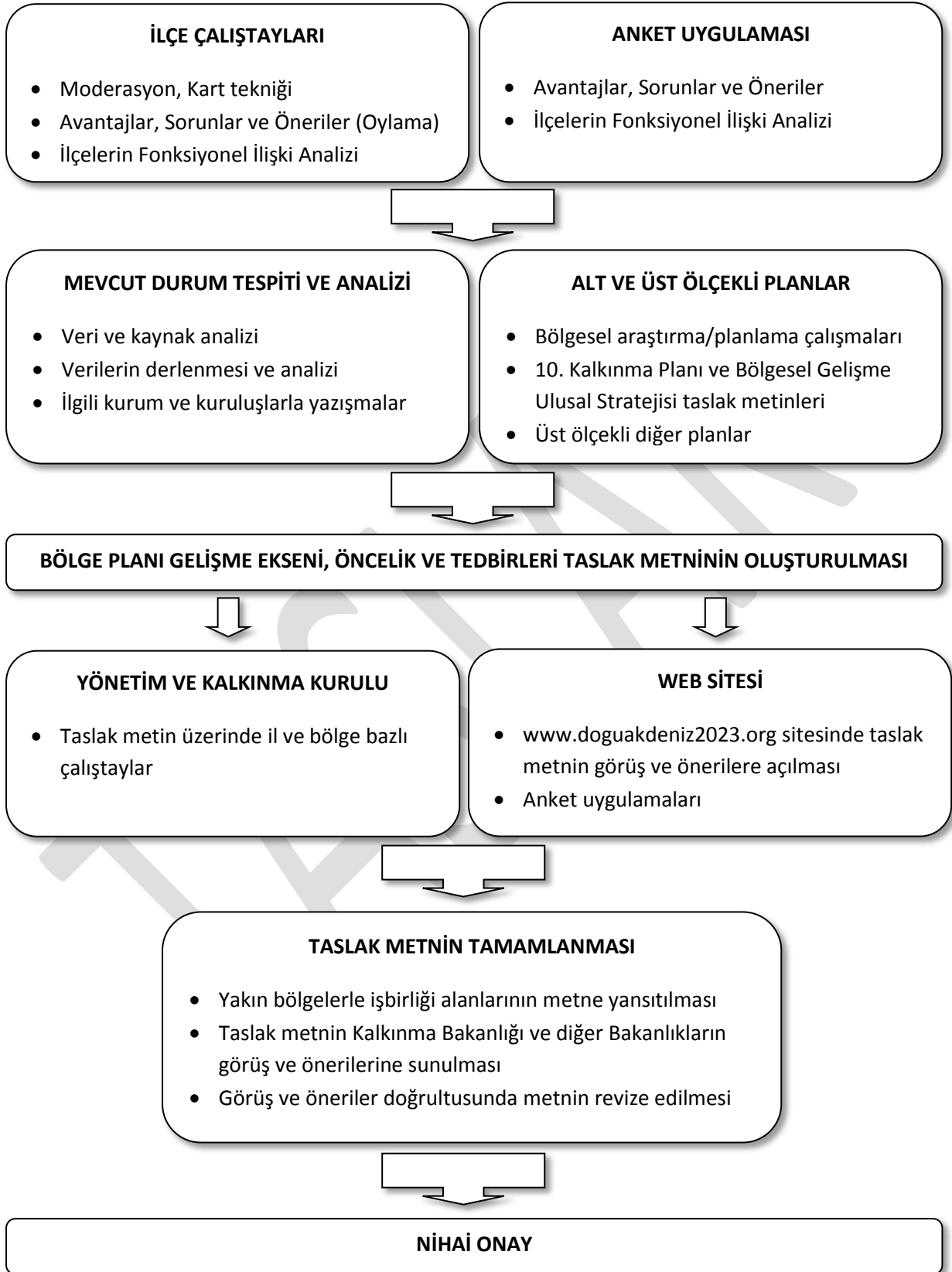
2013 yılı Mayıs ayında yapılan Kalkınma Kurulu Toplantısı ve Haziran ayında yapılan Yönetim Kurulu Toplantısı'nda yeniden ele alınan ve Yönetim Kurulu Kararı ile kabul edilen Plan metni görüş ve önerileri alınmak üzere Kalkınma Bakanlığına gönderilmiştir. Kalkınma Bakanlığı tarafından diğer Bakanlıkların da görüşlerine sunulan Plan metni, alınan görüşlerin değerlendirilmesinin ardından Bölgesel Gelişme Komitesi ile yürütülen çalışmalar ve Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu onayı ile yürürlüğe girecektir.

Bölge Planı'nın gelişme eksen, öncelik ve tedbirlerinin oluşturulmasında tüm bu süreçte alınan görüş ve öneriler ile Ajans uzmanları tarafından yapılan analizler belirleyici olmuştur. İlçe Çalıştayları ve Kalkınma Kurulu'nda yapılan çalıştaylarda katılımcılar tarafından belirtilen konu başlıkları ve proje önerileri yine katılımcılar tarafından oylanmak suretiyle önceliklendirilmiştir. Bu çalıştaylarda belirlenen öncelikli konular Ajans tarafından yapılan analizlerle de irdelenmiş ve genel Bölge Planı yaklaşımında TR63 Bölgesi'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasında daha etkin olacağı değerlendirilen sektörler Stratejik Gelişme Eksenleri olarak önceliklendirilmiştir. Buna göre, TR63 Bölgesi'nin ulusal ve uluslararası ölçekte rekabetçiliğin en yüksek olduğu Enerji, Sanayi ve Tarım sektörleri stratejik olarak önceliklendirilmiştir.

Bunun yanı sıra yapılan çalıştay ve analizlerde yatırım ve gelişim potansiyeli yüksek olarak tespit edilen sektörler Potansiyel Gelişme Eksenleri olarak değerlendirilmiş ve bu bölümde TR63 Bölgesi'nin coğrafi konumu ve gelişmiş altyapı olanakları nedeniyle Lojistik sektörüne, deniz turizmi de dahil olmak üzere alternatif turizm türlerinde zengin kaynakları nedeniyle de Turizm sektörüne yer verilmiştir.

Diğer taraftan ekonomik ve sosyal kalkınmanın temel hedeflerinden biri olan yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik olarak da Kentsel Gelişme ve Sosyal Kalkınma eksenleri Bölge Planı kapsamında önceliklendirilmiştir. Plan hazırlıkları sürecinde yapılan analizlerde kentsel altyapı hizmetlerinde TR63 Bölgesi'nin Türkiye ortalamalarını gerisinde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum yapılan İlçe Çalıştaylarında da temel sorunlardan biri olarak yer almış ve aynı zamanda özellikle il merkezleri dışındaki diğer yerleşim merkezlerinde sosyal hayatın geliştirilmesine yönelik fiziki altyapı olanaklarının da oldukça kısıtlı olduğu belirtilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda her iki konu da bir müdahale alanı olarak Bölge Planında önceliklendirilmiştir.

TR63 BÖLGE PLANI 2014-2023 HAZIRLIK VE KATILIMCILIK SÜRECİ

1. TR63 BÖLGESİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Türkiye’de, 2002 yılından itibaren, bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine uygun karşılaştırılabilir istatistiki veri tabanı oluşturulması amacıyla İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) uygulamasına geçilmiştir.

Bu çerçevede Türkiye’de 12 adet Düzey 1, 26 adet Düzey 2 ve 81 adet Düzey 3 bölgesi oluşturulmuş ve Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri, TR6 Akdeniz Düzey 1 Bölgesi içerisinde bir alt bölge olarak “TR63 Düzey 2 Bölgesi” şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye’nin güneyinde yer alan TR63 Bölgesi’nin, batısında TR62 Adana-Mersin bölgesi ve Akdeniz, kuzeyinde TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat bölgesi, doğusunda TRC1 Gaziantep, Kilis, Adıyaman bölgesi ve güneyinde Suriye yer almaktadır.

Harita 1. Türkiye’de Düzey 2 Bölgeleri

6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile birlikte TR63 Bölgesi’nin idari yapılanmasında önemli değişiklikler yapılmıştır.

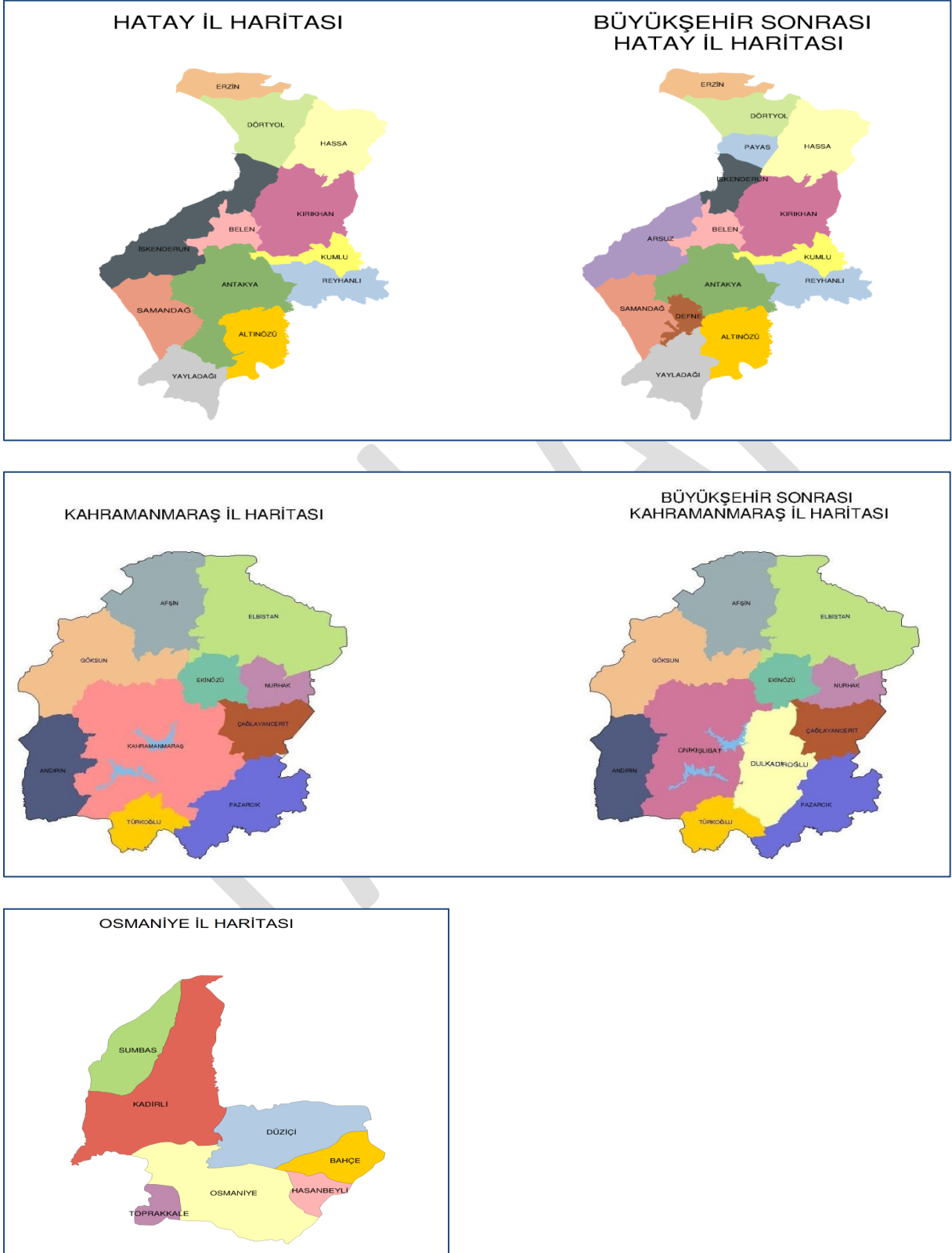
TR63 Bölgesi, il merkezleri dışında Hatay ilinde 11, Kahramanmaraş ilinde 9 ve Osmaniye ilinde 6 olmak üzere toplam 26 ilçeden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra bölgede toplam 125 belde ve 999 köy bulunmaktadır. Ancak 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle

Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile birlikte TR63 Bölgesi’nin idari yapılanmasında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Buna göre; Hatay ve Kahramanmaraş illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere Hatay ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyeleri kurulmuş ve il sınırları içerisindeki tüm belde belediyeleri ile

köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Ayrıca Hatay ilinde Antakya, Defne, Arsuz ile Payas olmak üzere dört, Kahramanmaraş ilinde ise Dulkadiroğlu ve Onikişubat olmak üzere iki yeni ilçe kurulmuştur.

Harita 2. TR63 İllerinin İdari Bölünüşü

Kaynak: 6360 sayılı Kanun doğrultusunda DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

Toplam 23.607 km² alandan oluşan TR63 Bölgesi, Türkiye toplam yüzölçümünün % 3'ünü kapsamaktadır. Alan olarak en büyük il olan Kahramanmaraş, TR63 Bölgesi toplam alanının % 62'sini oluşturmaktadır. İlçeler bazında, il merkezi ilçeler hariç olmak üzere en geniş alana sahip ilçe Elbistan (2.319 km²), en küçük alana sahip ilçe ise Hasanbeyli'dir (122 km²).

2012 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNSK) sonuçlarına göre TR63 Bölgesi'nin nüfusu 3.038.983 olup 2011 yılına göre 25.193 kişi artmıştır.

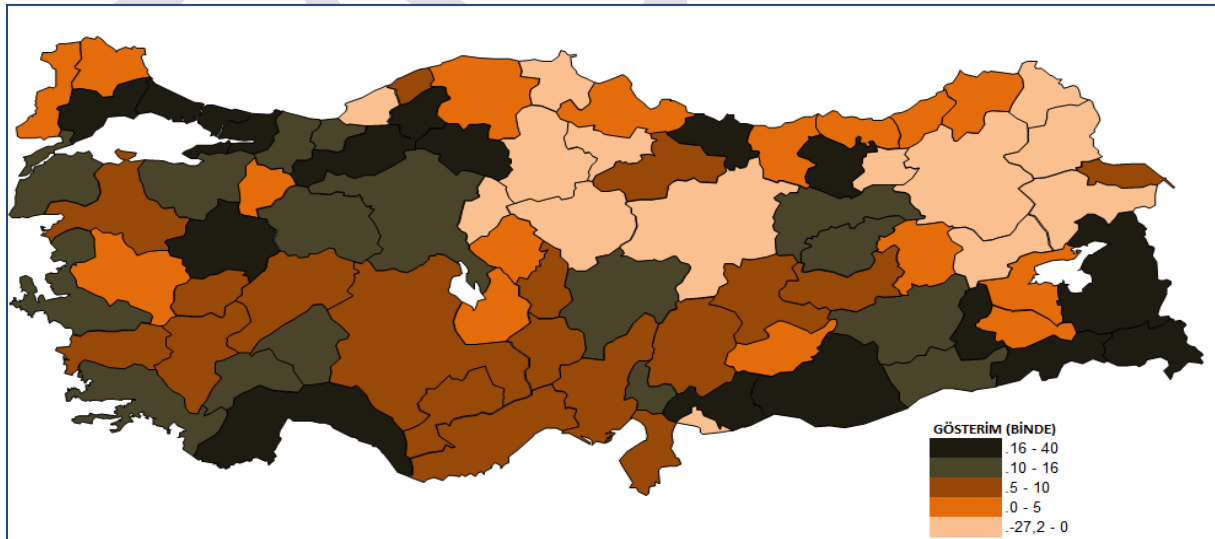
Tablo 1. TR63 Bölgesi Nüfus Verileri

İl / Bölge	2011	2012	Artış (Binde)
Hatay	1.474.223	1.483.674	6,41
Kahramanmaraş	1.054.210	1.063.174	8,50
Osmaniye	485.357	492.135	13,96
TR63	3.013.790	3.038.983	8,36
Türkiye	74.724.269	75.627.384	12,09

Kaynak: TÜİK, ADNKS verileri, 2012

Bölgedeki yıllık nüfus artış hızı binde 8,36 olarak gerçekleşmiş ve binde 12,09 olan Türkiye toplam nüfus artışının altında yer almıştır. Yıllık nüfus artış hızı, Hatay ilinde binde 6,41, Kahramanmaraş ilinde binde 8,50 ve Osmaniye ilinde binde 13,96 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran OECD ülkelerinde binde 6,3 (2010)¹, AB üyesi ülkelerde ise binde 2,6 (2011)² olarak hesaplanmaktadır.

Harita 3. İllere Göre Nüfus Artış Hızı (2011/2012)

Kaynak: TÜİK verilerinden üretilmiştir.

¹ <http://stats.oecd.org/>

² <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

koğlu ilçelerinin nüfusu
ile Andırın, Ekinözü, N
kicidir. Osmaniye ilinde ise
ık artış önemli görülmekte
Bölgesi'ni bünyesinde bul

2012 yılı ve önceki yıllarda elde edilen nüfus verileri ile nüfus hareketlerindeki eğilimler doğrultusunda TÜİK tarafından yapılan 2023 yılı nüfus projeksiyonuna göre, TR63 Bölgesi'nin 2012 yılında 3.038.983 olan nüfusu 2023 yılında 3.230.159 kişi olacaktır. Buna göre bölgenin yıllık ortalama nüfus artışı binde 5,5'ler civarında gerçekleşerek, binde 10 civarında tahmin edilen Türkiye yıllık ortalama nüfus artış oranının altında kalacaktır.

Harita 4. TR63 Bölgesinde İlçelere Göre Nüfus Yoğunluğu (2012) (kişi/km²)

İlçeler düzeyinde nüfus yoğunluğu verileri, nüfus artış hızı verileri ile paralellik göstermektedir. İl merkezleri dışında nüfus artış hızları pozitif olan İskenderun, Dört Yol ve Düziçi gibi ilçelerde nüfus yoğunluğu da bölge ve Türkiye ortalamalarının üzerindedir. Ayrıca Belen ve Toprakkale gibi yüzölçümü küçük fakat ana gelişim merkezlerine yakınlığından dolayı belirli bir nüfusa sahip ilçelerde de yoğunluk fazla görülmektedir. Halen yüksek yoğunluklu bölgeler arasında yer alan Hatay ve Kahramanmaraş il merkezleri ve İskenderun ve Dört Yol ilçe sınırları içerisinde, 6360 sayılı kanun ile yeni kurulan ilçelerin de benzer nüfus yoğunluğu göstereceği tahmin edilmektedir. Bu durumun tek istisnası İskenderun ilçesi sınırlarında kurulan Arsuz ilçesinde, alan genişliği nedeniyle nüfus yoğunluğunun azalması, buna karşılık nüfusu yoğun İskenderun ilçesinin ise daha dar bir alana sahip olacak olması nedeniyle nüfus yoğunluğunun daha da artacak olmasıdır.

TR63 Bölgesinde nüfusun % 58,6'sı il ve ilçe merkezlerinde yaşamakta olup şehirleşme oranı bakımından bölge, Türkiye ortalamasının (% 77,3) oldukça altında yer almaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi bölgenin nüfusu en yüksek ili olan Hatay'da, il ve ilçe merkezlerine bitişik konumda çok sayıda beldenin bulunması ve bu beldelerde yaşayan nüfusun il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus kapsamı dışında değerlendirilmesidir.

Yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde, Türkiye'de şehirleşme hızındaki artışın daha durağan hale geldiği ancak TR63 Bölgesi'nde bu oran ortalamaların çok altında yer aldığı için, şehirleşme hızının bölgedeki sanayileşme hareketleri de göz önüne alınarak artışını devam ettireceği beklenebilir. Ancak 6360

Yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde, Türkiye'de şehirleşme hızındaki artışın daha durağan hale geldiği ancak TR63 Bölgesi'nde bu oran ortalamaların çok altında yer aldığı için, şehirleşme hızının bölgedeki sanayileşme hareketleri de göz önüne alınarak artışını devam ettireceği beklenebilir.

sayılı kanunun bir sonucu olarak 2014 yılında Hatay ve Kahramanmaraş illerinin büyükşehir olması ile birlikte kırsal nüfus olarak ifade edilen köy ve belde nüfusu tanımının ortadan kalkacak olması, TR63 Bölgesi'ndeki şehirleşme oranı kavramına daha farklı bir boyut kazandıracaktır. Bu yüzden bölgesel düzeyde geliştirilecek

kentsel ve kırsal politikalara altlık oluşturacak analizlerin daha farklı bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

TR63 Bölgesi'nin yaş gruplarına ilişkin piramidi, Türkiye ile benzer şekilde alt yaş gruplarından itibaren yukarıya doğru daralan bir şekil almakla birlikte 0-19 yaş aralığında Türkiye ortalamalarından daha geniş, 20-40 yaş grubunda ise daha dar bir alan oluşturmaktadır. Bu durum, doğum hızının bölgede Türkiye ortalamalarından daha yüksek olduğunu göstermekle birlikte, 20'li yaşlardan sonra öğrenim ve iş hayatı gibi nedenlerle diğer bölgelere doğru bir hareket olduğunu da göstermektedir.

TR63 Bölgesi illeri genel olarak Türkiye ortalamasının üzerinde doğurganlık hızı ve kaba doğum hızı verilerine sahiptir. Ancak genel olarak TR63 Bölgesi'nin nüfus artış hızı Türkiye toplam nüfus artış hızının altında yer almaktadır. Bu durum bölgeden Türkiye'nin diğer bölgelerine bir nüfus hareketi olduğunu göstermektedir. Bunun tek ve çarpıcı istisnası, Osmaniye ilinin hem doğurganlık hızında hem de kaba doğum hızında bölgenin diğer illerinin gerisinde kalmasına rağmen, nüfus artış hızında Türkiye ortalamasının da üzerinde bir değere sahip olmasıdır. Bu noktada, Osmaniye ilindeki nüfus artışında doğal nüfus artışının yanı sıra başka etmenlerin daha etkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2. TR63 Bölgesi Doğurganlık ve Kaba Doğum Hızı Göstergeleri

İl / Bölge	Doğurganlık Hızı		Kaba Doğum Hızı	
	2009	2011	2009	2011
Hatay	2,5%	2,5%	21,1%	19,6%
Kahramanmaraş	2,7%	2,6%	22,4%	21,4%
Osmaniye	2,5%	2,4%	20,5%	18,6%
TR63	2,6%	2,5%	21,5%	20,1%
Türkiye	2,1%	2,0%	17,5%	16,7%

Kaynak: TÜİK, Doğum İstatistikleri, 2012

Bölgedeki ortalama hanehalkı büyüklüğü 2011 yılı verilerine göre 4,4'tür. Hanehalkı büyüklüğü Kahramanmaraş ve Hatay'ın kırsal kesimlerinde 5 ve üzerine çıkabilmekte olup ortalama hanehalkı büyüklüğü Hatay'ın Reyhanlı ilçesi kırsalında 5,84 ile en yüksek değeri, yine Hatay'ın Yayladağı ilçesi merkezinde 3,30 ile en düşük değeri almaktadır.

TR63 Bölgesi 2008 yılında göç aldığı 64.348 kişi ve göç verdiği 65.819 kişi ile net göç veren (1.471 kişi) konumunda iken, 2011 yılında bu konumu daha da derinleşmiş ve aldığı göç sayısı 59.094'e düşmesine rağmen verdiği göç 78.783 kişiye yükselmiştir. Böylece TR63 Bölgesi 2011 yılında 19.689 kişi ile net göç veren konumunu biraz daha pekiştirmiştir.

Tablo 3. İllere Göre Göç Verileri

İl / Bölge	Nüfus		Net Göç		Net Göç Hızı	
	2008	2011	2008	2011	2008	2011
Hatay	1.413.287	1.474.223	-3.165	-7.655	-2,24	-5,18
Kahramanmaraş	1.029.298	1.054.210	568	-9.289	0,55	-8,77
Osmaniye	464.704	485.357	1.126	-2.745	2,43	-5,64
TR63	2.907.289	3.013.790	-1.471	-19.689	-0,51	-6,51
Türkiye	71.517.100	74.724.269	0	0	0	0

Kaynak: TÜİK (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=4>)

TR63 Bölgesi'nin aldığı ve verdiği göç içerisinde, çocuk ve genç yaş gruplarının ağırlığı Türkiye ortalamalarına göre daha fazladır. TR63 Bölgesi'nin aldığı göçün % 67'si ve verdiği göçün % 72'si 29 ve alt yaş gruplarında görülmektedir. Bölgenin bu yaş gruplarındaki verdiği göçün aldığı göçten daha fazla olmasının temel sebebi, 20-24 yaş grubunda verilen göçün yüksek olmasıdır. Bu noktada, bu yaş grubunun yükseköğrenim yaş grubu ile örtüştüğü düşünüldüğünde, Bölgenin verdiği göçün niteliğinde eğitimin önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Göç hareketliliği iller bazında incelendiğinde 2008 yılında net göç alan konumundaki Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinin 2011 yılında net göç veren konuma geldiği, hem 2008 hem de 2011 yılında net göç veren Hatay ilinin ise bu konumunun biraz daha derinleştiği görülmektedir. 2011 yılı itibariyle TR63 Bölgesi hem bölgesel toplamda hem de tek tek iller bazında net göç veren konumundadır.

Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde gerek resmi kurumlarca hazırlanan mülteci kamplarında ve gerekse yerleşim alanlarında kiracı olarak yaşanan Suriye vatandaşlarından oluşan göç, TR63 Bölgesi'ne sadece bölgesel ölçekli değil ulusal ve uluslararası nitelikli politika ve tedbirlerin uygulanmasını gerektirmektedir.

TR63 Bölgesi'ndeki göç olgusu, Orta Doğu'da yaşanan siyasi belirsizliklerle daha farklı bir boyut kazanmıştır. Özellikle Hatay ilinde sınır komşuluğu ve akrabalık ilişkileri nedeniyle, Suriye ile ileri düzeyde olan sosyo-ekonomik ilişkiler, yaşanan göç dalgası ile daha yoğun bir düzeye ulaşmıştır. Halen Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde gerek resmi kurumlarca hazırlanan mülteci

kamplarında ve gerekse yerleşim alanlarında kiracı olarak yaşanan Suriye vatandaşlarından oluşan göç, TR63 Bölgesi'ne sadece bölgesel ölçekli değil ulusal ve uluslararası nitelikli politika ve tedbirlerin uygulanmasını gerektirmektedir.

TR63 Bölgesi eğitim ve sağlık göstergeleri bakımından değerlendirildiğinde belirli noktalarda Türkiye ortalamaları civarında ancak daha çok Türkiye ve uluslararası standartların altında bir görünüm arz etmektedir. İlköğretim okullaşma oranı, ilköğretimde derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları gibi temel göstergelerde Türkiye ortalamalarında olan TR63 Bölgesi, ortaöğretim ve de özellikle mesleki eğitimde ortalamaların gerisindedir. TR63 Bölgesinde kurulu sanayi yapısı ve bölgenin hızla artmakta olan yatırım cazibesi göz önüne alındığında, mesleki eğitimin sanayi yapısına uygun olarak önceliklendirilmesi gerekmektedir.

TR63 Bölgesinde kurulu sanayi yapısı ve bölgenin hızla artmakta olan yatırım cazibesi göz önüne alındığında, mesleki eğitimin sanayi yapısına uygun olarak önceliklendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Hatay ilinde % 96 olan okul öncesi eğitimde 5 yaş okullaşma oranı, % 65 olan Türkiye ortalamasından oldukça iyi durumda olsa da, hem Kahramanmaraş ilinde % 61 ve Osmaniye ilinde % 55 ile ortalamanın gerisinde olması hem de okul öncesi eğitimin ulusal bir politika olarak önceliklendirilmesi nedeniyle, okul öncesi eğitimde fiziki mekan ve öğretmen ihtiyacını karşılamaya yönelik yatırımlar ile bilinçlendirme faaliyetleri önem taşımaktadır.

Yükseköğretimde ise Hatay ilinde Mustafa Kemal Üniversitesi, Kahramanmaraş ilinde Sütçü İmam Üniversitesi, Osmaniye ilinde de Korkut Ata Üniversitesi olmak üzere üç adet üniversite bulunmakta olup yeni kurulan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi başta olmak üzere her üç üniversite de kurumsal

Yaklaşık 52.000 öğrenci ve 2.200 öğretim üyesi ile önemli bir insan kaynağı potansiyeli sunan üniversiteler ile üniversite-sanayi birliğini sağlayıcı uygulamalar ile mesleki eğitimin bölgenin ekonomik yapısına uygun bir şekilde geliştirilmesine yönelik işbirliği platformlarının oluşturulması gerekmektedir.

gelişim yatırımları devam etmektedir. Yaklaşık 52.000 öğrenci ve 2.200 öğretim üyesi ile önemli bir insan kaynağı potansiyeli sunan üniversiteler ile üniversite-sanayi birliğini sağlayıcı uygulamalar ile mesleki eğitimin bölgenin ekonomik yapısına uygun bir şekilde geliştirilmesine yönelik işbirliği platformlarının oluşturulması gerekmektedir.

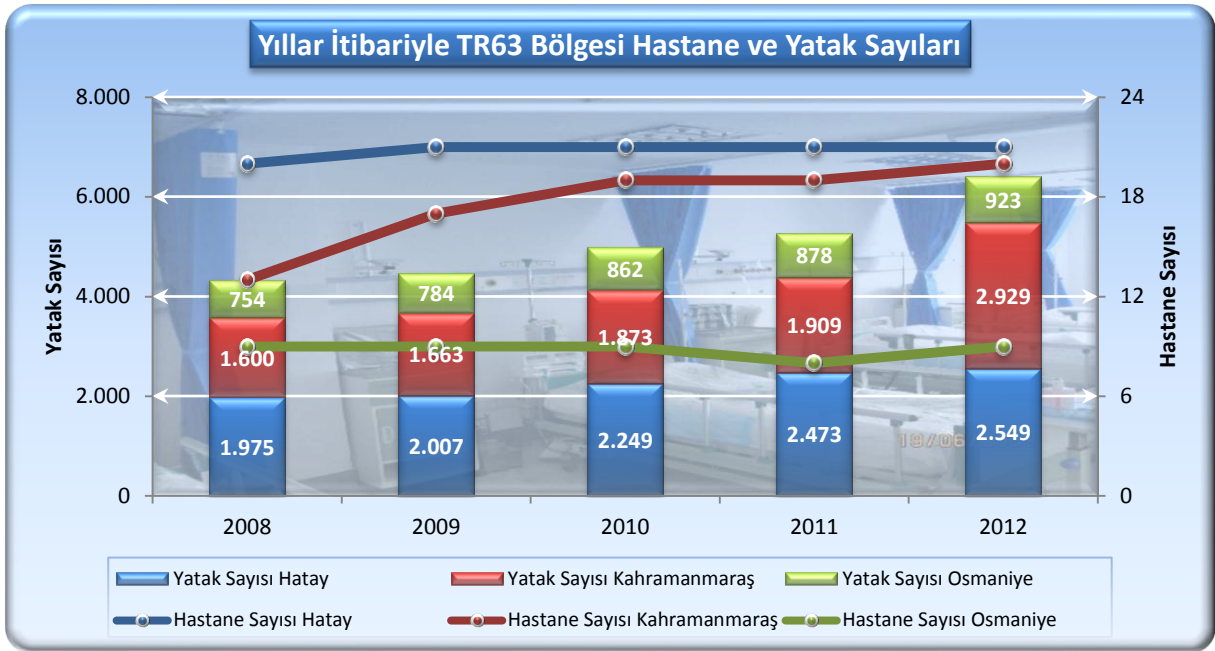
Temel hizmetler kapsamında yer alan sağlık sektöründe 22 adet özel, 26 adet kamu ve 2 adet üniversite hastanesi olmak üzere toplam 50 adet hastanenin bulunduğu TR63 Bölgesi, sağlık hizmetleri verilerinde Türkiye ortalamalarının gerisindedir. 2011 yılı OECD verilerine göre yüz bin kişiye düşen hekim sayısı Avusturya'da 478, İspanya'da 410, Almanya'da 373 ve Norveç'te 407 iken Türkiye'de 169'dur. 2011 yılı TÜİK verilerine göre yüz bin kişiye düşen hekim sayısı Türkiye'de 169 iken Hatay ilinde 116, Kahramanmaraş ilinde 116 ve Osmaniye ilinde 124'tür.

Benzer şekilde OECD tarafından Avrupa ülkeleri için hazırlanan sağlık raporunda yer alan verilere göre on bin kişiye düşen yatak sayısı Almanya'da 83, Avusturya'da 76, İspanya'da 32 ve Norveç'te 33 iken Türkiye'de 25'tir.³ 2011 Yılı TÜİK verilerine göre TR63 Bölgesi'nde ise on bin kişiye düşen hastane yatak sayısı Hatay ilinde 17, Kahramanmaraş ilinde 18 ve Osmaniye ilinde 18'dir.⁴

³ Health At A Glance Europe 2012, OECD

⁴ 2012 yılı verilerine göre yaptığımız hesaplamalarda on bin kişiye düşen yatak sayısı Hatay ilinde 17, Kahramanmaraş ilinde 28 ve Osmaniye ilinde 19'dur.

Şekil 1. Yıllar İtibariyle TR63 Bölgesinde Hastane Sayıları ve Yatak Sayıları

Kaynak: Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye İl Sağlık Müdürlükleri, 2012

Eğitim ve sağlık gibi temel kamu hizmetlerinde iyileşmeler görülmekle birlikte özellikle kırsal kesimlerde sosyal altyapı olanakları oldukça sınırlıdır. Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye il merkezleri ve İskenderun ilçesi dışında kentsel ve kırsal bölgelerde kültürel ve sosyal faaliyetlere yönelik mekanlar yetersiz durumdadır.

Diğer taraftan Hatay ilinde daha belirgin olmak üzere bölge genelinde dinamik bir sivil toplum yapısı bulunmaktadır. Hatay ilinde kültürel çeşitliliğin de etkisi ile aktif bir rol oynayan sivil toplum kuruluşları Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde de mesleki ve kültürel etkinliklerle sosyal hayata etkin olarak katılmaktadırlar. Bölge genelindeki sivil toplum kuruluşlarında spor faaliyetleri, dini faaliyetler ve yardımlaşma amaçlı dernekler ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında mesleki dayanışma, toplumsal faaliyetler, dostluk, kültür ve sağlık amaçlı derneklerin de faaliyet gösterdiği bölgede maddi yetersizlikler, kurumsal altyapı eksiklikleri, nitelikli istihdam yapılamaması ve sivil toplum faaliyetlerine olan ilgini azlığı gibi nedenlerle bu kuruluşlar toplumsal hayatta yeterince etkin değildir.

Sivil toplum hareketlerinin etkinliğinin sağlanması amacıyla kurumsal altyapının insan kaynağı ve teknolojiye erişim başta olmak üzere iyileştirilmesi, nitelikli istihdam olanaklarının sağlanması ve çeşitli destek programlarına yönelik proje geliştirme faaliyetleri ile bu kuruluşların toplum üzerindeki farkındalığının ve etkisinin artırılması önemlidir.

Başta kırsal kesimler olmak üzere dezavantajlı yörelerin sosyal hayata katılımlarının sağlanması ve sivil toplum kuruluşlarının da bu süreçte daha aktif yer alabilmeleri için sosyal altyapı yatırımlarının

artırılması önemli görülmektedir. Bu noktada, sosyal hayata katılımın artırılması amacıyla Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda yürütülmekte olan SODES Programı kapsamında, sosyal altyapının geliştirilmesinin de önceliklendirilmesi bu sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır.

TR63 Bölgesi, 2010 Yılı Gayrisafi Katma Değer (GSKD) verilerine göre 25 Milyar 630 Milyon 678 Bin TL ekonomik büyüklüğe sahiptir. Bu ekonomik değer ile 26 Düzey 2 bölgesi arasında 12. sırada yer alan bölge, 980 Milyar 547 Milyon 16 Bin TL olan Türkiye toplam gayrisafi katma değerinin % 2,6'sını üretmektedir. 2004 yılında aynı verilere göre Türkiye toplam GSKD'nin % 2,4'ünü üreten TR63 Bölgesi, sanayi sektöründeki artan ağırlığı ile Türkiye'deki üretim kapasitesini artırmıştır.

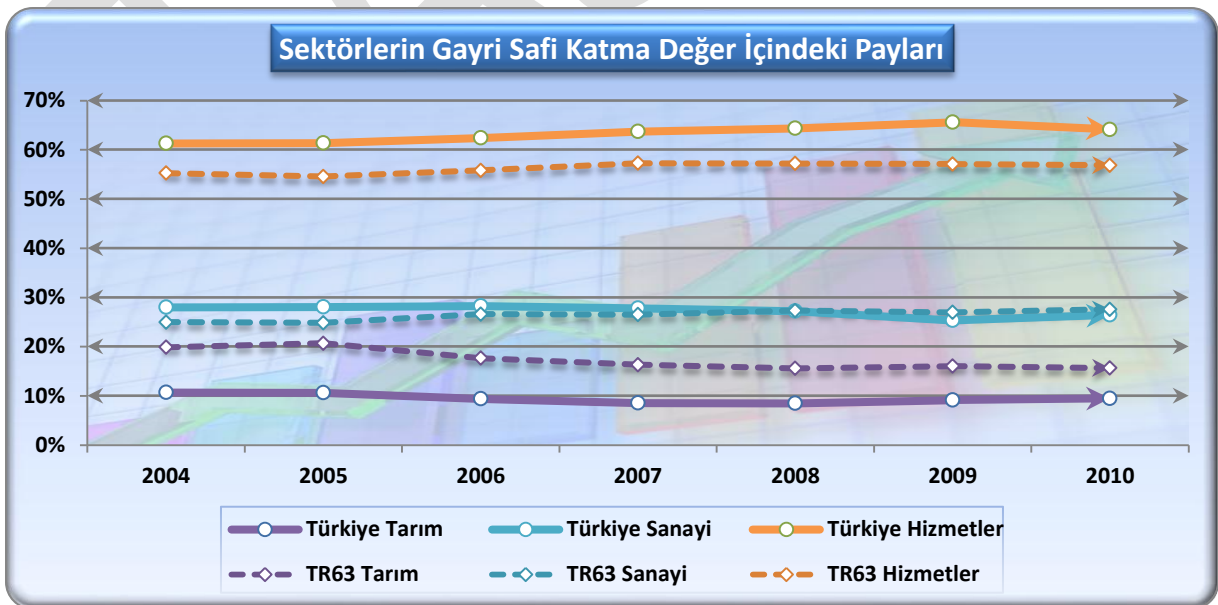
Tablo 4. TR63 Bölgesi Gayrisafi Katma Değer Verileri (1.000 TL)

Açıklama	2004				2010			
	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Toplam	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Toplam
Türkiye	52.997.645	138.411.772	303.474.641	494.884.058	92.739.021	259.022.057	628.785.937	980.547.015
TR63 Bölgesi	2.385.571	3.002.901	6.647.464	12.035.936	3.998.187	7.063.925	14.568.566	25.630.678
TR63/Türkiye Oranı	4,5%	2,2%	2,2%	2,4%	4,3%	2,7%	2,3%	2,6%

Kaynak: TÜİK (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/ulusalhesapapp/bolgeselgskd.zul>)

TR63 Bölgesi ekonomik yapısı; tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün toplam GSKD'den aldığı pay sıralamasına göre Türkiye'nin ekonomik yapısı ile benzerlik göstermekle birlikte TR63 Bölgesi'nde tarım sektörünün ağırlığı (%15,6), Türkiye ortalamasından (%9,5) yüksektir. Türkiye toplam tarımsal katma değer % 4,5'ini üreten bölge Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biridir.

Şekil 2. Gayrisafi Katma Değer İçerisinde Sektörel Paylar (%)

Kaynak: TÜİK, (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1075)

Bölgesel GSKD'nin sektörlere göre dağılımında görülen oranlar, bölgedeki istihdamın sektörlere göre dağılımında değişiklik göstermektedir. Türkiye ortalamalarında da görüldüğü üzere bölgedeki tarım sektörünün istihdamdaki ağırlığı, GSKD'deki ağırlığından çok daha fazladır. Aynı zamanda bölgede tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki ağırlığı, Türkiye ortalamalarının üzerindedir.

Tablo 5. GSKD ve İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı (%)

Veri Türü	Türkiye			TR63 Bölgesi		
	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
GSKD*	9,5%	26,4%	64,1%	15,6%	27,6%	56,8%
İstihdam*	24,6%	26,0%	49,4%	32,0%	24,0%	44,0%

Kaynak: TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13455>

*GSKD verileri 2010, istihdam verileri 2012 yılına aittir.

TR63 Bölgesi'nde tarımsal faaliyetlerinin yaygınlığının yanı sıra ana metal sanayi ve tekstil gibi emek yoğun sanayi kuruluşlarının varlığına rağmen, bölge, Türkiye'de işsizliğin en yüksek olduğu bölgeler arasındadır. 2012 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'de ortalama % 9.2 olan işsizlik oranı, TR63 Bölgesi'nde % 10,4'tür. Bölgedeki işsizlik oranında 2010 (% 13,6) ve 2011 (% 12,0) yıllarına göre belirgin bir iyileşme görülmekle birlikte, bölgedeki mevcut emek yoğun sanayi yapısı ile uyumlu istihdam politikalarının geliştirilmesinin, işsizlik oranının daha düşük seviyelere indirilmesinde önemli rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

Adana merkezli TR62, Gaziantep merkezli TRC1 ve Kayseri merkezli TR72 Düzey 2 Bölgeleri ile komşu olan bölge, bu bölgelerle birlikte ele alındığında sanayi sektörü açısından Türkiye'nin önemli üretim bölgeleri arasında yer almaktadır. Komşu bölgelerle birlikte Türkiye sanayi katma değerinin % 10'u aşan üretim

Komşu bölgelerle birlikte Türkiye sanayi katma değerinin % 10'u aşan üretim kapasitesine sahip bir alanda yer alan bölge, gerek devam eden yatırımlar gerekse lojistik, coğrafi konum, hammadde v.s. gibi avantajlardan dolayı sanayi sektöründeki payını artıracak potansiyele sahiptir.

kapasitesine sahip bir alanda yer alan bölge, gerek devam eden yatırımlar gerekse lojistik, coğrafi konum, hammadde v.s. gibi avantajlardan dolayı sanayi sektöründeki payını artıracak potansiyele sahiptir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2012 yılı verilerine göre, Türkiye'de sanayi siciline kayıtlı işletmelerin % 2,24'ü TR63 Bölgesi'nde yer almaktadır. Aynı verilere göre Gıda Ürünleri İmalatı TR63 bölgesindeki her bir ilin sahip olduğu sanayinin en az ¼'ünü oluşturmaktadır. Bununla beraber, Hatay ilinde İskenderun Demir Çelik fabrikasının 1975 yılından itibaren üretime geçmesi, bölgenin sanayi

altyapısını doğrudan etkileyerek, gerek istihdam hacmi, gerekse yarattığı katma değer açısından Hatay ili imalat sanayinin lokomotifi haline gelmiştir. Demir Çelik ile beraber, Hatay ilinde imalat sanayii, özellikle makine, filtre, tarım araç-gereçleri, ayakkabı-deri işlemeciliği ve mobilya üretiminde gelişmiştir. Kahramanmaraş ilinde Gıda Ürünleri İmalatından sonra, Tekstil Ürünleri İmalatı, Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Metal Mutfak Eşyası) bölge sanayisi bakımından öne çıkmaktadır. Türkiye iplik üretiminin %27,4'ünü karşılayan Kahramanmaraş'ta, Tekstil ve Konfeksiyon İmalatının önemi büyüktür. 2005 yılı ile birlikte önemli bir sanayi hamlesi içerisine giren Osmaniye ilinde ise İskenderun-Payas bölgesindeki demir-çelik yatırımlarının devamı olarak ana metal sanayi yatırımları öne çıkmıştır. Mevcut yatırımlarla birlikte İskenderun-Payas-Osmaniye bölgesi Türkiye'nin en önemli demir-çelik üretim merkezlerinden biri olmuştur. Bunların yanı sıra termik, doğalgaz çevrim, rüzgar enerjisi ve hidroelektrik santralleri ile enerji sektörü de en önemli sektörlerden biri olmaktadır.

Demir-çelik üretiminde dünyada 10., Avrupa'da ise Almanya'dan sonra 2. sırada yer alan Türkiye'nin üretim kapasitesinde TR63 Bölgesi'nin önemi büyüktür. 2012 yılı Türkiye Demir Çelik Üreticileri Birliği verilerine göre yaklaşık 50 Milyon ton olarak belirtilen yıllık çelik üretim kapasitesinin 16,4 Milyon tonu Hatay ve Osmaniye illerinde bulunmaktadır. Mevcut durumda Türkiye'de en yüksek üretim kapasitesine sahip bölge, 14,5 Milyon ton kapasiteye sahip Marmara ve 11,3 Milyon ton kapasiteye sahip Ege Bölgesi'nin önünde yer almaktadır.⁵

Demir-çelik sektöründe uluslararası ölçekte firmalara sahip bölgede, bu sektöre bağlı alt sektörlerin ve küçük ve orta boy işletmelerin bu potansiyel ile birlikte geliştirilmesine yönelik kümelenme ve benzeri üst politikalar önemli görülmektedir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2011 yılı Türkiye sanayisine yönelik yaptığı bir değerlendirmede, Türkiye GSMH'nin %10'dan fazlasını ve ihracatının % 18,5'i karşılayan tekstil sektörü⁶ Kahramanmaraş ilinde yoğun olmak üzere TR63 Bölgesi için başat sektörlerden biridir. Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre Türkiye iplik üretiminin % 27'sini ve kumaş üretiminin de % 8'ini karşılayan Kahramanmaraş başta olmak üzere TR63 Bölgesi'nde tekstil ana sektörünü ve bu sektöre bağlı alt sektörlerin, ar-ge, ür-ge ve yenilikçi ürün ve üretim süreçlerinin geliştirilmesine bağlı olarak desteklenmesi önemlidir. Demir-çelik ve tekstil sektörü ile benzer şekilde, TR63 Bölgesi sanayi yapısında temel yapı taşlarından olan ve uluslararasılaşma eğilimi giderek artan metal mutfak eşya, ayakkabıcılık, mobilyacılık sektörleri ile özellikle zeytin ve yer fıstığına dayalı gıda sanayine yönelik kümelenme ve benzeri üst politikaların geliştirilmesi ve bu sektörlerin bölgesel, ulusal ve uluslararası nitelikli destek mekanizmaların yararlandırılması bu sektörlerin rekabet

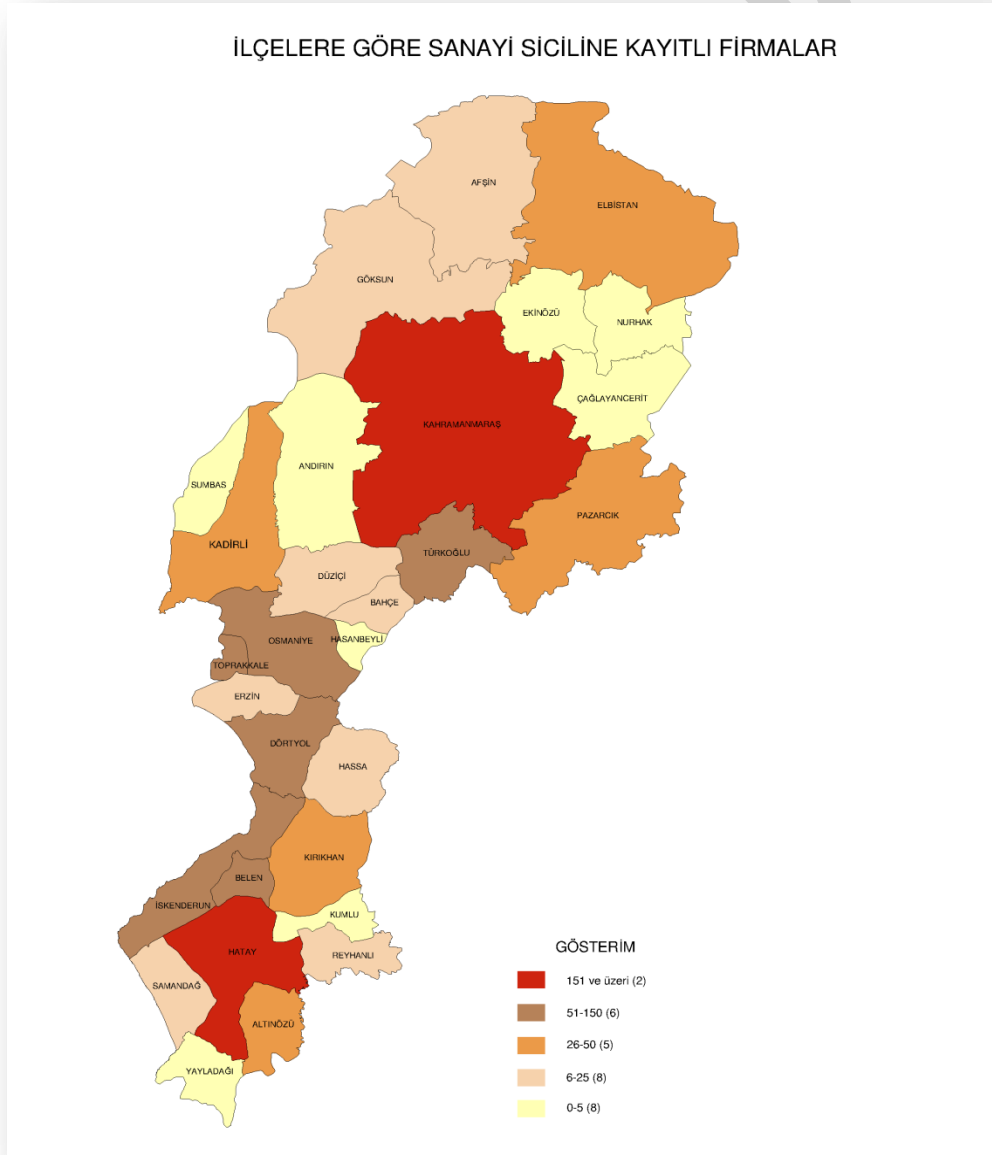
⁵ Türkiye Çelik Üreticileri Derneği, (<http://www.dcud.org.tr/tr/page.asp?id=12>)

⁶ 2011 Yılı Değerlendirmesi, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2012

gücünün geliştirilmesi için gereklidir. Ayrıca sektörel ve tematik destek mekanizmalarının, bu sektörlerdeki yenilikçi uygulamaları geliştirilmesinde etkili olacağı değerlendirilmektedir.

Bölgede; Hatay ilinde Merkez ilçe, İskenderun ve Dört Yol ilçeleri; Osmaniye ilinde, Merkez ilçe, Toprakkale ve Kadirli ilçeleri; Kahramanmaraş ilinde ise, Merkez ilçe ve Türkoğlu ilçesi sanayi sektöründe öne çıkmaktadır. Bölge genelinde belirli yörelerde yoğunlaşmış ve bazı sektörlerde rekabetçi yapısı gelişmiş durumda olan sanayi kompozisyonu, bazı sektörlerde orta ve yüksek teknolojiye sahip olsa da, genel olarak düşük ve orta düzey teknolojiye sahiptir. Kalkınma Bakanlığı ve Türkonfed tarafından hazırlanan iki ayrı analiz çalışmasında da TR63 Bölgesi, orta-düşük teknolojiye imalat sanayi sektörlerinin yer aldığı bölgeler arasında gösterilmiştir.

Harita 5. TR63 Bölgesinde Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların İlçelere Göre Dağılımı (2012)

Kaynak: Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye BST İl Müdürlüklerinden alınan verilerden derlenmiştir.

Belen, Türkoğlu ve Toprakkale ilçelerinin sanayi siciline kayıtlı firma sayısı bakımından öne çıkmasındaki temel neden il merkezlerine olan yakınlıklarıdır. Antakya OSB'nin Belen, Osmaniye OSB'nin ise Toprakkale sınırları içerisinde olması, bu ilçelerdeki sanayi firması sayısını yükseltmektedir. Türkoğlu ilçesinde ise mevcut sanayi kuruluşlarının yanı sıra yapım aşamasındaki yeni OSB'nin de tamamlanması ile bu yoğunluk daha da artacaktır. Bu noktada, özellikle Toprakkale ve Türkoğlu için geliştirilecek politikalarda bu ilçelerin, il merkezleri için bir genişleme alanı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

TR63 Bölgesi'nde Hatay, İskenderun, Payas, Osmaniye, Kadirli ve Kahramanmaraş'ta olmak üzere 6 adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) faaliyet göstermektedir. 300 adet firmada yaklaşık 28 bin kişinin istihdam edildiği OSB'lerin alan, parsel sayısı, üretimdeki firma sayısı ve istihdam edilen kişi sayısı bakımından en büyüğü Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi'dir. Bunların yanı sıra Hatay ilinde bir adedi Hayvancılık İhtisas OSB ve bir adedi Zeytincilik İhtisas OSB olmak üzere 4, Kahramanmaraş ilinde bir adedi Tekstil İhtisas OSB olmak üzere 3 ve Osmaniye ilinde bir adedi Hayvancılık İhtisas OSB ve bir adedi Zeytincilik İhtisas OSB olmak üzere 3 adet yeni OSB kurulumu için işlemler başlatılmıştır. Ayrıca İskenderun'da Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi kurulması planlanmaktadır.

Özellikle bölgede öne çıkan sektörler olmak üzere, genel olarak bölgenin üretim altyapısının geliştirilmesi ve ar-ge ve yenilikçiliğe yönelik faaliyetlere kurumsal ve mekansal altyapının oluşturulabilmesi amacıyla OSB ve KSS oluşumları önemli görülmektedir.

Özellikle bölgede öne çıkan sektörler olmak üzere, genel olarak bölgenin üretim altyapısının geliştirilmesi ve ar-ge ve yenilikçiliğe yönelik faaliyetlere kurumsal ve mekansal altyapının oluşturulabilmesi amacıyla OSB ve KSS oluşumları önemli görülmektedir. Ayrıca sanayideki mekansal yoğunlaşmanın alt kademe gelişme merkezlerine de yaygınlaştırılmasında genel ve ihtisas OSB oluşumları desteklenmelidir.

Markalaşma, patent ve endüstriyel tasarım başvuru ve tescillerinde son yıllarda belirgin bir gelişme görülen TR63 Bölgesi'nde, özel sektörün ar-ge ve yenilik çabaları artmaktadır. 2002 yılında 265 marka başvurusunun yapıldığı bölgede 2012 yılında 1.365 marka başvurusu ve 696 marka tescili yapılmıştır. Aynı şekilde 2002 yılında patent tescilinin yapılmadığı bölgede 2012 yılında 24 adet patent başvurusu ve 4 adet patent tescili yapılmış ve 2002 yılında 3 adet endüstriyel tasarım tescili yapılmış iken bu sayı 2012 yılında 13 olmuştur.

2010 yılı GSKD verilerine göre bölgede üretilen katma değer % 15,6'sı tarım sektöründen elde edilmektedir. Bu oran Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olup Türkiye ortalamasında da görüldüğü üzere 2009 ve 2010 yıllarında daha da artma eğilimindedir. Benzer şekilde 2011 yılı

verilerine göre Türkiye'deki toplam istihdamın % 22,7'si tarım sektöründe iken TR63 Bölgesi'nde bu oran % 27,7'dir. Yine 2012 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye toplam ihracatının % 3,4'ü tarım ve ormancılık sektöründen sağlanmakta iken TR63 Bölgesi ihracatında tarım ve ormancılık sektörünün payı % 17,1'dir.

Bu verilerden de görüldüğü üzere Türkiye'nin genel ekonomik yapısında tarım sektöründe görülen çözülme TR63 Bölgesi'nde daha düşük oranlarda görülmekte hatta son yıllarda tarımın ağırlığında küçük de olsa artışlar görülmektedir.

Türkiye'nin genel ekonomik yapısında tarım sektöründe görülen çözülme TR63 Bölgesi'nde daha düşük oranlarda görülmekte hatta son yıllarda tarımın ağırlığında küçük de olsa artışlar görülmektedir.

Üretim hacmi ve ürün çeşitliliği bakımından Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri olan TR63 Bölgesi, yıllar itibariyle değişiklikler göstermekle birlikte 10-12 üründe Türkiye toplam üretiminin % 20'den fazlasını, 25-30 üründe de % 10'dan fazlasını karşılamaktadır. 2011 yılı verilerine göre Türkiye toplam bitkisel üretim değerinin % 5,4'ü ve hayvansal üretim değerinin % 1'i TR63 Bölgesi'nde üretilmektedir. Türkiye'nin toplamda 131 Milyar 551 Milyon TL olan tarımsal üretim değerinin 5 Milyar 262 Milyon TL'si (% 4) TR63 Bölgesi'nde elde edilmektedir.

Türkiye'deki toplam tarım alanlarının % 2,9'u TR63 Bölgesi'nde yer almasına rağmen, Türkiye toplam bitkisel üretim değerinin % 5,4'ünü üreten TR63 Bölgesi, kişi başı bitkisel üretim değerinde hem bölge bazında hem de tek tek iller bazında Türkiye ortalamalarından daha yüksek değerlere sahiptir.

Tarımsal üretime ve tarıma dayalı sanayiye bağımlılığı yüksek ilçelerde ekonomideki sürdürülebilirliğin sağlanması için, bölgesel, ulusal ve uluslararası nitelikli destek mekanizmalarının sektörle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Ancak TR63 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde kişi başına düşen bitkisel üretim değerine yapılan sıralamada 11. sırada yer almaktadır. TR63 Bölgesi'nde 1.606 TL olan kişi başı bitkisel üretim değeri Türkiye'de ilk sırada yer alan Antalya merkezli TR61 Bölgesi'nde 3.487 TL'dir. Benzer iklim ve

coğrafi şartları olmasına rağmen TR63 Bölgesi'nde yaygın durumdaki geleneksel üretim ve pazarlama yöntemleri, tarımsal faaliyetlerin bölgesel ekonomiye olan katkısını sınırlandırmaktadır. Bu noktada, hem tarımsal üretiminin ve pazarlamanın katma değeri yüksek yöntemlerle geliştirilmesi hem de yapısal özellikleri itibariyle tarımsal üretime ve tarıma dayalı sanayiye bağımlılığı yüksek ilçelerde ekonomideki sürdürülebilirliğin sağlanması için, bölgesel, ulusal ve uluslararası nitelikli destek mekanizmalarının sektörle ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Tarıma dayalı yörelerde birincil tarım

uygulamalarının dahi ilçe ölçeğinde kurgulanacak programlarla desteklenmesi, bu ilçelerdeki ekonomik yapı için büyük önem arz etmektedir.

Bölgede tarım yapılan arazilerinin % 70'i tarla ürünleri, % 23'ü meyve ve % 7'si sebze üretim alanı olarak kullanılmaktadır. Sebze ve meyve alanlarının toplam tarım alanları içerisindeki ağırlığı (%30) Türkiye ortalamalarının (%17) üzerindedir. Nadasa bırakılan tarım alanlarının toplam tarım alanlarına oranı % 5'dir. İklim özellikleri ve sulama imkânlarının yeterli olması, nadasa bırakılan alanların Türkiye ortalamasına göre (% 18) oldukça düşük seviyelerde kalmasının en büyük nedenleridir.

Tablo 6. TR63 Bölgesi'nde Tarım Alanlarının Kullanımı (2012)

İl / Bölge	Deniz Seviyesinden Yükseklik (m)	Yüzölçümü (Ha)	Tarım Alanları (ha)				
			Toplam Tarım Alanı	Ekilen Tarla Alanı	Nadas Alanı	Sebze Bahçeleri Alanı	Meyve Alanı
Hatay	80	540.300	254.983	130.892	6.752	34.847	82.478
K.Maraş	568	1.434.600	322.308	216.473	28.610	10.369	66.855
Osmaniye	212	328.000	120.901	103.998	190	4.468	12.244
TR63	-	2.302.900	698.192	451.363	35.552	49.684	161.577
Türkiye	-	78.356.200	23.795.481	15.464.452	4.286.137	827.114	3.212.989

Kaynak: TÜİK, Tarım İstatistikleri, 2012

Son yıllarda Türkiye'de kullanılan tarım alanları ve bu alanların kullanım amaçlarına göre dağılımında hem Türkiye'de, hem de TR63 Bölgesinde kullanılan toplam tarım alanların azaldığı görülmektedir.

2007 yılında 24.887.394 hektar olan Türkiye toplam tarım alanı, 2012 yılında % 4,4 azalarak 23.795.481 hektara gerilemiştir. Bölgedeki toplam tarım alanları da aynı dönemde % 12,3 azalarak, 796.170 hektardan 698.192 hektara düşmüştür.

Bölgedeki tarım alanları azalırken, sebze üretilen ve meyvelik alanlarda artış yaşanmıştır. Özellikle meyvelik alanların yaklaşık % 18 oranında artması, meyve yetiştiriciliğinde uzmanlaşma eğiliminin arttığını göstermektedir.

Bölgedeki tarım alanları azalırken, sebze

üretilen ve meyvelik alanlarda artış yaşanmıştır. Özellikle meyvelik alanların yaklaşık % 18 oranında artması, meyve yetiştiriciliğinde uzmanlaşma eğiliminin arttığını göstermektedir.

TR63 Bölgesinde; tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde, pamuk, buğday, mısır, fiğ şekerpancarı, arpa ve yer fıstığı, sebze üretiminde domates, turp, patlıcan, karpuz ve hıyar, meyve üretiminde ise portakal, mandalina, üzüm ve zeytin en çok üretilen ürünler olarak öne çıkmaktadır. 2011 yılında Türkiye'de üretilen tarla ürünlerinin % 3,75'i, sebze üretiminin % 4,54'ü ve meyve üretiminin % 8,37'si TR63 Bölgesi tarafından karşılanmıştır.

Tablo 7. Bitkisel Üretim Miktarları (2011)

Ürün Grubu	TR63 Bölgesi (Ton)	Türkiye (Ton)	Oranı
Tarla Ürünleri	3.602.278	96.020.627	3,75%
Sebzeler	1.150.011	25.327.769	4,54%
Meyveler	1.379.817	16.484.359	8,37%

Kaynak: TÜİK, Tarım İstatistikleri, 2011

Örtü altı üretimde iklim ve arazi koşulları bakımından avantajları olmasına rağmen, TR63 Bölgesi Türkiye toplam örtü altı tarım alanlarının yalnızca % 2,1'ine sahiptir. 2010 yılı verilerine göre 12.088 (da.) alanda 47.500 ton üretim gerçekleştirilmiş olup bunun büyük bir bölümü Hatay ilinde yer almaktadır. Benzer iklim ve coğrafi özelliklere sahip Adana-Mersin ve Antalya bölgesi ile karşılaştırıldığında, bölgede örtü altı üretimin geliştirilmesi için oldukça geniş bir potansiyel bulunduğu değerlendirilmektedir. Benzer şekilde organik üretimde de oldukça düşük değerlere sahip bölgede sadece 161 üretici organik üretim yapmaktadır.

Benzer iklim ve coğrafi özelliklere sahip Adana-Mersin ve Antalya bölgesi ile karşılaştırıldığında, bölgede örtü altı üretimin geliştirilmesi için oldukça geniş bir potansiyel bulunduğu değerlendirilmektedir.

Tarım sektörü içerisinde yeterince gelişemeyen hayvancılık faaliyetlerinde son yıllarda yatırım eğilimi dikkat çekmektedir. 2011 verilerine göre, Türkiye'deki toplam büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığının yalnızca % 2,8'i bölgede yer almaktadır. Buna rağmen, 2011 yılında bir önceki yıla göre artış oranı % 15 olarak gerçekleşmiş ve % 9,7 olan Türkiye ortalamasının üzerinde bir artış sağlanmıştır. Bölgedeki toplam büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığının % 52'si Kahramanmaraş, % 30'u Hatay ve % 18'i Osmaniye ilinde yer almaktadır.

2011 yılı verilerine göre 422 Milyon 860 Bin TL olan hayvansal üretim değeri ile Türkiye toplam hayvansal üretim değerinde % 1 pay alan bölgede, en yüksek hayvansal ürün değeri 158 milyon TL ile Kahramanmaraş ilinde elde edilmiştir. Bölgenin 140 TL olan kişi başı hayvansal üretim değeri 570 TL. olan Türkiye ortalamasının oldukça altında yer almaktadır.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 760 üretici birliğine 145 Bin 129 üye kayıtlı iken TR63 Bölgesi'nde 21 üretici birliğine 1.793 üye kaydı bulunmaktadır. 2012 yılı TÜİK verilerine göre ise Türkiye'de yaklaşık 4 Milyon 900 Bin kişi, TR63 Bölgesi'nde ise yaklaşık 210 Bin kişi tarım, hayvancılık ve ormancılık sektöründe çalışmaktadır. Bu verilerden hareketle Türkiye genelinde üretici birliklerine kayıtlılık % 3 iken TR63 Bölgesi'nde tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki

payı fazla olmasına rağmen üretici birliklerine kayıtlılık % 0,85 düzeyindedir. Genellikle sulama, tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri gibi birlikte hareket etme yeteneğini geliştirmekten ziyade yasal zorunluluk ve aidat mekanizmaları nedeniyle bir araya gelen üreticilerden oluşan bu yapılar, üretim standartlarının ve pazarlama olanaklarının geliştirilmesi gibi faydalardan uzaktır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre bölgede kullanılan toplam kredi hacmi içerisinde tarım sektöründe kullanılan kredilerin payı Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Bölgede kullanılan tarımsal krediler, toplam kredilerin % 4,3'ünü oluştururken, Türkiye'de bu ortalama % 3,5'dir. Bölgede kişi başına düşen tarımsal kredi kullanımı ise Türkiye ortalamasının altındadır. Benzer şekilde 2009-2012 yılları arasında Türkiye genelinde tarım sektöründe kullanılan 1.014 teşvik belgesinin sadece 7 adedi TR63 Bölgesi'ndedir.

Yüksek üretim potansiyeline rağmen Bölgenin tarımsal kredi ve teşvik uygulamalarında Türkiye ortalamasının gerisinde kalması, tarımsal üretimde kurumsallaşma ve profesyonel yönetim anlayışının henüz gelişmediğinin bir göstergesidir.

TR63 Bölgesi'nin en önemli rekabet üstünlüklerinden birisi enerji sektöründedir. Bölge; Kahramanmaraş'ın Afşin ve Elbistan ilçelerindeki linyit rezervi, Ceyhan bölgesine komşu olmasından dolayı uluslararası enerji hatlarına yakınlığı, özellikle Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde yoğunlaşan hidroelektrik santralleri, Hatay ve Osmaniye'deki kurulu rüzgar enerji santralleri ve yeni yatırım potansiyelleri ve güneş enerjisi potansiyeli ile Türkiye'nin en önemli enerji üretim merkezlerinden birisidir.

Bölge; Kahramanmaraş'ın Afşin ve Elbistan ilçelerindeki linyit rezervi, Ceyhan bölgesine komşu olmasından dolayı uluslararası enerji hatlarına yakınlığı, özellikle Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde yoğunlaşan hidroelektrik santralleri, Hatay ve Osmaniye'deki kurulu rüzgar enerji santralleri ve yeni yatırım potansiyelleri ve güneş enerjisi potansiyeli ile Türkiye'nin en önemli enerji üretim merkezlerinden birisidir.

Bölgenin en önemli enerji üretim kaynağı olan ve Türkiye'nin yaklaşık 10 Milyon ton olarak hesaplanan linyit rezervinin yaklaşık % 50'sini oluşturan rezervlere sahip Afşin ve Elbistan bölgesinde, mevcut Afşin-Elbistan Termik Santrali'ndeki ilave tesis yapımı, sondaj ve etüd projeleri ile üretim kapasitesinin geliştirilmesine ve tesisin modernizasyonuna ilişkin çalışmaların yanı sıra bu havzada yer alan linyit rezervlerinin değerlendirilmesi amacıyla uluslararası

nitelikli yatırım ve işbirliği anlaşmaları, bölgenin ve Türkiye'nin enerji üretimini önemli ölçüde etkileyecek niteliktedir. Bölgedeki yeni yatırımlarla birlikte 2.800 MW kurulu kapasiteye ilave olarak 8.000 MW kurulu kapasitenin kazandırılması planlanmaktadır. Böylelikle kurulu kapasitesi 10.000

MW seviyesini aşacak olan Afşin-Elbistan bölgesinin, önümüzdeki dönemde linyitten enerji üretiminin % 57'sini karşılayacağı tahmin edilmektedir.⁷

Bunun yanı sıra TR63 Bölgesinde farklı yakıt türleri ile çalışacak yeni termik santrallerin yapımı da gündemdedir. EPDK'dan üretim lisansı alınan ve bir kısmı da yapımına başlanılan termik santrallerle birlikte Afşin Elbistan Termik Santralindeki kapasite artırımı bölgenin mevcut termik santral kapasitesini 2.795 MW'tan, 15.916 MW'a çıkaracaktır.

Tablo 8. TR63 Bölgesinde Yapılması Planlanan Termik Santraller

İl	Tesis Adı	Yakıt Türü	Tesis Türü	Kurulu Güç (MW)
K.Maraş	Ekoner Enerji Kahramanmaraş Enerji Santrali	Doğalgaz	Termik	7
	Diler Elbistan Termik Santrali	Yerli Linyit Kömürü	Termik	400
Hatay	Atlas Termik Santrali	Diğer	Termik	1.200
	Erzin Doğalgaz santrali	Doğal Gaz	Termik	882
	Selena Kömür Santrali	Diğer	Termik	900
	Tosyalı İskenderun TES	İthal Kömür	Termik	1.200
	Atakaş Termik Santrali	İthal Kömür	Termik	660
	Osmaniye DGKÇS	Doğal Gaz	Termik	77
Osmaniye	Tosyalı Osmaniye DGKÇ	Doğal Gaz	Termik	590

Kaynak: Elektrik Piyasası Üretim Lisansları, EPDK, 2013

TR63 Bölgesi, rüzgâr gücü ve hidrolik potansiyeli bakımından da enerji arzında önemli olanaklara sahiptir. Bölge, 2012 yılı sonu itibarıyla 313 MW'a ulaşan rüzgar enerjisi ve 1.626 MW'lık hidrolik enerji kapasitesi ile birlikte enerji üretiminde arz çeşitliliğini de sağlamaktadır.

Henüz enerji üretimine yönelik yatırımlar yapılmamış olsa da TR63 Bölgesi'nde Kahramanmaraş ilinin kuzey bölgeleri ve Hatay ve Osmaniye illerinin yüksek kesimleri güneş enerjisi potansiyeli yüksek alanlar olarak Güneş Enerjisi Potansiyel Atlası'nda yer almıştır. Ayrıca son yıllarda enerji kaynağı olarak gündeme gelen ve Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın da sondaj çalışmalarına başladığı kaya gazı rezerv haritasında, Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan rezerv alanı içerisinde Osmaniye ilinin büyük bir kısmı ile Hatay ilinin tamamına yer verilmiştir.

⁷ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2012

TR63 Bölgesi'nin sahip olduğu enerji kaynaklarının karşılığında gerek doğrudan enerji üretimine yönelik yatırımlar gerekse mevcut sanayi kuruluşlarının kendi enerji ihtiyaçlarına yönelik yatırımları, enerji arzında bölgeyi ulusal ölçekte önemli bir merkez olarak konumlandırmaktadır.

TR63 Bölgesi ekonomik yapısı içerisinde öne çıkan faaliyetlerde birisi de dış ticarettir. 2004 yılında Türkiye'deki toplam ihracatın % 1,4'lük kısmını karşılayan TR63 Bölgesi, 2012 yılında toplam ihracatın % 1,9'unu karşılar duruma gelmiş ve toplam ihracatını 861 Milyon \$ seviyesinden 2,9 Milyar \$ seviyesine çıkarmıştır.

Tablo 9. TR63 Bölgesinde Bulunan İllerin Ülke Gruplarına Göre İhracat Verileri (2012, ABD Doları)

Ülke Grupları	Hatay	Kahramanmaraş	Osmaniye	TR63
Yakın ve Orta Doğu	904.597.859	101.001.568	42.881.408	1.048.480.835
Avrupa Birliği	405.208.848	390.132.942	30.065.746	825.407.536
Kuzey Afrika	263.775.024	77.528.063	11.841.975	353.145.062
Diğer Avrupa (AB Hariç)	269.569.066	56.870.975	2.893.906	329.333.947
Diğer Asya	75.045.429	23.144.522	27.791.420	125.981.371
Güney Amerika	3.425.411	88.117.509	0	91.542.920
Kuzey Amerika	68.886.460	3.735.731	485.428	73.107.619
Diğer Afrika	35.313.358	3.771.016	587.783	39.672.157
Serbest Ticaret Bölgesi	12.334.261	9.292.532	128.467	21.755.260
Orta Amerika ve Karayipler	1.420.287	101.121	0	1.521.408
Avustralya ve Yeni Zelanda	734.347	137.783	0	872.130
Toplam	2.040.310.350	753.833.762	116.676.133	2.910.820.245

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, 2012

Yakın ve Orta Doğu ülkelerine yoğunlaşan bölge ihracatı, Orta Doğu ülkelerinde yaşanan siyasi belirsizliklerden olumsuz etkilense de bu etki, sadece belirli ülkelerle sınırlı kalmış, Orta Doğu'nun diğer ülkelerine yönelik ihracatta ise önemi artışlar yaşanmıştır. Hatay ile sınır komşusu olan Suriye'ye Hatay ilinden yapılan ihracatın en yüksek seviyesine ulaştığı 2010 yılında, bu ülkeye 118 Milyon \$ ihracat gerçekleştirilmişken, bu tutar 2012 yılında 57 Milyon \$ seviyesine gerileyerek yaklaşık 60 Milyon \$ ihracat kaybına yol açsa da aynı dönemde sadece Irak, Suudi Arabistan ve Lübnan'a yapılan ihracat 300 Milyon \$ artış göstermiştir.

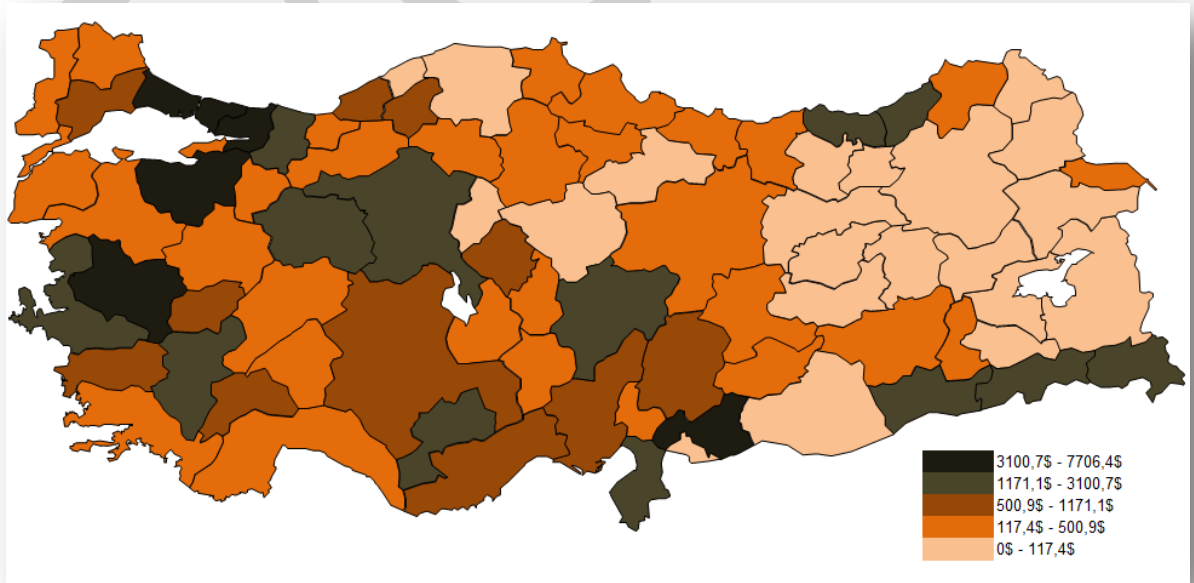
TR63 Bölgesi'nde metal ana sanayi, tekstil, metal mutfak eşya, gıda, yaş meyve ve sebze, otomotiv filtresi ve mobilyacılık sektörlerinin ağırlıklı olduğu ihracat yapısı Hatay ve Kahramanmaraş illerinde

daha fazla ülkeye dayalı bir yoğunlaşma gösterirken, Osmaniye ilinde yıllara göre dalgalı bir seyir izlemektedir. Sektörel yoğunlaşmada ise TR63 Bölgesi dalgalı bir seyir izlemekle birlikte ana metal sanayisinin etkisi ile Hatay ve Osmaniye’de endeks değerinin artarak sektörel çeşitlenmenin daraldığı Kahramanmaraş ilinde ise daha ılıman bir çeşitlenmenin görüldüğü gözlemlenmektedir. Bu noktada, bölge illerinin ihracat yapısında sektörel çeşitliliğin artırılması, Hatay ve Kahramanmaraş illerinde belirli ölçüde yakalanan pazar çeşitliliğinin Osmaniye ilinde de gerçekleştirilmesi ve bu çeşitliliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla spesifik sektörlerde hedef pazarlara yönelik çalışmalar önemli görülmektedir.

TR63 Bölgesi’nden yapılan yaklaşık 3 Milyar \$’lık ihracata karşın bölge 6 Milyar \$’ın üzerinde ithalat yapmaktadır. Ana metal sanayinin hurda ihtiya ı başta olmak üzere imalat sanayine yönelik ithalat ile birlikte toptan ve perakende ticaret sektörü ithalatı bölgenin toplam ithalatının % 66’sını oluşturmaktadır. Bölgede ihracatın ithalatı karşılama oranının Türkiye ortalamasının altında olmasının önemli sebebi ana metal sanayinin girdisi olarak ithal edilen hurda ihtiya ıdır. Ana metal sanayine, ithalattan bağımsız girdi sağlayacak politika ve programların geliştirilmesi, Türkiye ve bölge ekonomisinin dış ticaret dengesi bakımından önemlidir.

Kişi başına düşen ihracat rakamlarında TR63 Bölgesi, hem bölge hem de iller bazında Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. 2012 yılı verilerine göre Türkiye’de ortalama 2.017 \$ olan kişi başı ihracat, Hatay ilinde 1.377 \$, Kahramanmaraş ilinde 709 \$ ve Osmaniye ilinde 240 \$’dır.

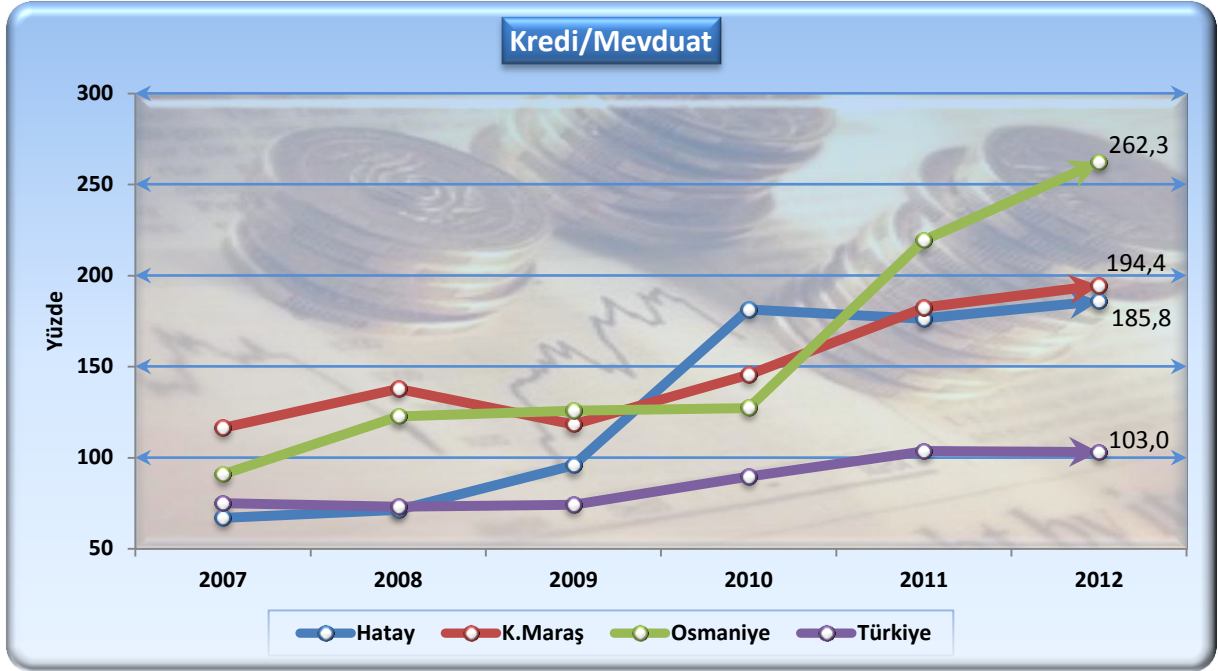
Harita 6.  llere Göre Kişi Başı İhracat (USD, 2012)

Kaynak: T  K verilerinden üretilmiştir.

Türkiye Bankalar Birliği'nin 2012 yılı verilerine göre mevduat birikiminde Türkiye ortalamalarının altında performans sergileyen TR63 Bölgesi, kredi kullanımında bölge genelinde ve tek tek iller bazında Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Toplam mevduat karşılığında kullanılan toplam kredi oranını gösteren kredi-mevduat oranı Türkiye genelinde % 103 iken, Hatay ilinde % 186, Kahramanmaraş ilinde % 194 ve Osmaniye ilinde % 262 olup TR63 Bölgesi'nde ortalama % 194'tür. Bölgede üretilen mevduatın iki katına yakın miktarda kredi kullanılmaktadır.

Şekil 3. Yıllara Göre Türkiye ve TR63 Bölgesindeki illerde Kredi/Mevduat Oranı

Kaynak: BDDK, Finansal Türkiye Haritası, 2012

2007 yılında da kredi-mevduat oranında Türkiye ortalamasının üzerinde seyreden TR63 Bölgesi 2009 ve 2010 yıllarında büyük bir sıçrama yaşamıştır. 2008-2009 yıllarında yaşanan küresel kriz ve Türkiye ortalamalarındaki durağanlaşmada, Kahramanmaraş ilinin yaşanan krize daha duyarlı olduğu görülmekle birlikte Hatay ve Osmaniye illeri kriz ortamına rağmen kredi performansını devam ettirmiştir.

TR63 Bölgesi, 10. Kalkınma Planı ve Türkiye Turizm Stratejisi'nde temel hedeflerden biri olarak yer alan alternatif turizm çeşitliliğinin geliştirilmesinde zengin kaynaklara sahiptir. Bölge; Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinin her üçünde de yer alan termal kaynaklar ve Orta Doğu ülkeleriyle olan yakın ilişkileri ile medikal sağlık hizmetleri ile sağlık turizminde, Hatay ilinde dünyanın ilk kilisesi olarak kabul edilen St. Pierre Kilisesi ile birlikte St. Simon Stilit Manastırı, Barlaam Manastırı, Anadolu'nun ilk camii Habib-i Neccar Camii, Musa Ağacı, Hızır Makamı, Ortodoks, Protestan, Katolik

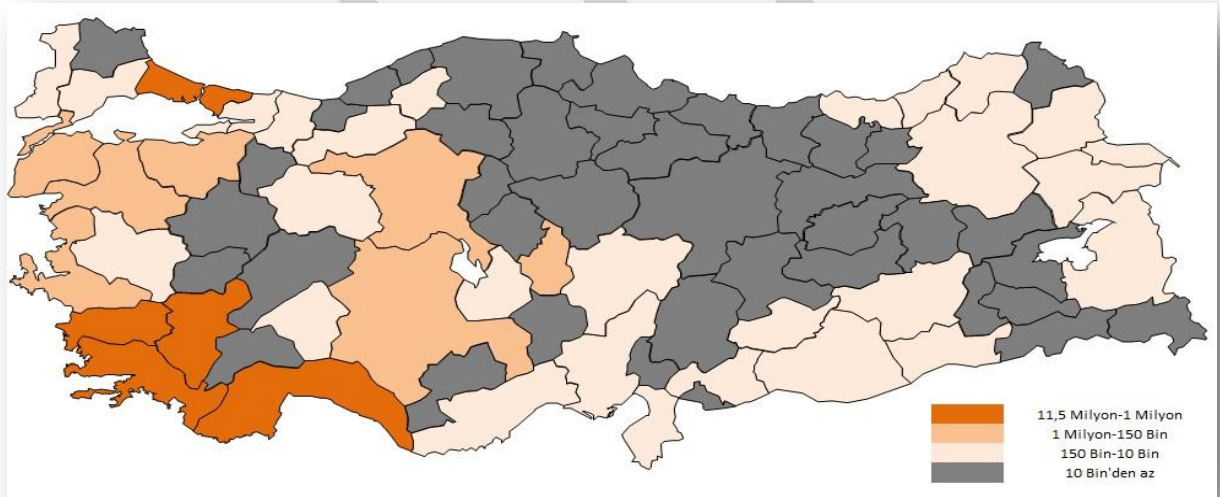
kiliseleri ve havraları ile Kahramanmaraş ilindeki Eshab-ı Kehf Külliyesi ile inanç turizminde ve bölge geneline yayılan zengin tarihi miras ile kültür turizminde marka değeri olabilecek kaynaklara sahiptir.

Bölgenin farkındalık oluşturan bir diğer özelliği kendine has kültürü ile mutfak turizminin (gastronomi turizmi) geliştirilmesine uygun çeşitliliğin olmasıdır. Özellikle Hatay mutfağı ile halihazırda oluşmaya başlayan turizm hareketliliği teknik destek çalışmaları ile kapasitesi artırılacak niteliktedir.

Toros ve Amanos Dağları, doğal su kaynakları ve yaylaları ile zengin ekolojik kaynaklara sahip TR63 Bölgesi Aslantaş, Kılavuzlu ve Menzelet Barajları ile su sporlarının geliştirilmesine ve İskenderun, Arsuz ve Samandağ sahilleri dalış turizminin geliştirilmesine uygun alanlara sahiptir. Toros ve Amanos Dağlarının doğa sporları ve yaylacılık faaliyetlerine yönelik zengin potansiyeli, turizm çeşitliliğini artıracak niteliktedir.

Ayrıca Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesinde alternatif turizm alanları arasında değerlendirilen kruvaziyer turizm için Hatay ili Samandağ ilçesi potansiyel turizm bölgesi olarak gösterilmiştir. Uluslararası turizm hareketliliğinde sektör içerisindeki payı artan bir trend içerisinde olan kruvaziyer turizm için Samandağ ilçesinde liman yatırımı yapılması planlanmaktadır.

Harita 7. İllere Göre Yabancı Ziyaretçilerin Tesise Geliş Sayısı (2011)

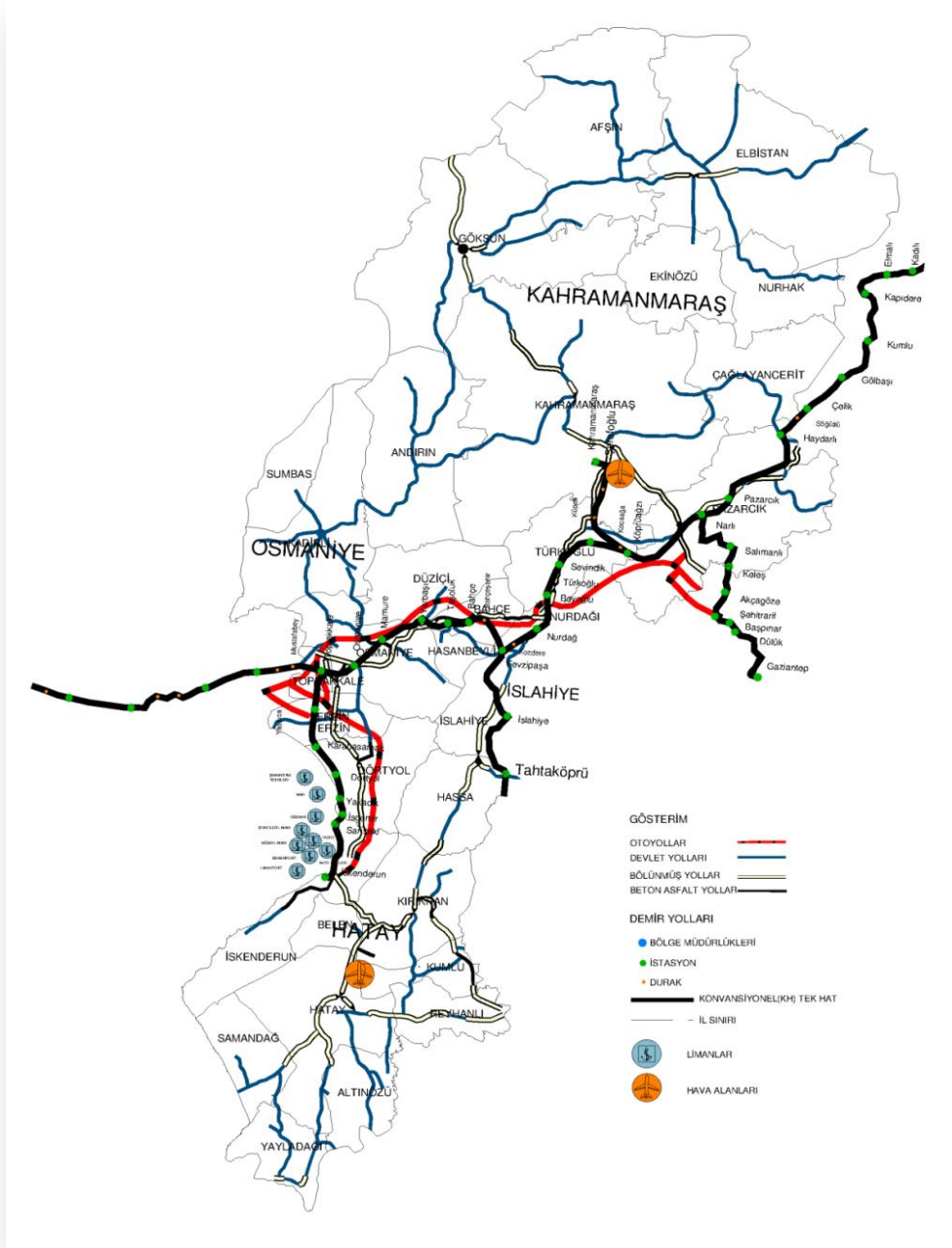

Bu potansiyellere rağmen TR63 Bölgesi'nde turizm sektöründe gelişim vasat seviyelerdedir. Son yıllarda özellikle Hatay ilinde hareketlenmeye başlayan sektör, Orta Doğu'da yaşanan siyasi gelişmelerden olumsuz etkilenmiştir.

TR63 Bölgesi, genel olarak ulaşım modları ve kentsel altyapı olarak iki ana grupta incelenebilecek fiziki altyapının gelişmişliği bakımından farklılıklar arz etmektedir. Karayolu, denizyolu, havayolu ve demiryolu altyapısı ile tüm ulaşım modlarında erişim olanaklarına sahip bölgede Adana-Osmaniye-

Gaziantep ve Adana-İskenderun otoyolları ve bölünmüş yol ağı, İskenderun-Dört Yol hattında yer alan limanlar, Hatay ve Kahramanmaraş Havaalanları ve tüm illere yayılmış demiryolu ağı ile alternatifli ve gelişmiş bir ulaşım altyapısına sahiptir.

Harita 8. TR63 Bölgesi Ulaşım Ağı

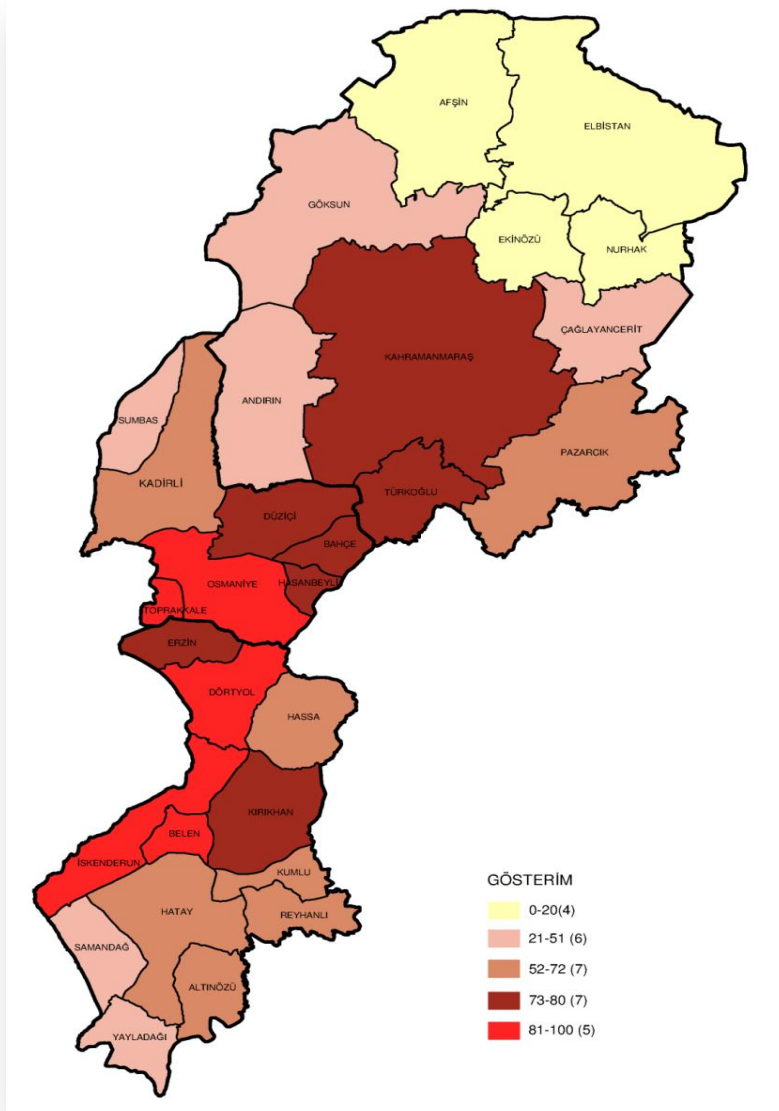

Kaynak: Mersin Karayolları Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan haritadan türetilmiştir.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi taslak metninde yer alan Erişilebilirlik analizi yönteminden hareketle TR63 Bölgesi'nde yer alan ilçelerin erişilebilirliğinin analiz edildiği çalışmada; otoyollar,

bölünmüş yollar ve demiryollarının kavşak noktası konumunda olan ve aynı zamanda limanlar ile havaalanlarına yakın mesafede bulunan Toprakkale, Erzin ve Osmaniye merkez ilçe ile karayolu, demiryolu ve liman olanaklarına sahip İskenderun ve Dört Yol ilçeleri öne çıkmaktadır. Buna karşın karayolu dışında ulaşım olanağı olmayan ve karayolu standartları da düşük olan Afşin, Elbistan, Ekinözü ve Nurhak ilçeleri erişilebilirliği en düşük ilçeler olmaktadır.

Harita 9. TR63 Bölgesi İlçelerinin Çok Modlu Erişim Haritası

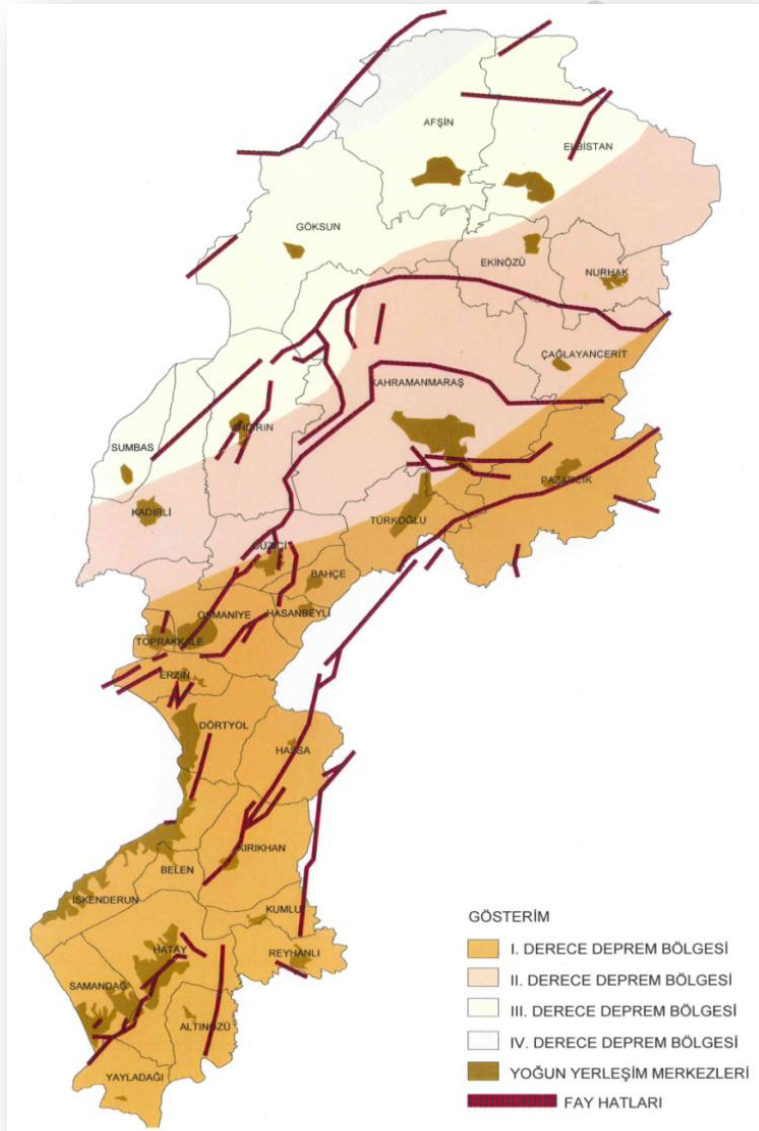
Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

Ulaşım altyapısında belirli merkezleri itibariyle gelişmiş bir görünüm arz eden TR63 Bölge kentsel ve çevresel altyapı olanakları bakımından Türkiye ortalamalarının altında yer almaktadır. İçme suyunun şebekeli dağıtımı ve kişi başına çekilen günlük su miktarı verileri Türkiye ortalamalarına yakın olan bölgede belediye nüfusunun % 97'sine şebekeli su hizmeti verilmektedir.

2010 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde kanalizasyon hizmeti verilen belediye nüfusu oranı % 88 ve arıtma tesisi hizmeti verilen belediye nüfusu oranı % 62'dir. TR63 Bölgesi'nde ise belediye nüfusunun % 75'ine kanalizasyon hizmeti ve % 27'sine arıtma tesisi hizmeti verilmekte olup her iki göstergede de TR63 Bölgesi, Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır.

Altyapı hizmetlerinden sorulu ilgili kurum ve kuruluşların son yıllarda artan yatırımları ile gelişmeye başlayan altyapı olanaklarının, Hatay ve Kahramanmaraş'taki büyükşehir yapılanması ile daha da artacağı değerlendirilmekle birlikte, sosyal altyapı olanaklarının da bu çerçevede değerlendirilmesi ve bölge genelinde yaşama kalitesinin artırılmasına amacıyla kentsel altyapı ve sosyal altyapının geliştirilmesine yönelik yatırımlara artırılarak devam edilmesi önemli görülmektedir.

Harita 10. TR63 Bölgesi Fay Hatları ve Yerleşim Alanları

Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

TR63 Bölgesi'nde genel olarak altyapının tüm unsurlarını ilgilendiren bir husus da depremselliktir. Bölgede Kahramanmaraş ilinin güneyinden başlamak üzere, Osmaniye ilinin doğu ve güneyi ile Hatay ilinin tamamı birinci derece deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır.

Bölgede yer alan 1.derece deprem bölgesi; Kahramanmaraş Merkez ilçenin güneydoğusu, Pazarcık ve Türkoğlu ilçeleri, Osmaniye'nin Bahçe, Hasanbeyli, Merkez ilçe ve Toprakkale ilçeleri ve Hatay ilinin tamamını içersine almaktadır. İl Çevre Düzeni Planları ve Fay Hatları Haritası'nda yer alan yerleşim yerleri ve fay hatları lokasyonlarına göre hazırlanan haritaya göre 1.derece deprem bölgesi içerisinde yer alan Pazarcık, Düziçi, Osmaniye Merkez, Toprakkale, Erzin, Dört Yol, Hassa, Kırıkhan, Hatay Merkez, Reyhanlı ve Samandağ ilçelerinde fay hatları kent merkezlerinde ya da kent merkezlerine çok yakın konumdadır. Ayrıca İskenderun-Dört Yol-Osmaniye hattında yer alan büyük sanayi işletmeleri ve yeni inşa edilmekte olan enerji üretim tesisleri deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır.

Bölgedeki yerleşim yerleri, büyük sanayi tesisleri ve enerji üretim tesislerinin bulunduğu bölgelerde yer alan fay hatlarının, son zamanlarda Türkiye genelinde olduğu gibi bölgede de gündeme getirilen kentsel dönüşüm çalışmalarında öncelikli olarak dikkate alınması ve bu çalışmalara bölge ve il ölçeğinde politika üretecek planlama çalışmaları gerekmektedir.

TR63 BÖLGE PLANI 2014-2023

STRATEJİ METNİ

2. TR63 BÖLGE PLANI 2014-2023 STRATEJİ METNİ

Kalkınma Bakanlığı tarafından 2023 yılı vizyonu hazırlanmakta olan ve bölgesel kalkınma politikalarında referans kaynağı olacak olan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde, Ana Gelişme Koridoru içerisinde gösterilen TR63 Bölgesi'nde Hatay ili Endüstriyel Büyüme Odağı, Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri Orta Düzey Gelişmiş Kentler ve Dönüşüm Kentleri içerisinde yer almıştır. Diğer taraftan 10.Kalkınma Planı başta olmak üzere ilgili Bakanlıklar tarafından hazırlanan üst ölçekli planlarda da gerek mekansal ve gerekse tematik öncelikli birçok konu TR63 Bölgesi ile ilişkilendirilmiştir.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan TR63 Bölge Planı 2014-2023 metni, üst ölçekli planlarda belirtilen hedef ve öncelikler doğrultusunda, bölgede yer alan paydaşların görüş ve önerileri ile mevcut durum analizinde tespit edilen hususlar da dikkate alınarak tamamlanmıştır.

Bölge Planı çalışmasına esas hedef ve politikaların belirlenmesinde, bölgenin mevcut kaynak ve potansiyelleri ile üst ölçekli planlarda yer verilen öncelikler doğrultusunda stratejik bir yaklaşım benimsenmiş ve TR63 Bölge Planı Strateji Metni;

- Bölgesel kalkınmaya en hızlı ve etkili katkının sağlanabileceği Enerji, Sanayi ve Tarım sektörlerini ele alan STRATEJİK GELİŞME EKSENLERİ,
- Halihazırda yeterince gelişmeyen ancak önemli ölçüde yatırım kapasitesi bulunan Lojistik ve Turizm sektörlerini ele alan POTANSİYEL GELİŞME EKSENLERİ,
- Bölgesel kalkınmaya yönelik olarak belirlenen gelişme eksenlerine altyapı desteği olarak kentsel altyapı ve sosyal altyapının iyileştirilmesini ele alan KENTSEL GELİŞME VE SOSYAL KALKINMA

bölümlerine ayrılmıştır.

TR63 Bölgesi'nin ekonomik yapısında önemli bir yeri olan Enerji, Sanayi ve Tarım sektörlerine ilişkin hedef ve politikaların geliştirildiği Stratejik Gelişme Eksenleri kısmında; bölgesel potansiyelinin en yüksek olduğu alanlarda ulusal ve uluslararası rekabet gücünün geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bölgenin temel gelişme alanları olarak belirlenen bu sektörlerde, altyapının, ar-ge ve yenilikçilik kültürünün ve beşeri sermayenin geliştirilmesi temel öncelikler olarak belirlenmiştir.

Bölgeyi ulusal ve uluslararası alanda gelişme alanı bulabilecek potansiyellerinin bulunduğu ancak henüz yeterince değerlendirilemeyen Lojistik ve Turizm sektörlerine ilişkin hedef ve politikaların belirlendiği Potansiyel Gelişme Eksenleri kısmında; ana gelişme eksenlerine altyapı hizmeti olarak

Lojistik sektörünün geliştirilmesi ve bölge geneline yayılmış alternatif turizm kaynaklarının ekonomiye kazandırılması amacıyla Turizm sektörünün geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Stratejik ve Potansiyel Gelişme Eksenleri ile genel olarak hedeflenen ekonomik kalkınmaya tamamlayıcı bir unsur olarak, bölgedeki yaşam kalitesinin artırılması amacıyla kentsel, çevresel ve sosyal altyapının geliştirilmesine yönelik hedef ve politikaların belirlendiği Kentsel Gelişme ve Sosyal Kalkınma Eksenleri kısmında ise; içme suyu, kanalizasyon, atık yönetimi gibi hizmetlerde altyapının tamamlanması ve özellikle kırsal nitelikli alanlarla birlikte bölge genelinde eğitim ve sağlık hizmetleri ile sosyal faaliyet altyapısının iyileştirilmesi hedeflenmiştir.

TR63 Bölgesi'nde 2014-2023 yılları arası dönem için öngörülen stratejilerde, Hatay il merkezinden başlayarak İskenderun ilçesi, Osmaniye il merkezi ve Kahramanmaraş il merkezinden geçen ve Elbistan'a uzanan hat, Ana Gelişim Aksı olarak belirlenmiştir. Hali hazırda bölge ekonomisinin ve nüfusunun önemli bir kısmını barındıran bu hat, bölgenin mevcut ve planlanan enerji üretim tesislerinin, mevcut ve planlanan sanayi bölgeleri ve tesislerinin, ulaşım modlarının, turizm değerlerinin büyük bir çoğunluğunu kapsamaktadır. Tarımsal üretimde de hissedilir bir paya sahip olan bu bölgeler Bölge Planının tüm gelişme eksenlerinde başat rol oynamaktadır.

Enerji sektöründe; mevcut Afşin-Elbistan Termik Santrali, rüzgar ve hidroelektrik enerji santrallerinin yanı sıra yapımı devam eden ve planlanan termik, rüzgar ve hidroelektrik enerji santralleri ile sadece bölge ölçeğinde değil ulusal ölçekte de önemli bir enerji merkezi olabilecek kapasitededir. Özellikle İskenderun-Toprakkale arasında yapımı devam eden veya planlanan 8 adet termik santral ile Afşin-Elbistan yöresi için Birleşik Arap Emirlikleri ile imzalanan 12 Milyar \$'lık yatırım anlaşması ulusal çapta da büyük önem sahiptir.

Sanayi sektöründe; Antakya, İskenderun, Payas, Osmaniye ve Kahramanmaraş Organize Sanayi Bölgeleri, İskenderun-Payas bölgesinde kurulu ana metal sanayi tesisleri, Kahramanmaraş'ta kurulu tekstil ve metal mutfak eşya tesisleri ile genel olarak bütün hat üzerinde dağınık halde olan gıda sanayi tesisleri TR63 Bölgesi'nin mevcut sanayi yapısının neredeyse tamamını karşılamaktadır.

Lojistik sektöründe; havaalanı ve limanların tamamı ana gelişme aksı olarak belirlenen bölge üzerinde yer almakta olup söz konusu bölge otoyol ve bölünmüş yol ağı ile gelişmiş bir karayolu altyapısına sahiptir. Aynı zamanda demiryolu ağı içerisinde de yer alan ana gelişme aksı tüm ulaşım modlarında erişim olanaklarına sahiptir.

Bölgenin markalaşma hedefinin olduğu inanç,kültür,gastronomi ve termal turizmde önemli değerlerin yer aldığı gelişme aksı üzerindeki tarımsal üretim alanları, bölgenin diğer yörelerine oranla daha sınırlı olsa da, tarımsal ticaretin ve gıda sanayinin en önemli aktörleri gelişme aksı üzerinde yer almaktadır.

Kaynak: DOĞKA tarafından hazırlanmıştır.

Bölge Planı'nda, Ana Gelişim Aksı üzerinde yer alan gelişim merkezlerinin yanı sıra çevresinde yer alan ilçeler için cazibe merkezi konumunda olan alt gelişme merkezleri belirlenmiştir. Hatay ilinde Reyhanlı, Kırıkhan ve Dört Yol ilçeleri, Osmaniye ilinde Kadirli ilçesi ve Kahramanmaraş ilinde Pazarcık ilçesi olarak belirlenen alt gelişme merkezleri; ilçelerin sosyoekonomik özellikleri doğrultusunda K-ortalama yöntemi ile yapılan alt bölgeleme analizi ve ilçelerin sosyal ve ekonomik sektörlerde birbirleri ile olan fonksiyonel ilişkilerine yönelik yapılan analiz sonucunda elde edilen sonuçlarla belirlenmiştir.

Eğitim, sağlık, kamu hizmetleri, ticaret, bankacılık, ikamet vs. gibi konularda etrafındaki ilçeler için cazibe merkezi konumundaki alt gelişme merkezleri, kırsal yörelere hizmet çeşitliliğinin ulaştırılmasını sağladığı gibi bölge içi gelişmişlik farklarının giderilmesine de katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Bölgesel dinamiklerin harekete geçirilmesinin yanı sıra komşu bölgelerle işbirliği alanlarının da öngörüldüğü plan metninde, TR62, TRC1, TRC2 ve TRC3 Bölgeleri ile sanayi, turizm, lojistik ve enerji alanlarında ortak stratejiler geliştirilmiştir.

Buna göre; endüstriyel simbiyoz uygulamaları ile üretim çeşitliliğinin sağlanması, gastronomi, inanc ve kültür turizminde alternatif turizm koridorlarının geliştirilmesi, İskenderun ve Mersin'in lojistik merkez olarak geliştirilmesi ve Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi ile ham petrol boru hatları potansiyelinin enerji üretimine dönüştürülmesi konularında işbirliği alanları geliştirilmiştir.

Genel hatları ile ifade edilen bu hedef ve stratejiler doğrultusunda TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metninin vizyonu;

“Nitelikli insan kaynağı ve gelişmiş altyapı olanakları ile rekabet gücü ve yaşam kalitesi yüksek bölge”

olarak belirlenmiştir.

TR63 BÖLGE PLANI 2014-2023 STRATEJİ TABLOSU

"Nitelikli insan kaynağı ve gelişmiş altyapı olanakları ile rekabet gücü ve yaşam kalitesi yüksek bölge"

STRATEJİK GELİŞME EKSENLERİ	ENERJİ ÜRETİM MERKEZİ DOĞU AKDENİZ Yerli ve yenilenebilir kaynakları ile Türkiye'nin en önemli potansiyel enerji merkezlerinden birisi olan TR63 Bölgesi'ni, ulusal ve uluslararası nitelikli yatırım süreçlerine dahil ederek enerji üretim merkezi haline getirmek ve enerjinin etkin kullanımını yaygınlaştırmak.	Öncelik 1. TR63 Bölgesi'nin Enerji Üretim Kapasitesi Artırılacaktır. Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nde Enerji Üretimine Yönelik Yatırım Ortamı İyileştirilecektir. Öncelik 3. Elektrik İletimi, Dağıtımı ve Kullanımında Verimlilik ve Tasarruf Artışı Sağlanacaktır.
	SANAYİDE REKABET GÜCÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ VE TEKNOLOJİK GELİŞME Mevcut sanayi kuruluşları ve uygun yatırım ortamı ile Türkiye'nin sanayi üretim merkezlerinden biri haline gelmiş olan TR63 Bölgesi'nde, yeni ve yenilikçi yatırımlar ve uluslararası standartlardaki teknolojik altyapının entegrasyonu ile sanayi katma değerini yükseltmek.	Öncelik 1. TR63 Bölgesi sanayi teknolojisinin düşük-orta seviyeden orta-yüksek seviyeye geliştirilecektir. Öncelik 2. Üretim yeteneğinin geliştirilmesi amacıyla ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitesi oluşumları yaygınlaştırılacaktır. Öncelik 3. Patent, marka ve coğrafi işaret gibi sınai mülkiyet haklarına ve yeni ürünlerin korunmasına yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır. Öncelik 4. TR63 Bölgesi'nde üretim kompozisyonu endüstriyel simbiyoz uygulamaları ile genişletilecektir. Öncelik 5. TR63 Bölgesi'nde kümelenme uygulamaları başlatılacaktır. Öncelik 6. Sanayi sektöründeki firmaların ihracat kapasiteleri geliştirilecektir. Öncelik 7. Yatırım süreçlerinde kolaylaştırıcılık ve danışmanlık etkinleştirilecektir.

	TARIMDA YAPISAL DÖNÜŞÜM VE KIRSAL KALKINMA TR63 Bölgesi'nin sahip olduğu tarımsal üretim potansiyelinin modern üretim ve pazarlama yöntemleri ve markalaşma ile katma değerini yükseltmek ve kırsalda ekonomik ve sosyal altyapıyı güçlendirerek yaşam kalitesini artırmak.	Öncelik 1. Üretim ve pazarlama teknikleri geliştirilerek TR63 Bölgesi'nin tarımsal üretim değeri artırılabacaktır. Öncelik 2. Tarımsal arazilerin kullanımında ölçek ekonomisi Önceliklenecek, sulama altyapısına yönelik yatırımlar tamamlanacaktır. Öncelik 3. TR63 Bölgesi'nin hayvancılık sektörü üretim değeri artırılabacaktır. Öncelik 4. Tarımsal örgütlerin etkinliği artırılacak, tarımsal örgütlülük bilinci geliştirilecektir. Öncelik 5. Gıda üretiminde ve tüketiminde gıda güvenliğinin sağlanması esas alınacaktır. Öncelik 6. Kırsalda ekonomik ve sosyal altyapı iyileştirilecektir.
--	--	--

POTANSİYEL GELİŞME EKSENLERİ	LOJİSTİK SEKTÖRÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ Jestratejik konumu, çok modlu ulaşım olanakları, yüksek üretim kapasitesine sahip sanayi yapısı ve geniş hinterlandı ile TR63 Bölgesi'nde lojistik sektörünün geliştirilmesi ve bölgenin rekabet gücünün artırılması.	Öncelik 1. İskenderun Lojistik Köyü ile Antakya ve Osmaniye Destek Merkezleri kurulacak ve Türkoğlu Lojistik Merkezi ile Entegrasyon Sağlanacaktır. Öncelik 2. Organize Sanayi Bölgeleri ve büyük işletmelerin ulaşım altyapısı iyileştirilecektir. Öncelik 3. Gümrük kapılarının etkinliği artırılacaktır. Öncelik 4. Lojistik ve gümrük işlemlerinde insan kaynağı potansiyeli geliştirilecektir.
--	---	---

TURİZM POTANSİYELİNİN EKONOMİYE KAZANDIRILMASI	TR63 Bölgesinin alternatif turizm kaynakları ile sağlık, inanç, kültür ve gastronomi turizmde markalaşmasını sağlamak ve doğa ve kruvaziyer turizm ile bölgenin turizm potansiyelini geliştirmek.	Öncelik 1. TR63 Bölgesi termal turizm kaynakları ile sağlık turizminde marka haline getirilecektir.
		Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nin inanç ve kültür turizmi altyapısı iyileştirilecektir.
		Öncelik 3. TR63 Bölgesi'nde gastronomi turizmi geliştirilecektir.
		Öncelik 4. TR63 Bölgesi'nde alternatif turizm çeşitliliği kırsal kalkınma politikaları ile entegre bir şekilde geliştirilecektir.
		Öncelik 5. Deniz ve doğal su kaynaklarının turizm sektöründeki payı artırılacaktır.

KENTSEL GELİŞME VE SOSYAL KALKINMA	KENTSEL ALTYAPININ İYİLEŞTİRİLMESİ	TR63 Bölgesi'nde modern kentleşme standartlarına yönelik temel altyapı yatırımlarının tamamlanarak yaşam kalitesinin yükseltilmesi.	Öncelik 1. TR63 Bölgesi'nde kanalizasyon hizmeti ve atık arıtma hizmeti verilen nüfus oranı Türkiye ortalamalarına yükseltilecektir.
			Öncelik 2. Katı atıkların bertarafına yönelik düzenli depolama alanları yapılacak ve katı atık yönetiminde geri dönüşüm sistemleri yaygınlaştırılacaktır.
			Öncelik 3. Ulusal stratejilerle paralel olarak kentsel dönüşüm çalışmaları önceliklendirilecektir.
			Öncelik 4. Kent içi ulaşım sistemleri birbiri ile entegre bir şekilde geliştirilecektir.

	SOSYAL ALTYAPININ İYİLEŞTİRİLMESİ TR63 Bölgesinde ekonomik gelişme ile birlikte sosyal altyapı olanaklarının iyileştirilmesi ve böylece beşeri kaynakların geliştirilmesine katkı sağlanması.	Öncelik 1. Okul öncesi eğitimin altyapısı iyileştirilecek ve farkındalığı artırılacaktır. Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nde kurulu sanayi yapısı ve potansiyel gelişme alanları başta olmak üzere nitelikli işgücünün temini için mesleki eğitimin işlevselliği artırılacaktır. Öncelik 3. Sağlık hizmetlerinde fiziki altyapı ve insan kaynakları kapasitesi iyileştirilecektir. Öncelik 4. İlçelerin sosyal faaliyet altyapısı iyileştirilecektir. Öncelik 5. Sivil toplum kuruluşlarının kuruması kapasitesi geliştirilecek ve etkinliği artırılacaktır.
--	---	--

STRATEJİK GELİŞME EKSENLERİ

2.1. STRATEJİK GELİŞME EKSENLERİ

2.1.1. Enerji Üretim Merkezi Doğu Akdeniz

2.1.1.1. Durum Tespiti Ve Stratejik Analiz

Dünya üzerindeki enerji tüketimi, nüfus artışı, şehirleşme, sanayileşme ve teknolojinin yaygınlaşmasına paralel olarak gün geçtikçe artmaktadır. Sınırlı olan enerji kaynakları ise enerji talebi ile ters orantılı olarak dünya üzerinde sürekli azalmaktadır. Bununla beraber, ülkelerin nüfus artışı, iktisadi büyüme ve yüksek hayat standartlarını yakalama çabalarındaki farklılıklar, devletlerarası enerji ihtiyaç oranlarının da birbirinden farklı olmasını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin enerji talebinde farklılıklar gözlemlenmektedir.

Uluslararası Enerji Ajansı verilerine göre yaklaşık 13 Milyar TEP olan küresel enerji talebi mevcut politikalar doğrultusunda 2020 yılında 15 Milyar TEP, 2035 yılında ise 18 Milyar TEP civarına yükselecektir. Aynı verilere göre, yoğun enerji kullanımının atmosferde ve yeryüzünde oluşturduğu olumsuzluklara karşı geliştirilen yeni korumacı politikalar nedeniyle bu talepteki artış oranının daha az olacağı da değerlendirilmektedir.⁸

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü verileri doğrultusunda yapılan çalışmalarla ise küresel enerji ihtiyacının yılda yaklaşık % 2 oranında arttığı ve bu oranın gelişmiş ülkelerde % 1,8, gelişmekte olan ülkelerde % 4,1 olduğu hesaplanmıştır. Aynı verilere göre hem dinamik bir nüfus yapısına sahip hem de agresif bir iktisadi büyüme döneminde olan Türkiye'nin yıllık enerji ihtiyacının yıllık % 7 civarında arttığı tahmin edilmektedir.

Bu noktada Türkiye'nin, dünya ortalamasının yaklaşık 4 katı olan bu ihtiyacını karşılaması ve iktisadi büyümede sürdürülebilirliği sağlaması bakımından kısa, orta ve uzun vadeli enerji yatırımlarını öncelikli politika haline getirmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Bu durum, 9. Kalkınma Planı Ekonomik ve Sosyal Gelişme Eksenleri içerisinde yer alan Enerji ve Ulaşım Altyapısının Geliştirilmesi bölümünde “ekonomik kalkınmanın ve sosyal gelişmenin ihtiyaç duyduğu enerjinin sürekli, güvenli ve asgari maliyetle temini temel amaçtır” yaklaşımı ile ulusal politika haline getirilmiştir. Bu politika çerçevesinde çevresel zararların en alt düzeyde tutulması ve enerji üretimi ve tüketimindeki her safhada en verimli ve tasarruflu yöntemlerin kullanılması esas alınmıştır.

Ana politika çerçevesinde 2009 yılında Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile uygulamaya konulan Elektrik Enerjisi Piyasası Arz Güvenliği Strateji Belgesi ve bu belgede yer alan politikalar perspektifinde

⁸ Dünyada ve Türkiye’de Enerji Görünümü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,2012

hazırlanan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı'nda da, 9. Kalkınma Planı'nda yer alan temel enerji politikası detaylandırılmış ve her iki stratejik belgede de enerji sektöründe serbestleşmeyi esas alan bir yaklaşımla, arz güvenli bakımından gerekli yatırımların yapılmasını sağlayacak yatırım ortamının oluşturulması ve enerji kaynaklarının tüm tüketicilere yeterli, kaliteli, düşük maliyetli, güvenli ve çevre konusundaki duyarlılıkları dikkate alan bir şekilde sunulması temel amaç olarak belirlenmiştir.

Buna göre, Elektrik Enerjisi Piyasası Arz Güvenliği Strateji Belgesi'nde elektrik enerjisi sektörünün yapılandırılması ve piyasanın işleyişinde;

- ❖ Piyasa yapısı ve piyasa faaliyetlerinin, arz güvenliğini temin edecek şekilde oluşturulması ve sürdürülmesi,
- ❖ Sürdürülebilir bir elektrik enerjisi piyasasının oluşturulması hedefi doğrultusunda, iklim değişikliği ve çevresel etkilerin sektörün her alanındaki faaliyetlerde göz önünde bulundurulması,
- ❖ Elektrik enerjisi üretimi, iletimi, dağıtımı ve kullanımında kayıpların asgariye indirilmesi, verimliliğin artırılması, enerji politikasının kaynak öncelikleri temel alınarak oluşturulacak rekabet ortamı yoluyla elektrik enerjisi maliyetlerinin azaltılması ve bu sayede oluşacak kazanımlarla elektrik hizmetinin tüketicilere daha makul maliyetlerle sunulması,
- ❖ Enerji arzında dışa bağımlılığı azaltmak üzere, yeni teknolojilerin özendirilmesi, kaynak çeşitliliğinin sağlanması ve yerli ve yenilenebilir kaynakların azami ölçüde kullanılması,
- ❖ Sektörde yapılacak yatırımlarda yerli katkı payının artırılması,

ilkelerine uyum öncelikli politikalar olarak belirlenmiştir.

Strateji Belgesi çerçevesinde 2023 yılı hedefi olarak tüm yerli kömür ve hidrolik potansiyelin ekonomiye kazandırılması, rüzgar enerjisi kurulu gücünün 20.000 MW'ye, jeotermal enerji kurulu gücünün ise 600 MW'ye ulaştırılması ve ayrıca elektrik enerjisi üretiminin % 5'inin nükleer enerjiden sağlanması planlanmaktadır.

2011 yılı sonu itibariyle yaklaşık 53 Bin MW kurulu elektrik üretimi gücüne sahip olan Türkiye'de bu gücün % 64'ü termik ve % 32'si hidrolik enerji kaynaklıdır. Kurulu gücün % 98'ini oluşturan termik ve hidrolik kaynaklı üretim kapasitesi toplam üretimin de % 98'ini karşılamaktadır. Ayrıca bu alanda yeni yatırımlara da hızla devam edilmektedir. Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde devam eden termik

santral ve hidroelektrik santrallerinin yanı sıra Ceyhan ve Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgeleri uygulaması bu alanda önümüzdeki dönemde önemli yatırım alanları olacaktır.

Diğer taraftan kömür kaynaklı enerji üretiminin artırılması amacıyla yeni rezerv arama faaliyetlerine hız verilmiş ve 2005-2009 arası dönemde 4,2 milyar ton linyit rezervi tespit edilerek Türkiye'nin linyit rezervi % 50 artırılmıştır.⁹ Bu husus ile ilgili olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı'nda petrol, doğalgaz ve kömür rezervlerine yönelik arama çalışmalarının ulusal öncelikli bir politika olarak devam ettirileceği ifade edilmektedir.

2023 yılı hedefinde 20.000 MW olarak öngörülen rüzgar enerjisi kurulu gücü için Türkiye'de 48.000 MW tekno-ekonomik rüzgar enerjisi potansiyeli olduğu belirtilmektedir. 2011 yılı sonu itibariyle toplam kurulu kapasite 1.800 MW civarında olup rüzgardan enerji üretimine yönelik yapılması planlanan yatırımlar için toplam 16.000 MW gücünde lisans alınmış durumdadır. Türkiye'nin değişik bölgelerinde devam rüzgar enerjisi yatırımlarının önümüzdeki 10 yıllık süre içerisinde daha da ivme kazanacağı görülmektedir.

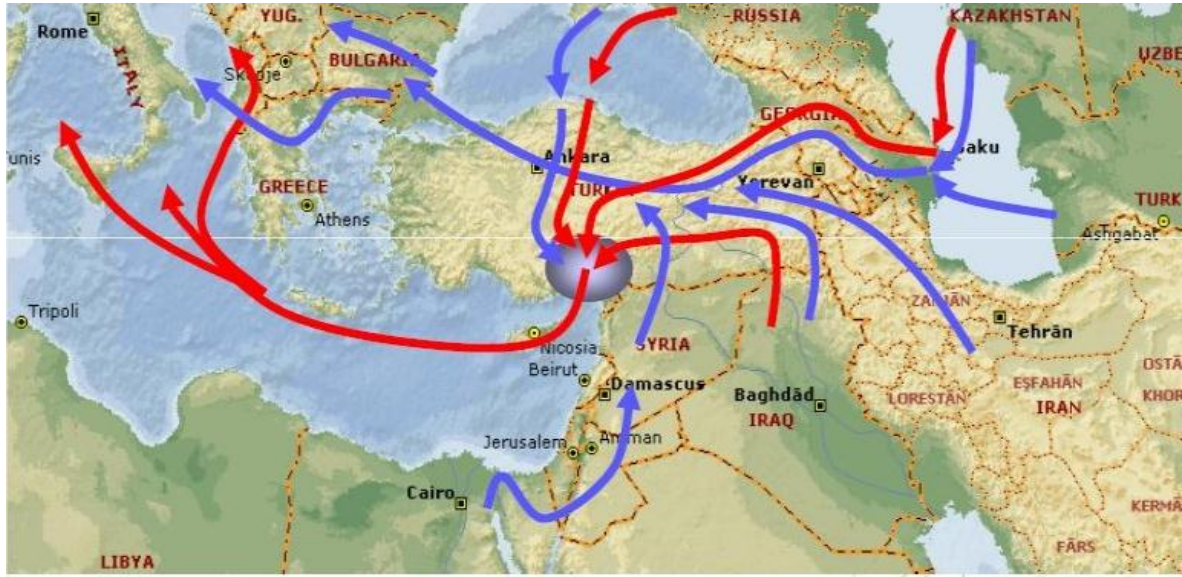
EPDK verilerine göre halen 145 MW kurulu gücün işletmede olduğu jeotermal enerji tesislerinde ise 757 MW kurulu gücünde tesis yapımı için üretim lisansı alınmıştır. Strateji Belgesi'nde yer alan 600 MW kurulu güç hedefine ulaşılabilmesi için mevcut lisansların üretime kazandırılmasına ilişkin yatırımlara devam edileceği görülmektedir.

Üretime yönelik kaynakların yanı sıra Türkiye, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle dünyanın en önemli enerji bölgelerinden biri olan Ortadoğu ve Hazar Havzası içerisinde yer almaktadır. Bu konumu Türkiye'ye hem kendi enerji arz güvenliğini sağlayacak tedarikçi çeşitlendirmesini sağlamakta hem de uluslararası öneme sahip bir enerji koridoru haline getirmektedir.

Bu alanda; Bakü-Tiflis Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı, Irak-Türkiye Ham Petrol Boru Hattı, Nabucco Doğalgaz Boru Hattı, Türkiye-Yunanistan-İtalya Doğalgaz Boru Hattı, Samsun-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı, Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı gibi stratejik projelerin ortak kesişme noktası olan Türkiye, enerji koridoru ve enerji lojistiği işlevleri ile de sektörde önemli bir aktör konumuna gelecektir.

⁹ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2012

Harita 12. Projeler-Transit Boru Hatları

 PETROL **DOĞAL GAZ**

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Dünyada ve Türkiye’de Enerji Görünümü, 2012

Ulusal ölçekli bu politikalara paralel olarak TR63 Bölgesi’nde de enerji sektöründe önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Kahramanmaraş’ın Afşin ve Elbistan ilçelerindeki kömür rezervi, Ceyhan bölgesine komşu olmasından dolayı uluslararası enerji hatlarına yakınlığı, özellikle Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde yoğunlaşan hidroelektrik santralleri, rüzgar ve güneş enerjisi potansiyeli ile TR63 Bölgesi, Türkiye’nin en önemli enerji üretim merkezlerinden birisidir.

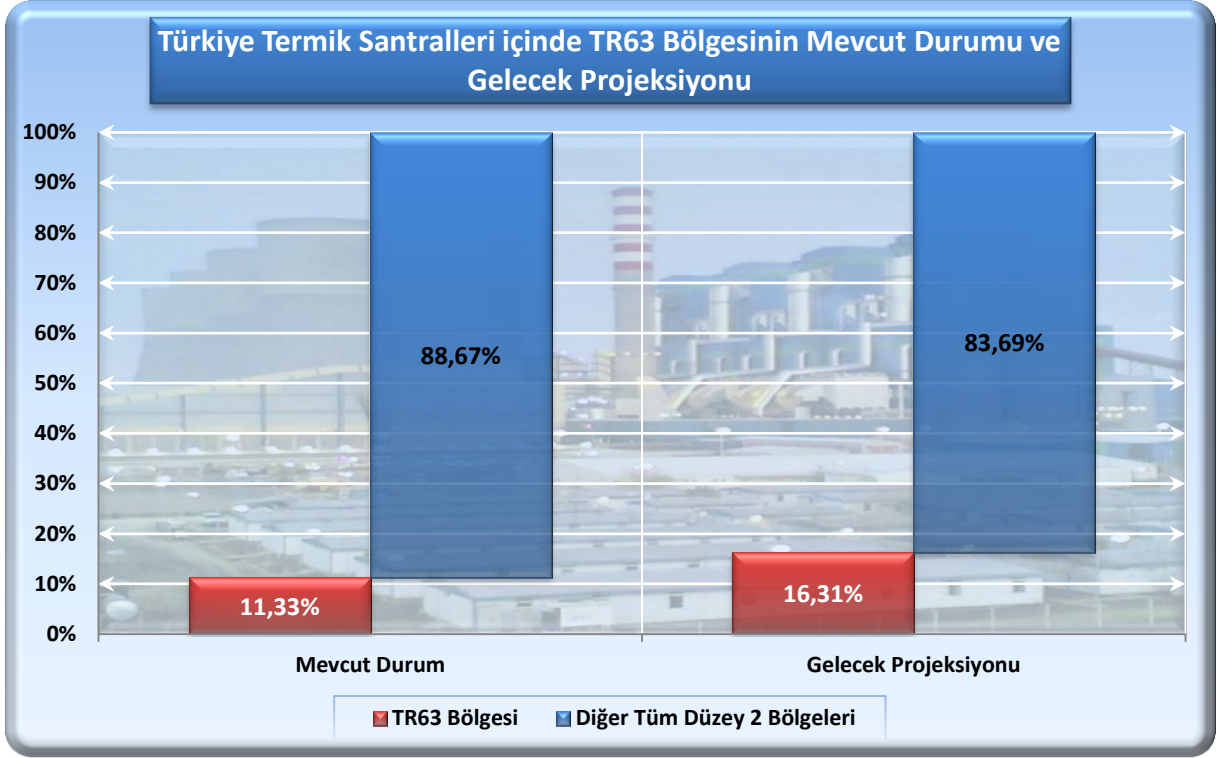
Bölgenin en önemli enerji üretim kaynağı Afşin ve Elbistan bölgesindeki linyit yataklarıdır. MTA verilerine göre Türkiye’nin yaklaşık 10 Milyon ton olarak hesaplanan linyit rezervinin yaklaşık % 50’si bu bölgededir. Bu rezervin enerjiye dönüştürülmesi amacıyla kurulan ve 1984 yılında ilk üretimine başlayan Afşin-Elbistan Termik Santrali, Türkiye’nin en önemli tesislerinden birisi olarak enerji üretimine devam etmektedir.

2013 Yılı Yatırım Programı’nda yer alan ilave tesis yapımı, sondaj ve etüd projeleri ile üretim kapasitesinin geliştirilmesine ve tesisin modernizasyonuna ilişkin çalışmaların yapıldığı Afşin-Elbistan Termik Santrali’nin yanı sıra bu havzada yer alan linyit rezervlerinin değerlendirilmesi amacıyla uluslararası nitelikli yatırım ve işbirliği anlaşmaları yapılmaktadır. Türkiye ile Birleşik Arap Emirlikleri arasında yapılan Afşin-Elbistan Bölgesi’nde Linyit Kömürü Madenciliği ve Elektrik Üretimi alanında İşbirliğine Dair Hükümetler arası Anlaşma, 2013 yılı Ocak ayı içerisinde imzalanmıştır.

Bu anlaşma ile Afşin-Elbistan bölgesinde yaklaşık 12 Milyar Dolar yatırım ile mevcut 2.800 MW kurulu kapasiteye ilave olarak 8.000 MW kurulu kapasitenin kazandırılması planlanmaktadır. Bu yatırım ile

kurulu kapasitesinin 10.000 MW seviyesini aşacak olan Afşin-Elbistan bölgesinin, önümüzdeki dönemde linyitten enerji üretiminin % 57'sini karşılayacağı tahmin edilmektedir.¹⁰

Şekil 4. TR63 Bölgesi Termik Santral Enerji Üretimi Projeksiyonu

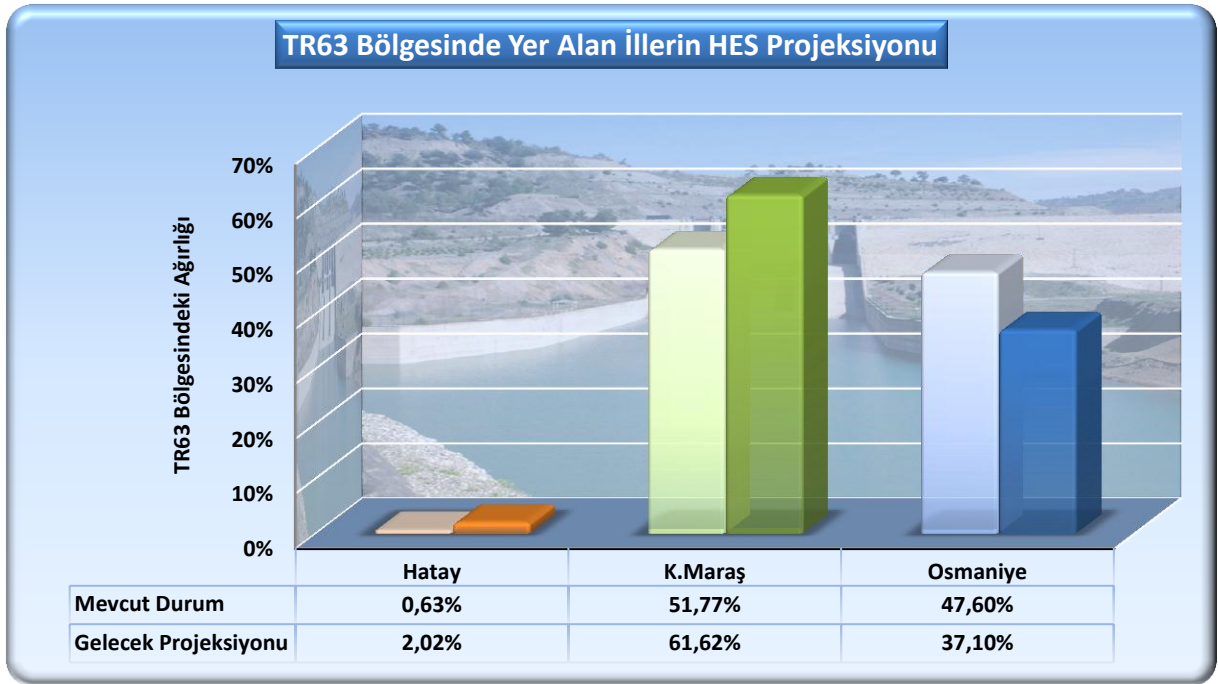
Kaynak: (Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu, 2013) kaynağından alınan veriler derlenerek elde edilmiştir.

Buna göre bölgede, Afşin-Elbistan yöresine yapılacak yatırımlar için yerel ve ulusal nitelikli tedbirlerin alınması ve öncelikle bölgesel olmak üzere yerli tedarikçilerin yatırım sürecine dahil olmasına yönelik hazırlıkların yapılması gerekmektedir. Bu noktada Türkiye’de son yıllarda artan enerji yatırımları ile bir uzmanlık alanı haline gelmeye başlayan enerji lojistiği ayrı bir önem taşımaktadır. TR63 Bölgesi’nin potansiyel gelişme alanlarından olan lojistik sektörünün, Afşin-Elbistan yöresine yapılan yatırımlarla entegrasyonu, bölgedeki lojistik sektörüne de ayrı bir ivme kazandıracak niteliktedir.

TR63 Bölgesi’ndeki enerji sektöründe bir diğer üretim alanı hidroelektrik santrallerdir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu verilerine göre 1.626 MW hidroelektrik santral kurulu gücüne sahip TR63 Bölgesi’nde Türkiye toplam hidroelektrik üretiminin % 9,57’si gerçekleştirilmektedir. Kahramanmaraş ilinde yoğunlaşan mevcut üretim tesislerine ilave olarak yine büyük çoğunluğu yine Kahramanmaraş ilinde olmak üzere yapımı planlanan üretim tesisleri, TR63 Bölgesi’nin hidroelektrik üretimini yaklaşık 2.300 MW’ye çıkaracak kapasiteye sahiptir.

¹⁰ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Şekil 5. TR63 Bölgesi Hidroelektrik Üretim Kapasitesi Projeksiyonu

Kaynak: (Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu, 2013) kaynağından alınan veriler derlenerek elde edilmiştir.

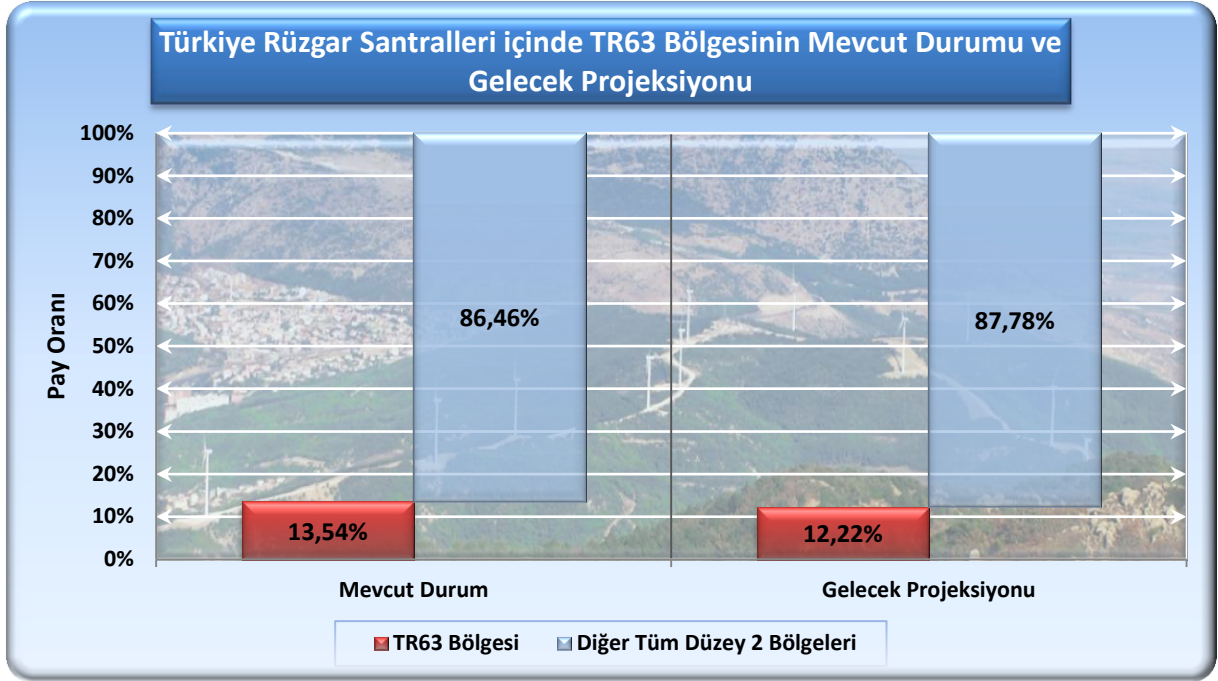
Hidroelektrik üretim tesisleri yatırımlarının işletmeye alınmasında ve yeni yatırım planlamalarında hem yerleşim yerlerinin içme suyu ihtiyaçlarının karşılanmasına hem de Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri olan TR63 Bölgesi'ndeki tarımsal amaçlı sulama planlamalarının dikkate alınması önemli görülmektedir.

TR63 Bölgesi'ndeki enerji üretiminde rüzgar enerjisi santralleri de giderek önem kazanmaya başlamıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan Rüzgar Enerjisi Potansiyel Atlası'na göre Türkiye'de Ege kıyıları ile güneybatı Marmara yörelerinden sonra en yüksek rüzgar enerjisi potansiyelinin bulunduğu bölge olarak değerlendirilen Hatay ve Osmaniye yöresi, son yıllarda yapılan yatırımlarla rüzgardan elektrik üretiminde de Türkiye'nin önemli bir merkezi olma sürecindedir.

Türkiye'nin yaklaşık 2.000 MW olan kurulu rüzgar enerjisi kapasitesinin 313 MW'si TR63 Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Türkiye'nin 2023 enerji hedefleri doğrultusunda toplamda 20.000 MW kurulu güçü hedeflediği rüzgar enerjisinde TR63 Bölgesi'nde yeni yapılacak yatırımlar için yaklaşık 1.000 MW kurulu güç için üretim lisansı alınmış durumdadır. Ancak buna rağmen, Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği verilerine göre inşaat halinde olan işletmelere esas alınarak yapılan projeksiyon çalışmasında, TR63 Bölgesi'nin Türkiye ölçeğindeki üretim payı önümüzdeki dönemde azaldığı görülmektedir. Rüzgar enerjisi potansiyeli ile ilgili veriler doğrultusunda Türkiye'nin en önemli potansiyel merkezlerinden biri olmasına rağmen toplam üretimden alacağı payın azalma eğiliminde olması, TR63 Bölgesi'nde

potansiyel yatırım alanlarının varlığını gündeme getirmektedir. Bu durumda yeni yatırımlara rehberlik edecek bir analiz çalışması ve tamamlayıcı bir unsur olarak yatırım destek faaliyetleri önemli görülmektedir.

Şekil 6. TR63 Bölgesi’nde Rüzgar Enerjisi Kurulu Kapasitesi Projeksiyonu

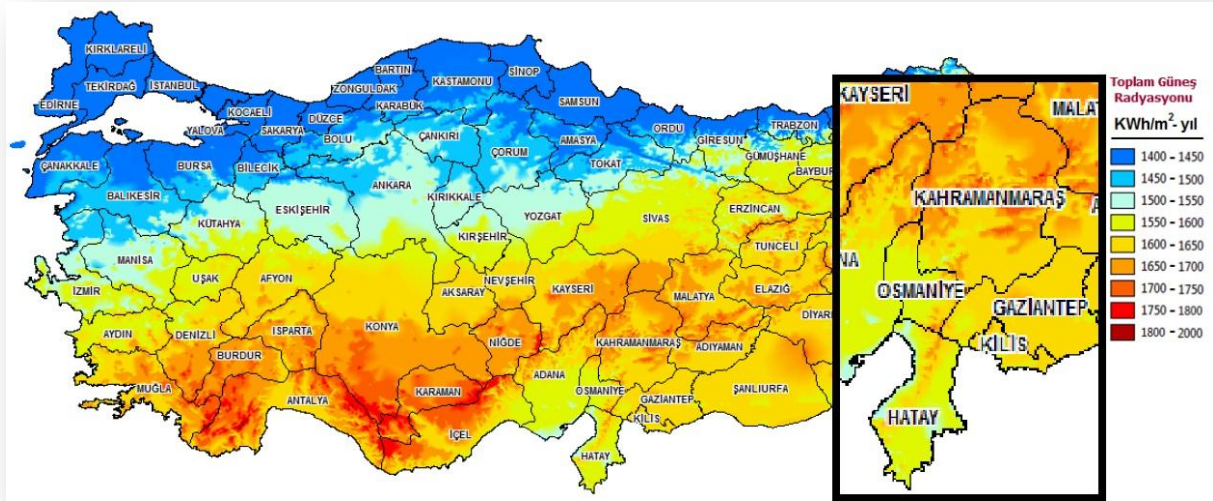

Kaynak: (Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği, 2013) kaynağından inşaat halindeki işletmeler esas alınarak derlenmiştir.

TR63 Bölgesi’nde henüz üretime yönelik bir faaliyet başlatılmamış olmakla birlikte güneş enerjisi potansiyeli de enerji üretimine fırsat sağlamaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası’na göre TR63 Bölgesi’nin tamamı orta ve üst düzey derecede üretime elverişli bölgeler olarak görülmektedir.

Bu haritaya göre Kahramanmaraş ilinde kuzey bölgeleri, Osmaniye ilinin doğu kesimleri ve Hatay ilinin batısında toplam güneş radyasyonu yıllık 1.650-1.750 KWh/m² olarak hesaplanmıştır. Bölgenin diğer yörelerinde ise bu veri yıllık 1.550-1.650 KWh/m² arasında değişmektedir. Güneş enerjisi potansiyeli ile ilgili bir diğer gösterge olan güneşlenme süresinde ise TR63 Bölgesi, yılın tüm aylarında Türkiye ortalamalarından yüksek değerlere sahiptir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre TR63 Bölgesi’ndeki her üç il de Türkiye ortalamasının üzerinde değerlere sahip olup sadece Hatay ili Temmuz ve Ağustos ayı değerleri ortalamalardan cüzi miktarda düşük kalmaktadır. Bununla birlikte yıllık ortalama güneşlenme süresi Hatay ilinde 8,21 saat/gün, Osmaniye ilinde 8,10 saat/gün ve Kahramanmaraş ilinde ise 7,98 saat/gün olarak hesaplanmaktadır.

Harita 13. Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası

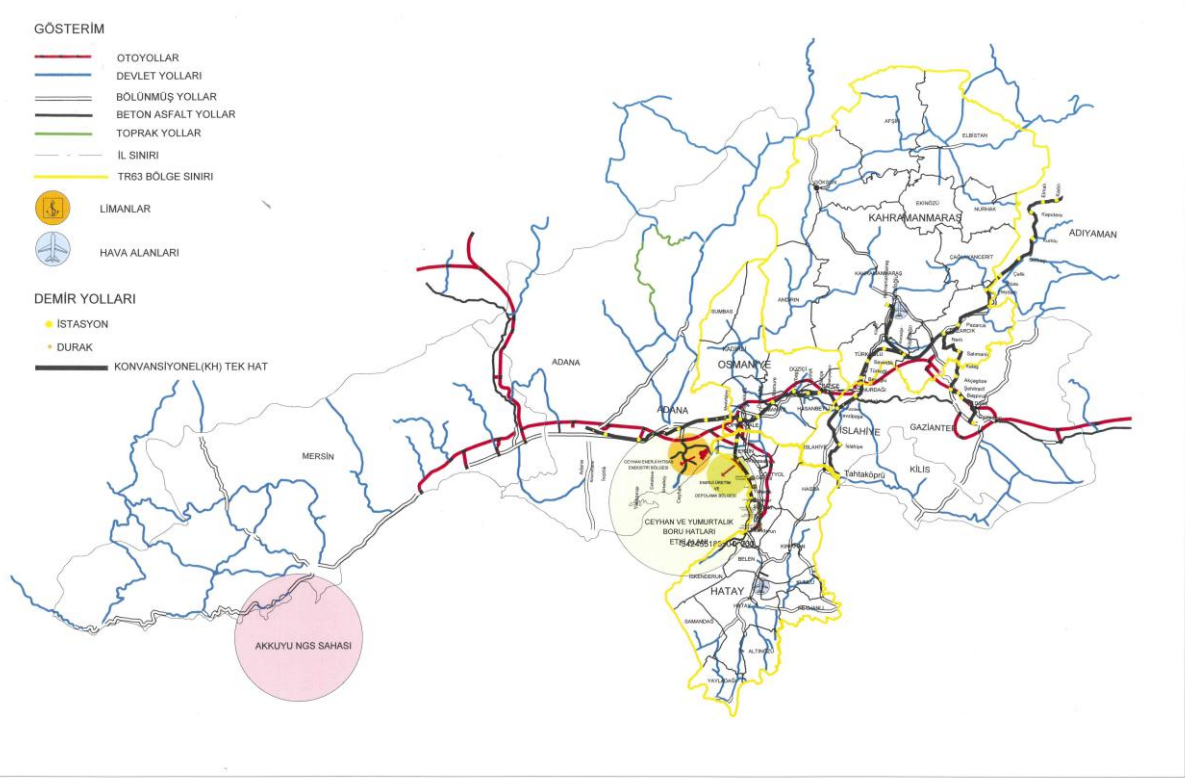
Kaynak: (T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2012)

Türkiye ve TR63 Bölgesi'nin sahip olduğu bu potansiyel çerçevesinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2023 hedefi olarak güneş enerjisinden 3000 MW'lık elektrik üretme hedefini ortaya koymuştur. Güneş enerjisinde ortaya konulan bu 3000 MW'lık hedef, şu anki 6 MW'lık kapasitenin 500 katını ifade etmekte olup TR63 Bölgesi'nin de içerisinde yer aldığı tüm güney bölgelerin bu alanda aktif rol alması gerekmektedir.

2010 yılı sonrasında yapılan kanuni düzenlemeler, uygulamaya giren teşvikler, üniversite ve sanayi işbirliği gibi çalışmalar güneş enerjisinin elektrik üretiminde kullanılmasına dair atılan ilk adımlar olarak değerlendirilmektedir. Önümüzdeki dönemde güneş enerjisine yönelik yatırımların artırılması amacıyla kanuni düzenlemelerde ve yatırım ortamının oluşturulmasında yatırımcılara yönelik özendirici tedbirlerin alınması önemli görülmektedir.

Diğer taraftan Irak-Türkiye Ham Petrol Boru Hattı, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı ve Samsun-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı gibi mevcut ve planlanan enerji koridorlarının kesişme noktası olan Yumurtalık ve Ceyhan yöresine olan yakınlığı nedeniyle TR63 Bölgesi, bu kapasiteyi de üretime çevirebilecek potansiyele sahiptir. Ayrıca, 17.10.2007 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilen Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi ile komşu durumdaki TR63 Bölgesi, Türkiye’nin en önemli enerji üretim merkezlerinden biri olarak planlanan bu bölgeden hem yatırım cazibesi hem de enerji üretim merkezi olarak yararlanabilecek konumdadır. Ayrıca Mersin Akkuyu’da inşa edilecek olan Nükleer Güç Santrali, bu santralin inşasına makine, ekipman, malzeme ve lojistik hizmet sağlayacak firmalar açısından önemli bir alan oluşturmaktadır.

Harita 14. Akkuyu Nükleer Santrali, Boru Hatları Bölgesi ve Enerji Bölgesi

Yumurtalık ve Ceyhan yöresindeki uluslararası enerji koridorları, Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi ve Akkuyu Nükleer Güç Santrali, TR63 Bölgesi'ndeki ilgili sanayi ve lojistik işletmeleri bakımından önemli bir potansiyel durumunda olup bu konuda yatırım destek çalışmaları bölge işletmelerinin teknik ve teknolojik kapasitesinin geliştirilmesinde önemli katkılar sağlayabilmektedir. Aynı zamanda bu faaliyetler enerji bölgesine yönelik tamamlayıcı veya türev yatırımların TR63 Bölgesi'ne kazandırılmasını da sağlayabilmektedir.

Diğer taraftan TR63 Bölgesi'nde mevcut sanayi tesislerinin yanı sıra yeni oluşturulan sanayi alanlarıyla oluşan yatırım ortamının ihtiyacı olan enerjinin karşılanmasında da nükleer santral ve enerji bölgesi yatırımları önem kazanacaktır. TÜİK verilerine göre 2002 ile 2011 yılları arasını kapsayan 10 yıllık zaman diliminde Türkiye'nin toplam elektrik tüketimi %80,77 oranında artış göstermiştir. TR63 Bölgesinin elektrik tüketimi ise Türkiye elektrik tüketiminin 2 katından daha fazla artarak %166,93 olmuştur. Bölgedeki tüm illerin elektrik tüketim artışı, Türkiye'nin elektrik tüketim artışından fazla olarak gerçekleşmiştir. Bölgedeki en çarpıcı elektrik tüketim artışı Osmaniye ilinde %1092,32 oranında gerçekleşmiş ve 2002 yılına göre elektrik tüketimi 2011 yılında yaklaşık olarak 11 kat artmıştır. Bununla beraber TR63 Bölgesinin son 10 yıllık enerji görünümüne bakıldığında sanayileşmenin

getirdiği enerji ihtiyacı ile bölge elektrik tüketiminin ülke içindeki payının % 3,88'den, % 5,73'e çıkarmıştır.

TR63 Bölgesi toplamında ve ayrı ayrı Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri bazında kişi başı elektrik tüketimi hem meskenlerde hem de sanayide Türkiye ortalamalarının üzerinde artış göstermektedir.

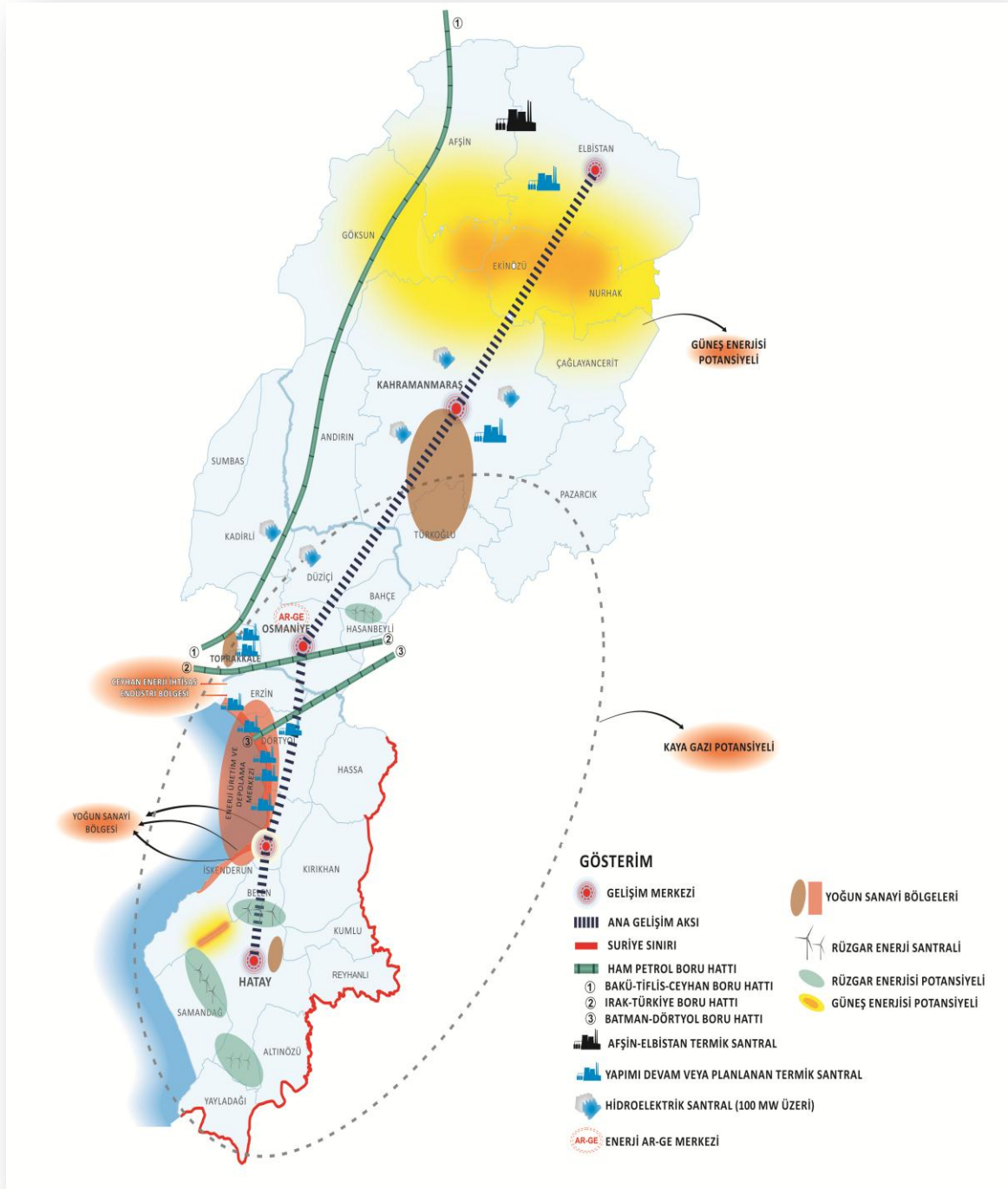
Enerji üretimine yönelik mevcut yatırım ve potansiyel kaynakların yanı sıra TR63 Bölgesi'nde üretilen enerjinin dağıtımı ve kullanılmasında da altyapı ve bilinçlendirme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Sanayi ve mesken kullanımının her ikisinde de Türkiye ortalamalarının üzerinde gelişen bölgede altyapı yetersizliği nedeniyle sık sık kesintiler yaşanmakta ve bu durum sanayi tesislerindeki üretim süreci ile bölgesel yaşam kalitesine olumsuz yansımaktadır.

Enerji üretim ve dağıtım süreçlerindeki özelleştirme çalışmaları ile birlikte bu alanlardaki yatırım kararlarında kamunun etkisi görece azalmış olsa da bu alandaki düzenleyici tedbirler alınması ve yatırımların yapılması önemlidir. Bu duruma yönelik olarak YPK tarafından kabul edilen Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi'nde özelleştirmelerde gelir odaklı bir yaklaşımın sergilenmeyeceği, üretim ve dağıtımda verimliliğin artırılması ve maliyetlerin düşürülmesinin esas alınarak zaruri yatırımların özelleştirme sürecinden bağımsız olarak sürdürüleceği belirtilmiştir.

TR63 Bölgesi'nde Hatay ve Osmaniye illerindeki dağıtım hizmeti henüz özelleştirilmemiş olup Kahramanmaraş ilinde 2011 yılında özelleştirilmiştir. Ancak her üç ilde de hızla artan ve görece büyük ölçekli sanayi yatırımları ile meskenlerin enerji tüketimi, özellikle dağıtım ağında sorunlara sebep olmaktadır. Bu sorunların giderilmesi amacıyla dağıtım altyapısına yönelik yatırımların artırılarak devam ettirilmesi önemlidir.

Diğer taraftan enerji kullanımı ile ilgili olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yürütölmekte olan Enerji Verimliliği (ENVER) uygulamaları ve diğer faaliyetlerle elektrik tüketiminde israfın önlenmesi ve etkin kullanımın yaygınlaştırılmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına devam edilmesi gerekmektedir.

Harita 15. TR63 Bölgesi Enerji Sektörü Gelişim Haritası

Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

2.1.1.2. Stratejik Yaklaşım

ENERJİ ÜRETİM MERKEZİ DOĞU AKDENİZ

TEMEL AMAÇ

Yerli ve yenilenebilir kaynakları ile Türkiye'nin en önemli potansiyel enerji merkezlerinden birisi olan TR63 Bölgesi'ni, ulusal ve uluslararası nitelikli yatırım süreçlerine dahil ederek enerji üretim merkezi haline getirmek ve enerjinin etkin kullanımını yaygınlaştırmak.

Öncelik 1. TR63 Bölgesi'nin Enerji Üretim Kapasitesi Artırılacaktır.

- 1.1 Afşin-Elbistan yöresindeki zengin linyit yataklarından enerji elde etmek amacıyla yatırımlara devam edilecektir.
- 1.2 Afşin-Elbistan Termik Santralinde verimi yükseltmek, üretim kapasitesini artırmak ve çevre ve insan sağlığına olası olumsuzlukları önlemek amacıyla teknolojik rehabilitasyon yatırımlarına devam edilecektir.
- 1.3 Bölge genelinde devam eden hidroelektrik santral projeleri yeterli ödeneklerle desteklenerek en kısa sürede tamamlanacaktır.
- 1.4 Bölgedeki rüzgar ve güneş potansiyelinden enerji üretilmesi amacıyla yatırımlar özendirilecektir.
- 1.5 OSB'lerin ve KOBİ'lerin yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak, ihtiyaç duydukları enerjiyi kendilerinin üretebilmesine yönelik yatırımları desteklenecektir.
- 1.6 Ulusal ve uluslararası boru hatlarına yakınlığı nedeniyle bu hatlarda taşınan hammadde kaynaklarından TR63 Bölgesi'nde enerji üretimi amacıyla yararlanmaya yönelik tedbirler alınacaktır.
- 1.7 Bölgedeki mevcut ve yapımı devam eden atık su ve katı atık depolama tesislerindeki biyokütle ve gaz potansiyellerinden enerji üretimi amacıyla yararlanılmasına yönelik yatırımlar özendirilecektir.

Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nde Enerji Üretimine Yönelik Yatırım Ortamı İyileştirilecektir.

- 2.1 TR63 Bölgesi'nde enerji üretimine yönelik yeni yatırımlarının hayata geçirilebilmesi için yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla yasal düzenlemelere devam edilecektir.
- 2.2 Güneş ve rüzgar enerjisi ile atık yönetiminden enerji elde etmeye yönelik yatırımlar başta olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarının üretime kazandırılabilmesine yönelik araştırma, analiz ve fizibilite çalışmaları yapılarak sonuçları yatırımcılarla paylaşılacaktır. Bu çalışmalarda TR63 Bölgesi'nde yer alan üniversitelerle işbirliği öncelikli olarak değerlendirilecektir.
- 2.3 Yenilenebilir enerji sistemlerine yönelik olarak üniversite ve özel sektör işbirliğine dayalı ar-ge merkezi kurulacaktır.
- 2.4 TR63 Bölgesi'nde yer alan üniversiteler ve ilgili özel sektör kuruluşları ile işbirliği içerisinde, yenilenebilir enerji kaynakları alanı başta olmak üzere enerji sektörüne yönelik nitelikli işgücü yetiştirilmesine yönelik eğitim ve uygulama programları geliştirilecektir.
- 2.5 TR63 Bölgesi'nde enerji lojistiği sektörünün geliştirilmesi amacıyla yatırımcılara yönelik analiz ve bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.
- 2.6 Yeni yatırımlara yönelik süreçlerin kolaylaştırılması amacıyla Yatırım Destek Ofisleri etkin olarak sürece dahil edilecektir.

Öncelik 3. Elektrik İletimi, Dağıtımı ve Kullanımında Verimlilik ve Tasarruf Artışı Sağlanacaktır.

- 3.1 TR63 Bölgesi elektrik iletim ve dağıtım hatlarının modernizasyonuna yönelik yatırımlara artırılarak devam edilecektir.
- 3.2 Enerji üretiminde verimliliği enerji tüketiminde ise tasarrufu artıran yenilikçi üretim ve tüketim sistemlerinin geliştirilmesi ve bu sistemlerin kullanılması desteklenecektir.
- 3.3 ENVER Projesi kapsamında yürütülen eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yanı sıra ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içerisinde enerji verimliliği ve tasarrufu konusunda yaygınlaştırma çalışmalarına devam edilecektir.

Öncelik 1. TR63 Bölgesi'nin Enerji Üretim Kapasitesi Artırılacaktır.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Kamu yatırım programında yer alan özellikle hidroelektrik santral projelerinin en düşük maliyetlerle ve hızlı şekilde tamamlanarak ekonomiye kazandırılması esastır. (9.Kalkınma Planı/7.1.5 Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi/ Enerji)
- ❖ Mevcut kamu elektrik üretim santrallerinde yeni teknolojiler kullanarak verimi yükseltmek ve üretim kapasitesini artırmak için yapılan bakım, rehabilitasyon ve modernizasyon çalışmalarının 2014 yılı sonuna kadar tamamlanması sağlanacaktır. (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Amaç 3. Enerji Verimliliğini Artırmak)

- ❖ Belirlenen linyit yatakları ve taşkömürü yatakları 2023 yılına kadar elektrik enerjisi üretimi amacıyla değerlendirilmiş olacaktır. (Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Stratejisi Belgesi / Kaynak Kullanım Hedefleri/Yerli Linyit ve Taşkömürü)
- ❖ 2023 yılına kadar teknik ve ekonomik olarak değerlendirilebilecek hidroelektrik potansiyelimizin tamamının elektrik üretiminde kullanılması sağlanacaktır. (Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Stratejisi Belgesi / Kaynak Kullanım Hedefleri/ Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimindeki Payı/ Hidroelektrik)
- ❖ Rüzgar enerjisi kurulu gücünün 2023 yılına kadar 20.000 MW'a çıkarılması hedeflenmektedir. (Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Stratejisi Belgesi / Kaynak Kullanım Hedefleri/ Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimindeki Payı/ Rüzgar)

Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nde Enerji Üretimine Yönelik Yatırım Ortamı İyileştirilecektir.

Tedbirler

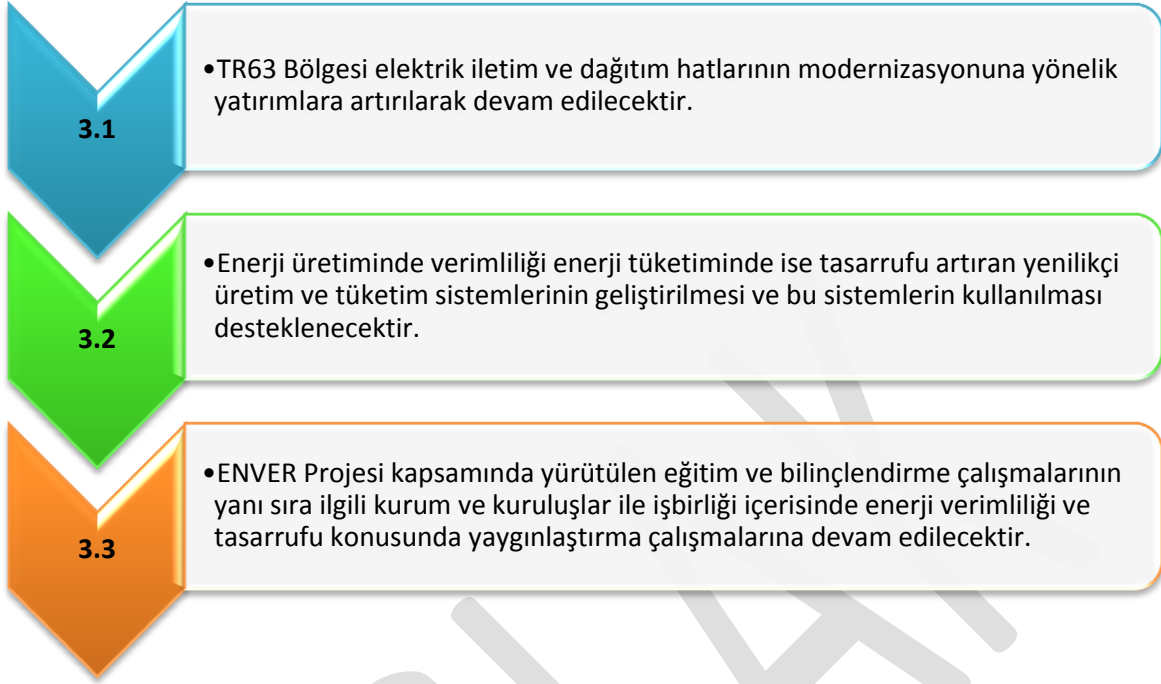

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Yeni üretim yatırımlarına arz-talep projeksiyonları paralelinde bir an önce başlanması için gerekirse mevzuat düzenlemeleri ile uygun ortam sağlanacaktır. (9.Kalkınma Planı/7.1.5 Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi/ Enerji)
- ❖ Ekonomik potansiyel oluşturan yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin olarak, lisans alınan projelerin öngörülen sürede tamamlanması için gerekli tedbirler alınacaktır. (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Amaç 2. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Enerji Arzı İçimdeki Payını Artırmak)

Öncelik 3. Elektrik İletimi, Dağıtımı ve Kullanımında Verimlilik ve Tasarruf Artışı Sağlanacaktır.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımında teknik kayıpların asgariye indirilmesi ve dağıtımda kaçak kullanımın engellenmesi sağlanacaktır. (Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Stratejisi Belgesi / Verimlilik ve Tasarruf)
- ❖ “Ulusal Enerji Verimliliği Hareketi” kapsamında sürdürülen bilinçlendirme ve özendirme etkinlikleri kamu, özel ve sivil toplum işbirlikleri ile yaygınlaştırılacaktır. (Enerji Verimliliği Strateji Belgesi 2012-2023, SA-07/ SH-04)
- ❖ Sanayi kuruluşlarının verimlilik artırıcı projeleri ve enerji yoğunluğunun düşürülmesine yönelik alacakları tedbirler desteklenecektir. (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Amaç 2. Yenilenebilir Enerji Verimliliğini Artırmak)

2.1.2. Sanayide Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Ve Teknolojik Gelişme

2.1.2.1. Durum Tespiti Ve Stratejik Analiz

Sürdürülebilir kalkınma, beşeri, sosyal, ekonomik, mekânsal ve kültürel değer ve kaynakların toplu olarak harekete geçirildiği ve tüm bu unsurlardaki gelişmenin sonraki dönemlerde de istikrarlı bir şekilde devamına yönelik altyapının oluşturulduğu bir çerçeveyi ifade etmektedir. Bu çerçeve içerisinde temel dinamiklerden biri olan ekonomik kalkınma ve ekonomik kalkınmanın lokomotifi olan sanayi sektörü, küresel ve bölgesel politikalarda öncelikli bir konuma sahiptir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2012 yılı verilerine göre, Türkiye'de sanayi siciline kayıtlı işletmelerin % 2,24'ü TR63 Bölgesi'nde yer almaktadır. Mevcut veriler doğrultusunda sanayi siciline kayıtlı işletmelerin bölgesel hâsılaya etkisi üzerine bir yorum yapılamamakla birlikte, 2008 yılı Gayrisafi Katma Değer verilerine göre, sanayi sektörünün TR63 Bölgesi'nin Gayrisafi Katma Değeri içerisindeki payı % 27,3'tür. Bununla birlikte, 2008 yılından bu yana geçen sürede, yatırımların teşviki ile ilgili düzenlemelerin etkisiyle cazip hale gelen yatırım ortamının ve bölge genelinde artan sanayi yatırımlarının bu oranı daha arttırdığı değerlendirilmektedir. Benzer durum, % 27,2 olan bölge sanayi istihdam oranı için de geçerlidir. Sanayi sektörünün istihdam içerisindeki payı, Türkiye ortalamaları ile paralel olmakla birlikte, Hatay ve Kahramanmaraş illerindeki yeni yatırımlar ve Osmaniye ilinin gelişen sanayisi, önümüzdeki dönemde TR63 Bölgesi istihdam yapısı içerisinde sanayi sektörünün payının artacağını göstermektedir.

Tablo 16'dan da görüldüğü gibi, Gıda Ürünleri İmalatı TR63 bölgesindeki her bir ilin sahip olduğu sanayinin en az ¼'ünü oluşturmaktadır. Bununla beraber, Hatay ilinde İskenderun Demir Çelik fabrikasının 1975 yılından itibaren üretime geçmesi, bölgenin sanayi altyapısını doğrudan etkileyerek, gerek istihdam hacmi, gerekse yarattığı katma değer açısından Hatay ili imalat sanayinin lokomotifi haline gelmiştir. Demir Çelik ile beraber, Hatay ilinde imalat sanayii, özellikle makine, filtre, tarım araç-gereçleri, ayakkabı-deri işlemeciliği ve mobilya üretiminde gelişmiştir. Kahramanmaraş ilinde ise Gıda Ürünleri İmalatından sonra, Tekstil Ürünleri İmalatı, Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Metal Mutfak Eşyası) bölge sanayisi bakımından öne çıkmaktadır. Türkiye iplik üretiminin %27,4'ünü karşılayan Kahramanmaraş'ta, Tekstil ve Konfeksiyon İmalatının önemi büyüktür. Bu sektör tek başına il işgücünün yarısından fazlasını istihdam etmesinin yanı sıra, il ihracatının %86,3'ünü karşılamaktadır. Osmaniye'de ise, 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu ve diğer teşvikler ile organize sanayi bölgesinde özellikle demir çelik ve metal sektörü ile ilgili firmaların yatırım yapması, ilin sanayileşmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bunların yanı sıra termik, doğalgaz çevrim, rüzgar enerjisi ve hidroelektrik santralleri ile enerji sektörü de en önemli sektörlerden biri olmaktadır.

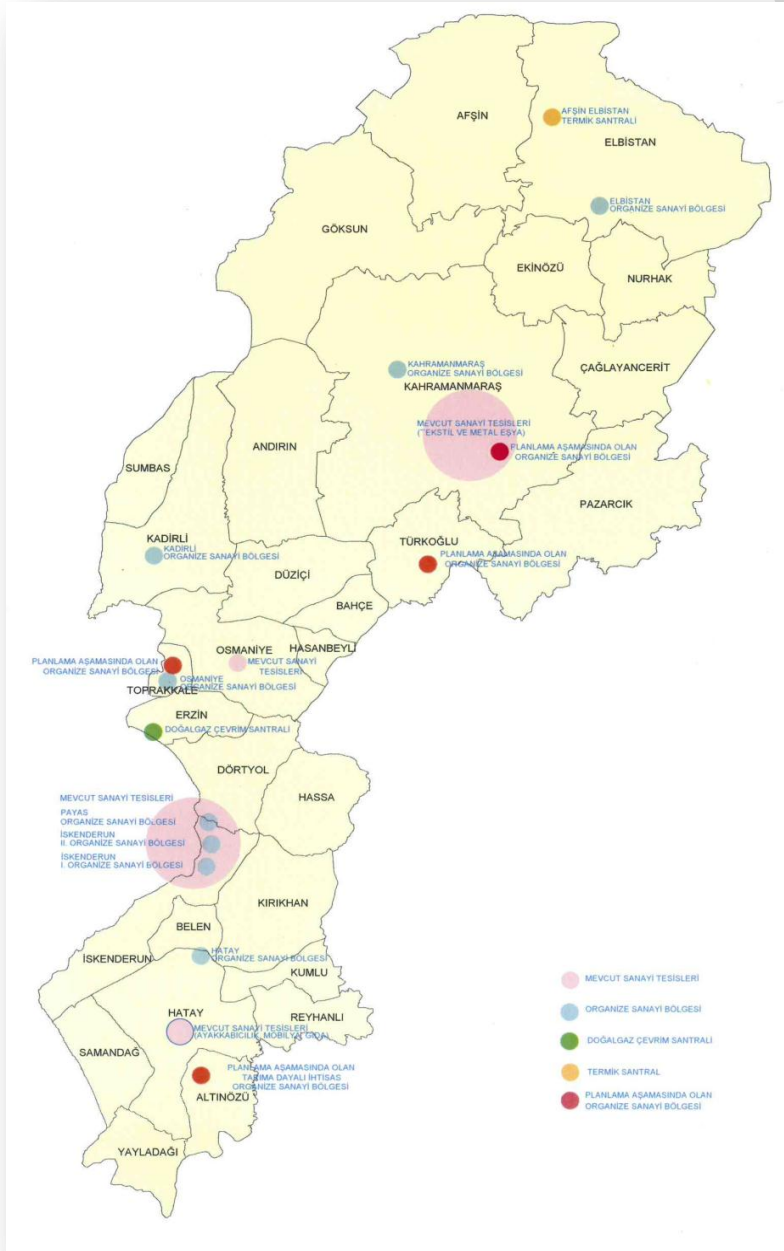
Tablo 10. TR63 Bölgesinin Sanayi Dokusu

• Gıda Ürünleri İmalatı • Hatay %33, Osmaniye %32, Kahramanmaraş %25
• Tekstil Ürünleri İmalatı • Kahramanmaraş %24, Osmaniye %8, Hatay %5
• Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine teçhizatı hariç) • Kahramanmaraş %13, Osmaniye %8, Hatay %4
• Ana Metal Sanayi • Hatay %7, Osmaniye %7, Kahramanmaraş %5
• Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı • Osmaniye %7, Kahramanmaraş %6, Hatay %5
• Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı • Kahramanmaraş %6, Hatay %5, Osmaniye %5
• Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı • Hatay %7, Osmaniye %5, Kahramanmaraş %2
• Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı • Hatay %6, Osmaniye %3, Kahramanmaraş %2
• Kimyasal Madde ve Ürünleri İmalatı • Hatay %5, Osmaniye %3, Kahramanmaraş %2
• Mobilya İmalatı • Hatay %3, Kahramanmaraş %2, Osmaniye %2
• Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı • Osmaniye %2, Hatay %1, Kahramanmaraş %1
• Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya hariç) • Hatay %8, Osmaniye %2
• Giyim Eşyası İmalatı, Kürkün İşlenmesi ve Boyanması • Kahramanmaraş %5, Osmaniye %2
• Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Ürünleri İmalatı • Osmaniye %3, Hatay %2
• Motorlu Kara Taşıtı Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı • Osmaniye %3, Hatay %2
• Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı • Hatay %3, Osmaniye %1
• Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı • Hatay %2, Osmaniye %1
• Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtımı • Kahramanmaraş %1, Osmaniye %1
• İçecek İmalatı • Hatay %1, Osmaniye %1
• Metal Cevherleri Madenciliği • Hatay %1, Osmaniye %1

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2012

TR63 Bölgesinde mevcut sanayi yapısı ilçeler bazında incelendiğinde, sanayi sicilinde kayıtlı firma bakımından Hatay ilinde Merkez ilçe, İskenderun ve Dörtöyl ilçeleri; Osmaniye ilinde, Merkez ilçe, Toprakkale ve Kadirli ilçeleri; Kahramanmaraş ilinde ise, Merkez ilçe ve Türkoğlu ilçesi öne çıkmaktadır. Sanayi sicilinde kayıtlı firma sayılarında merkez ilçelerde belirgin bir yoğunlaşma görülmekle birlikte, bu firmaların istihdama olan katkıları incelendiğinde, bölgede sanayi sicilinde kayıtlı firmalardaki istihdamının %45,3'ünün yer aldığı Kahramanmaraş Merkez ilçe, %14,1'inin yer aldığı İskenderun ve %10,9'unun yer aldığı Toprakkale öne çıkmaktadır.

Harita 16. TR63 Bölgesi Önemli Sanayi Alanları

Bölge genelinde belirli yörelerde yoğunlaşmış ve bazı sektörlerde rekabetçi yapısı gelişmiş durumda olan sanayi kompozisyonu, sektörel bazda orta ve yüksek teknolojiye sahip olsa da, genel olarak düşük ve orta düzey teknolojiye sahiptir. Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanmakta olan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi taslak metninde, Herfindahl yöntemi kullanılarak yapılan analiz, bu değerlendirmeyi doğrular şekilde, TR63 Bölgesi imalat sektörünün teknolojik yığılmasını düşük ve orta-düşük seviye olarak belirtmiştir. Benzer şekilde, Türkonfed tarafından yayımlanan analiz çalışmasında da TR63 Bölgesi, orta-düşük teknolojiye imalat sanayi sektörlerinin yer aldığı bölgeler arasında gösterilmiştir.

Plan döneminde sanayi sektörü ile ilgili yapılacak çalışmaların en önemli unsurlarından biri, düşük ve orta seviyede bulunan teknolojik düzeyin orta ve yüksek seviyeye yükseltilmesine yönelik tedbirler olacaktır. Teknolojik seviyenin geliştirilmesi sadece üretim bantlarının ve ekipmanlarının yenilenmesi olarak değil, aynı zamanda yenilikçi üretim süreçlerinin ve yeni ürün tasarımlarının da bölge ekonomisine kazandırılacağı yapısal bir gelişme (dönüşüm) olarak değerlendirilecektir.

Ayrıca, bölgedeki mevcut sanayi kompozisyonu yeni sektörlerin eklemlenmesine olanak sağlayacak niteliklere sahiptir. Özellikle ana metal sanayisinde İskenderun-Payas-Osmaniye hattında artan üretim hacmi ve ürün çeşitliliği, bu sektörü temel girdi olarak kullanacak beyaz eşya ve otomotiv sanayi gibi katma değeri ve üretim teknolojisi daha yüksek alanlarda yatırımları gündeme getirmektedir. Benzer şekilde, diğer sektörlerde de farklı yatırım alanlarına konu olabilecek potansiyelin ortaya konulması ve bu potansiyellerin yatırımcılarda farkındalık oluşturmaya amacıyla araştırma ve fizibilite raporları ile yatırım destek çalışmaları önemli görülmektedir.

Bölgede elde edilen ürünlerin bir başka sektör için girdi teşkil etmesi veya bölgedeki birkaç farklı sektörünün tamamlayıcı olarak başka yatırım konularını tetiklemesi olarak ortaya çıkabilecek bu durum, yeni yatırım alanları ile sanayi sektöründe yapısal dönüşümlere ve yenilikçi üretim süreçleri ile teknolojik gelişmeye katkı sağlayacaktır.

TR63 Bölgesi'ndeki en önemli sektör olan ana metal sanayi, Türkiye'de otomotiv ve tekstil sektörü ile birlikte en fazla ihracat yapan sektör konumundadır. Bu yönü ile uluslararası rekabetin çok yönlü olarak etkilediği sektörde, yüksek enerji ve hammadde maliyetlerine karşı, ürün ihtisaslaşması ve sektörel ar-ge çalışmalarının geliştirilmesi, rekabetçiliğin geliştirilmesi bakımından önemlidir.

Bölgenin diğer temel sanayi sektörü tekstil ise, istihdam, dış ticaret ve ulusal sanayi açısından oldukça önemli bir konuma sahiptir. TR63 Bölgesinde Kahramanmaraş ilinde yoğunlaşan tekstil sektörü, Hatay ve Osmaniye illerinde de faaliyet göstermektedir. Yüksek üretim hacmi ile Çin'in var olan uluslararası rekabeti daha da derinleştirmesi ve bu durumun daha da artırdığı girdi maliyetleri ile tüketici

taleplerindeki değişiklikler, TR63 Bölgesi sanayi sektöründe de AR-GE ve ÜR-GE çalışmalarının önemini daha kritik bir boyuta taşımıştır.

Benzer şekilde TR63 Bölgesi sanayisinde öne çıkan gıda, metal mutfak eşya, ayakkabıcılık ve mobilyacılık gibi diğer sektörlerde de, yenilikçiliğe dayalı ar-ge ve ür-ge çalışmaları ve bu gelişmeye paralel olarak üretim süreçlerinde teknolojik seviyenin geliştirilmesi, bölge sanayisinin ulusal ve uluslararası rekabetçiliğinin artırılması için önemli görölmektedir.

TR63 Bölgesi'ni Türkiye'nin iç ve bazı kıyı bölgelerinden ayırıştıran özelliklerden biri olan limanların varlığı ve işlevselliği sanayi sektörünün özellikle dış ticaret kapasitesine katkı sağladığı gibi yeni sektörlerin gelişmesine de fırsatlar sunmaktadır. İskenderun Deniz Ticaret Odası verilerine göre Mersin-İskenderun arası limanlara yıllık ortalama 10.000 civarında gemi yanaşmaktadır. Bu gemilere yönelik bakım, onarım ve havuzlama hizmeti verecek bir sektörün gelişmesi, bölge için önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla içerisinde bakım tersaneleri, geri dönüşüm tesisleri, yat ve iş tekneleri imalat bölgesi, lojistik saha, atık toplam ve ayrıştırmaya ve gemi yan sanayisine yönelik alanların bulunacağı Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi projesi geliştirilmiştir. İskenderun Deniz Ticaret Odası ve özel sektör temsilcileri tarafından geliştirilen proje ile İskenderun Körfezi'ne gelen gemiler başta olmak üzere ulusal ve uluslararası çapta hizmet verecek bakım ve onarım sektörünün geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Diğer taraftan söz konusu proje bölgede kurulu ana metal sanayisinin hammaddesi olan hurda ihtiyacını giderilmesine geri dönüşüm tesisleri ile katkı sağlayabilecek niteliktedir. İskenderun Limanı'nın özelleştirilmesi ve İskenderun'da kurulması hedeflenen lojistik merkez yatırımları ile gemi trafiğinin daha da artacağı göz önüne alındığında söz konusu projenin, yeni yatırım alanlarının geliştirilmesi bakımından uygulanabilirliğinin araştırılması önemli görölmektedir.

Sanayi sektörlerinin rekabetçiliğinde, ihracat yönlü dış ticaret faaliyetlerinin etkisi büyüktür. Küresel ölçekte sınır tanımayan ekonomik ilişkiler dünyanın herhangi bir bölgesini pazar haline getirebildiği gibi, potansiyel pazarlar için de dünyanın herhangi bir bölgesinde bulunan işletmeyi rakip yapabilmektedir. Bu amaçla hem sanayi sektörlerinin rekabet gücünün artırılması hem de dış ticaret yeteneklerinin geliştirilmesi birbirini besleyen iki süreç olmaktadır.

2004 yılında 860 Milyon \$ civarındaki ihracat kapasitesini 2012 yılında 2 Milyar 911 Milyon \$'a yükselten TR63 Bölgesi, bu dönem içerisinde % 238'lik bir artışla aynı dönem içerisinde % 141 artış gösteren Türkiye ortalamasından daha iyi performans göstermiştir. Bu performansın sürdürülebilirliği için üretimde yeni ve yenilikçi süreçlerin geliştirilmesi ve hedef odaklı dış ticaret politikalarının uygulanması gerekmektedir.

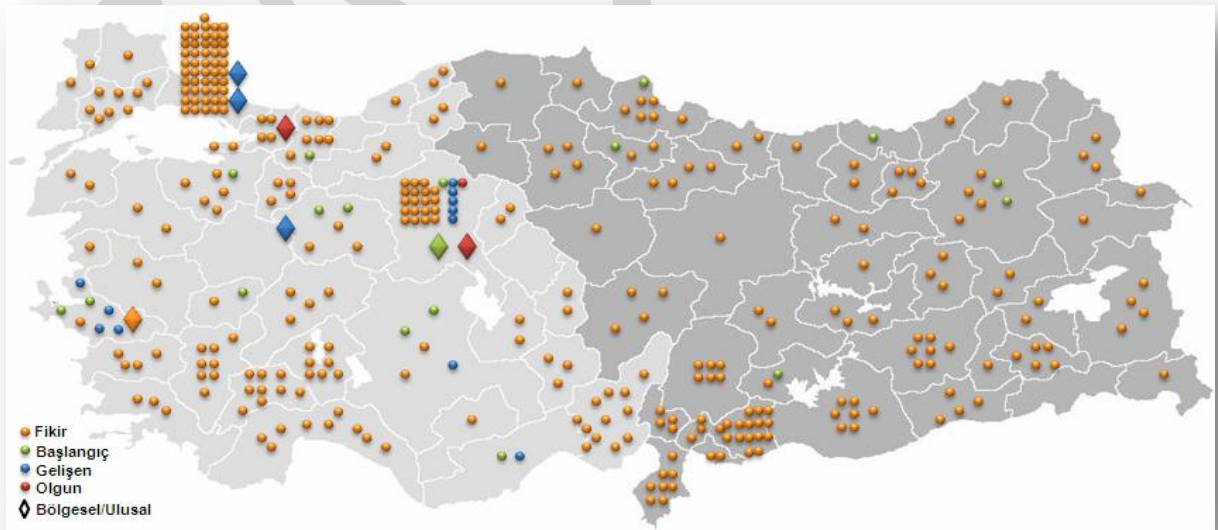
10. Kalkınma Planı metninde Türkiye'nin ihracat kapasitesinde yaşanan gelişmelerle birlikte Türkiye'nin dünya ihracatındaki payının arttığı (% 0,7 -2011) belirtilerek, ihracatın artırılmasında sanayi işletmelerinin rekabet güçlerinin artırılmasının yanı sıra ihracat maliyetlerinin (özellikle lojistik) düşürülmesi, pazar çeşitliliğinin artırılması ve finansman olanaklarının geliştirilmesinin önemli görüldüğü belirtilmiştir.

Bu amaçla ulusal politikalar da göz önüne alınarak TR63 Bölgesi'nde ihracatta maliyetleri azaltacak ve kapasiteyi artıracak lojistik yatırımlar ile Hedef Ülke-Hedef Sektör yaklaşımıyla yapılacak Pazar araştırmaları önemli görülmektedir.

Rekabetçiliğin geliştirilmesinde benimsenen stratejik yaklaşımlardan biri de kümelenmedir. Ekonomi Bakanlığı tarafından da ulusal bir politika haline getirilen kümelenme çalışmaları, KOBİ İşbirliği ve Kümelenme Projesi ile somut hale gelmiştir. Bu proje kapsamında hazırlanan Kümeler İçin Ortak Rekabet Alanları Stratejisi Raporu'nda ülke genelinde 356 adet küme potansiyeli tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu potansiyelin % 70'inden fazlası sanayi sektöründe olup 18 adedi TR63 Bölgesi ile ilişkilendirilmiştir. Bunlar; Hatay ilinde, Mobilyacılık ve Mobilya Aksesuarları, Ayakkabıcılık, İpekçilik, Sağlık Turizmi, Tıbbi ve Aromatik Bitki, Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin, Lojistik, Kahramanmaraş ilinde, Tekstil, Kuyumculuk, Süt ve Süt Ürünleri, Kırmızı Biber, Ahşap Oymacılığı, Metal Mutfak Eşya, Osmaniye ilinde ise, Demir Çelik, Yerfıstığı, Bıçakçılık ve Kilimcilik sektörleridir.

Harita 17. Küme ve Potansiyel Küme Alanları

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2012, Kümeler için Ortak Rekabet Alanları Stratejisi Raporu

Tamamı fikir aşamasında olan 18 küme potansiyelinden halihazırda üzerinde analiz çalışması yapılan Kahramanmaraş ilindeki metal mutfak eşya sektörünün birincil olarak kümelenme potansiyeline sahip

olduğu sonucu elde edilmiştir. Metal mutfak eşya sektörüne yönelik olarak yapılan Beş Güç Analizi, Değer Zinciri Analizi, Tedarik Zinciri Analizi, İşbirliği Seviyesi Analizi, Potansiyel Pazarların Analizi, Sektör İhtiyaç Analizi, Rekabet Analizi gibi çalışmalar neticesinde elde edilen sonuçlara göre, sektör için yeni bir yol haritası çıkarılması açısından bir altlık oluşturulmaktadır. Plan döneminde uygulama safhasına geçecek olan bu çalışmanın ilgili Bakanlıklar, Kalkınma Ajansı ve diğer tüm kurum/kuruluşlarca desteklenmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan bölgedeki kümelenme çalışmaları ile ilgili bir diğer analiz çalışması ise Hatay ilindeki mobilyacılık sektörü ile ilgilidir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda yapılan bu çalışmanın yanı sıra, DOĞAKA koordinasyonunda demir-çelik sektörü ile ilgili bir çalışmanın daha başlatılması planlanmaktadır.

Girdi maliyetleri, nitelikli istihdam, teknolojik gelişme ve pazar ekonomisi bakımından çeşitli avantajları bulunan kümelenme çalışmaları çerçevesinde metal mutfak eşya, mobilyacılık ve demir-çelik sektörleri üzerinde başlatılan analizler, Plan döneminde TR63 Bölgesi'nin öncelikli sanayi stratejileri arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte, teknik olarak kümelenme çalışmaları kapsamında ele alınmasa da sektörel ortak kullanım alanlarının yaygınlaştırılması, öncelikli bir sanayi politikası olarak değerlendirilecektir. Özellikle önemli derecede sektörel yoğunlaşmanın olduğu ve bölgenin istihdam, üretim hacmi ile bölgenin dış ticaretinde de yer edinen metal mutfak eşya, ayakkabıcılık ve mobilyacılık sektörlerinde, ar-ge, ür-ge ve tasarım çalışmalarının yapılabileceği ortak tasarım merkezleri ve laboratuvarların oluşturulması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Ayrıca bölge geneline yayılmış gıda firmalarının ihracat odaklı üretimlerinde kullanılmak üzere test ve analiz laboratuvarlarının yapımı da önemli görülmektedir. Özellikle yaş meyve ve sebze ihracatı ile zeytincilik konusunda rekabetçi bir yapıya sahip bölgede, ihracatta ürün kalitesinin, rekabetçiliğin geliştirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Kümelenme ve ortak kullanım alanları ile benzer bir alan olarak endüstriyel simbiyoz uygulamaları da, TR63 Bölgesi sanayi yapısında dönüşüm sağlayabilecek niteliklere sahiptir. İki veya daha fazla sayıda işletme arasında sektörel olarak ilişki olmamasına ve mekânsal olarak aynı lokasyonda bulunmamasına rağmen, bir sektörün atığının veya yan ürünlerinin, diğer bir sektörün girdisi olarak kullanılıp ürüne dönüştürülmesi olarak tanımlanan endüstriyel simbiyoz, Adana merkezli TR62 ve Gaziantep merkezli TRC1 bölgelerindeki sanayi yapılanması ile birlikte düşünüldüğünde, bölgede mevcut sektörlerin gelişimi ve yeni sektörlerin oluşumu için önemli bir potansiyel sunmaktadır.

Mevcut firmalar üzerindeki atıklar dahil her türlü varlığın, lojistik imkanların ve uzmanlık birikiminin paylaşılması olarak değerlendirilen endüstriyel simbiyoz, bölgesel kalkınma politikalarını destekleyen bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. İnovasyon ve sürdürülebilirlik yönü ile AB ülkelerinde de uygulama alanı olan endüstriyel simbiyoz konusunda, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı ve Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Şirketi arasında 2010 yılında imzalanan bir anlaşma ile “İskenderun Körfezi’nde Endüstriyel Simbiyoz Projesi” başlatılmıştır. Proje kapsamında, endüstriyel simbiyoz uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla endüstriyel simbiyoz olanaklarının araştırılması, pilot uygulamaların başlatılması, veritabanı ve iletişim ağının oluşturulması ve daha sonra ulusal bir nitelik kazandırılması hedeflenen uygulama modeli geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu zamana kadar yapılan çalışmalarda demir-çelik, inşaat, çimento, deniz ürünleri, yem sanayi, meyve ve petrol boru hattı gibi alanlarda tespit edilen simbiyotik ilişkiler, bölgede mevcut sanayi tesislerinin ve yeni sektörlerin gelişiminde potansiyeli ortaya koymaktadır. Bu amaçla simbiyotik ilişki tespit edilen alanlarda yatırımcılara yönelik ortak yatırım destek ve bilgilendirme faaliyetlerinin yapılması önemli görülmektedir.

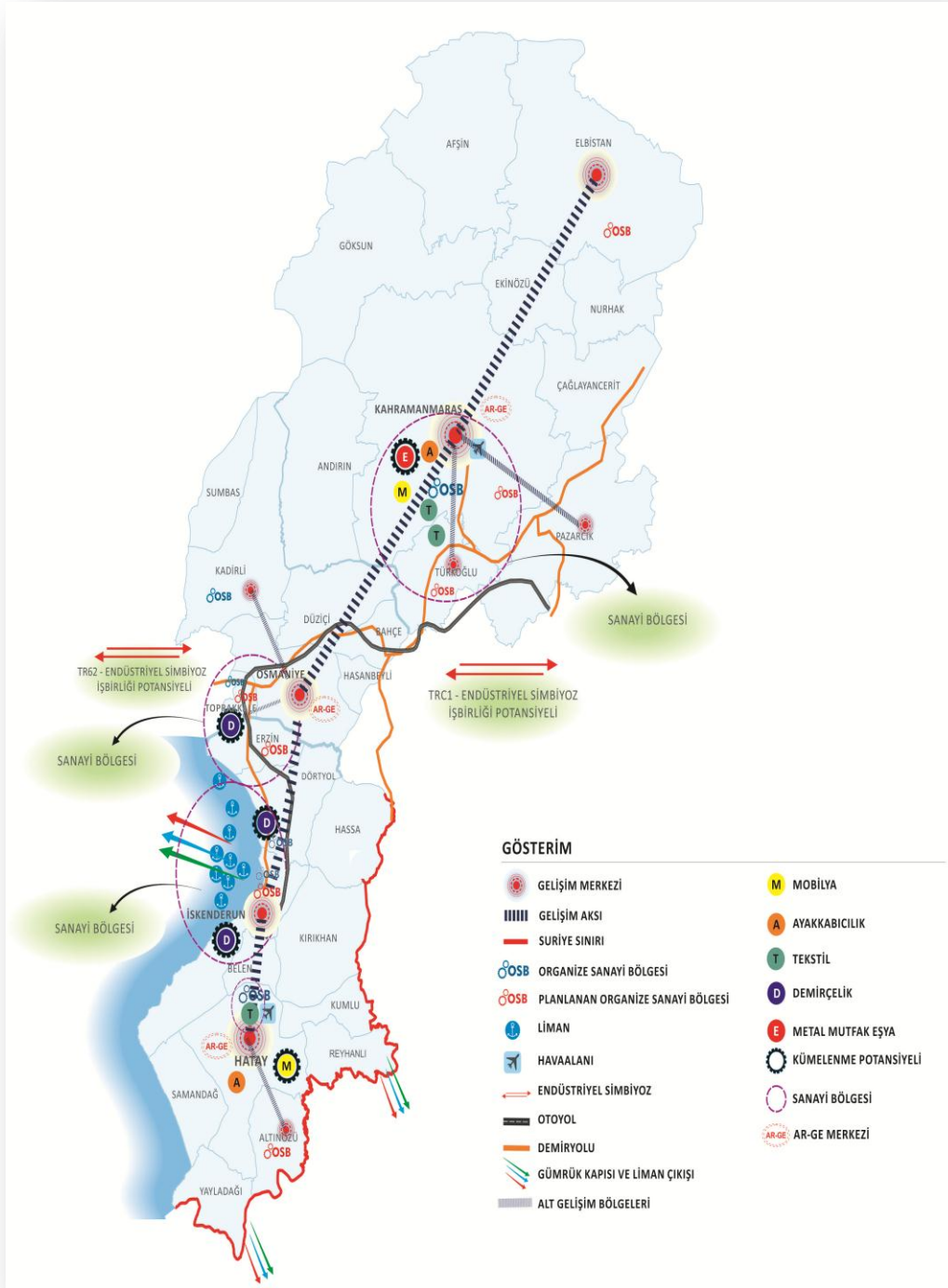
Konu ile ilgili olarak Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, Çukurova Kalkınma Ajansı ve İpekyolu Kalkınma Ajansı önümüzdeki dönemlere yönelik olarak işbirliği yapmak üzere bir çalışma başlatmıştır. Plan döneminde, proje kapsamında yürütülen çalışmalar ve endüstriyel simbiyoz konusunda diğer kurum ve kuruluşlar ile beraber yapılacak çalışmalar doğrultusunda bir yol haritası çizilecek ve konu öncelikli sanayi politikaları arasında değerlendirilecektir.

Temel olarak belirtilen bu hususların bütünü ile ilgili olarak yatırım destek çalışmalarının geliştirilmesi, özelde Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, genelde ise tüm ilgili kurum ve kuruluşlar için öncelikli konular arasında yer almaktadır. 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun çerçevesinde kurulan Kalkınma Ajansları bünyesinde tüm illerde faaliyet gösteren Yatırım Destek Ofisleri, esas olarak yatırım süreçlerinde kolaylaştırıcılığı ve danışmanlığı misyon edinmişlerdir. Kurumsal yapılanma ile ilgili mevzuatın yeni olması ve Yatırım Destek Ofislerinde görev yapan uzman personellerin söz konusu süreçlerde yeterli tecrübeyi henüz edinmemiş olması gibi nedenlerle, ilk uygulamalarda sürece etkin olarak dahil edilemeyen Yatırım Destek Ofislerinin, etkinliğini artıracak düzenleme ve uygulamalar plan döneminde öncelik verilecek hususlar arasında yer almaktadır.

TR63 Bölgesi sanayi sektörü ile ilgili olarak plan dönemi için öngörülen yapısal dönüşüm ve teknolojik gelişme, kümelenme analizleri ve uygulama çalışmaları, endüstriyel simbiyoz hedefleri ve yatırımlarda devlet yardımlarına yönelik düzenlemelerle pekişen yatırım ortamı, TR63 Bölgesi’nde yatırım destek faaliyetlerinin önemini daha da artırmaktadır.

Bu amaçla Yatırım Destek Ofislerinin farkındalığını ve etkinliğini artıracak mevzuat ve uygulama düzenlemeleri, ilgili personellerin teorik ve pratik süreç eğitimleri, yerel yöneticiler düzeyinde sahiplenmeyi artıracak tedbirler ve kurumsallaşma sürecinin tamamlanması, plan dönemindeki yatırım destek faaliyetlerinin etkinliği için önemli görülmektedir.

Harita 18. TR63 Bölgesi Sanayi Sektörü Gelişim Haritası

Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

2.1.2.2. Stratejik Yaklaşım

SANAYİDE REKABET GÜCÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ VE TEKNOLOJİK GELİŞME

TEMEL AMAÇ

Mevcut sanayi kuruluşları ve uygun yatırım ortamı ile Türkiye'nin sanayi üretim merkezlerinden biri haline gelmiş olan TR63 Bölgesi'nde, yeni ve yenilikçi yatırımlar ve uluslararası standartlardaki teknolojik altyapının entegrasyonu ile sanayi katma değerini yükseltmek.

Öncelik 1. TR63 Bölgesi sanayi teknolojisinin düşük-orta seviyeden orta-yüksek seviyeye geliştirilecektir.

- 1.1 Ana metal sanayi ve tekstil başta olmak üzere metal mutfak eşya, ayakkabıcılık ve mobilyacılık sektörlerinde ar-ge ve ür-ge faaliyetlerine zemin olabilecek ortak kullanım alanları oluşturulacaktır.
- 1.2 Firmaların özgün ürün ve üretim modeli tasarımları öncelikli olarak teşvik edilecektir.
- 1.3 Firmaların teknoloji yeteneğini üst düzeye çıkaracak ar-ge ve katma değer artırıcı modernizasyon yatırımları desteklenecektir.
- 1.4 Firmaların teknolojik yatırımlarına yönelik finansman kaynaklarına erişimine destek sağlanacaktır.
- 1.5 Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi bünyesinde yer alan Üniversite-Sanayi-Kamu İşbirliği Geliştirme Merkezi'nin etkinliği artırılacak ve benzeri oluşumlar Hatay ve Osmaniye illerinde yer alan üniversitelerde de desteklenecektir.
- 1.6 Üniversiteler bünyesinde bölgesel sanayi kuruluşlarının ihtiyaçları doğrultusunda tematik araştırma merkezlerinin kurulması ve etkin kullanımı desteklenecektir.
- 1.7 Üretim süreçlerinde teknolojik gelişme kültürünün yaygınlaştırılmasına yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.

Öncelik 2. Üretim yeteneğinin geliştirilmesi amacıyla ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitesi oluşumları yaygınlaştırılacaktır.

- 2.1 Yapımı planlanan Kahramanmaraş Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, Osmaniye ve Hatay Zeytincilik İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri ve Osmaniye ve Hatay Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri ile Osmaniye II. Organize Sanayi Bölgesi yapımları tamamlanacaktır.
- 2.2 Yapımı devam eden İskenderun II ve Elbistan Organize Sanayi Bölgeleri ile planlanan Türkoğlu ve Pazarcık Organize Sanayi Bölgesi yapımları tamamlanacaktır.
- 2.3 Hatay ve Kahramanmaraş'ta ayakkabıcılık ve mobilyacılık sektörüne yönelik KSS yatırımları tamamlanacaktır.
- 2.4 İskenderun Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi Projesi'nin başlatılması için ilgili kurumlar nezdinde girişimler yapılacaktır.

Öncelik 3. Patent, marka ve coğrafi işaret gibi sınai mülkiyet haklarına ve yeni ürünlerin korunmasına yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

- 3.1 TR63 Bölgesi'nin rekabetçi sektörleri olan ana metal sanayi ve tekstil başta olmak üzere gıda, metal mutfak eşya, ayakkabıcılık ve mobilyacılık sektörlerinde marka, patent, faydalı model v.s. gibi yenilikçiliğe yönelik faaliyetler öncelikli olarak desteklenecektir.
- 3.2 Sektörel ortak kullanım alanlarında ve/veya üniversiteler bünyesinde, yeni ve yenilikçi ürün geliştirilmesi amacıyla özel sektör-üniversite işbirliğine yönelik modeller geliştirilecektir.
- 3.3 Firmalarda sınai mülkiyet konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.

TEMEL AMAÇ

Mevcut sanayi kuruluşları ve uygun yatırım ortamı ile Türkiye'nin sanayi üretim merkezlerinden biri haline gelmiş olan TR63 Bölgesi'nde, yeni ve yenilikçi yatırımlar ve uluslararası standartlardaki teknolojik altyapının entegrasyonu ile sanayi katma değerini yükseltmek.

TEDBİRLER

Öncelik 4. TR63 Bölgesi'nde üretim kompozisyonu endüstriyel simbiyoz uygulamaları ile genişletilecektir.

- 4.1 TR63 Bölgesi'nde sanayi üretim hacmi ve çeşitliliğinin artırılmasında endüstriyel simbiyoz uygulamaları öncelikli olarak değerlendirilecektir.
- 4.2 Komşu Düzey 2 Bölgeler ile yüksek simbiyotik ilişki tespit edilen ana metal sanayi, tekstil, gıda, tarım ürünleri ve ahşap ürünleri alanları başta olmak üzere ilgili sektörlerde uygulama olanaklarına yönelik detaylı analiz çalışmaları yapılacaktır.
- 4.3 Endüstriyel simbiyoz alanında yapılan çalışmaların ilgili yatırımcıların bilgisine sunulacağı veritabanı ve iletişim ağı oluşturulacaktır.
- 4.4 Çukurova Kalkınma Ajansı, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı ve İpekyolu Kalkınma Ajansı işbirliği ile endüstriyel simbiyoz uygulamalarına yönelik ortak mali destek programı tasarımı yapılacak ve uygulanacaktır.

TEDBİRLER

Öncelik 5. TR63 Bölgesi'nde kümelenme uygulamaları başlatılacaktır.

- 5.1 Kahramanmaraş ilinde kurulu metal mutfak eşya sektöründeki kümelenme çalışmalarına öncelik verilecek ve bu alandaki çalışmalara teknik ve mali destek sağlanacaktır.
- 5.2 Hatay ilindeki mobilyacılık sektörü ile ilgili olarak kümelenme çalışması başlatılacaktır.
- 5.3 İskenderun-Payas-Osmaniye hattında kurulu ana metal sanayi ile ilgili küme analizleri yapılacak ve uygun görülmesi halinde kümelenme çalışmaları başlatılacaktır.
- 5.4 TR63 Bölgesi'nde küme potansiyeli bulunan alanlarda kümelenme altyapısına yönelik olarak ortak kullanım alanları oluşturulacaktır.
- 5.5 TR63 Bölgesi'ndeki potansiyel alanlarda küme analizlerin yapılması, bu alanlara yönelik ortak kullanım alanlarının oluşturulması ve nitelikli işgücünün yetiştirilmesi için özel sektör-üniversite işbirliğine dayalı yapılanmalar desteklenecektir.

TEDBİRLER

Öncelik 6. Sanayi sektöründeki firmaların ihracat kapasiteleri geliştirilecektir.

- 6.1 Yatırım Destek Ofisleri, TSO'lar, ilgili mesleki organizasyonlar ve özel sektör kuruluşları ile işbirliği içerisinde, ihracat kapasitesini ve ürün-pazar çeşitliliğini artırmayı amaçlayan Hedef Ülke Hedef Sektör Programı uygulanacaktır.
- 6.2 Firmaların dış ticaret yeteneklerinin geliştirilmesi ve ihracat faaliyetlerine yeni firmaların kazandırılması amacıyla uygulamalı teknik eğitimler yaygınlaştırılacaktır.
- 6.3 OSB'ler ve sanayi yoğunluklu bölgelerin lojistik bağlantılarının iyileştirilmesi amacıyla altyapı yatırımları önceliklendirilecektir.

TEDBİRLER

Öncelik 7. Yatırım süreçlerinde kolaylaştırıcılık ve danışmanlık etkinleştirilecektir.

- 7.1 Kalkınma Ajansları bünyesindeki Yatırım Destek Ofislerinin yatırım süreçlerinde etkin olarak yer almasına yönelik tedbirler alınacak ve Yatırım Destek Ofislerinin yerel yöneticiler tarafından sahiplenilmesi sağlanarak farkındalığı artırılacaktır.
- 7.2 Yatırım Destek Ofislerinde görev yapan uzman personellerin yatırım süreçleri ile ilgili kolaylaştırıcılık ve danışmanlık eğitimleri alması ve süreç tecrübesi edinmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.
- 7.3 Yatırımlarda izin ve ruhsat süreçlerindeki bürokratik işlemlerin hızlandırılması amacıyla, ulusal ölçekli veritabanlarına Yatırım Destek Ofislerinin de entegre olması sağlanacaktır.
- 7.4 Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye Yatırım Destek Ofisleri, Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı ile sürekli işbirliği içerisinde olacaktır.
- 7.5 TR63 Bölgesi yatırım ortamına ilişkin arazi, yatırım süreçleri ve destek unsurları gibi hususları içeren veritabanı ve yayınlar hazırlanacaktır.

Öncelik 1. TR63 Bölgesi sanayi teknolojisinin düşük-orta seviyeden orta-yüksek seviyeye geliştirilecektir.

Tedbirler

- 1.1** •Ana metal sanayi ve tekstil başta olmak üzere metal mutfak eşya, ayakkabıcılık ve mobilyacılık sektörlerinde ar-ge ve ür-ge faaliyetlerine zemin olabilecek ortak kullanım alanları oluşturulacaktır.
- 1.2** •Firmaların özgün ürün ve üretim modeli tasarımları öncelikli olarak teşvik edilecektir.
- 1.3** •Firmaların teknoloji yeteneğini üst düzeye çıkaracak ar-ge ve katma değer artırıcı modernizasyon yatırımları desteklenecektir.
- 1.4** •Firmaların teknolojik yatırımlarına yönelik finansman kaynaklarına erişimine destek sağlanacaktır.
- 1.5** •Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi bünyesinde yer alan Üniversite-Sanayi-Kamu İşbirliği Geliştirme Merkezi'nin etkinliği artırılacak ve benzeri oluşumlar Hatay ve Osmaniye illerinde yer alan üniversitelerde de desteklenecektir
- 1.6** •Üniversiteler bünyesinde bölgesel sanayi kuruluşlarının ihtiyaçları doğrultusunda tematik araştırma merkezlerinin kurulması ve etkin kullanımı desteklenecektir.
- 1.7** •Üretim süreçlerinde teknolojik gelişme kültürünün yaygınlaştırılmasına yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

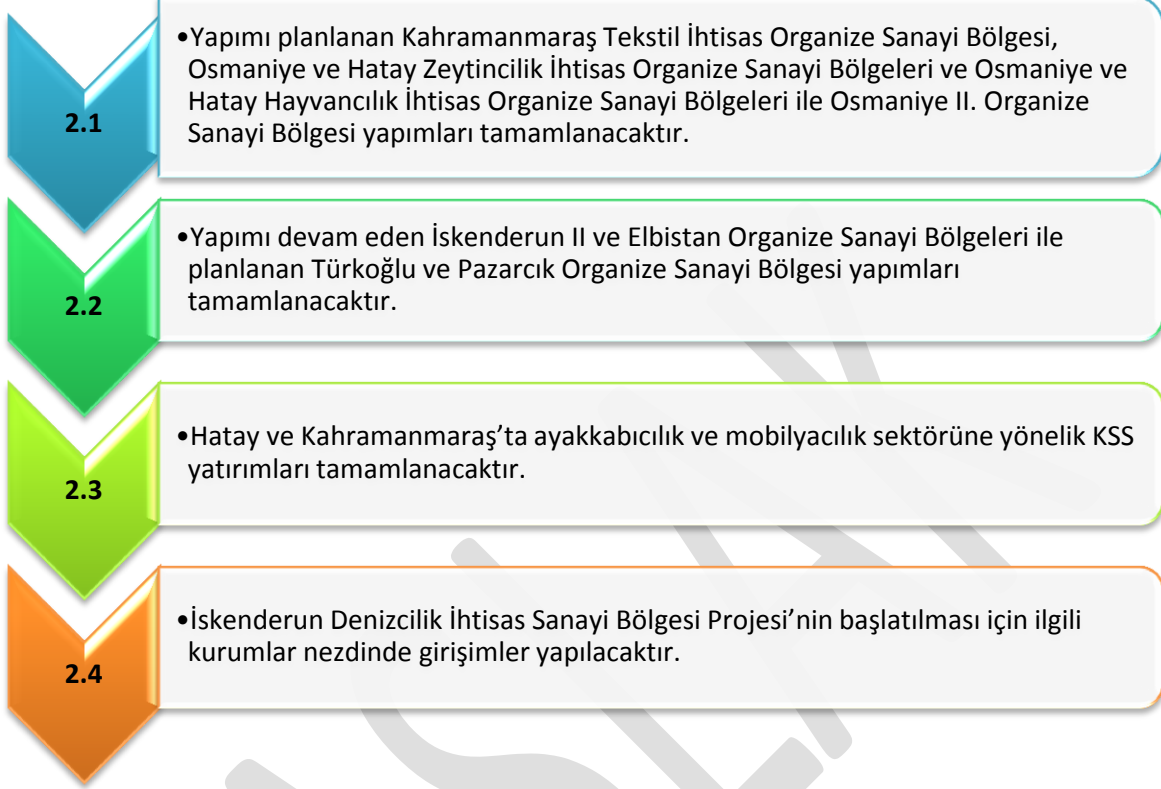
- ❖ Özel sektör tarafından yürütülen ar-ge projelerine verilen destekler artırılarak yenilik kültürünün geliştirilmesi ve ar-ge çalışmalarına olan talebin canlandırılması sağlanacaktır. Öncelikli alanlarda teknoloji yeteneğini üst düzeye çıkarmak ve sektör geneline yaygınlaştırmak üzere rekabet öncesi ortak ve kapsamlı ar-ge faaliyetleri desteklenecektir. (Türkiye Sanayi Stratejisi Eylem Planı, Firmaların Teknolojik Gelişimi)
- ❖ Firmaların ve özellikle KOBİ'lerin verimlilik artırıcı yöntemleri üretim süreçlerinde benimsemeleri teşvik edilecek, ar-ge faaliyetlerini ve yenilikçiliği teşvik etmek suretiyle özel sektörün özgün ürünler ve süreçler tasarlaması veya mevcut ürünlerin sürekli olarak iyileştirilmesi desteklenecektir.

- ❖ Üniversitelerde sanayi ihtiyaçlarını ve yerel özellikleri de dikkate alan tematik araştırma merkezlerinin yaygınlaştırılması ve etkin kullanımı sağlanacaktır. (2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, İhracatta Yenilikçilik ve Ar-Ge'ye Yönelik Yatırım ve Uygulamalar ile İleri Teknolojili Ürün İhracatının Artırılması)

TASLAK

Öncelik 2. Üretim yeteneğinin geliştirilmesi amacıyla ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitesi oluşumları yaygınlaştırılacaktır.

Tedbirler

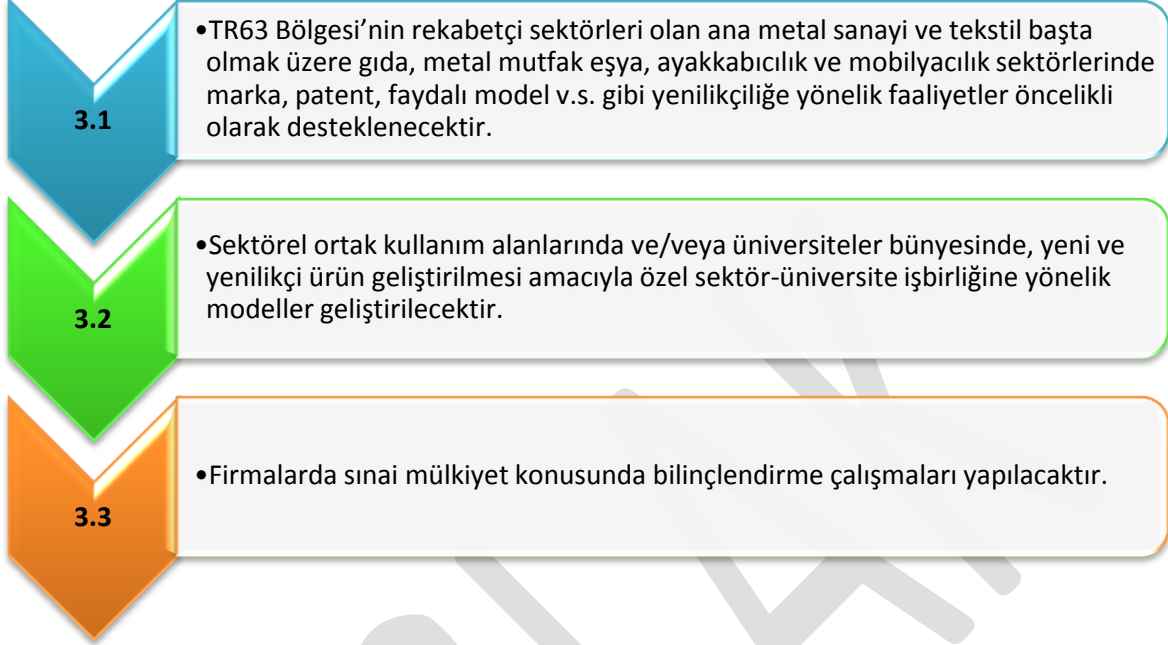

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Bilgi temelli ekonominin oluşturulması için Ar-ge faaliyetlerinin desteklenmesi, bilgi ve teknoloji üreten kurumlar ile onu kullanan sanayi işletmeleri arasında operasyonel ağlar kurulması, üniversite-sanayi işbirliğinin etkinleştirilmesi sağlanacak, ihtisaslaşmış OSB'ler oluşturulacaktır. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Endüstriyel Büyüme Odaklarının Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılması)
- ❖ Organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri başta olmak üzere üretimin mekânsal organizasyonu üretim ve ihracat kapasitesinin artırılmasına dönük olarak etkinleştirilecektir. (10. Kalkınma Planı, Bölgesel Gelişme ve Bölgesel Rekabet Edebilirlik)
- ❖ OSB, TGB, KSS ve Endüstri Bölgeleri uygulamaları geliştirilecek, daha nitelikli hizmet verebilmeleri için kurumsallaşmaları ve etkin bir biçimde yönetilmeleri sağlanacaktır. (10. Kalkınma Planı, Girişimcilik ve KOBİ'ler)

Öncelik 3. Patent, marka ve coğrafi işaret gibi sınai mülkiyet haklarına ve yeni ürünlerin korunmasına yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Firmalara yönelik olarak patentle koruma, marka yaratma, coğrafi işaret başta olmak üzere sınai mülkiyet hakları konusunda, bilinçlendirme, teşvik sistemi ve yeni ürünlerin korunmasına yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirilecektir. (Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014, Firmaların Teknolojik Gelişimi)

Öncelik 4. TR63 Bölgesi'nde üretim kompozisyonu endüstriyel simbiyoz uygulamaları ile genişletilecektir.

Tedbirler

- 4.1** •TR63 Bölgesi'nde sanayi üretim hacmi ve çeşitliliğinin artırılmasında endüstriyel simbiyoz uygulamaları öncelikli olarak değerlendirilecektir.
- 4.2** •Komşu Düzey 2 Bölgeler ile yüksek simbiyotik ilişki tespit edilen ana metal sanayi, tekstil, gıda, tarım ürünleri ve ahşap ürünleri alanları başta olmak üzere ilgili sektörlerde uygulama olanaklarına yönelik detaylı analiz çalışmaları yapılacaktır.
- 4.3** •Endüstriyel simbiyoz alanında yapılan çalışmaların ilgili yatırımcıların bilgisine sunulacağı veritabanı ve iletişim ağı oluşturulacaktır.
- 4.4** •Çukurova Kalkınma Ajansı, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı ve İpekyolu Kalkınma Ajansı işbirliği ile endüstriyel simbiyoz uygulamalarına yönelik ortak mali destek programı tasarımı yapılacak ve uygulanacaktır.

Öncelik 5. TR63 Bölgesi'nde kümelenme uygulamaları başlatılacaktır.

Tedbirler

- 5.1** •Kahramanmaraş ilinde kurulu metal mutfak eşya sektöründeki kümelenme çalışmalarına öncelik verilecek ve bu alandaki çalışmalara teknik ve mali destek sağlanacaktır.
- 5.2** •Hatay ilindeki mobilyacılık sektörü ile ilgili olarak kümelenme çalışması başlatılacaktır.
- 5.3** •İskenderun-Payas-Osmaniye hattında kurulu ana metal sanayi ile ilgili küme analizleri yapılacak ve uygun görülmesi halinde kümelenme çalışmaları başlatılacaktır
- 5.4** •TR63 Bölgesi'nde küme potansiyeli bulunan alanlarda kümelenme altyapısına yönelik olarak ortak kullanım alanları oluşturulacaktır.
- 5.5** •TR63 Bölgesi'ndeki potansiyel alanlarda küme analizlerin yapılması, bu alanlara yönelik ortak kullanım alanlarının oluşturulması ve nitelikli işgücünün yetiştirilmesi için özel sektör-üniversite işbirliğine dayalı yapılanmalar desteklenecektir.

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Firmalar arası ortak iş yapabilme kültürünün geliştirilmesi, firmaların işbirliği içinde uluslararası rekabet gücünün artırılmasına yönelik tedbirler uygulamaya konulacaktır. Bu kapsamda, bölge bazında, sürükleyici sektörler liderliğinde ve güçlendirilmiş sosyal ağ yapısı içinde kümelenmelerin desteklenmesi esas alınacaktır. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Mekânsal Amaçlar, Endüstriyel Büyüme Odaklarının Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılması)
- ❖ Ulusal ve bölgesel düzeyde uygulanacak kümelenme programları ile mevcut ve potansiyel kümelerin yenilik yapma kapasitesinin geliştirilmesi, bilgiye dayalı ve yüksek katma değerli üretim yapısına geçmeleri amaçlanacaktır. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Yatay Amaçlar, Bölgelerin yenilik Kapasitesi ve Rekabet Gücünün Geliştirilmesi)
- ❖ Bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması ve bölgelerin rekabet gücü açısından farklılaştırılmış KOBİ politikaları için uygun yatırım ortamı oluşturulacaktır. Bu kapsamda finansman kaynaklarının genişletilmesi ve araçların çeşitlendirilmesine, pazara erişimin

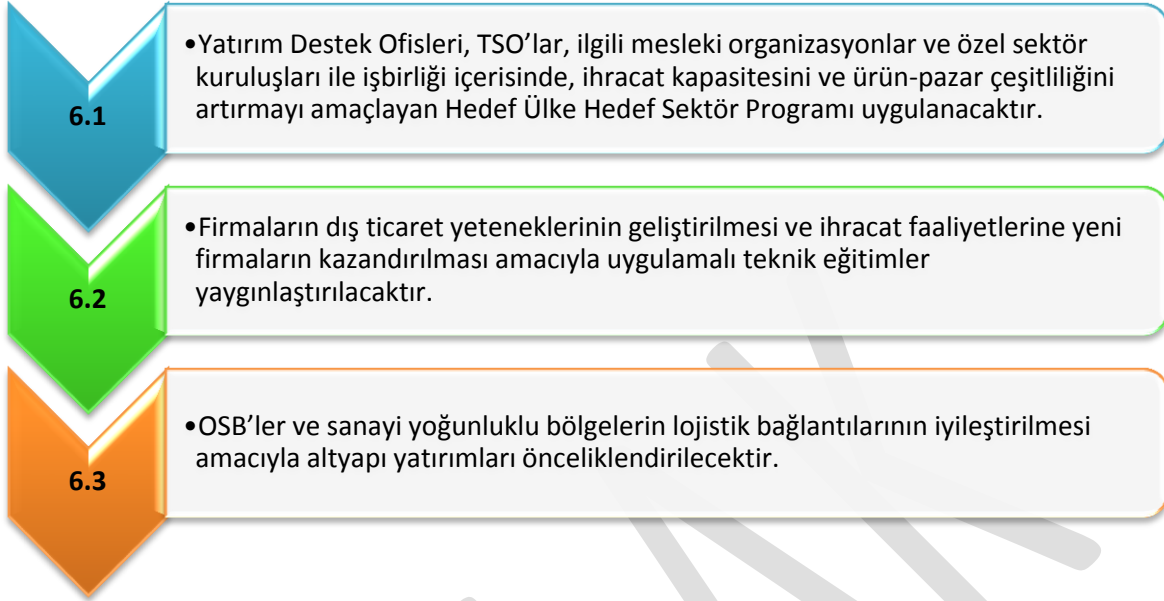
kolaylaştırılmasına, sürükleyici sektörler liderliğinde kümelenmelerin desteklenmesine özel önem verilecektir. (Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014, Bölgesel Kalkınma)

- ❖ Kümelenme anlayışı ihracatı artırmada bir araç olarak kullanılacak ve kümelerin uluslararası nitelik kazanmasına yönelik faaliyetler artırılacaktır. (2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, İhracatçıların Küresel Alanda Rekabetçiliklerinin Artırılması)

TASLAK

Öncelik 6. Sanayi sektöründeki firmaların ihracat kapasiteleri geliştirilecektir.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ İhracatçıların yeni pazarlara erişmesine yönelik mevcut imkanlar iyileştirilecektir. (10.Kalkınma Planı Metni, Ödemeler Dengesi)
- ❖ Türkiye'nin geleneksel pazarlardaki payını düşürmeden, AB-dışı ülkelere olan mal ve hizmet ihracatını artırmak için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. (10.Kalkınma Planı Metni, Ödemeler Dengesi)
- ❖ Önemli ticaret merkezlerinden olmaya devam edecek AB'nin ulaştırma ağlarına (TEN-T) bağlantı sağlayacak projeler başta olmak üzere tüm komşu ülkelere ve yeni pazarlara erişimi kolaylaştıracak güzergahlara önem verilecektir.(10.Kalkınma Planı Metni, Lojistik ve Ulaştırma)
- ❖ Türkiye'nin ihracat hedefine ulaşabilmesini teminen, yapılan planlamalar doğrultusunda doğru yer, zaman ve ölçekte liman kapasiteleri hayata geçirilecek, limanların demiryolu ve karayolu bağlantıları tamamlanacaktır. (10.Kalkınma Planı Metni, Lojistik ve Ulaştırma)
- ❖ Tüm sektörlerde hedef pazarlara yönelik ticaret heyeti programları düzenlenecektir. (2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, Mevcut Pazar Paylarının Artırılması)
- ❖ Pazara giriş faaliyetlerinin desteklenmesine sektörel ve yöntemsel çeşitlilik getirilerek, ortak pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilecektir. (2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, Yüksek Büyüme Potansiyeli Olan Hedef Pazarlarda Pazar Payının Artırılması)

- ❖ KOBİ'lerin pazarlama ve ihracat kapasitesini artırmaya yönelik destekler verilecek ve etkinlikler sürdürülecektir. Başta KOBİ'ler olmak üzere ihracatçı firmaların kurumsallaşmasına yönelik eğitim ve danışmanlık programlarına destek verilecektir. (2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, İhracatçı Sayısının ve İhracat Kapasitesinin Artırılması)
- ❖ Kalkınma Ajansları bünyesinde kurulmuş bulunan Yatırım Destek Ofislerinin ihracatla ilgili konularda kapasitesi geliştirilerek, diğer kurumlarla işbirliği içinde görev yapmaları sağlanacaktır. (2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, İhracatçıların Kamu-Özel Sektör-STK'lar-Üniversite ile İlişkilerinin Geliştirilmesi)
- ❖ İhracat, ithalat, gümrükleme ve sigorta gibi alanlarda yeterli, belgeli ve dil bilen nitelikli işgücü sağlanacaktır. (2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, Yüksek Verimli ve Nitelikli İnsan Sermayesinin Artırılması)

Öncelik 7. Yatırım süreçlerinde kolaylaştırıcılık ve danışmanlık etkinleştirilecektir.

Tedbirler

- 7.1** •Kalkınma Ajansları bünyesindeki Yatırım Destek Ofislerinin yatırım süreçlerinde etkin olarak yer almasına yönelik tedbirler alınacak ve Yatırım Destek Ofislerinin yerel yöneticiler tarafından sahiplenilmesi sağlanarak farkındalığı artırılacaktır.
- 7.2** •Yatırım Destek Ofislerinde görev yapan uzman personellerin yatırım süreçleri ile ilgili kolaylaştırıcılık ve danışmanlık eğitimleri alması ve süreç tecrübesi edinmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.
- 7.3** •Yatırımlarda izin ve ruhsat süreçlerindeki bürokratik işlemlerin hızlandırılması amacıyla, ulusal ölçekli veritabanlarına Yatırım Destek Ofislerinin de entegre olması sağlanacaktır.
- 7.4** •Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye Yatırım Destek Ofisleri, Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı ile sürekli işbirliği içerisinde olacaktır.
- 7.5** •TR63 Bölgesi yatırım ortamına ilişkin arazi, yatırım süreçleri ve destek unsurları gibi hususları içeren veritabanı ve yayınlar hazırlanacaktır.

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Kalkınma Ajansları aracılığıyla bölgesel potansiyelleri değerlendirmek üzere yerli ve yabancı sermaye yatırımlarından yararlanmaya önem verilecek, ülke genelinde Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansının faaliyetlerini bölgesel bazda tamamlayıcı bir yaklaşım uygulanacaktır. Ayrıca Kalkınma Ajansları bünyesinde il bazında kurulan yatırım destek ofislerinin bilgilendirme ve yönlendirme desteği sunma kabiliyetleri artırılacaktır. (10. Kalkınma Planı Metni, Özel Kesim Yatırımları)
- ❖ İş ortamının iyileştirilmesine yönelik olarak bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin hızlandırılması konusundaki çalışmalar sürdürülecektir. (Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014, Yatırım ve İş Ortamı)
- ❖ Kalkınma Ajanslarının kurulmasıyla bölgesel potansiyelleri değerlendirmek üzere yabancı sermaye yatırımlarından yararlanmaya önem verilecek, böylece ülke genelinde Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı tarafından yürütülecek tanıtım faaliyetlerine bölgesel bazda tamamlayıcı bir yaklaşım uygulanacaktır. OSB'lerin Tek Durak Ofisleri mantığı çerçevesindeki çalışmaları dikkate alınarak her il bazında kurulacak Yatırım Destek Ofisleri ile özel sektör yatırımcılarının kamu kurum ve kuruluşlarının görev alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemlerini tek elden takip ve koordine edilmesi planlanmaktadır. (Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014, Yatırım ve İş Ortamı)

2.1.3. Tarımda Yapısal Dönüşüm Ve Kırsal Kalkınma

2.1.3.1. Durum Tespiti Ve Stratejik Analiz

Sanayileşme ve beraberindeki teknolojik gelişme ile birlikte dünya gündeminde geri planda kalan tarım sektörü, nüfusu hızla artması, iklim değişiklikleri ve besin kaynaklarında oluşmaya başlayan yetersizliklerle yeniden önem kazanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda birçok ülke ve uluslararası nitelikli organizasyon mevcut tarım politikalarını eleştirel bir bakış açısıyla yeniden gözden geçirmiş ve sektörün sürdürülebilirliği noktasında yeni politikalar geliştirmeye başlamıştır. Türkiye’de de 9. Kalkınma Planı’nda tarımsal verimliliğin düşük olduğu tespiti ile tarımsal verimin artırılması, ürün çeşitlendirmesi, arazi toplulaştırma çalışmaları, sulama olanakları ve tekniklerinin geliştirilmesi ve ilgili mevzuatta düzenlemeler yapılması gibi tedbirler alınmıştır.

Coğrafi ve iklim şartlarının uygunluğu ve sulama imkanları nedeniyle Türkiye’nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri olan TR63 Bölgesi’nde tarım sektörünün gayrisafi katma değere ve istihdama yaptığı katkı Türkiye ortalamalarının üzerindedir. 2008 yılı verilerine göre Türkiye’nin toplam gayrisafi katma değeri içerisinde % 8,5 paya sahip tarım sektörünün TR63 Bölgesi gayrisafi katma değeri içerisindeki payı % 15,5’tir. Benzer şekilde 2011 yılı verilerine göre Türkiye’deki toplam istihdamın % 22,7’si tarım sektöründe iken TR63 Bölgesi’nde bu oran % 27,7’dir.

Tarım sektörünün TR63 Bölgesi ekonomisindeki önemi ile ilgili bir diğer gösterge ihracat verilerinden elde edilmektedir. 2012 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye toplam ihracatının % 3,4’ü tarım ve ormancılık sektöründen sağlanmakta iken TR63 Bölgesi ihracatında tarım ve ormancılık sektörünün payı % 17,1’dir.

Tarım sektörünün bölge ekonomisindeki payı, ulusal tarım sektörü içerisindeki TR63 Bölgesi’ni de öne çıkarmaktadır. Üretim hacmi ve ürün çeşitliliği bakımından Türkiye’nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri olan TR63 Bölgesi, yıllar itibariyle değişiklikler göstermekle birlikte 10-12 üründe Türkiye toplam üretiminin % 20’den fazlasını, 25-30 üründe de % 10’dan fazlasını karşılamaktadır. 2011 yılı verilerine göre Türkiye toplam bitkisel üretim değerinin % 5,4’ü ve hayvansal üretim değerinin % 1’i TR63 Bölgesi’nde üretilmektedir. Türkiye’nin toplamda 131 Milyar 551 Milyon TL olan tarımsal üretim değerinin 5 Milyar 262 Milyon TL.si (% 4) TR63 Bölgesi’nde elde edilmektedir.

Türkiye’deki toplam tarım alanlarının % 2,9’u TR63 Bölgesi’nde yer almasına rağmen, Türkiye toplam bitkisel üretim değerinin % 5,4’ünü üreten TR63 Bölgesi, kişi başı bitkisel üretim değerinde hem bölge bazında hem de tek tek iller bazında Türkiye ortalamalarından daha yüksek değerlere sahiptir.

Ancak uygun iklim ve coğrafi şartlara ve sulama potansiyeli ile Türkiye ortalamalarının üzerinde tarımsal istihdam oranına sahip olmasına rağmen TR63 Bölgesi kişi başı bitkisel üretim değeri Antalya merkezli TR61 Bölgesi'nin yarısından daha az olduğu gibi bölge, Türkiye'deki 26 Düzey 2 bölge arasında Kırıkkale merkezli TR71, Balıkesir merkezli TR22, Adana merkezli TR62 ve Tekirdağ merkezli TR21 Bölgesi gibi bölgelerin ardından 11. sırada yer almaktadır.

Bu noktada TR63 Bölgesi'nde yaygın durumdaki geleneksel üretim yöntemlerinin etkisi ortaya çıkmaktadır. Bölgede oldukça geniş bir ürün yelpazesi olmasına rağmen üretimde modern tarım tekniklerinin kullanımı sınırlıdır. Bu durum düşük katma değerli ve standart ürün üretimine neden olmakta ve üretilen tarımsal değer de düşük düzeylerde kalmaktadır.

Uygun arazi yapısı ve iklim koşullarına rağmen seracılığın neredeyse yok denecek kadar az düzeyde olması dikkat çekicidir. Son yıllarda küçük ölçekte de olsa geliştirilmeye başlanılan seracılık faaliyetleri için bölgedeki tarım alanlarının büyük bir kısmı uygun koşullara sahiptir. Bölgenin ürün katma değerinin ve kalitesinin artırılmasında seracılık faaliyetlerinin yaygınlaştırılması önemli görülmektedir.

Benzer şekilde, elde edilen ürünlerin pazarlama yöntemleri de geleneksel düzeyi aşamamış görüntüdedir. 2012 yılı verilerine göre tarım ve ormancılık sektöründe Türkiye toplam ihracatının yaklaşık % 10'unu gerçekleştiren TR63 Bölgesi'nde ihracat, katma değeri artıracak paketleme ve işleme yöntemleri son derece sınırlı ya da mütevazı düzeylerde gerçekleştirilmektedir. Bu durum da iş hacmi yüksek olmasına rağmen elde edilen ekonomik faydanın sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Tarımsal pazarlamada lisanslı depoculuk uygulamasının başlatılması pazarlama standartlarının geliştirilmesi ve ürün piyasalarına düzenleme getirilerek üreticilerin fiyat dalgalanmalarından korunması bakımından önemli görülmektedir. Bu amaçla DOĞAKA tarafından 2013 yılında başlatılan analiz çalışması sonuçlarına göre TR63 Bölgesi'nde lisanslı depoculuk faaliyetlerinin başlatılması amaçlanmaktadır.

Pazarlama süreçleri ile ilgili olarak üreticilere ve üretici organizasyonlarına özellikle dış ticaret konusunda rehberlik edecek yapıların oluşturulması, tarımsal ticarete kurumsallık özelliği kazandırılması bakımından önemli görülmektedir. DOĞAKA tarafından hazırlanan Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye İlleri Zeytincilik Sektör Raporu ve Fizibilite Çalışması'nda zeytin ve zeytinyağı ürünlerinin dış satıma yönelik pazarlamasında öneri olarak sunulan Ortak Pazarlama Ajansları, belirli ölçüde pazar araştırma uzmanlığı ve ürün bilgisi gerektiren dış pazarlara erişimde üretici çiftçi organizasyonları ve firmalara açılım sağlayabilecek niteliktedir. Belirli bir komisyon veya ücret karşılığında hizmet verecek olan bu oluşum, Türkiye'nin 2023 vizyonunda tarım sektörü için

hedeflenen 50 Milyar USD ihracat hedefinde, dış pazarlara erişimde en çok karşılaşılan sorun olan kapasite eksikliğini, uzman nitelikli çalışanları ile giderebilecek yapıdadır.

Buna göre tarımsal üretim hacmi ve çeşitliliğinden beklenen ekonomik faydanın sağlanabilmesi amacıyla plan döneminin tarım sektöründeki en önemli önceliklerinden biri, modern tarım yöntemlerinin kullanılarak katma değeri ve verimi yüksek ürün üretimin yaygınlaştırılması ve pazarlama standartlarının geliştirilmesidir.

Bu noktada, hem tarımsal üretiminin ve pazarlamanın katma değeri yüksek yöntemlerle geliştirilmesi hem de yapısal özellikleri itibarıyla tarımsal üretime ve tarıma dayalı sanayiye bağımlılığı yüksek ilçelerde ekonomideki sürdürülebilirliğin sağlanması için, bölgesel, ulusal ve uluslararası nitelikli destek mekanizmalarının sektörle ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Tarıma dayalı yörelerde birincil tarım uygulamalarının dahi ilçe ölçeğinde kurgulanacak programlarla desteklenmesi, bu ilçelerdeki ekonomik yapı için büyük önem arz etmektedir.

Buna paralel olarak, tarımsal üretimde markalaşma hem üretim standartlarının hem de pazarlama olanaklarının geliştirilmesinde önemli görülmektedir. TR63 Bölgesi'nde hacim ve çeşitlilik bakımından önemli seviyelerde tarımsal üretim gerçekleştirilirken bölgenin tarımsal ürünlerde marka bilinirliği sınırlı düzeydedir. Bölgede yoğun olarak üretimi yapılan ürünlerde ar-ge tabanlı tohum, fide ve fidan gelişimine yönelik altyapı tesislerinin kurulması ve bu tesislerde üretici-özel sektör-üniversite işbirliğine dayalı çalışmaların gerçekleştirilmesi ürün markalaşmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışmalarda marka değeri taşıyan ürünler üzerinde ar-ge tabanlı çalışmalarla bu ürünlere has tohum, fide ve fidan geliştirilmesi ve üretime kazandırılması kritik öneme sahiptir.

Özellikle coğrafi işaret başvuruları ile bölge adına tescillenen Maraş Biberi ve Osmaniye Yerfıstığı ile coğrafi işaret başvuruları değerlendirme aşamasında olan Hatay Akçay Şeker Portakalı, Hatay Halhalı Zeytini, Hatay Sarı Haşebi Zeytini, Hatay Savrani Zeytini, Hatay Karamani Zeytini ile ilgili olarak başlatılan markalaşma sürecinin desteklenmesi ve bu sürece dahil edilecek diğer ürünlerle bölgesel markalar oluşturulması plan döneminin öncelikleri arasında yer alacaktır.

Bitkisel üretim konusunda TR63 Bölgesi'nin önceliklerinden birisi de arazi toplulaştırma çalışmalarıdır. Türkiye genelinde ulusal bir politika olarak tarım sektörüne ilişkin stratejik planlarda da yer alan tarımsal arazi kullanımı ve arazi toplulaştırma çalışmaları, tarımsal üretimde girdi maliyetlerinin azaltılması, ölçek ekonomisi ile birim başına daha fazla gelir elde edilmesi ve havza bazlı üretim planlamalarında önemli görülmektedir. Bu noktada ulusal ölçekte yapılan çalışmalar TR63 Bölgesi için de temel referans kaynağı olacaktır.

a bilgilendirilmesi etkin su yönetimi bal

a bilgilendirilmesi etkin su yönetimi bal

a bilgilendirilmesi etkin su yönetimi bal

a bilgilendirilmesi etkin su yönetimi bal

Bitkisel üretimdeki üretim hacmi ve ürün çeşitliliğinin karşısında hayvansal üretim değerleri Türkiye ortalamasının altındadır. 2011 yılı verilerine göre 42 Milyar 571 Milyon TL civarındaki Türkiye toplam hayvansal üretim değerinin 422 Milyon TL. si (% 1) TR63 Bölgesi'nde üretilmekte olup 140 TL olan kişi başı hayvansal üretim değeri Türkiye ortalamasının (570 TL) ¼'ü kadardır.

Ancak, büyükbaş hayvancılıkta Hatay, küçükbaş hayvancılıkta da Kahramanmaraş ilindeki hayvan varlığı ve hayvansal üretim olanakları son yıllarda özel sektör yatırımlarını uyarmaya başlamıştır. Hatay ilinde et üretimine yönelik yatırımlar ile Altınözü ilçesine kurulması planlanan Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ve Kahramanmaraş ilinde süt ve süt ürünleri üretimine yönelik hayvancılık yatırımları ve Elbistan ilçesindeki hayvan borsası, TR63 Bölgesi'nde hayvancılık sektörünün gelişmesi bakımından önemli görülmektedir.

Ayrıca, Hatay ve Kahramanmaraş illerinde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu İl Koordinatörlüklerinin hizmet vermeye başlaması ile hayvancılık sektöründe artan yatırım destekleri, bölgedeki yatırım sürecine ivme kazandırmaktadır. Bununla birlikte il ölçeğinde hazırlanan stratejik planlar ve yatırım ortamının etkisi ile artan yem bitkisi üretimi ve mera ıslah çalışmaları TR63 Bölgesi'ndeki hayvancılık sektörüne hareket getirmektedir.

Buna göre, sektörde et ve süt ürünlerine dayalı entegre yatırımların desteklenmesi, il ölçeğinde hazırlanan stratejik planların etkinliğinin sağlanması, yatırımcıların finansman kaynaklarına erişimlerinin kolaylaştırılması ve yatırımlarda süreç danışmanlığı, bölgede hayvancılık sektörünün gelişmesinde öncelikli olarak değerlendirilecek hususlardır.

Tarımsal üretim ve pazarlama faaliyetlerinin modern yöntemlerle iyileştirilmesi ve entegre tarım yatırımların desteklenmesi sürecinde TR63 Bölgesi'nde geliştirilmesi gereken bir alan da tarımsal örgütlenmedir. TR63 Bölgesi'nde tarımsal örgütlenme düzeyi Türkiye ortalamalarının oldukça altındadır.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 760 üretici birliğine 145 Bin 129 üye kayıtlı iken TR63 Bölgesi'nde 21 üretici birliğine 1.793 üye kaydı bulunmaktadır. 2012 yılı TÜİK verilerine göre ise Türkiye'de yaklaşık 4 Milyon 900 Bin kişi, TR63 Bölgesi'nde ise yaklaşık 210 Bin kişi tarım, hayvancılık ve ormancılık sektöründe çalışmaktadır. Bu verilerden hareketle Türkiye genelinde üretici birliklerine kayıtlılık % 3 iken TR63 Bölgesi'nde tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki payı fazla olmasına rağmen üretici birliklerine kayıtlılık % 0,85 düzeyindedir.

Diğer taraftan sulama, tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri gibi oluşumlarda daha yüksek sayıda üye kaydı bulunmakla birlikte bu oluşumlar üreticilerin birlikte hareket etme yeteneğini geliştirmekten ziyade yasal zorunluluk ve aidat mekanizmaları nedeniyle beklenen etkiyi

oluşturmamaktadır. Üretici birlikleri ise kolektif hareket potansiyeli daha yüksek oluşumlardır. Özellikle Türkiye'nin batı bölgelerinde yaygın olan ve üye üreticilerin de etkin bir şekilde içerisinde yer aldığı üretici birlikleri hem üretimde standartların geliştirilmesinde hem de pazarlama olanaklarının iyileştirilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır.

Tarımsal örgütlenmede verimliliği ve pazarlamada rekabet gücünü artırıcı etkinliğin artırılması hususu 9. Kalkınma Planı'nda yer almış ve buna ilişkin mevzuat düzenlemelerinin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ulusal düzeyde yapılacak mevzuat düzenlemelerinin yanı sıra bölgesel düzeyde ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde tarımsal örgütlülüğün etkileri ile ilgili bilinç ve farkındalık düzeyini artıracak eğitimler yapılması ve örnek uygulamaların incelenmesi önemli görülmektedir.

Doğrudan ve sadece tarım sektörü ile ilişkilendirilmemekle beraber, genellikle tarım sektörünün hakim olduğu kırsal bölgeler için gündeme getirilen kırsal kalkınma politikaları da, şehirleşme oranı % 59 ile Türkiye ortalamalarının (% 77) altında yer alan TR63 Bölgesi için önem arz etmektedir. Bölgede ilçe merkezi olarak tanımlanmakla birlikte, genel yapı itibarıyla kırsal nitelik gösteren ilçeler de bu kapsamda değerlendirildiğinde kırsal kalkınma politikalarının önemi daha da artmaktadır.

Plan döneminde TR63 Bölgesi için geliştirilecek kırsal kalkınma politikaları üç temel yaklaşımla ele alınacaktır. Plan hazırlıkları çerçevesinde TR63 Bölgesi'nde yer alan il merkezleri hariç 26 ilçede yapılan "İlçe Çalıştayları"nda en temel sorunlardan biri olarak ortaya çıkan fiziki ve sosyal altyapı olanaklarının geliştirilmesi ihtiyacı bu yaklaşımlardan ilkinin oluşturmaktadır.

Ulusal ölçekte kırsal kalkınma hamlesi olarak başlatılan KÖYDES Projesi ile fiziki altyapının iyileştirilmesinde önemli mesafeler alınmıştır. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü verilerine göre 2012 yılı itibarıyla Türkiye genelinde asfalt ve beton köy yolu oranı % 44, TR63 Bölgesi'nde ise % 45'tir. Bu oran Hatay ilinde % 62 iken Kahramanmaraş ilinde % 34, Osmaniye ilinde ise % 40'tır. Geriye kalan köy yollarının büyük bir kısmı stabilize olması ulaşım olanaklarını nispeten kolaylaştırır da, köy yollarının hem ulusal hem de bölgesel bazda yarıdan fazlasının asfalt ve beton niteliğinde olmaması, bu alanda yatırımlara devam edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Gelinen nokta itibarıyla şartların daha iyi seviyelerde olduğu içme suyu erişiminde ise aynı verilere göre Türkiye'de köylerin % 84'ü yeterli sulu ve şebekeli içme suyu olanağına sahiptir. Bu oran Hatay ve Kahramanmaraş illerinde % 92, Osmaniye ilinde ise % 94'tür. Ulusal ve bölgesel bazda yatırımlara devam edilmesi hayati öneme sahip suya erişim olanaklarının iyileştirilmesi bakımından önemli görülmektedir.

Kırsal bölgelerde fiziki altyapı olanakları ile ilgili en önemli eksiklik sosyal donatı yetersizliğidir. Kırsal nitelikli ilçe merkezleri de dahil olmak üzere bölge genelinde çevre düzenlemesi yapılmış dinlenme

alanları, belirli ölçüde kapalı mekana sahip sosyal aktivite alanları, temel standartlara sahip spor alanları ve çok amaçlı salon gibi sosyal donatı ihtiyacı bulunmaktadır.

Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen Sosyal Destek Programı (SODES) ve yerel yönetimlerin kısıtlı imkanlarla gerçekleştirdiği programlar kapsamında aktivite olarak gelişmeler görülmeye başlanmakla birlikte kalıcı altyapı alan ve tesislerinin olmaması bu gelişmeyi sınırlandırmaktadır. Neredeyse tamamen tarımsal faaliyetlerle meşguliyetten dolayı oldukça standart bir yaşam sürmekte olan kırsal bölgelerde sosyal hayatın gelişmesine olanak sağlayacak altyapı yatırımlarının öncelikle mekansal olmak üzere uygulamaya yönelik olarak da yapılması önemli görülmektedir. Bu noktada özellikle kırsal bölgelerde önemli bir farkındalık kazanan SODES'in fiziki mekanların tesisi yönünde daha işlevsel hale getirilmesi bu sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır.

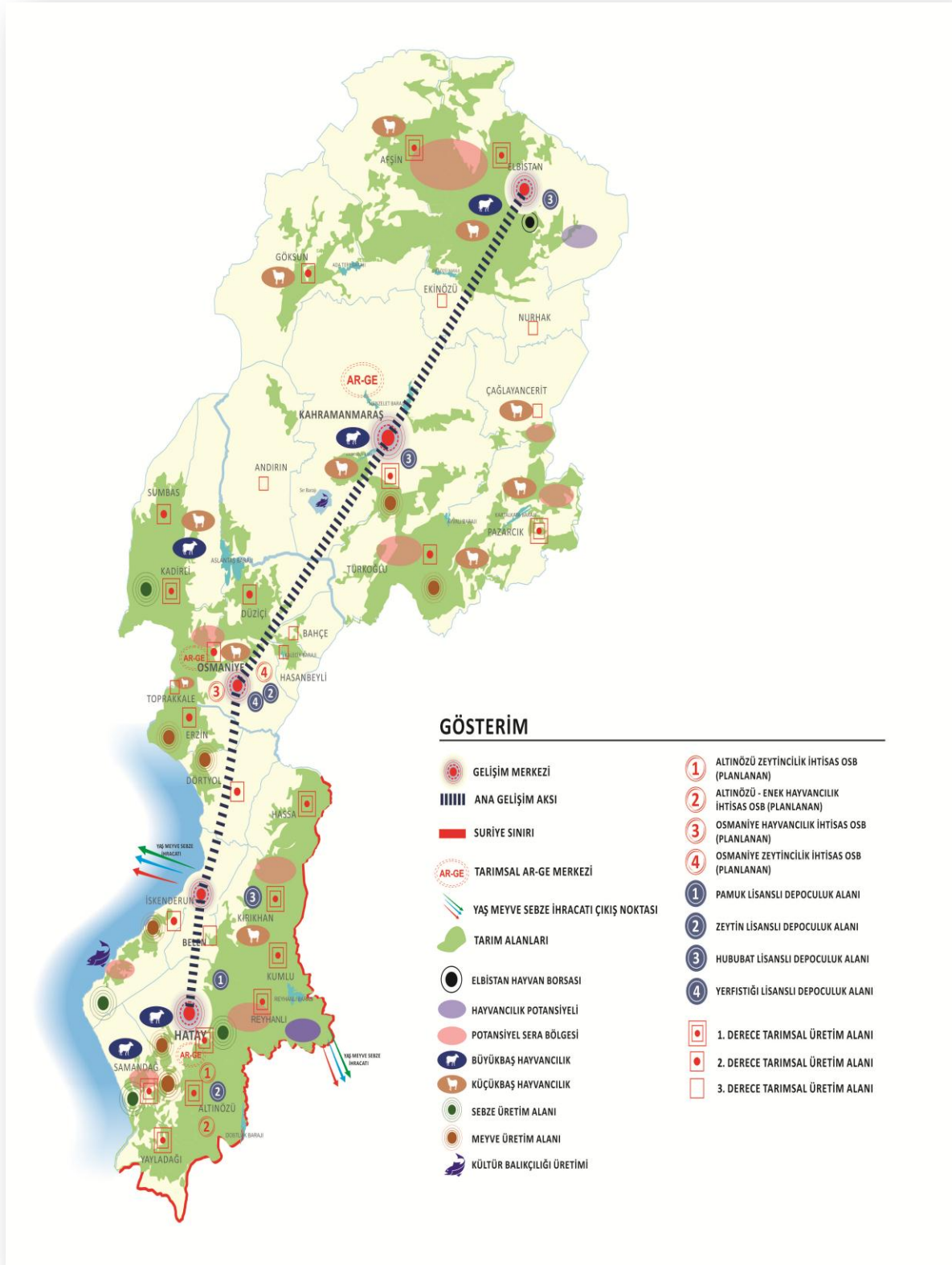
Kırsal kalkınma politikalarındaki ikinci yaklaşım ekonomik çeşitliliğin artırılmasıdır. Büyük ölçüde tarım sektöründen elde edilmekte olan ekonomik gelirlerin, bu sektörün doğası gereği konjonktürel ve mevsimsel etkilerden dolayı istikrarlı bir durum göstermemesi, bu kesimlerin hayat standartlarını da etkilemektedir. Ayrıca tarım bağımlı ekonomik gelir özellikle genç nüfusun kırsal kesimlerden kent merkezlerine doğru göç etmesine neden olmaktadır.

Kırsal kesimlerde tarım dışı ekonomik çeşitliliğin artırılması amacıyla, TR63 Bölgesi illerinde yaygın bir faaliyet olarak görülmekte olan el sanatlarına ekonomik değer kazandırılması, kırsal turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi, tarımsal ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi ile ilgili işletmelere yönelik ilk kurulum desteğini de içeren destek programları geliştirilmesi planlanmaktadır. Birincil tarım uygulamalarında ise örtü altı ve organik tarım gibi katma değeri yüksek üretim yöntemlerinin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Kırsal kalkınma ile ilgili üçüncü yaklaşım temel hizmet kalitesinin iyileştirilmesidir. Öncelikle eğitim ve sağlık olmak üzere kırsal kesimlerde var olan temel hizmet birimlerinin bina ve personel olarak iyileştirilmesi plan döneminin öncelikleri arasındadır.

Kırsal kalkınma politikalarının uygulama sürecinde temel hizmetlerin ve fiziki ve sosyal altyapının iyileştirilmesinde il ve bölge bazlı politika ve programlar geliştirilmesi hedeflenirken, ekonomik çeşitliliğin artırılmasında daha alt ölçekte uygulama programları geliştirilmesi planlanmaktadır. 2014 yılında Hatay ve Kahramanmaraş illerinin büyükşehir statüsü kazanması ile birlikte klasik köy nüfusu – şehir nüfusu ayrımı niteliğini kaybedecek olduğundan TR63 Bölgesi kentsel ve kırsal nitelikli bölge sınıflaması yapısal ve fonksiyonel özellikler doğrultusunda yapılacak analiz çalışması ile tanımlanacak ve kırsal kalkınmaya yönelik politika ve uygulama programlarında bu analiz esas alınacaktır.

Harita 20. TR63 Bölgesi Tarımsal Gelişim Haritası

Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

2.1.3.2. Stratejik Yaklaşım

TARIMDA YAPISAL DÖNÜŞÜM VE KIRSAL KALKINMA

TEMEL AMAÇ

TR63 Bölgesi'nin sahip olduğu tarımsal üretim potansiyelinin modern üretim ve pazarlama yöntemleri ve markalaşma ile katma değerini yükseltmek ve kırsalda ekonomik ve sosyal altyapıyı güçlendirerek yaşam kalitesini artırmak.

Öncelik 1. Üretim ve pazarlama teknikleri geliştirilerek TR63 Bölgesi'nin tarımsal üretim değeri artırılabacaktır.

TEDBİRLER

- 1.1 Tarımsal üretimde modern tarım tekniklerinin kullanımına ve yenilikçi üretim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik yatırım ve faaliyetler öncelikli olarak desteklenecektir.
- 1.2 Tarımsal üretimde modern tekniklerin kullanımına yönelik eğitim, bilinçlendirme ve teknik destek çalışmalarına devam edilecektir.
- 1.3 Kamu-üniversiteler-özel sektör işbirliği ile bitkisel üretimde verimi ve kaliteyi artıracak ve tarımsal marka değerler oluşturacak tohum, fide ve fidan çalışmalarına yönelik ar-ge altyapısı kurulacaktır.
- 1.4 Ekonomik yapı itibarıyla tarımsal üretime ve tarıma dayalı sanayiye bağımlılığı yüksek ilçelerde yönelik olarak birincil tarım uygulamalarının da dahil edildiği destek programları kurgulanacaktır.
- 1.5 TR63 Bölgesi'nde seracılığın ve organik tarımın geliştirilmesine yönelik yatırımlar teknik ve mali destek programları ile desteklenecektir.
- 1.6 Tarımsal ürünlerde özellikle dış satıma yönelik paketleme ve ambalajlama yatırımları desteklenecektir.
- 1.7 Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde de Hatay ilinde olduğu üzere tarımsal dış satım faaliyetleri geliştirilecektir.
- 1.8 Tarımsal ürünlerinin dış satımına yönelik olarak üretici ve firmalara rehberlik ve danışmanlık hizmeti verecek kurumsal yapılanmaların (Ortak Pazarlama Ajansları) kurulması desteklenecektir.
- 1.9 TR63 Bölgesi'nde tahıl, pamuk, zeytin ve yerfıstığı ürünlerinde lisanslı depoculuk geliştirilecektir.
- 1.10 Hatay ilinde pamuk, zeytin, turuncgiller ve kavun, Kahramanmaraş ilinde üzüm, biber, zeytin, kiraz ve ceviz, Osmaniye ilinde yerfıstığı, zeytin, kiraz ve turp ürünlerinde marka oluşturma, coğrafi işaretleme ve marka değerini artırma çalışmaları yapılacaktır.

Öncelik 2. Tarımsal arazilerin kullanımında ölçek ekonomisi önceliklenecek, sulama altyapısına yönelik yatırımlar tamamlanacaktır.

TEDBİRLER

- 2.1 Arazi toplulaştırma çalışmalarına hız verilerek devam edilecektir.
- 2.2 TR63 Bölgesi'nde tarımsal arazilerde ölçek ekonomisi sağlamak amacıyla alt bölgeleme çalışmaları ile ürün üretim havzaları belirlenecektir.
- 2.3 TR63 Bölgesi'nde sözleşmeli çiftçilik yaygınlaştırılacaktır.
- 2.4 Ulusal yatırım programında bulunan baraj ve sulama sistemlerine yönelik yatırımlardan Amik-Tahtaköprü, Reyhanlı Barajı, Büyük Karaçay, Kartalkaya 2. Merhale, Menzelet 2. Merhale, Aslantaş 3. Merhale ve Mehmetli Barajı projeleri tamamlanacaktır.
- 2.5 Birim araziden daha verimli ve kaliteli ürün elde edilebilmesi için sulama teknikleri konusunda üreticilerin bilinçlendirilmesi çalışmalarına devam edilecektir.

Öncelik 3. TR63 Bölgesi'nin hayvancılık sektörü üretim değeri artırılabacaktır

TEDBİRLER

- 3.1 Hatay ve Osmaniye Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulması çalışmaları tamamlanacaktır.
- 3.2 TR63 Bölgesi'nde et ve süt üretimi ile bu ürünlere dayalı diğer ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar ve toplu sağım ve bakım merkezlerinin kurulması desteklenecektir.
- 3.3 Elbistan ilçesinde yer alan hayvan borsasının modernizasyonu için gerekli teknik ve fiziki altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.
- 3.4 TR63 Bölgesi'nde yem bitkisi üretimi ve mera ıslah çalışmaları önceliklendirilecektir.

TEMEL AMAÇ

TR63 Bölgesi'nin sahip olduğu tarımsal üretim potansiyelinin modern üretim ve pazarlama yöntemleri ve markalaşma ile katma değerini yükseltmek ve kırsalda ekonomik ve sosyal altyapıyı güçlendirerek yaşam kalitesini artırmak.

Öncelik 4. Tarımsal örgütlerin etkinliği artırılacak, tarımsal örgütlülük bilinci geliştirilecektir.

TEDBİRLER

- 4.1 Tarımsal üretimde ve pazarlamada standartların geliştirilmesine yönelik üretici örgütlülüğü yaygınlaştırılacaktır.
- 4.2 TR63 Bölgesi'nin stratejik tarım ürünlerinden olan zeytin, pamuk, kırmızıbiber ve yerfıstığının üretim ve pazarlamasına yönelik tarımsal örgütler öncelikli olarak destelenecektir.
- 4.3 TR63 Bölgesi'nde mevcut ve yeni kurulacak üretici örgütleri arasında işbirliğini geliştirecek faaliyetler yaygınlaştırılacak ve işbirliği platformları oluşturulacaktır.
- 4.4 Ulusal ve bölgesel destek programlarında üretici örgütlerin etkinliği artırılacak, yerel nitelikli danışma ve karar alma organlarında üretici örgütlerine yer verilecektir.

Öncelik 5. Kırsalda ekonomik ve sosyal altyapı iyileştirilecektir.

TEDBİRLER

- 5.1 Ürünlerin kalite standartlarına uygun üretilmesi ve sertifikalandırılması sağlanacaktır.
- 5.2 Gıda güvenliği konusunda üretici ve tüketicilerin bilgilendirme ve eğitim programları düzenlenecektir.
- 5.3 Üreticiden tüketiciye olan tedarik zincirinin geliştirilmesine yönelik tedbirler özendirilecektir.
- 5.4 Gıda güvenliğine yönelik Ar-Ge proje ve yatırımları ile altyapı yatırımları teknik ve mali destek programları ile desteklenecektir.

Öncelik 6. Kırsalda ekonomik ve sosyal altyapı iyileştirilecektir.

TEDBİRLER

- 6.1 TR63 Bölgesi'nde kentsel ve kırsal nitelikli bölgeler analizi yapılacaktır.
- 6.2 Her bir ilçe veya birkaç ilçeden oluşan alt bölgeler bazında kırsalda ekonomik çeşitliliğin artırılmasına yönelik uygulama programları geliştirilecektir.
- 6.3 El sanatlarının ekonomik faaliyete dönüştürülmesi, tarıma dayalı küçük ölçekli işletmelerin yaygınlaştırılması, su ürünleri üretiminin katma değerinin artırılması ve ekolojik turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla başlangıç desteklemelerine yönelik programlar geliştirilecektir.
- 6.4 Ulaştırma, içme suyu ve temel hizmet altyapısının iyileştirilmesine yönelik yatırımlara devam edilecektir.
- 6.5 Kırsalda sosyal hayatın geliştirilmesine yönelik sosyal donatı yatırımları önceliklendirilecek ve bu yatırımların tesisine yönelik uygulama programları geliştirilecektir.
- 6.6 Kırsalda beşeri kaynakların gelişimine yönelik tarımsal üretim eğitimleri ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine yönelik eğitimler ile eğitim ve sağlık altyapısının iyileştirilmesine yönelik bilinçlendirme eğitimleri artırılacaktır.

Öncelik 1. Üretim ve pazarlama teknikleri geliştirilerek TR63 Bölgesi'nin tarımsal üretim değeri artırılacaktır.

Tedbirler

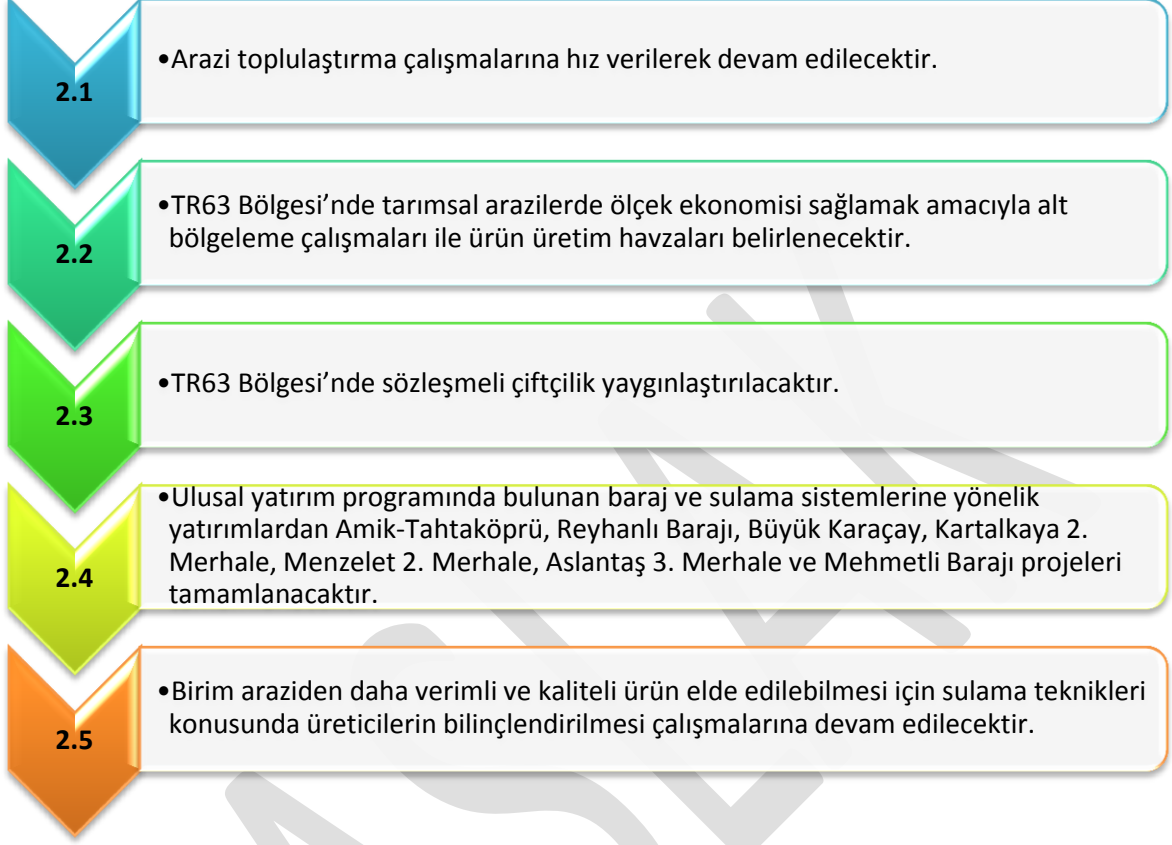
- 1.1** •Tarımsal üretimde modern tarım tekniklerinin kullanımına ve yenilikçi üretim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik yatırım ve faaliyetler öncelikli olarak desteklenecektir.
- 1.2** •Tarımsal üretimde modern tekniklerin kullanımına yönelik eğitim, bilinçlendirme ve teknik destek çalışmalarına devam edilecektir.
- 1.3** •Kamu-üniversiteler-özel sektör işbirliği ile bitkisel üretimde verimi ve kaliteyi artıracak ve tarımsal marka değerler oluşturacak tohum, fide ve fidan çalışmalarına yönelik ar-ge altyapısı kurulacaktır.
- 1.4** •Ekonomik yapı itibariyle tarımsal üretime ve tarıma dayalı sanayiye bağımlılığı yüksek ilçelerde yönelik olarak birincil tarım uygulamalarının da dahil edildiği destek programları kurgulanacaktır.
- 1.5** •TR63 Bölgesi'nde seracılığın ve organik tarımın geliştirilmesine yönelik yatırımlar teknik ve mali destek programları ile desteklenecektir.
- 1.6** •Tarımsal ürünlerde özellikle dış satıma yönelik paketleme ve ambalajlama yatırımları desteklenecektir.
- 1.7** •Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde de Hatay ilinde olduğu üzere tarımsal dış satım faaliyetleri geliştirilecektir.
- 1.8** •Tarımsal ürünlerinin dış satımına yönelik olarak üretici ve firmalara rehberlik ve danışmanlık hizmeti verecek kurumsal yapılanmaların (Ortak Pazarlama Ajansları) kurulması desteklenecektir.
- 1.9** •TR63 Bölgesi'nde tahıl, pamuk, zeytin ve yerbıstığı ürünlerinde lisanslı depoculuk geliştirilecektir.
- 1.10** •Hatay ilinde pamuk, zeytin, turuncgiller ve kavun, Kahramanmaraş ilinde üzüm, biber, zeytin, kiraz ve ceviz, Osmaniye ilinde yerbıstığı, zeytin, kiraz ve turp ürünlerinde marka oluşturma, coğrafi işaretleme ve marka değerini artırma çalışmaları yapılacaktır.

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Kırsal alanın yeniden örgütlenmesini sağlayacak, göçü önleyecek ve mekânsal yapının değişmesine sebep olacak üretim teknikleri (seracılık vb) ve modern yöntemler geliştirilecektir. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Düşük Gelir Düzeyine Sahip ve Geleneksel Ekonomiye Dayalı Bölgelerin Ülke Geneline Yakınsaması)
- ❖ Tarımsal ürün piyasalarını düzenleme mekanizmalarının kurulması, lisanslı depoculuk hizmetlerinin yaygınlaştırılması (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim Kaynaklarını Koruyarak Kaliteli Tarım Ürünlerine Erişilebilirliği ve Gıda Güvenliğini Sağlamak)
- ❖ Katma değeri yüksek ve sanayinin ihtiyacı olan ürünlerin geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve üretiminin teşvik edilmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim Kaynaklarını Koruyarak Kaliteli Tarım Ürünlerine Erişilebilirliği ve Gıda Güvenliğini Sağlamak)
- ❖ Geleneksel ürünlerin katma değeri yüksek ürünler haline getirilmesinin teşvik edilmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim Kaynaklarını Koruyarak Kaliteli Tarım Ürünlerine Erişilebilirliği ve Gıda Güvenliğini Sağlamak)
- ❖ Ürünlerin rekabet gücünü ve tüketimini artırmak üzere pazar araştırmaları yapılması, markalaşma ve üretim periyodunu genişletici tedbirlerin alınması, reklam ve tanıtım amaçlı faaliyetlerin desteklenmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim Kaynaklarını Koruyarak Kaliteli Tarım Ürünlerine Erişilebilirliği ve Gıda Güvenliğini Sağlamak)
- ❖ Markalaşma ve coğrafi işaret çalışmalarına öncelik verilmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)

Öncelik 2. Tarımsal arazilerin kullanımında ölçek ekonomisi hedeflenecek, sulama altyapısına yönelik yatırımlar tamamlanacaktır.

Tedbirler

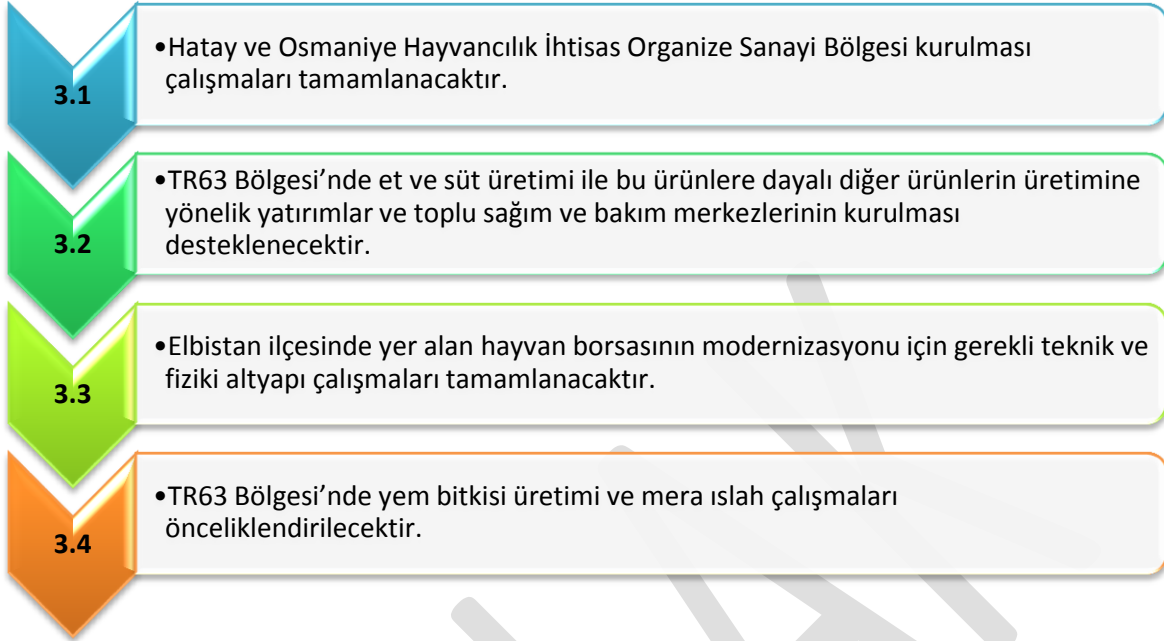

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Arazi toplulaştırma çalışmalarının hızlandırılması ve tarım arazilerinin bölünmesini önlemek amacıyla tedbirlerin alınması (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim Kaynaklarını Koruyarak Kaliteli Tarım Ürünlerine Erişilebilirliği ve Gıda Güvenliğini Sağlamak)
- ❖ Taşlı arazilerin taşlardan temizlenerek bu toprakların ekonomiye kazandırılması sağlanacaktır. Arazi toplulaştırmaları hızla tamamlanacaktır. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Düşük Gelir Düzeyine Sahip ve Geleneksel Ekonomiye Dayalı Bölgelerin Ülke Geneline Yakınsaması)
- ❖ Tarımsal üretimde verimliliği artırmak için sulama altyapısının geliştirilmesi, modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması (Tarım Stratejik Planı, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)

Öncelik 3. TR63 Bölgesi'nin hayvancılık sektörü üretim değeri artırılabacaktır.

Tedbirler

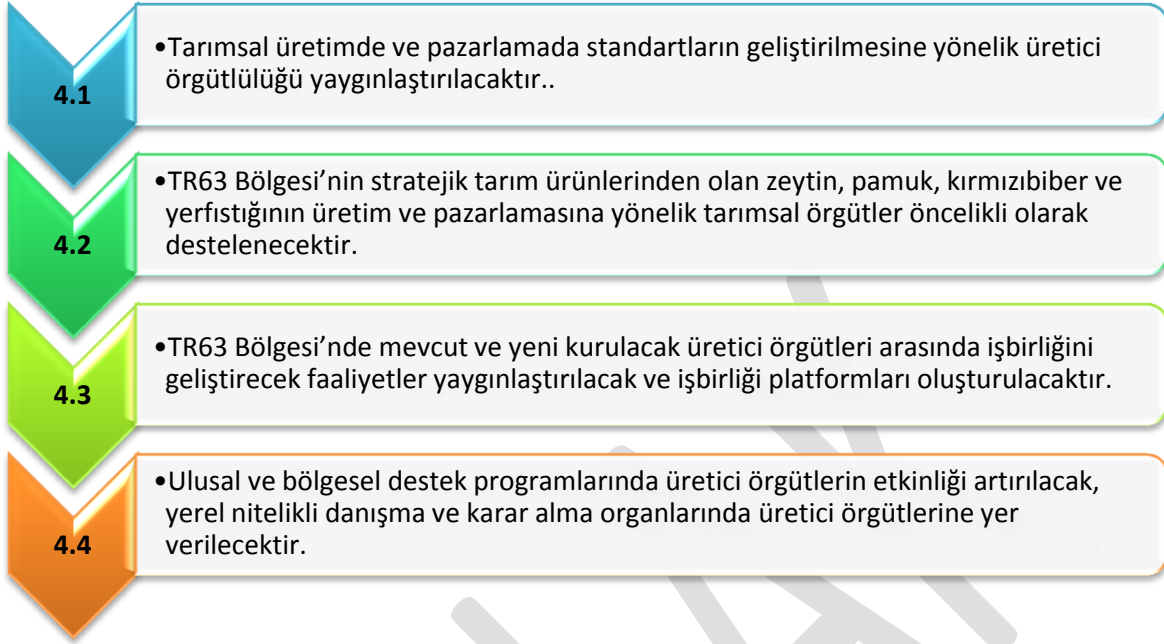

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Hayvancılığın öncelikli faaliyet dalı olduğu illerde, mera ıslahı ve mera yönetimine önem verilecek, meralarda kapasitelerinin üzerinde hayvan otlatılmayacaktır. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Düşük Gelir Düzeyine Sahip ve Geleneksel Ekonomiye Dayalı Bölgelerin Ülke Geneline Yakınsaması)
- ❖ Sözleşmeli çiftçilik ve hayvancılık özendirilecek, yem bitkileri ekimi artırılabacaktır. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Düşük Gelir Düzeyine Sahip ve Geleneksel Ekonomiye Dayalı Bölgelerin Ülke Geneline Yakınsaması)
- ❖ Organize tarım ve hayvancılık bölgelerinin kurulması (Tarım Stratejik Planı, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)
- ❖ Hayvancılık işletmelerinin kapasitesinin artırılmasının teşvik edilmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim Kaynaklarını Koruyarak Kaliteli Tarım Ürünlerine Erişilebilirliği ve Gıda Güvenliğini Sağlamak)
- ❖ Küçükbaş hayvancılığın yaygınlaştırılmasının teşvik edilmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim Kaynaklarını Koruyarak Kaliteli Tarım Ürünlerine Erişilebilirliği ve Gıda Güvenliğini Sağlamak)

Öncelik 4. Tarımsal örgütlerin etkinliği artırılacak, tarımsal örgütlülük bilinci geliştirilecektir.

Tedbirler

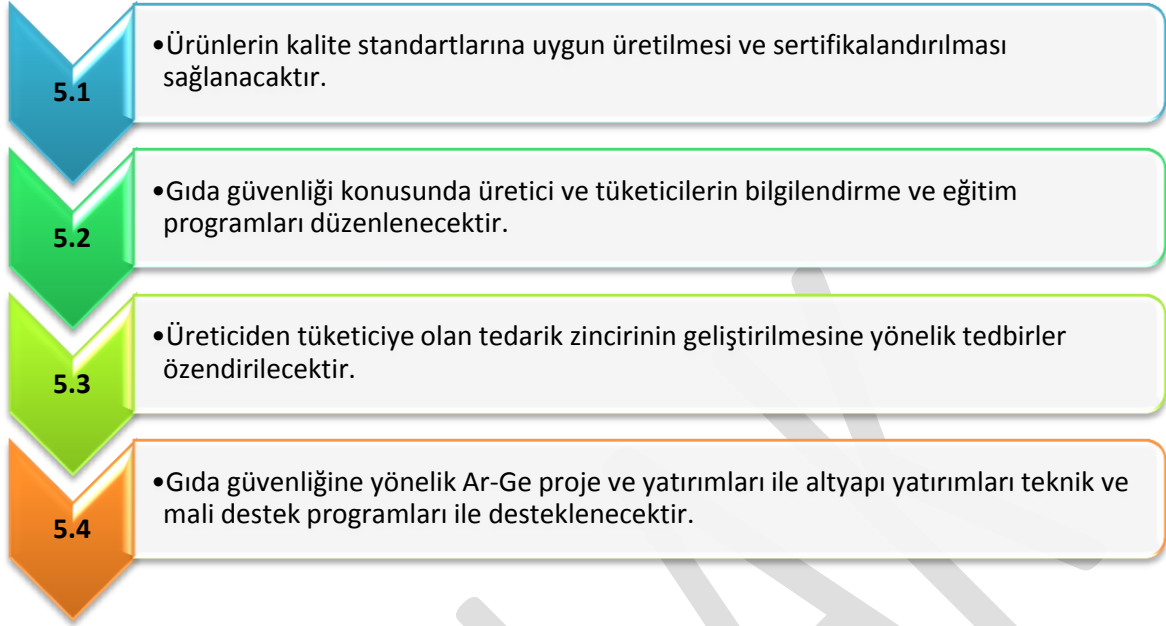

Üst Ölçekli Planlarla ilişkisi

- ❖ Tarımsal pazarlarda üretici örgütlerinin rollerinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi için üretici gruplarının kurulmasının desteklenmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)
- ❖ Yereldeki üretici örgütleri arasında işbirliğinin artırılması (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)
- ❖ Desteklemelerin yereldeki üretici örgütleri kanalıyla verilmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)

Öncelik 5. Gıda üretiminde ve tüketiminde Gıda Güvenliğinin sağlanması esas alınacaktır.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla ilişkisi

- ❖ Gıda güvenliğini teminen ürün piyasalarında ve çiftçi gelirlerinde istikrar gözetilerek etkin stok yönetimi, üretim, pazarlama ve tüketim zincirinde kayıpların azaltılması, piyasaların düzenlenmesine ilişkin idari ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi ve dış ticaret araçlarının etkin kullanılması sağlanacaktır. Üretici örgütlerinin pazara erişimi kolaylaştırılacaktır (10. Kalkınma Planı, Tarım ve Gıda)
- ❖ Tarım ve gıda işletmelerinin güvenilir üretim için hijyen mevzuatına uyum süreci, modernizasyon yatırımlarıyla hızlandırılacak ve bu amaçla söz konusu işletmelerin finansman ihtiyacına yönelik kaynak ve mekanizmalar çeşitlendirilecektir (10. Kalkınma Planı, Tarım ve Gıda)
- ❖ Tarımsal üretim kaynaklarını koruyarak kaliteli tarım erişilebilirliği ve gıda güvenliğini sağlamak (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim ve Arz Güvenliği)
- ❖ Üretimden tüketime kadar, uluslararası standartlara uygun gıda güvenilirliğini sağlamak. (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal Üretim ve Arz Güvenliği)

Öncelik 6. Kırsalda ekonomik ve sosyal altyapı iyileştirilecektir.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Kırsal alanların ihtiyaçları doğrultusunda eğitim ve yayım faaliyetlerinin geliştirilmesi (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)
- ❖ Kırsalda Agro-Eko turizmin yaygınlaştırılması (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)

- ❖ Kırsalda altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve mevcut altyapının modernizasyonu (Tarım Stratejik Planı 2013-2017, Tarımsal ve Sosyal Altyapı İmkanlarını Geliştirmek, Kırsal Kalkınma ve Refahı Sağlayarak Kırsal Alanların Cazibesini Artırmak)
- ❖ Kırsal alanın yeniden örgütlenmesini sağlayacak, göçü önleyecek ve mekânsal yapının değişmesine sebep olacak üretim teknikleri (seracılık vb.) ve modern yöntemler geliştirilecektir. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Düşük Gelir Düzeyine Sahip ve Geleneksel Ekonomiye Dayalı Bölgelerin Ülke Geneline Yakınsaması)

TASLAK

POTANSİYEL GELİŞME EKSENLERİ

2.2. POTANSİYEL GELİŞME EKSENLERİ

2.2.1. Lojistik Sektörünün Geliştirilmesi

2.2.1.1. Durum Tespiti Ve Stratejik Analiz

Küresel ölçekte ekonomik ve sosyal dinamiklerdeki hızlı değişimler, bilgi ve teknoloji alanındaki gelişmeler, dünya üzerinde ekonomik ve sosyal ilişkilerde mesafe kavramını engel olmaktan çıkarmıştır. Ticaretin giderek serbestleşmesine paralel olarak rekabetin artması ve küresel ve bölgesel ölçekte organizasyonların ağırlık kazanmasıyla taşıma mesafelerinin uzaması, hız unsurunu öne çıkarmıştır. Bu durum, hammadde ve işlenmiş ürünlerin alıcılara düşük maliyetle ve zamanında ulaştırılmasının önemini artırmış ve kombine taşımacılık sistemlerinin kullanımını yaygınlaştırmıştır.

TOBB tarafından yayımlanan Türkiye Ulaştırma ve Lojistik Meclisi Sektör Raporu'nda Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre dünya genelinde ulaştırma hizmetlerinin toplam hizmetler sektöründen %30 pay aldığı ve 2009 yılında 6 Trilyon \$ bir pazara sahip sektörün 2015 yılında 10-12 Trilyon \$'lık bir pazara ulaşmasının beklendiği belirtilmektedir.¹¹ Aynı yayında, Dünya Bankası tarafından gümrük ve sınır kapısı işlemleri, lojistik altyapı, uluslararası taşıma olanakları, lojistik operasyonların kalitesi, ürünlerin izlenebilirliği ve zamanında teslimat ölçütlerine göre ülkelerin performanslarını değerlendirildiği ve 2010 yılında Almanya (4,11), Singapur (4,09), İsveç (4,08), Hollanda (4,07), Lüksemburg (3,98) ve İsviçre (3,97) en etkin ilk on ülke arasında yer alırken Türkiye (3,22), 155 ülke arasından 39. sırada yer aldığı ifade edilmiştir.¹² 10. Kalkınma Planı metninde Türkiye'nin bu sıralamada 27. sıraya yükseldiği belirtilmektedir.

Türkiye'nin jeostratejik konumu ve sahip olduğu ulaşım olanakları lojistik sektörünün gelişmesi için önemli potansiyel arz etmektedir. Küresel mal ve hizmet hareketlerinin rotaları değerlendirildiğinde Avrupa, Asya, Afrika ve Orta Doğu'nun geçiş koridoru üzerinde yer alan ve lojistik sektöründe en önemli avantajlardan biri olan deniz ulaşımında geniş olanaklara sahip olan Türkiye, sektördeki küresel gelişmelerden en çok ekonomik fayda sağlayacak ülkeler arasında yer almaktadır.

Avrupa Birliği'nin Trans Avrupa Ulaştırma Ağı (Trans-European Transport Network, TEN-T) adı ile çok modlu ulaşım ağı geliştirme politikası çerçevesinde, bu politikanın Türkiye uzantısı uygulamalarına yönelik olarak Ulaştırma Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı için hazırlanan "Türkiye'nin Ulaştırma Altyapısı İhtiyaç Değerlendirmesi Sonuç Raporu'nda, Türkiye'de intermodal taşımacılığın geliştirilmesi için önemli potansiyel alanlar bulunduğu belirtilerek karayolu, havayolu, denizyolu ve demiryolu taşımacılığının TEN-T kriterlerine uygun olarak düzenlenmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

¹¹ Türkiye Ulaştırma ve Lojistik Meclisi Sektör Raporu, TOBB,2011

¹² TOBB,2011

Raporda, “Coğrafi konumu itibarıyla Türkiye, Karadeniz, Asya, Orta Doğu, Avrupa ve Akdeniz ülkeleri arasında mükemmel bağlantı olanakları sunmaktadır. Bu nedenle, Türkiye’nin uluslararası ulaşırmada önemli rol üstlenmesine, doğu-batı ve kuzey-güney akslarında uluslararası çok modlu ulaştırma ağı için etkin koridorlar oluşturmaya, Türkiye üzerinden Akdeniz’e Avrupa-Asya ulaştırma bağlantılarının geliştirilmesine yönelik olarak ulaştırma altyapısının iyileştirilmesi yolunda hamleler gerçekleştirilmelidir.”¹³ ifadesine yer verilerek çok modlu ulusal ağın gelişiminde modlararası dengeli gelişime daha çok odaklanması gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye’nin lojistik olanakları ulusal ölçekli stratejik belgelerde de yer almıştır. Ulaştırma Bakanlığı 2009-2013 Stratejik Planı’nda; başta havayolu ve denizyolu sektörleri olmak üzere, hizmet sektörlerinde yüksek katma değerli lojistik faaliyetlere destek verilmesinin ve böylece Türkiye’nin çeşitli hizmet alanlarında lojistik merkezi haline gelmesinin; ulaştırmanın yanı sıra, istihdama ve ülke ekonomisine sağlayacağı katkı göz önüne alınarak limanlar kombine taşımacılık yapılabilen birer lojistik merkezi haline getirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

2011-2014 Sanayi Strateji Belgesi’nde ise sanayinin rekabet gücünün artırılmasında girdi tedariki yapan altyapı sektörlerinden olan lojistik sektöründe farklı taşımacılık modlarının geliştirilmesi ve etkin kullanımının önemi belirtilerek uluslararası alanda sanayinin rekabet gücünün geliştirilmesinin sadece üretim gücüne değil imalatla ilgili olmayan lojistik gibi destekleyici faaliyetlere bağlı hale geldiği ifade edilmiştir. Aynı belgede sanayide katma değeri yüksek ürünlere geçiş stratejisi olarak lojistik sektörü gibi katma değeri artırıcı faaliyetlerin geliştirilmesi hususuna yer verilmiş ve lojistik sektörünün etkinliğinin artırılmasının sanayi stratejisinde önemli bir yeri olduğu belirtilmiştir. Belgede, sanayide rekabet gücünün artırılmasına yönelik olarak; ulaştırma ve lojistik sektörlerinin, firmaların rekabet gücüne katkısını azami düzeye çıkarabilmek amacıyla, farklı taşımacılık türlerinin en etkili oldukları yerlerde organize ve planlı bir şekilde kullanılmasına yönelik politikaların uygulanması ve Türkiye’nin coğrafi konumunun sunduğu fırsatları değerlendirmek için özellikle Avrupa ve Asya arasındaki geçişlerde kritik bir işlev üstlenebilecek, AB ve diğer bölgelerin lojistik sistemlerine Türkiye’nin entegre olmasını sağlayacak politikaların hayata geçirilmesi öngörülmüştür.

Benzer şekilde 2023 vizyonu ile hazırlanan Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı’nda da coğrafi avantajlar ve alternatifli ulaşım olanaklarının yeterince etkin değerlendirilemediği belirtilerek, uluslararası rekabetçiliğin geliştirilmesi amacıyla lojistik altyapısının iyileştirilmesine yönelik stratejiler geliştirilmiş, limanların, büyük fabrikaların ve OSB’lerin birbirleriyle olan bağlantılarının iyileştirilmesi ve limanların lojistik üs haline getirilmesi hedeflenmiştir.

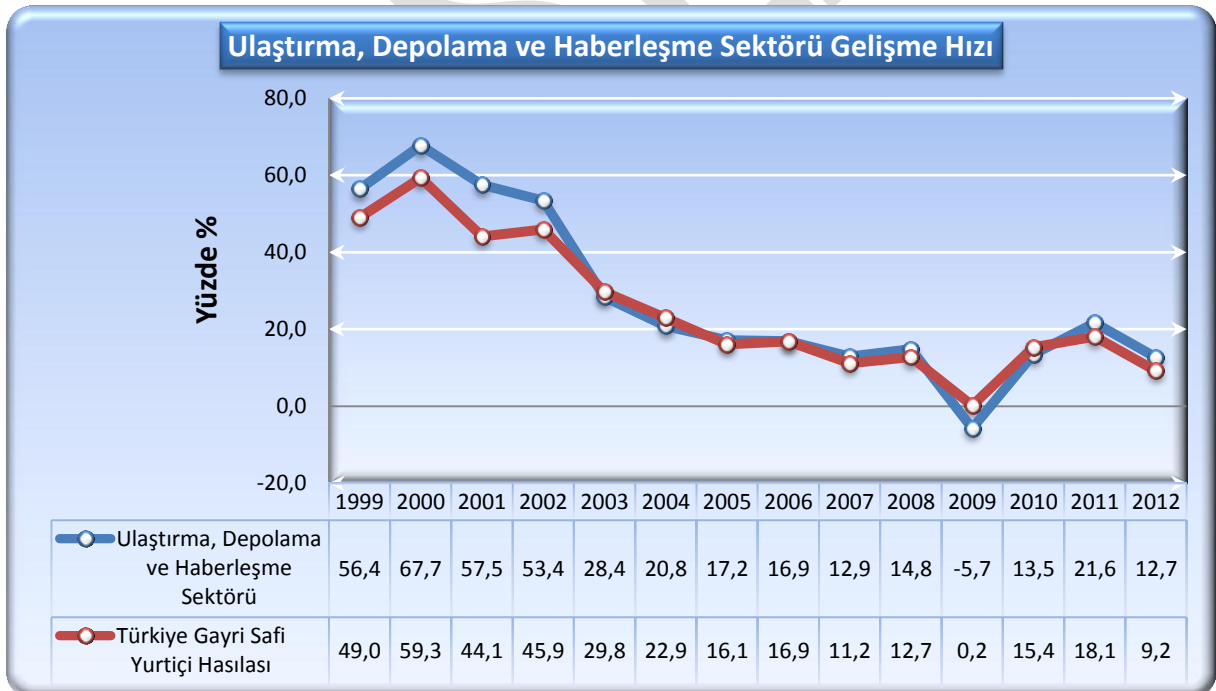
¹³ Türkiye’nin Ulaştırma Altyapısı İhtiyaç Değerlendirmesi Sonuç Raporu, TINA Türkiye Ortak Girişimi, 2007

Lojistik sektörünün geliştirilmesi ile ilgili en güncel strateji belgesi olan 10. Kalkınma Planı'nda ulusal ölçekte Lojistik Master Plan çalışmasının yapılacağı ve kurulacak lojistik merkezlerin yer seçiminde rehber niteliği olacak bu çalışma ile ulaştırma koridor haritalarının çıkarılacağı belirtilmiştir. Lojistik altyapısı gelişmiş ülkelerin ticaret faaliyetlerinde daha etkili ve verimli olduğu ifade edilen Kalkınma Planı'nda kombine taşımacılık uygulamalarının geliştirilerek demiryolu ve denizyolu paylarının artırılması, kalitenin ve güvenliğin yükseltilmesi ve ulaştırma planlamasında koridor yaklaşımına geçilmesi esas alınmıştır.

2014-2018 yılları arasında lojistik sektörüne ilişkin hedef göstergelere de yer verilen Kalkınma Planı'nda, karayolu yük taşımacılığında % 4,9, demiryolu taşımacılığında % 18 ve denizyolu yükleme boşaltma kapasitesinde % 8 yıllık ortalama artış öngörülmüştür. Bu verilerden, yük taşımacılığında % 87 olan karayolu payının, lojistik sektöründeki gelişme ve yatırım hedefleri ile birlikte demiryolu ve denizyolu lehine azaltılması hedeflendiği görülmektedir.

Türkiye'nin lojistik potansiyeli ülkede üretilen ekonomik değer verilerine de yansımıştır. TÜİK tarafından yayımlanan 2012 Yılı verilerine göre 1 Trilyon 417 Milyar TL olan Türkiye toplam Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nın 197 Milyar 988 Milyon TL'si (%14) ulaşım, depolama ve haberleşme sektöründen sağlanmıştır.

Şekil 7. Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme Sektörü Gelişme Hızı

Kaynak: TÜİK, Ulaştırma İstatistikleri, 2012

1998 yılında 7 Milyar 735 Milyon TL. üretim değerine sahip sektör, 1998-2012 döneminde üretim değerini yaklaşık 25 kat artırarak toplam ekonomi içerisindeki payını da % 11'den % 14'e

yükseltmiştir. Ulaştırma, depolama ve haberleşme sektörü, toplam Gayri Safi Milli Hasıla içerisinde % 15 pay alan imalat sektöründen sonra en yüksek paya sahip ikinci sektör konumundadır.

Şekil 11’de yer alan verilerde de görüldüğü üzere ulaştırma, depolama ve haberleşme sektörü son 14 yıllık süreçte Türkiye ortalamalarının üzerinde bir gelişme performansı göstermiştir. Sektörün gelişme performansında aynı dönemde haberleşme alanında yaşanan hızlı büyümenin etkisi olsa da ulaştırma alanında yaşanan gelişmeler de sektördeki büyümeye katkı sağlamıştır. 2011-2014 Sanayi Strateji Belgesi’ne göre Türkiye’de lojistik sektörünün son yıllardaki yıllık büyüme ortalaması % 15, sektörün Türkiye Gayri Safi Milli Hasıla içerisindeki payı % 4’tür.¹⁴

Türkiye’nin uluslararası alanda sahip olduğu lojistik avantajların benzeri, ulusal ve uluslararası ölçekte TR63 Bölgesi için de geçerlidir. Türkiye’nin kuzey-güney ve doğu-batı ekseninde kesişen bölge konumundaki TR63 Bölgesi, ekonomik ve sosyal açıdan farklı bölgelerin geçiş bölgesidir. Karayolu, denizyolu, demiryolu ve havayolu altyapısı ile tüm ulaşım modlarında hizmet olanağına sahip bölge, liman ve gümrük kapıları ile uluslararası taşımacılıkta da gelişme potansiyeline sahiptir.

Uluslararası Ana Trafik Arterleri Oluşturulması Deklarasyonu (AGR) hükümlerine göre belirlenen uluslararası karayolu ağı içerisinde Türkiye Güneydoğu Avrupa uzantısında yer almaktadır.

Harita 21. Türkiye’deki E-Yollar (Uluslararası Yol Ağı)

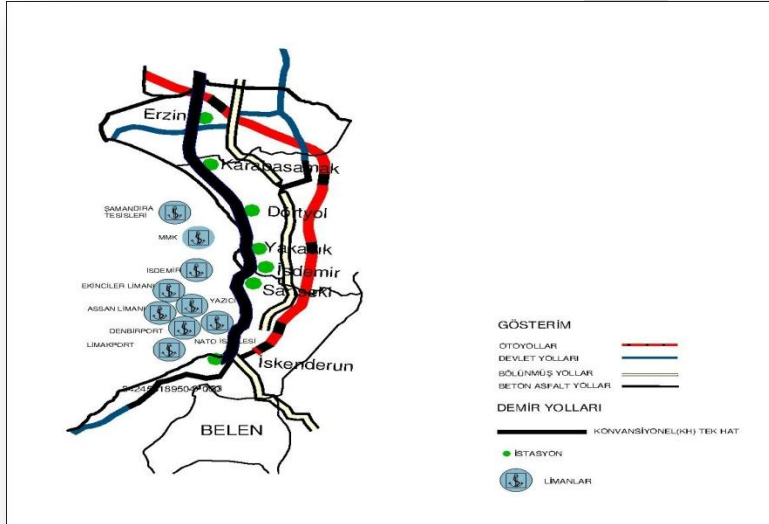

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü

¹⁴ Sanayi Strateji Belgesi 2010-2014, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2010

Bu ağın Ankara ve Konya üzerinden gelen iki güzergahı, Niğde-Ulukışla'da birleşerek Adana ili üzerinden TR63 Bölgesi'nde tek güzergah olarak gelmekte ve Osmaniye-Toprakkale'de tekrar iki güzergaha ayrılarak Gaziantep üzerinden Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerine ve Irak'a, Hatay üzerinden ise Suriye'ye ulaşmaktadır. Bu özelliği ile TR63 Bölgesi Avrupa ve Türkiye'nin batı bölgelerini, Orta Doğu ve Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerine bağlayan karayolu ağı üzerinde stratejik bir konuma sahiptir. 1990'lı yıllarda hizmete giren otoyol ağı ile birlikte karayolu standartları gelişmeye başlayan bölge, uluslararası yol ağı üzerinde yüksek standartlara sahiptir. Toplam 195 km. otoyol ağının olduğu bölgede, 808 km. olan toplam devlet yolu ağının 555 km.si (% 69) bölünmüş yol standartlarındadır. TR63 Bölgesi'nde 100 km²'ye 8,6 km. yol ağı düşmekte olup bölgenin karayolu ağı yoğunluğu Türkiye ortalamasının (8,2 km/100km²) üzerindedir.

Harita 22. TR63 Bölgesi Limanları

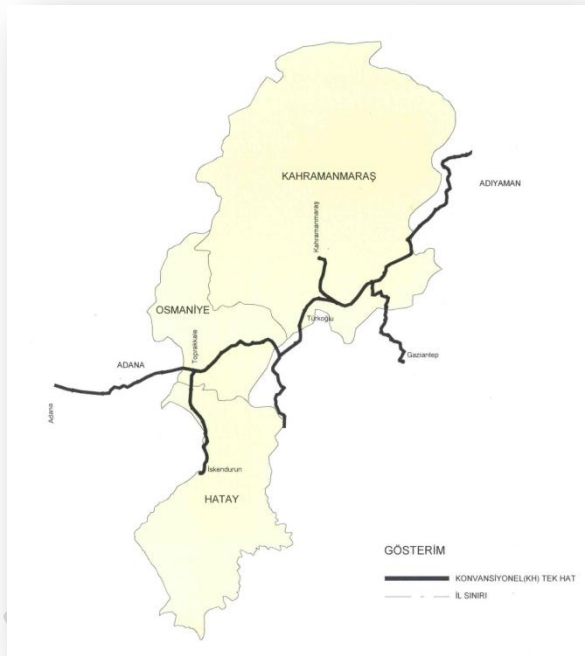
Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

Bölgede Hatay iline bağlı İskenderun ve Dörtöl ilçelerinde yer alan 10 adet liman bulunmaktadır. 2012 yılında özelleştirilen ve Türkiye'de demiryolu bağlantısı bulunan 7 büyük limandan birisi olan İskenderun Limanı (özelleştirme sonrasında Limak Port), bölgenin en büyük limanıdır. Özelleştirme ile birlikte lojistik amaçlı yatırımların hız kazandığı liman, Doğu Akdeniz Bölgesi ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri için önemli bir çıkış noktasıdır. Mersin Limanı'na yakın bir konumda olsa da maliyet avantajları bakımında doğu ve güneydoğu bölgeler için daha cazip durumda olan İskenderun Limanı, sanayinin hızla geliştiği bu bölgelerdeki üretimin sevkiyatında önemli rol oynayabilecektir. Ulusal yatırım programının alınan Hassa-Dörtöl Yol Yapım Projesi tamamlandığında, İskenderun Limanı'na ulaşım doğu ve güneydoğu bölgeler açısından daha da cazip hale gelecektir.

Yatırım teşvik politikaları ile yatırım cazibesi artırılan bu bölgeler ile birlikte Doğu Akdeniz’de var olan sanayi kapasitesi göz önüne alındığında İskenderun’un lojistik önemi daha artmaktadır.

TR63 Bölgesi illerinin her üçünde de demiryolu bağlantısı bulunmaktadır. Karayolu ağı ile benzer şekilde Adana üzerinden gelen demiryolu Osmaniye-Toprakkale’de iki güzergaha ayrılmakta ve doğuda Gaziantep ve Kahramanmaraş üzerinden doğu ve güneydoğu bölgelere, güneyde ise İskenderun’a uzanmaktadır. TR63 Bölgesi’nin demiryolu altyapısı göz önüne alındığında, Türkiye’de ulaştırma sektöründe ve Ulusal Kalkınma Planı ile öncelikli politika olarak belirlenen taşımacılıkta demiryolunun payının artırılması stratejisi, bölgenin lojistik yeteneğini artıracak niteliktedir.

Harita 23. TR63 Bölgesi Demiryolu Ağı

Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

Diğer taraftan TR63 Bölgesi’nde; İskenderun-Dört Yol-Osmaniye hattında kurulu başta ana metal olmak üzere sanayi kuruluşları, Osmaniye’de hızlı bir büyüme sürecinde olan Organize Sanayi Bölgesi, Kahramanmaraş’ta tekstil ve metal mutfak eşya kuruluşlarının iç ve dış ticarete yönelik üretimleri, ulaşım altyapısını en verimli şekilde kullanmayı önemli hale getirmektedir.

Ayrıca, TR63 Bölgesi’ne komşu Gaziantep merkezli TRC1 Bölgesi ve Malatya merkezli TRB1 Bölgesi’nin özellikle deniz aşırı ticari ilişkileri bakımından TR63 Bölgesi’ndeki liman faaliyetleri lojistik avantaj sağlamaktadır. Bu iki bölge dışında Güneydoğu Anadolu illeri ve Doğu Anadolu’nun güney illerinde yeni teşvik yasası ile hareketlenen yatırımların üretime geçmesi ile birlikte TR63 Bölgesi liman faaliyetleri bu bölgelere de hizmet verecek konumda olacaktır. Türkiye’nin doğu ve batı illeri arasında

ve tüm Orta Anadolu ile Doğu Anadolu ile Orta Doğu arasında geçiş noktası olmasından kaynaklanan ulusal jeopolitik konum, Avrupa ve Orta Doğu arasındaki konumu nedeniyle uluslararası bir niteliğe de bürünmektedir.

TR63 Bölgesi ile birlikte TR62, TRC1, TRC2 ve TRC3 bölgelerinin konumu, üretim hacmi ve ulaşım altyapısı birlikte değerlendirildiğinde lojistik gelişim potansiyeli öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda bölgenin yüksek lojistik potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla kademelere göre lojistik ana merkez ve alt merkezlerin kurulması hedeflenmektedir. Buna göre konumu ve ulaşım altyapısı nedeniyle Mersin ve İskenderun bu bölge için ana lojistik merkezler olarak belirlenmiş ve bu noktalarda lojistik köy yatırımlarının tamamlanması önceliklendirilmiştir. Bölge içerisindeki tüm diğer iller bu iki ana merkez ile entegre edilecektir. Bu entegrasyonun alt merkezleri olarak Adana, Gaziantep ve Diyarbakır 2. Kademe, diğer iller ise 3. kademe alt merkezler olarak bu yapı içerisinde yer alacaktır.

Harita 24. Lojistik Gelişim Haritası

Bu temel çerçeve doğrultusunda ana merkezler öncelikli olmak üzere ulaşım altyapılarının iyileştirilmesi, sınır kapılarının modernizasyonu, bilgi ve iletişim altyapısı ile insan kaynaklarının geliştirilmesi sektörel öncelikler olarak belirlenmiştir. Ayrıca, bölgesel ana merkezlerden biri olarak belirlenen İskenderun Lojistik Merkezi için yatırım programına alınan Hassa-Dört Yol Tünel Projesi stratejik önem taşımaktadır. Bu yatırım ile birlikte tüm güneydoğu ve doğu bölgelerin bir kısmı için

İskenderun lojistik bölgesine ulaşım süre ve maliyet açısından daha cazip hale gelecektir. Bu bakımdan bu projenin tamamlanması İskenderun lojistik merkezi için önem taşımaktadır.

Bölgenin coğrafi konumu, kurulu sanayi yapısı, çevre bölgelerle ilişkileri ve ulaşım olanakları doğrultusunda, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan İskenderun Lojistik Köyü ile Antakya ve Osmaniye Lojistik Destek Merkezleri Master Planı'nda, TR63 Bölgesi'nin lojistik altyapısı tüm yönleri ile ele alınmıştır. TR63 Bölgesi'nde lojistik köy ve lojistik destek merkezi yatırımlarına yönelik olanakların değerlendirildiği çalışmada;

- İskenderun-Dört Yol bölgesinde taşımacılık sektöründe kapasiteye sahip limanların olması,
- İskenderun Limanı'nın özelleştirilmesi ile birlikte lojistik altyapısına yönelik yatırımların artması,
- Limanların demiryolu ve karayolu bağlantıları ile çok modlu taşımacılık sisteminin geliştirilmesine uygun olması,
- TR63 Bölgesi'nin kuzey-güney ve doğu-batı bölgeler arasında geçiş noktası olması ve Avrupa-Orta Doğu-Uzak Doğu lojistiğini sağlayabilecek konumda olması,
- TR63 Bölgesi kurulu sanayi yapısının lojistik sektöre yatırım potansiyeli sunması,
- TR63 Bölgesi dış ticaret hacminin gelişen bir görünüm arz etmesi,
- Doğu ve güneydoğu bölgelerin geniş bir hinterland sunması,
- Türkiye'nin diğer bölgelerine göre liman maliyetlerinin düşük olması,

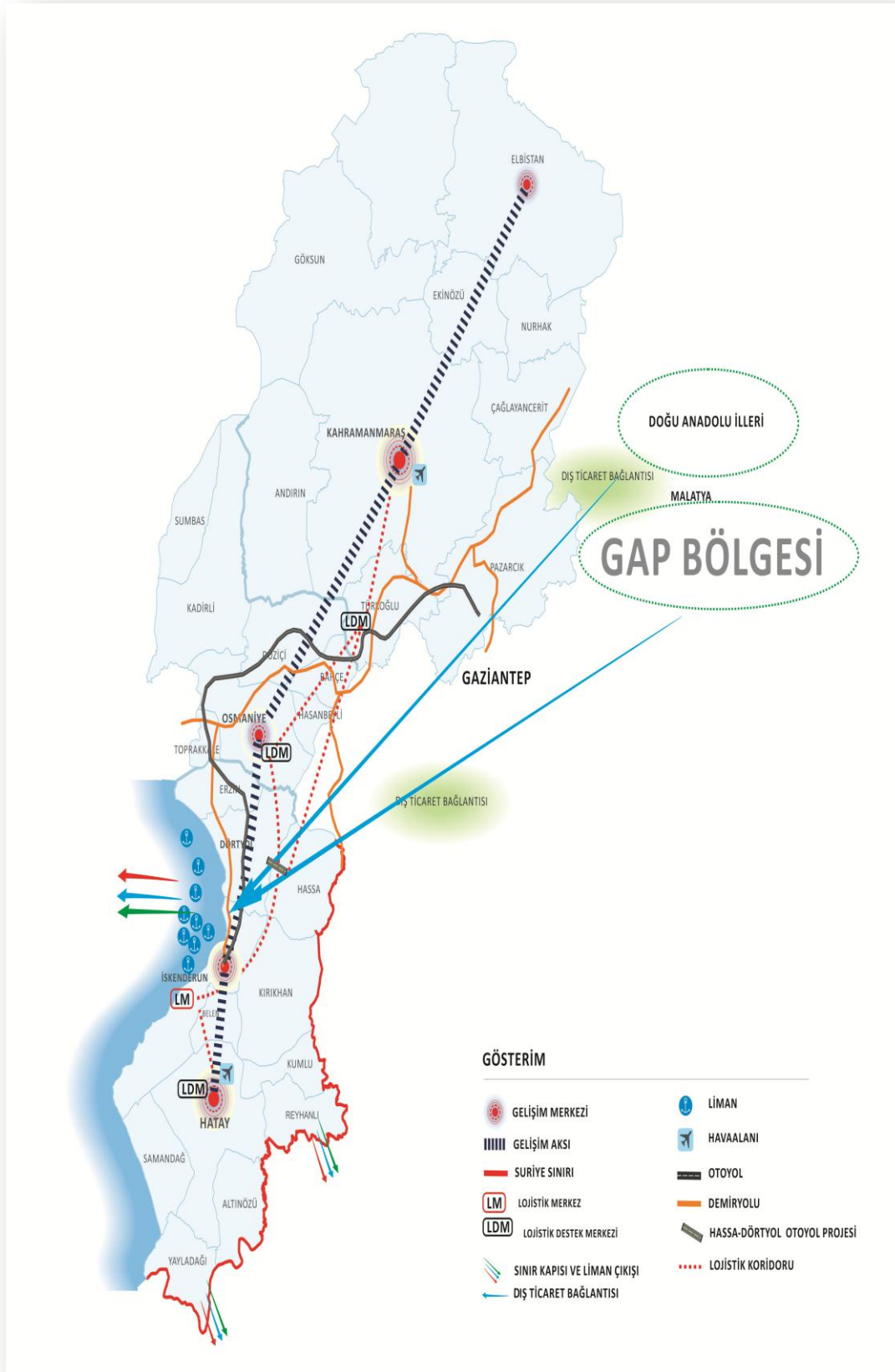
gibi nedenlerle, İskenderun merkezli lojistik köy kurulması ve bu lojistik köy ile entegre Hatay ve Osmaniye il merkezlerinde birer lojistik destek merkezi oluşturulmasına uygun yatırım ortamının olduğu sonucu elde edilmiştir.

Hazırlanan master planda öngörülen İskenderun Lojistik Köyü ve Antakya ve Osmaniye Lojistik Destek Merkezlerine ilave olarak, TCDD yatırım programında yer alan Kahramanmaraş Türkoğlu Lojistik Merkezi'nin de bu oluşum içerisine entegre edilmesi önemli görülmektedir.

TR63 Bölgesi'nde kara taşımacılığı konusunda ulusal ve uluslararası nitelikli bir kapasite olması ile birlikte, lojistik sektörünün sadece taşımacılıkla sınırlı bir alan olmaması nedeniyle, bu alanda geliştirilecek yatırımlara süreç desteği ve bu yatırımlara yönelik nitelikli işgücü eğitimleri plan döneminde ele alınacak konulardır.

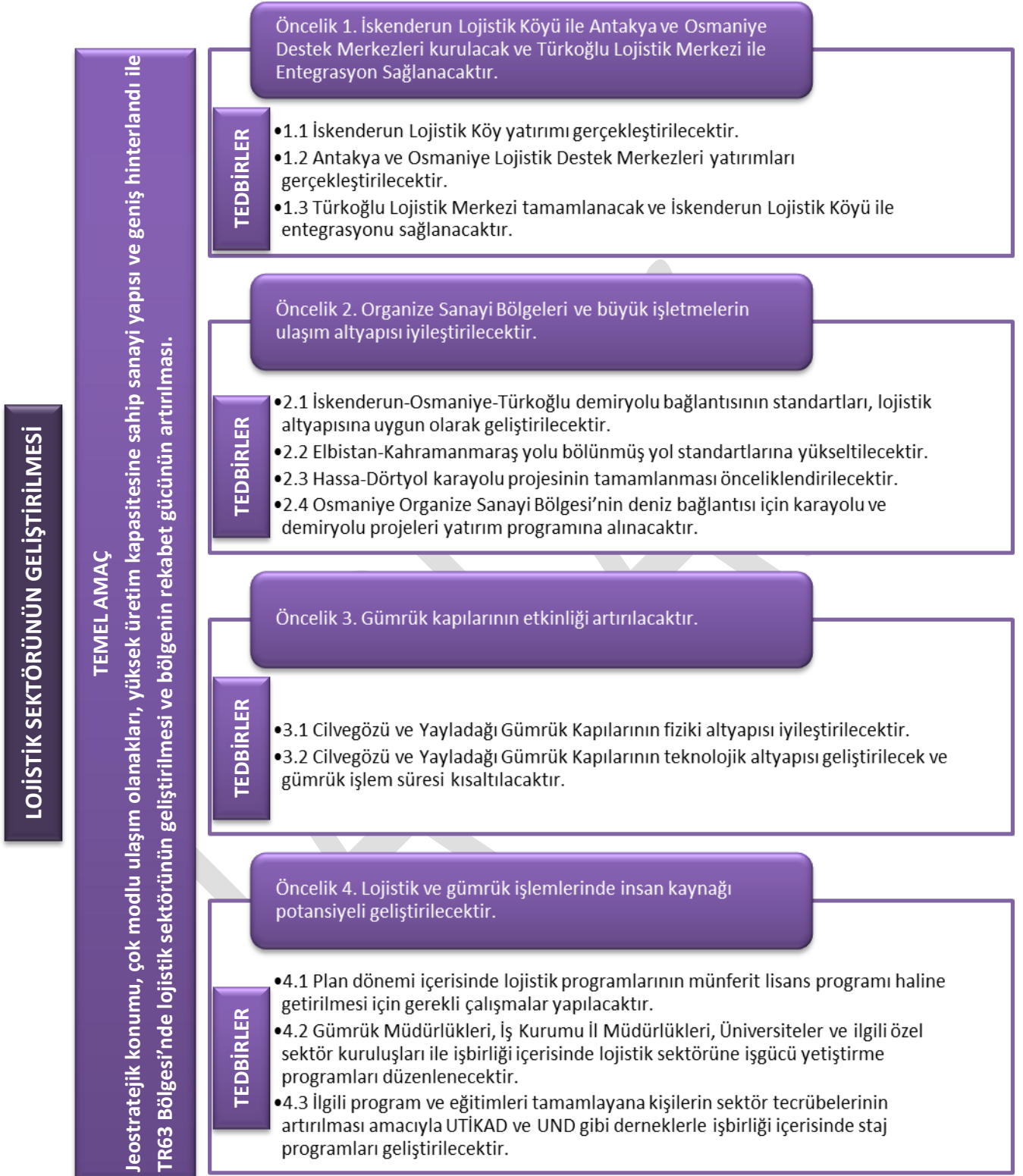
Ayrıca, TR63 Bölgesi'nin dış ticaret ve lojistik kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla Hatay ilinde bulunan Reyhanlı-Cilvegözü ve Yayladağı Gümrük Kapılarının modernizasyonu önemli görülmektedir. Gümrük kapılarında yapılacak yatırımlarla fiziki ve teknolojik altyapının iyileştirilmesi ve gümrük işlemlerinin hızlandırılması, işlemlerde süreyi kısaltarak dış ticaret ve lojistik sürecinde etkinliği sağlayacaktır.

Harita 25. TR63 Bölgesi Lojistik Sektörü Gelişim Haritası

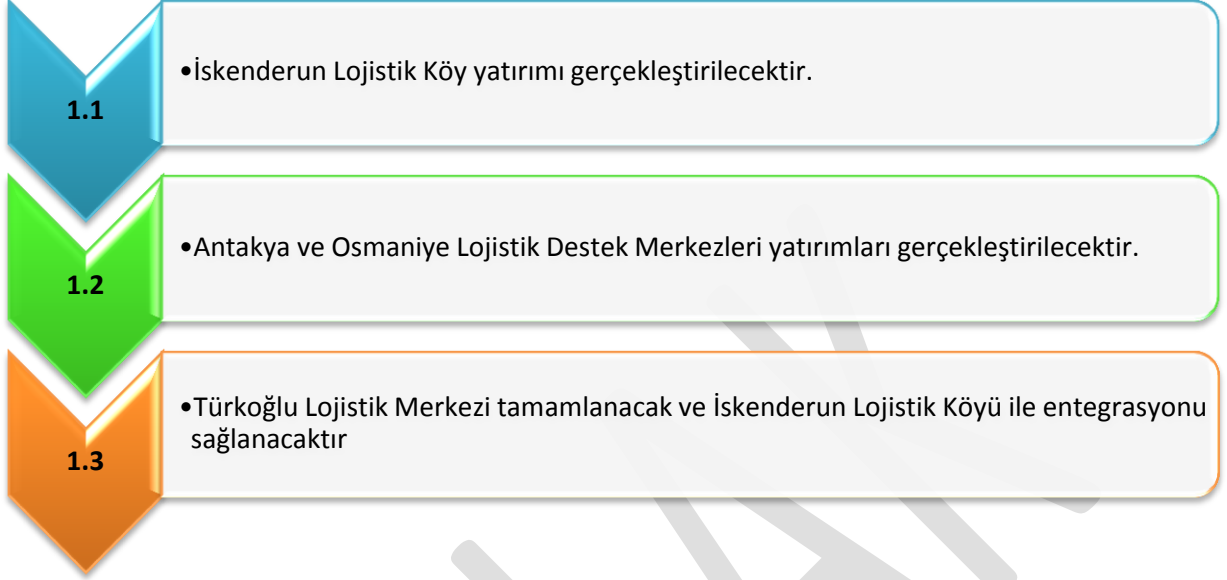
Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

Stratejik Yaklaşım

Öncelik 1. İskenderun Lojistik Köyü ile Antakya ve Osmaniye Destek Merkezleri kurulacak ve Türkoğlu Lojistik Merkezi ile Entegrasyon Sağlanacaktır.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Limanların geri sahasında demiryolu aktarım terminalleri veya karada konteynır terminalleri kurularak, demiryolu taşımacılık anlayışından lojistik taşımacılık anlayışına geçilecektir. (Sanayi Strateji Belgesi 2011-2014, Altyapı Sektörleri)
- ❖ Dış ticareti kolaylaştırıcı politikalar oluşturmak amacı kapsamında; lojistik yapıların kurulmasını ve mevcutların iyileştirilmesini sağlayacak politikalar oluşturulacaktır. (Sanayi Strateji Belgesi 2011-2014, Altyapı Sektörleri)
- ❖ Limanları lojistik üs haline getirmek amacıyla geri sahalarında demiryolu aktarım terminalleri veya karada konteyner terminalleri kurulacaktır. (2023 İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, Uluslararası Rekabetçiliğin Artırılmasına Yönelik Lojistik Altyapısının Güçlendirilmesi)

Öncelik 2. Organize Sanayi Bölgeleri ve büyük işletmelerin ulaşım altyapısı iyileştirilecektir.

Tedbirler

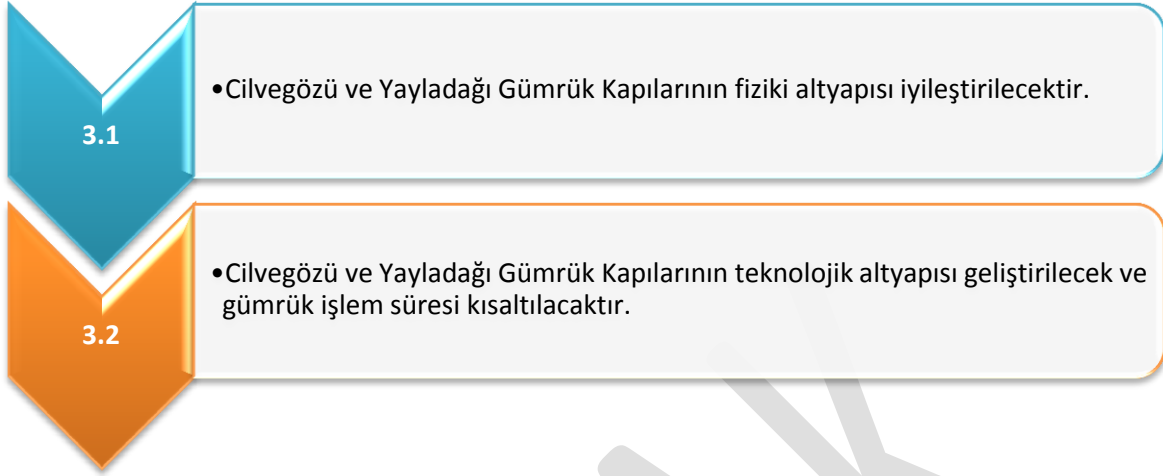
- 2.1** •İskenderun-Osmaniye-Türkoğlu demiryolu bağlantısının standartları, lojistik altyapısına uygun olarak geliştirilecektir.
- 2.2** •Elbistan-Kahramanmaraş yolu bölünmüş yol standartlarına yükseltilecektir.
- 2.3** •Güneydoğu ve Doğu bölgelerin İskenderun’a ulaşım süre ve maliyetlerini azaltacak Hassa-Dört Yol Projesi’nin tamamlanmasına öncelik verilecektir.
- 2.4** •Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi’nin deniz bağlantısı için karayolu ve demiryolu projeleri yatırım programına alınacaktır

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Organize sanayi Bölgelerine, büyük fabrikalara ve limanlara özel sektör katkısı ile bağlantı hatları yapılacaktır. (2023 İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, Uluslararası Rekabetçiliğin Artırılmasına Yönelik Lojistik Altyapısının Güçlendirilmesi)

Öncelik 3. Gümrük kapılarının etkinliği artırılacaktır.

Tedbirler

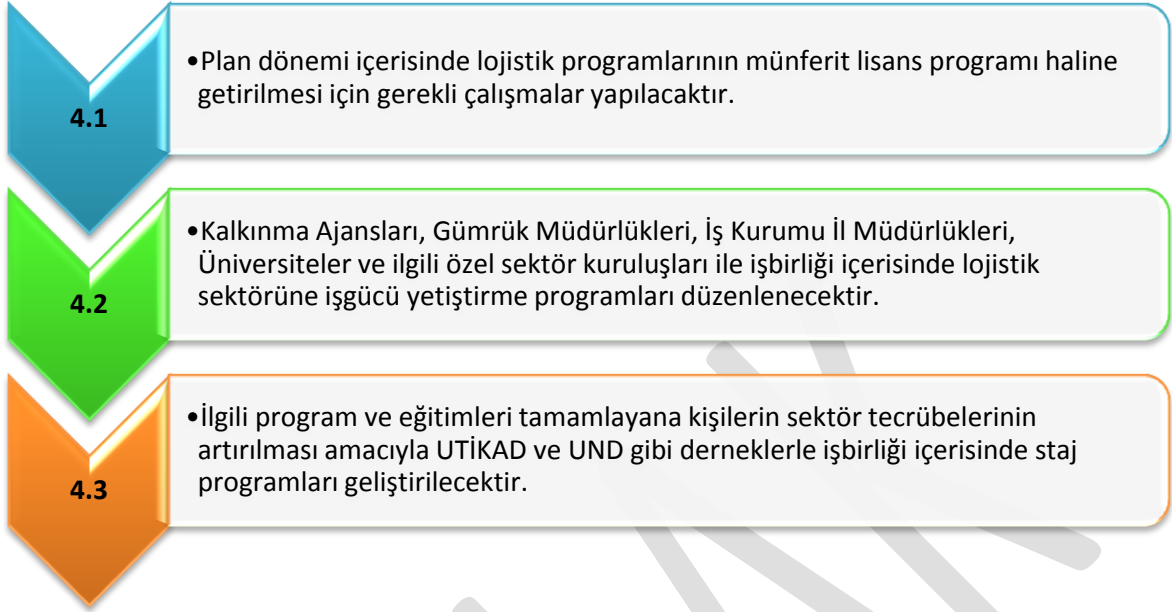

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Dış ticaretteki gelişmelere paralel olarak gümrüklerin fiziki altyapısı iyileştirilecek, bilgi teknolojilerinin kullanımı ve tek pencere uygulaması yaygınlaştırılacak, gümrük işlemleri hızlandırılacak ve yaygınlaştırılacaktır. (10. Kalkınma Planı Metni, Lojistik ve Ulaştırma)

Öncelik 4. Lojistik ve gümrük işlemlerinde insan kaynağı potansiyeli geliştirilecektir.

Tedbirler

2.2.2. Turizm Potansiyelinin Ekonomiye Kazandırılması

2.2.2.1. Durum Tespiti Ve Stratejik Analiz

Ekonomik faaliyetler içerisinde ülkeden ülkeye değişen ağırlıkta bir yapı ile hizmet sektörü içerisinde önemli bir yeri olan turizm, uluslararası alanda en dinamik sektörler arasında yer almaktadır. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre 2012 yılında, yıllık % 4 büyümeye ile 1 Trilyon 75 Milyar \$'lık bir ekonomik değere ulaşan turizm sektöründe, dünya genelindeki toplam turist sayısı da 1 Milyar 35 Milyon kişi olmuştur. Amerika, Asya-Pasifik ve Afrika ülkelerinde ortalamanın üzerinde büyümeye gösteren sektör Avrupa'da daha vasat bir büyümeye ve Orta Doğu'da ise daralma yaşamıştır.¹⁵

Aynı verilere göre, 128 Milyar \$'lık turizm geliri ile Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk sırada yer aldığı ülkeler sırlamasında İspanya, Fransa, Çin ve İtalya dünyadaki ilk beş ülkeyi oluştururken, Türkiye 25,7 Milyar \$ turizm geliri ile 12. sırada yer almıştır.¹⁶

Sektörde 2020 yılında hem turist sayısında hem de hizmet katma değerinde artış ile 2 Trilyon \$'lık bir kapasiteye ulaşılması öngörülmektedir. Yoğun ve artan bir rekabete sahne olan uluslararası turizm piyasalarında, rekabetçilik yetenekleri kazanabilmek için coğrafi ve doğal zenginliklere ve kültürel mirasın çekiciliğine yaslanmak, ülkeler açısından gerekli fakat yeterli olmayan bir yaklaşımdır. Uluslararası talep yapısının incelenmesi, kamu ve özel sektör kuruluşları arasında gerekli işbirliğinin sağlanması, insan kaynakları ve girişim gücünün takviye edilmesi, yönetim, iş modelleri ve girişimcilikte yeniliğin teşviki ve entegre turizm politikalarının devreye sokulması önemlidir.¹⁷

Türkiye coğrafi konumu, zengin çeşitliliği ile doğal güzellikleri, insanlık tarihinin ilk dönemlerine dayanan kültürel mirası, doğal kaynakları ve beşeri potansiyeli ile turizm sektörünün birçok alanında alternatif gelişme olanaklarına sahiptir. Özellikle 1990'lı yıllara birlikte turizm yatırımlarına yönelik devlet yardımlarının da etkisi ile hızla büyüyen sektörün 2000 yılında 7,6 Milyar \$ olan ekonomik değeri, 2012 yılında 25,7 Milyar \$'a yükselmiştir. Benzer şekilde Türkiye'ye 2000 yılında 10 Milyon 428 Bin olan yurtdışından gelen turist sayısı 2012 yılında 31 Milyon 783 Bin kişi olmuştur.

Dünya Turizm Örgütü ve Dünya Bankası'nın uluslararası turizm hareketlerine ilişkin verileri doğrultusunda 2000 yılında İtalya'da turist başına 667 \$ olan gelir 2011 yılında 932 \$'a, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2000 yılında 1.617 \$'dan 2011 yılında 1.849 \$'a, Çin'de 518 \$'dan 842 \$'a yükselmiştir. Aynı dönemde Türkiye'de turist başına turizm geliri ise 728 \$'dan 808 \$'a yükselmiştir.

¹⁵ <http://media.unwto.org/en/press-release/2013-05-15/international-tourism-receipts-grew-4-2012>

¹⁶ http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/2_international_tourism_receipts_us_billion.pdf

¹⁷ Hatay İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı, Hatay Valiliği, 2012

Bu verilerden de anlaşılacağı üzere turizm sektöründe çeşitli alternatifleri olmasına rağmen Türkiye'nin turizm katma değeri neredeyse hiç artış göstermemektedir. Benzer verilere 10. Kalkınma Planı metninde de yer verilmiş ve 2007-2012 yılları arasında turist sayısının yıllık ortalama % 8,2 artmasına rağmen, turizm gelirlerindeki artışın % 7,9 olduğu belirtilerek, sektörde nitelikli işgücü, tesisleşme ve hizmet kalitesi ile uluslar arası marka haline gelinmesi ve daha üst gelir gruplarına yönelik olarak turizm ürün ve hizmetlerinin çeşitlendirilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Plan metninde, dünyadaki turizm eğilimlerinin, bireylerin eğitim ve refah seviyesinin atması ile birlikte daha seçici hale geleceği, turist tercihlerinin kutuplaşacağı, yenilik ve çeşitlilik talebinin artmaya devam edeceği öngörüsünden hareketle Türkiye'nin mevcut tarih, doğa ve kültür varlığını; sağlık turizmi, kongre turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizm ve kültür turizmi ile bütünleştirerek sektörü geliştirme potansiyeli olduğu ifade edilmiştir. Sağlık turizmine ise ayrıca yer verilerek plan döneminde kaplıca, SPA ve benzeri imkanların sağlık turizmin geliştirilmesinde değerlendirileceği belirtilmiştir.

Türkiye turizm sektörünün 2023 vizyonunu "Sürdürülebilir turizm yaklaşımı benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması ve Türkiye'nin 2023 yılına kadar uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline getirilmesinin sağlanması" olarak belirleyen Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesi, bu vizyona yönelik olarak alternatif turizm kaynakları ile markalaşan turizm bölgelerinin oluşturulmasını, farklı turizm hizmetlerini bir arada sunan turizm kentlerinin oluşturulmasını ve turist profili odaklı turizm ürün oluşturulmasını ana hedefleri arasında göstermiştir.

Her iki stratejik belgenin de temel yaklaşımı, turizm sektöründeki bileşenlerin her birinde standartların yükseltilip, hizmet çeşitliliğinin de sağlanması ve turizmde markalaşma ile dünya turizm sektöründen alınan payın artırılmasıdır.

Ulusal ölçekli bu temel yaklaşıma yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak alternatif turizm kaynakları olan TR63 Bölgesi'nde, turizm sektörü, hem ulusal ekonomiye katkı sağlaması hem de bölgesel kalkınmada kaynak çeşitliliği oluşturması bakımından önemli görülmektedir. TR63 Bölge Planı 2010-2013 strateji metninde, TR63 Bölgesi'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasında öncelikli 5 gelişme ekseninden biri olarak değerlendirilen sektörün sahip olduğu kaynak ve potansiyeller ile bunların ekonomiye kazandırılmasına yönelik stratejilerin geliştirildiği Turizm Master Planları il ölçeğinde hazırlanmıştır.

Bu çalışmalarda Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinin turizm sektöründe sahip olduğu değerler tür ve mekan bazında incelenmiş, ulusal öncelik ve stratejiler doğrultusunda bu değerlerin bölgesel kalkınmaya olan katkıları incelenmiştir.

TR63 Bölgesi'nin en önemli turizm kaynaklarından biri termal turizm potansiyelidir. Bölgede Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinin her üçünde de yer alan termal kaynaklar, belli ölçüde turizm faaliyetlerine konu olmakla birlikte, Hatay ilinde yer alan beş yıldızlı otel dışında genellikle bölge içindeki ve yakın çevredeki illerden gelen yerli turistlere hizmet vermektedir. Hatay ilinde Merkez ilçeye bağlı Alaaddin Köyü'ndeki termal kaynak, Reyhanlı Hamamat Kaplıcası, Erzin Kaplıcası ve Kisecik Köyü Şifalı Suyu, Kahramanmaraş ilinde Ilica Kaplıcası ve Ekinözü İçmeleri, Osmaniye ilinde ise Haruniye Kaplıcası ve Kokar Kaplıcası bölgenin termal kaynak zenginliğini ortaya koymaktadır.

Üzerinde yerli ve yabancı turistlere hizmet veren beş yıldızlı otel bulunan Alaaddin Köyü termal kaynağının 1 litre suda 29,317 mg mineral ve 1,5 mg iyodür değeri ile bu özelliklere sahip Türkiye'deki tek termal su olduğu bilinmektedir. Ayrıca, İl Özel İdaresine ait bir otel bulunan Hamamat Kaplıcası yüksek kükürt oranı nedeniyle ve Belediye, İl Özel İdaresi ve özel sektöre ait işletmelerin bulunduğu Ilica Kaplıcası da su kalitesi ile Türkiye'deki 25 özel noktadan biri olarak değerlendirilmesi ile Osmaniye Haruniye Kaplıcası ise yüksek florür değeri ve radyoaktif özelliği ile termal turizmde özel bir konuma sahiptir.

Belirli ölçüde tesisleşmenin sağlandığı termal kaynaklar ile doğa ile bütünleşik konumdaki kaplıcaları aynı zamanda geriatri turizmine yönelik yatırım olanakları da sunan TR63 Bölgesi'nde bu olanakları ekonomiye kazandıracak politikaların hayata geçirilmesi önemli görülmektedir.

Ayrıca, Hatay ilinin Suriye başta olmak üzere Orta Doğu ülkeleriyle olan yakın ilişkileri, söz konusu ülke vatandaşlarına yönelik medikal turizmin geliştirilmesine fırsatlar sunmaktadır. Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi ve ulusal yatırım programında bulunan 750 yatak kapasiteli hastane yatırımı, Hatay ilinin medikal turizm kapasitesine katkı sağlayacak niteliktedir.

Termal kaynakları ve medikal turizm potansiyeli ile TR63 Bölgesi'nin, 10. Kalkınma Planı metninde plan döneminin öncelikli politikaları arasında yer alacağı ifade edilen sağlık turizminin gelişim bölgelerinden biri olmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

TR63 Bölgesi inanç turizmindeki değerleri ile çeşitli dinlerin ortak noktası olması bakımından önem arz etmektedir. Hatay ilinde dünyanın ilk kilisesi olarak kabul edilen St. Pierre Kilisesi ile birlikte St. Simon Stilit Manastırı, Barlaam Manastırı, Anadolu'nun ilk camii Habib-i Neccar Camii, Musa Ağacı, Hızır Makamı, Ortodoks, Protestan, Katolik kiliseleri ve havraları ile Kahramanmaraş ilindeki Eshab-ı Kehf Külliyesi inanç turizmine konu olan önemli değerlerdir.

Bu değerlere yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması ve ulusal ve uluslararası nitelikli tur programlarında yer almalarına yönelik tedbirlerin geliştirilmesi bölgedeki turizm çeşitliliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Tarihin en eski dönemlerinden bu yana yerleşim yeri vasfını korumuş olan TR63 Bölgesi zengin tarihi ve kültürel mirası ile tarih ve kültür turizminin geliştirilmesine de olanaklar sunmaktadır. Bölgenin neredeyse tamamına dağılmış tarihi ve kültürel değerlerden Hatay ilindeki Titus Tüneli, Beşikli Mağara, İssos Harabeleri, Sokullu Mehmet Paşa Kllyesi, tarihi Kurtuluş Caddesi, Kahramanmaraş ilindeki Taş Medrese ve tarihi arşılar, Osmaniye ilindeki Karatepe-Aslantaş Açık Hava Müzesi ve Kastabala Antik Kenti en önemlileri olarak sıralanmaktadır. Hatay ve Kahramanmaraş ilindeki mozaikler, mozaikleri ile nl Hatay Arkeoloji Müzesi turizmde değerlendirilmesi gereken gelişme alanlarıdır. Ayrıca Osmaniye ilinde yoğun olmak üzere bölgeye dağılmış tarihin çeşitli dönemlerine ait kaleler, tematik bir turizm alanının geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Bölgenin farkındalık oluşturan bir diğer özelliği kendine has kültürü ile mutfak turizminin (gastronomi turizmi) geliştirilmesine uygun çeşitliliğin olmasıdır. Özellikle Hatay mutfağı ile halihazırda oluşmaya başlayan turizm hareketliliği teknik destek çalışmaları ile kapasitesi artırılacak niteliktedir.

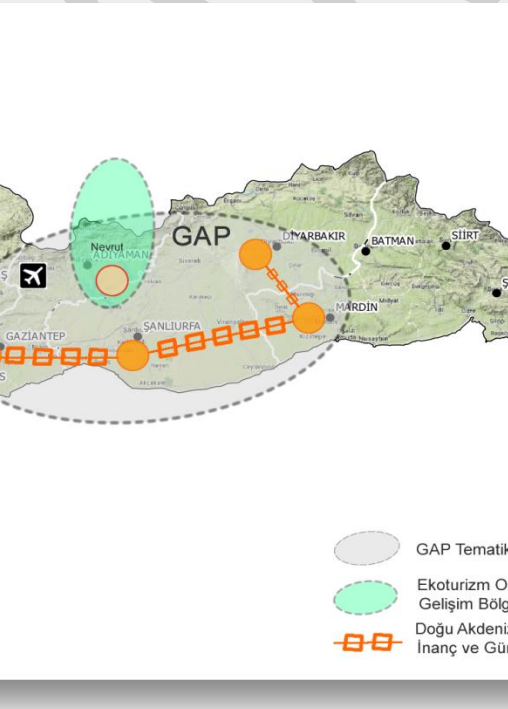
Toros ve Amanos Dağları, doğal su kaynakları ve yayları ile zengin ekolojik kaynaklara sahip TR63 Bölgesi Aslantaş ve Menzelet Barajları ile su sporlarının geliştirilmesine ve İskenderun, Arsuz ve Samandağ sahilleri dalış turizminin geliştirilmesine uygun alanlara sahiptir. Toros ve Amanos Dağlarının doğa sporları ve yaylacılık faaliyetlerine yönelik zengin potansiyeli, turizm çeşitliliğini artıracak niteliktedir.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesinde alternatif turizm alanları arasında değerlendirilen kruvaziyer turizm için Hatay ili Samandağ ilçesi potansiyel turizm bölgesi olarak gösterilmiştir. Uluslararası turizm hareketliliğinde sektör içerisindeki payı artan bir trend içerisinde olan kruvaziyer turizm için Samandağ ilçesinde liman yatırımı yapılması planlanmaktadır.

Bu kaynakların yanı sıra turizm çeşitliliğin artırılması amacıyla teknik ve mali destek programları, kırsal kalkınma programları, insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik eğitimler ve yatırım destek faaliyetleri plan döneminde ele alınacak konulardır.

Turizm çeşitlendirilmesi politikalarının, özellikle doğa turizmi ve tarih-kültür turizminin geliştirilmesi alanlarında kırsal kalkınma politikaları ile entegre edilmesi kırsal nitelikli bölgelerde ekonomik çeşitliliğin artırılmasında önemli görülmektedir. Plan döneminde bu amaçla uygulama programları geliştirilmesi hedeflenmektedir.

urulabilecektir. Bu amaçla plan dönemi i
um/kuruluşların iştiraki ile alternatif kültü
osyon çalışmaları yapılması hedeflenmekte

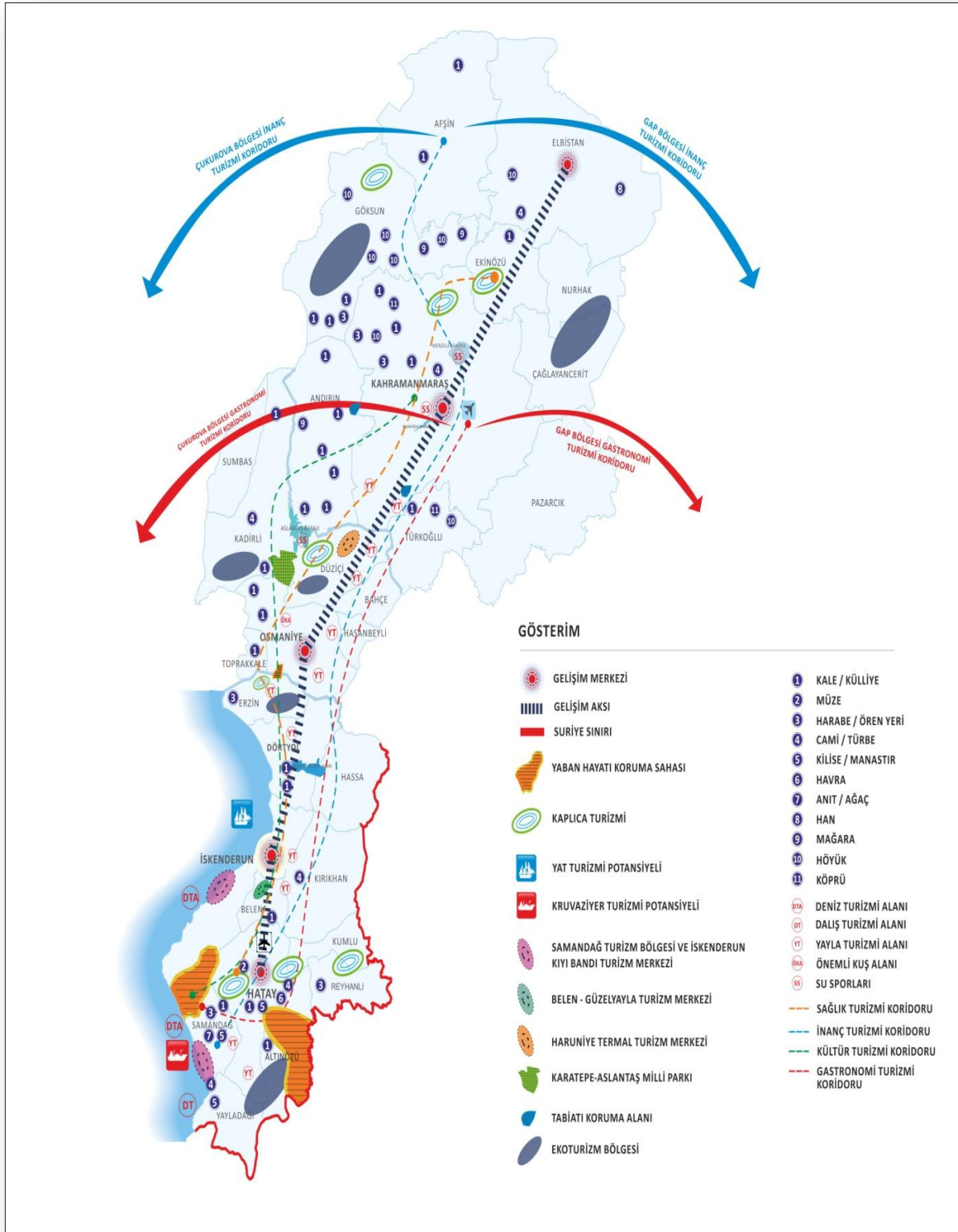
İnanç turizmi; Mersin ve Kahramanmaraş'taki diğer turistik alanlarından biridir. İnanç turizmi konusunda, Mersin'in bulunduğu Yukarı Mezopotamya İnanç Turizmi Raporu'nda tanıtım ve promosyon çalışmalarının yapılmasıyla birlikte ulusal ve/veya uluslararası nitelikli festivallerin düzenlenmesiyle turizme katkı sağlanacaktır. Bu organizasyonun

yıl farklı bir ilde, turizm rotasında yer alan turizm değerinin olduğu yörede yapılması hedeflenmektedir.

Bölgesel işbirliklerine dayalı turizm gelişim alanlarından birisi de gastronomidir. İşbirliği alanı içerisinde yer alan illerdeki zengin mutfak kültürü, son yıllarda değeri artan gastronomi turizminin gelişmesine olanak sağlamaktadır. TR63 Bölgesi içerisinde Hatay ilinde halihazırda gastronomi turizmine yönelik günübirlik veya kısa süreli hareketlilikler görülmekte ve havayolu ulaşım imkanları sayesinde Ankara ve İstanbul'dan bu amaçla Hatay'ı ziyaret edenlerin olduğu bilinmektedir. Gelişmekte olan bu alanın profesyonel yöntemlerle turizme kazandırılması amacıyla il ölçeğinde çeşitli çalışmalar yapılmakla birlikte, inanç turizmine benzer bir şekilde tematik turizm programları ile ele alınması da önemli görülmektedir. Bu amaçla, Mersin-Diyarbakır hattında yer alan illerden oluşan Yukarı Mezopotamya Gastronomi Koridoru oluşturulması ve bu koridorun tanıtım ve promosyonuna yönelik çalışmalar yapılması hedeflenmektedir.

Ayrıca TR63 Bölgesi'ndeki termal kaynaklar ve TR62 ve TRC1 Bölgelerinde Adana ve Gaziantep illerinde yoğunlaşan medikal sağlık hizmetleri ile bu bölgeler özellikle Orta Doğu merkezli sağlık turizm hizmetlerinin geliştirilmesine uygun alanlara sahiptir.

Harita 27. TR63 Bölgesi Turizm Sektörü Gelişim Haritası

Kaynak: DOĞAKA tarafından hazırlanmıştır.

2.2.2.2. Stratejik Yaklaşım

TURİZM POTANSİYELİNİN EKONOMİYE KAZANDIRILMASI

TEMEL AMAÇ

TR63 Bölgesinin alternatif turizm kaynakları ile sağlık, inanç, kültür ve gastronomi turizmde markalaşmasını sağlamak ve doğa ve kruvaziyer turizm ile bölgenin turizm potansiyelini geliştirmek.

TEDBİRLER

Öncelik 1. TR63 Bölgesi termal turizm kaynakları ile sağlık turizmde marka haline getirilecektir.

- 1.1 TR63 Bölgesi'nin 10. Kalkınma Planı metninde önceliklendirilen sağlık turizmde gelişim bölgelerinden biri olması sağlanacaktır.
- 1.2 Reyhanlı Hamamat, Ilıca ve Haruniye Kaplıcalarının özel sektör yatırımları ile termal turizme yönelik geliştirilecektir.
- 1.3 Erzin, Ekinözü ve Kokar Kaplıcalarının altyapıları öncelikle iç turizme yönelik olarak geliştirilecektir.
- 1.4 Hatay ilinde özel sektörün sağlık alanındaki yatırımları Orta Doğu ülkelerine de hizmet verecek şekilde geliştirilecektir.

TEDBİRLER

Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nin inanç ve kültür turizmi altyapısı iyileştirilecektir.

- 2.1 TR63 Bölgesi'nde inanç ve kültür turizmi destinasyonunda yer alan değerlerin turizm altyapısı çalışmaları önceliklendirilecektir.
- 2.2 TR63 Bölgesi ile komşu ve yakın konumdaki TR62, TRC1, TRC2 ve TRC3 bölgeleri ile Mersin – Adana – Hatay – Kahramanmaraş – Gaziantep – Şanlıurfa - Mardin ve Diyarbakır rotasında Yukarı Mezopotamya İnanç Turizmi Koridoru oluşturulacaktır.
- 2.3 Kültür turizmine yönelik olarak tematik (müze turizmi, kale turizmi) turizm rotaları oluşturulacaktır.
- 2.4 İnanç ve kültür turizmi rotasında yer alan değerlerin turizm altyapısını iyileştirilmesinde ulusal ve uluslararası nitelikli fonların kullanımına yönelik projeler geliştirilecektir.
- 2.5 Ulusal ve uluslararası nitelikli turizm fuarlarında inanç ve kültür turizmi rotalarına yönelik promosyon çalışmaları ile farkındalığı artırıcı etkinlikler yapılacaktır.

TEDBİRLER

Öncelik 3. TR63 Bölgesi'nde gastronomi turizmi geliştirilecektir.

- 3.1 Hatay ilinde gastronomi turizmi potansiyelinin geliştirilmesi için ulusal ve uluslararası sertifikasyon vb. çalışmalarına teknik destek sağlanacaktır.
- 3.2 Mersin – Adana – Hatay – Kahramanmaraş – Gaziantep – Şanlıurfa - Mardin ve Diyarbakır rotasında Yukarı Mezopotamya Gastronomi Turizmi Koridoru oluşturulacak ve promosyon çalışmaları yapılacaktır.
- 3.3 Doğu Akdeniz ve Güneydoğu illeri ile işbirliği içerisinde her yıl ayrı bir ilde düzenlenecek şekilde gastronomi etkinlikleri geliştirilecektir.

TEDBİRLER

Öncelik 4. TR63 Bölgesi'nde alternatif turizm çeşitliliği kırsal kalkınma politikaları ile entegre bir şekilde geliştirilecektir.

- 4.1 Hatay ilinde Erzin, Dörtöy, Altınözü, Samandağ ve Yayladağı ilçelerinde, Kahramanmaraş ili Nurhak, Ekinözü, Çağlayancerit, Afşin ve Göksun ilçeleri, Osmaniye ilinde Kadirli, Bahçe, Düziçi ve Hasanbeyli ilçelerinde doğa ve kırsal turizm faaliyetleri geliştirilecektir.
- 4.2 Kırsalda, o yörenin baskın özellikleri doğrultusunda tematik turizm alanları (turizm/kültür köyleri/alanları) oluşturulacaktır.
- 4.3 Kırsalda ekonomik çeşitliliğin artırılması amacıyla el sanatları faaliyetleri ile turizm politikalarının entegrasyonuna yönelik uygulama programları geliştirilecektir.

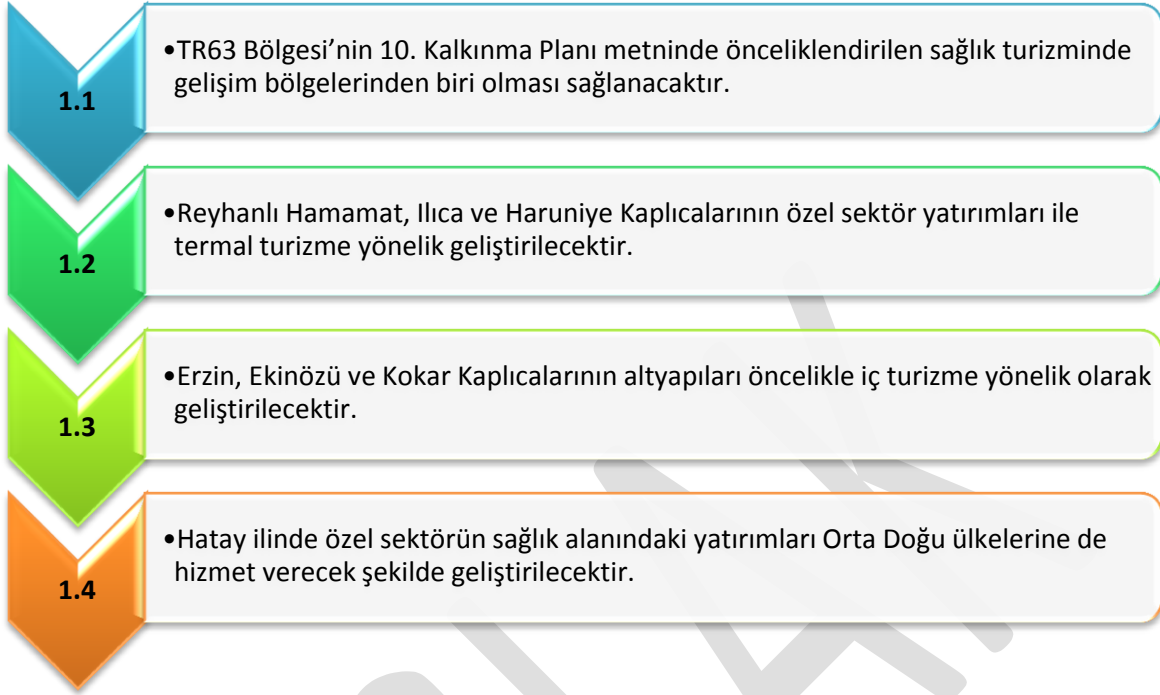
TEDBİRLER

Öncelik 5. Deniz ve doğal su kaynaklarının turizm sektöründeki payı artırılacaktır.

- 5.1 Arsuz, Samandağ ve Yayladağı kıyıları dalış turizmi ile sörf ve yelken sporlarında destinasyon haline getirilecektir.
- 5.2 Aslantaş, Kılavuzlu ve Menzelet Barajları ile Ceyhan Nehri off-road, rafting ve kano sporlarının yapıldığı destinasyonlar içerisine eklenilecektir.
- 5.3 Samandağ ilçesinin kruvaziyer turizmde varış noktası olarak belirlenmesi için fiziki altyapı yatırımları tamamlanacak ve promosyon çalışmaları yapılacaktır.

Öncelik 1. TR63 Bölgesi termal turizm kaynakları ile sağlık turizminde marka haline getirilecektir.

Tedbirler

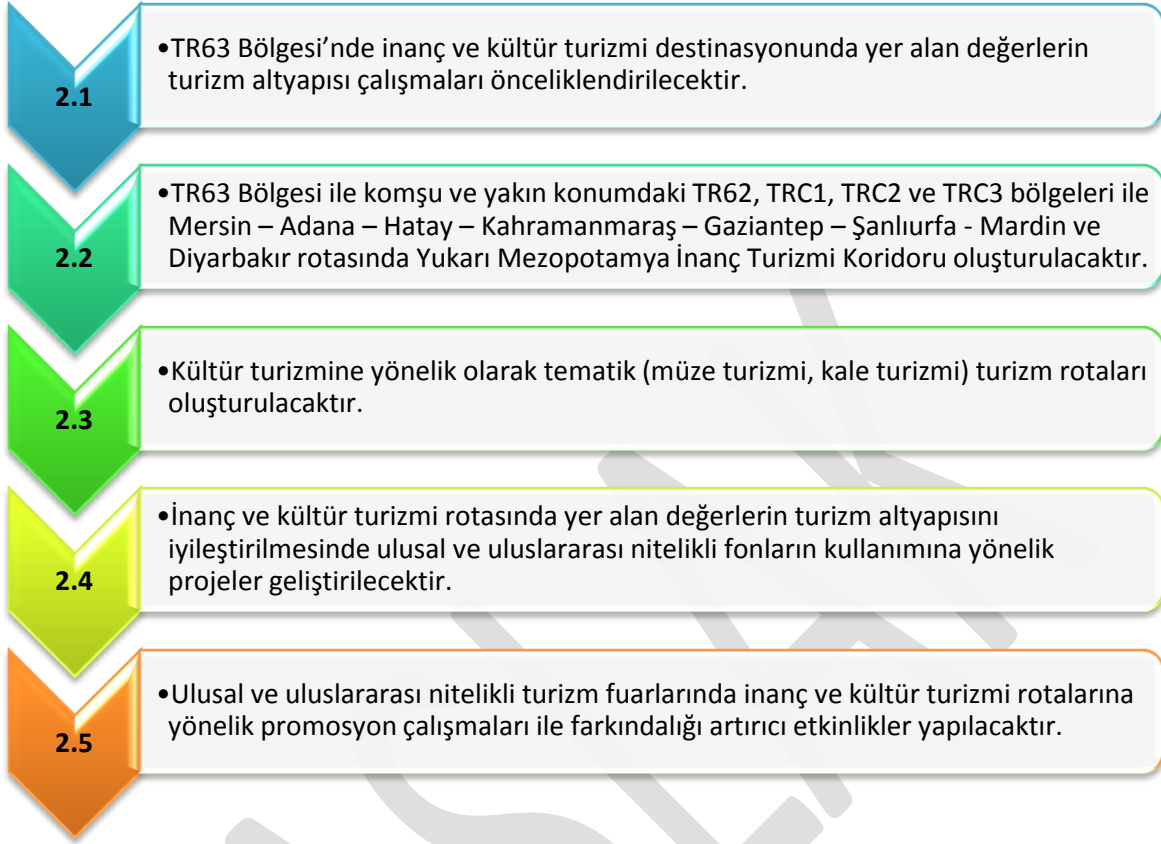

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Sağlık turizmi başta olmak üzere, kongre turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizm, golf turizmi ve kültür turizmine ilişkin altyapı eksiklikleri tamamlanarak pazarın çeşitlendirilmesi sağlanacak ve alternatif turizm türlerinin gelişimi desteklenecektir. (10.Kalkınma Planı Metni, Turizm)

Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nin inanç ve kültür turizmi altyapısı iyileştirilecektir.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Sağlık turizmi başta olmak üzere, kongre turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizm, golf turizmi ve kültür turizmine ilişkin altyapı eksiklikleri tamamlanarak pazarın çeşitlendirilmesi sağlanacak ve alternatif turizm türlerinin gelişimi desteklenecektir. (10.Kalkınma Planı Metni, Turizm)
- ❖ Kent içinde ve çevresinde tarihi, kültürel ve arkeolojik değer taşıyan yapı ve ören yerleri ile yapı kalıntılarının kentsel değerleri zenginleştirmek amacıyla kazı ve restorasyon çalışmaları yapılacaktır. (Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Kentsel Ölçekte Markalaşma)
- ❖ Kültür temalı marka kentlerde (aralarında Hatay'ın bulunduğu 15 il); kültürel varlıklar tespit edilerek önceliklerine göre restore edilecek ve kültürel varlıklara uygun işlevler kazandırılacak, bu illere yönelik özel bütçeleme çalışmaları yapılacak ve yerel fonlar geliştirilecek, bu illerdeki altyapı ve üstyapı eksiklikleri giderilecek, konaklama kapasiteleri geliştirilecektir. (Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Kentsel Ölçekte Markalaşma)

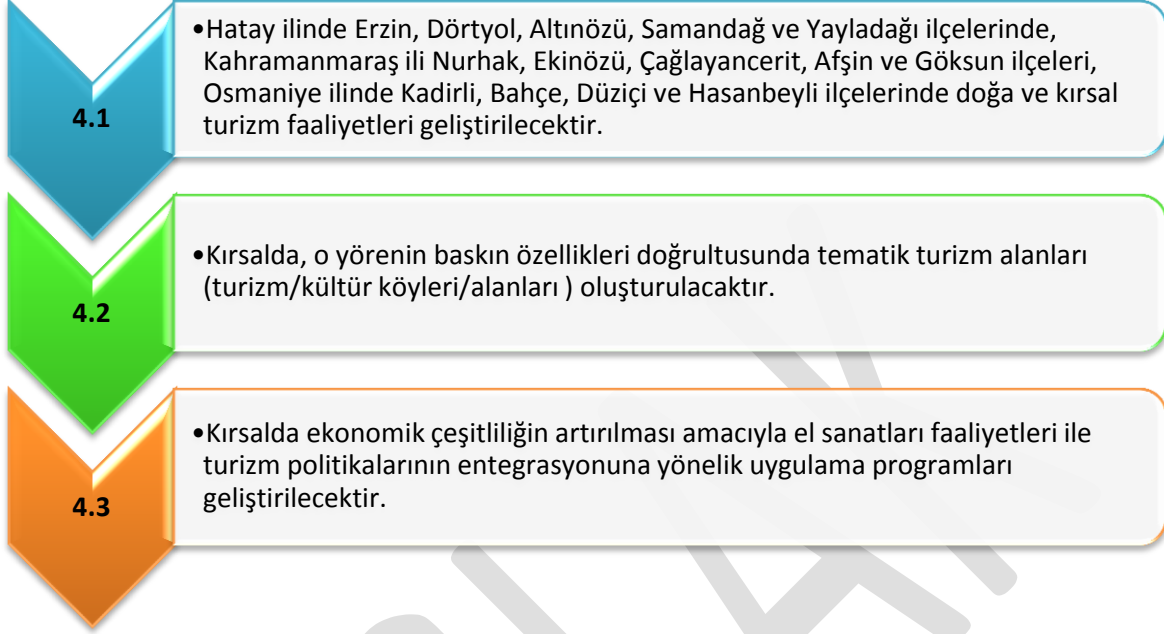
Öncelik 3. TR63 Bölgesi'nde gastronomi turizmi geliştirilecektir.

Tedbirler

-
- 3.1 •Hatay ilinde gastronomi turizmi potansiyelinin geliştirilmesi için ulusal ve uluslararası sertifikasyon vb. çalışmalarına teknik destek sağlanacaktır.
 - 3.2 •Mersin – Adana – Hatay – Kahramanmaraş – Gaziantep – Şanlıurfa - Mardin ve Diyarbakır rotasında Yukarı Mezopotamya Gastronomi Turizmi Koridoru oluşturulacak ve promosyon çalışmaları yapılacaktır.
 - 3.3 •Doğu Akdeniz ve Güneydoğu illeri ile işbirliği içerisinde her yıl ayrı bir ilde düzenlenecek şekilde gastronomi etkinlikleri geliştirilecektir.

Öncelik 4. TR63 Bölgesi'nde alternatif turizm çeşitliliği kırsal kalkınma politikaları ile entegre bir şekilde geliştirilecektir.

Tedbirler

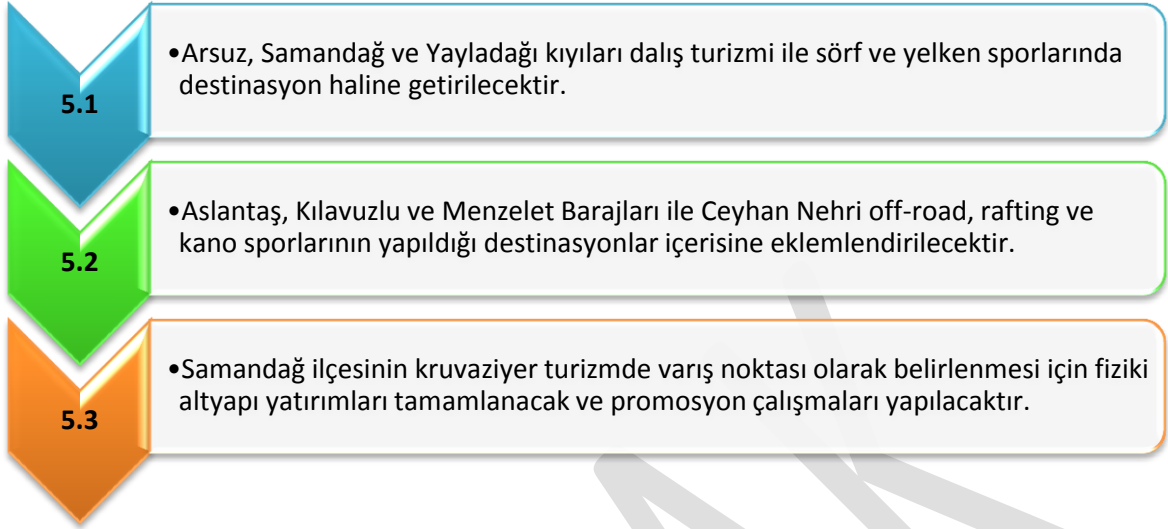

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Yerel halk; turistik ürün, hediyelik eşya yapımı, servis, kalite ve işletmelerin yönetimi konusunda eğitilecektir. (Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eko-Turizm ve Yayla Turizmi)
- ❖ Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi (Kırsal Kalkınma Planı 2010-2013)

Öncelik 5. Deniz ve doğal su kaynaklarının turizm sektöründeki payı artırılacaktır.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Deniz turizminin geliştirilmesi için kruvaziyer limanlara özel önem verilecektir. Bu çerçevede (içerisinde Samandağ'ın da bulunduğu) 11 alanda kruvaziyer limanı fizibilite ve uygulama projeleri gerçekleştirilecektir. (Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi)
- ❖ Ülkemizin sahip olduğu turizm olanaklarının çeşitlendirilmesi ve turizmden elde edilen gelirin artırılması için yat limanlarına özel önem verilecektir. Bu çerçevede (içerisinde Samandağ'ın da bulunduğu) 9 alanda yat limanı fizibilite ve uygulama projeleri gerçekleştirilecektir. (Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi)

KENTSEL GELİŞME VE SOSYAL KALKINMA

2.3. KENTSEL GELİŞME VE SOSYAL KALKINMA

2.3.1. Kentsel Altyapının İyileştirilmesi

2.3.1.1. Durum Tespiti Ve Stratejik Analiz

Türkiye'nin 2007-2012 dönemi arasındaki nüfusu % 7,1 oranında artarken nüfusu 20.000 ve üzeri yerleşimler itibariyle şehir nüfusu artışı bunun iki katı olmuştur. Böylece nüfusu 20.000 ve üzeri alanlar kent olarak kabul edildiğinde Türkiye'nin kentleşme oranı 2007'de % 67,5'ten 2012'de % 72,3'e yükselmiştir.¹⁸ 10. Kalkınma Planı metninde 2018 yılına kadar kentleşme oranının % 76,4 olacağı tahmin edilmektedir. Artan kentleşme ile birlikte kentlerin mekansal stratejileri, imar planları, altyapı hizmetleri, ortak kullanım alanları gibi kentsel gelişimin stratejilerinin önemi de artmıştır. Konu ile ilgili olarak ulusal ölçekte çeşitli Bakanlıkların yetki alanlarının düzenlenmesi ve ulusal nitelikli stratejik planların hazırlanması şeklinde çalışmalar yapılmaktadır.

Artan nüfus ve şehirleşme nedeniyle altyapı hizmetlerine olan talep ile gelir ve bilinç düzeyindeki artış ile birlikte yükselen yaşam kalitesi beklentileri, altyapı hizmetlerinde de kalite beklentisini yükseltmektedir. 10.Kalkınma Planı metninde içme ve kullanma suyu şebekesiyle hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranının % 99'u ulaştığı, kullanılan içme ve kullanma suyunun % 52'sinin artırıldığı ifade edilirken içme suyu ve kullanma suyunun kalitesinin iyileştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Aynı şekilde kanalizasyon hizmeti verilen belediye nüfusunun, toplam belediye nüfusuna oranının % 88, atık su arıtma hizmeti verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı ise % 62 olduğu belirtilmiştir. Katı atık alanında ise düzenli depolama alanlarından yararlanan nüfus oranında hızlı bir iyileşme olduğu ve bu hizmetten yararlanan nüfus oranının % 60'a ulaştığı ifade edilmiş ancak geri dönüşüm sisteminde etkinliğin sağlanamadığı belirtilmiştir.

Kentsel altyapı il ilgili olarak kent içi ulaşım sistemlerinin iyileştirilmesine yönelik düzenlemelerin gerektiğine de dikkati çeken Plan metninde, nüfusun sağlıklı ve güvenilir içme ve kullanma suyuna erişiminin ve her türlü atığın insan sağlığı ve çevreye etkilerinin en aza indirilerek etkin yönetiminin sağlanması ile daha maliyet etkin ve sürdürülebilir ulaşım altyapısının kurulmasının temel amaç olduğu ifade edilmiştir.

Genel olarak içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, katı atık yönetimi ve ulaşım yaklaşımı ile ele alınan kent altyapısı TR63 Bölgesi'nde de öncelikli müdahale alanlarından birisidir. 2012 ADNKS sonuçlarına göre şehirleşme oranı Türkiye'de % 77,28 iken TR63 Bölgesi'nde % 58,61 olarak tespit edilmiştir.

¹⁸ 10.Kalkınma Planı Metni, www.tbmm.gov.tr,2013

Özellikle Hatay ilinde il ve ilçe merkezi etrafında ve bu merkezlere bitişik konumda yer alan çok sayıda beldenin TÜİK sınıflamasında kırsal nüfus olarak tanımlanmasından dolayı şehirleşme oranının düşük olduğu TR63 Bölgesi'nde il merkezleri ve görece gelişmiş diğer ilçe merkezlerine doğru bir kentleşme eğilimi bulunmaktadır. 2011 ve 2012 yılları ADNKS sonuçlarına göre TR63 Bölgesi'nde genel nüfus artışı, Türkiye ortalamasının altında iken Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye il merkezlerinin tamamında nüfus artışı, Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Özellikle Kahramanmaraş ve Osmaniye'de ortalamanın iki katı civarındaki artış dikkat çekmektedir. İl merkezleri dışında kalan 26 ilçede ise sadece 6 ilçenin nüfusu Türkiye ortalamasının üzerinde artış göstermiştir.

Bu veriler, il merkezleri baskın olmak üzere belirli ilçelere yönelik bölge içi göç eğilimi olduğunu göstermekte ve kentsel altyapı politikalarında bu merkezlere öncelik verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

2010 yılı TÜİK verilerine göre, içme suyu kullanımında şebeke ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusu içerisindeki oranı Türkiye ortalamaları civarında olup TR63 Bölgesi genelinde % 97'dir. Bu oran Kahramanmaraş ilinde % 99 ve Osmaniye ilinde % 98 ile ortalamanın bir miktar üzerinde iken Hatay ilinde % 96 ile ortalamanın altındadır. Osmaniye ilinin nüfusun diğer illerden az olması ve halihazırda şebekeli su kullanım oranının yüksek olması, bu ilde standartların korunması dışında ilave bir politika ihtiyacını gerektirmezken, yeni büyükşehir statüsü ile hizmet alanlarında kapsam ve yapısal anlamda önemli bir değişim olacak olan Kahramanmaraş ve Hatay illerinde, 2014 sonrasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle Hatay ilinde, halen Türkiye ortalamalarının altında olan içme ve kullanma suyu standartlarının, yeni alanların da hizmet kapsamına alınması ile birlikte öncelikli bir politika alanı oluşturması beklenmektedir.

Tablo 11. Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)

İl / Bölge	İçme Ve Kullanma Suyu Şebekesi İle	İçme Ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi İle	Kanalizasyon Şebekesi İle	Atıksu Arıtma Tesisi İle
Hatay	96%	0%	68%	37%
K.Maraş	99%	0%	82%	0%
Osmaniye	98%	0%	83%	53%
TR63	97%	0%	75%	27%
Türkiye	99%	54%	88%	62%

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu), Çevre İstatistikleri, 2010

Aynı verilere göre, Belediye sınırları içerisinde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye sınırları içerisindeki toplam nüfusa oranı Türkiye genelinde % 88 iken, bu oran Hatay ilinde % 68, Kahramanmaraş ilinde % 82 ve Osmaniye ilinde % 83 olup TR63 Bölgesi geneli için % 75'tir. Bölge ve iller bazında Türkiye ortalamasının altında yere alan TR63 Bölgesi'nde kanalizasyon arıtma tesislerinde yararlanma oranı ise daha da alt seviyelerdedir. 2010 yılı verilerine göre Türkiye'de % 62 olan arıtma tesisi hizmetinden yararlanma oranı TR63 Bölgesi'nde % 27'dir.

Atık yönetimi de TR63 Bölgesi'nin öncelikli altyapı politikalarından biri olmak durumundadır. 2010 yılı verilerine göre Türkiye genelinde kişi başı günlük atık miktarı 1.14 kg olarak hesaplanmış olup bu değer TR63 Bölgesi'nde 0,88 kg'dır. Hem Türkiye'de hem de TR63 Bölgesi'nde nüfusun neredeyse tamamı belediye atık hizmetlerinden yararlanmakta olup düzenli depolama hizmetinden yararlanma oranı TR63 Bölgesi'nde oldukça vasat düzeylerdedir.

Atıkların bertaraf yöntemine göre yapılan değerlendirmede, Türkiye'deki katı atıkların % 59'u düzenli depolama tesislerinde bertaraf edildiği, TR63 Bölgesi'nde ise bu oranın % 15 olduğu tespit edilmiştir. TÜİK verilerine göre Hatay ilinde katı atıkların % 60'ı belediye çöplüğünde, % 30'u ise düzenli depolama tesisinde bertaraf edilirken, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde düzenli depolama bertaraf yöntemi kullanılmamakta ve atıkların % 97'si belediye çöplüklerinde bertaraf edilmektedir.

Tablo 12. Bertaraf Yöntemine Göre Atık Miktarı (%)

İl / Bölge	Belediye Çöplüğü	Başka Belediye Çöplüğü	Düzenli Depolama	Açıkta Yakma	Dereye ve Göle Dökme	Gömme	Diğer
Hatay	59,54%	7,19%	29,61%	2,02%	0,00%	0,16%	1,48%
K.Maraş	97,78%	1,18%	0,00%	0,51%	0,43%	0,00%	0,10%
Osmaniye	96,55%	2,22%	0,00%	0,31%	0,91%	0,01%	0,00%
TR63	78,12%	4,39%	15,08%	1,25%	0,28%	0,08%	0,79%
Türkiye	37,65%	1,80%	59,11%	0,58%	0,19%	0,15%	0,52%

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu), Çevre İstatistikleri, 2010

Çevre sağlığı ve atıkların yeniden ekonomiye kazandırılması bakımından büyük önem taşıyan katı atık yönetimi TR63 Bölgesi'nin plan dönemindeki en önemli öncelikleri arasındadır. İnsan ve çevre sağlığı açısından düzenli bertaraf yöntemlerinin geliştirilmesinin önemi olduğu kadar, Girdi Tedarik Stratejisi ve Eylem Planı 2013-2015 belgesinde önceliklendirilen geri dönüşüm sektörünün geliştirilmesinde de atık yönetiminin düzenli olarak sağlanması önemli görülmektedir.

Özellikle Kahramanmaraş Merkez ilçenin güneydoğusu, Pazarcık ve Türkoğlu ilçelerinden başlayan ve Osmaniye'nin Bahçe, Hasanbeyli, Merkez ilçe ve Toprakkale ilçelerinden geçerek Hatay ilinin tamamını içersine alan 1.derece deprem bölgesi içerisinde yer alan yerleşim bölgeleri bu tedbirlerin alınmasında öncelikli alanlardır.

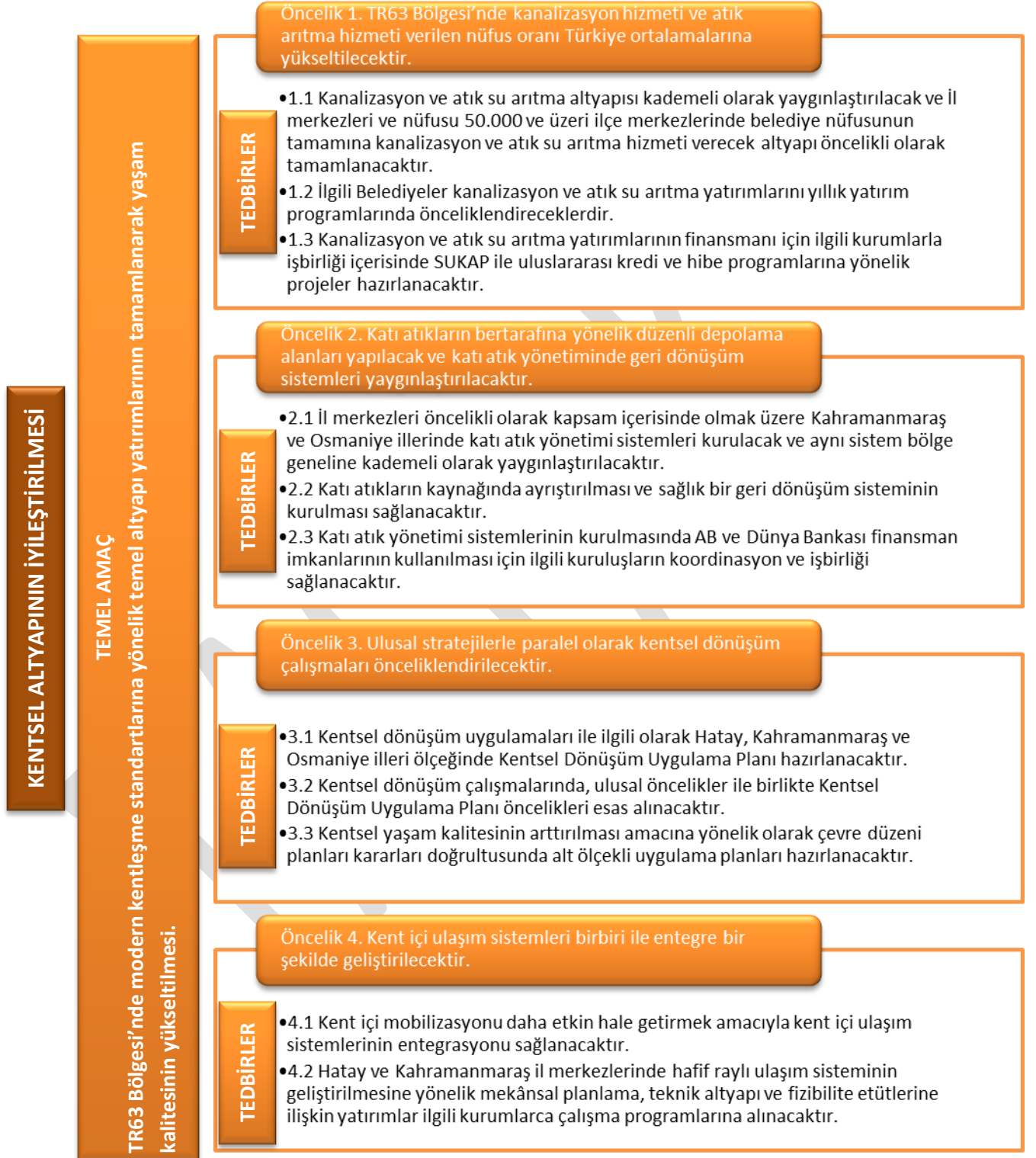
İl Çevre Düzeni Planları ve Fay Hatları Haritasında yer alan yerleşim yerleri ve fay hatları lokasyonlarına göre hazırlanan haritaya göre 1.derece deprem bölgesi içerisinde yer alan Pazarcık, Düziçi, Osmaniye Merkez, Toprakkale, Erzin, Dört Yol, Hassa, Kırıkhan, Hatay Merkez, Reyhanlı ve Samandağ ilçelerinde fay hatları kent merkezlerinde ya da kent merkezlerine çok yakın konumdadır. Ayrıca İskenderun-Dört Yol-Osmaniye hattında yer alan büyük sanayi işletmeleri ve yeni inşa edilmekte olan enerji üretim tesisleri deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır.

Kentsel altyapı ile ilgili ulusal bir politika haline getirilen bir diğer husus da kentsel dönüşüm çalışmalarıdır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen çalışmalarda kentsel yerleşimin yoğun olduğu alanların rehabilitasyonu öncelikli olarak ele alınması ve bu çalışmaların ilgili kurumların iştiraki ile hazırlanacak planlı bir strateji çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Özellikle gecekondü niteliği baskın ve 1.derece deprem bölgesi alanların rehabilitasyonu için gerekli yasal izin ve prosedürlerin tamamlanmasının öncelikli olarak ele alınması önemlidir.

İl ve ilçe merkezlerinin tamamı kent merkezi olarak kabul edilmekle, hatta büyükşehir statüsü içerisinde Hatay ve Kahramanmaraş illerinde kentsel alan kavramının teoride tüm il sınırlarını içersine alacak olması ile birlikte, TR63 Bölgesi'nde geliştirilecek kentsel altyapının iyileştirilmesine yönelik politikalarda, Plan dönemi içerisinde yapılacak kentsel ve kırsal nitelikli yerleşimlere yönelik analiz rehber alınacaktır. Bu analiz doğrultusunda kentsel niteliği baskın alanlar söz konusu politikalar için önceliklendirilecek ve plan dönemindeki süreçte diğer alanlara da yaygınlaştırılacaktır.

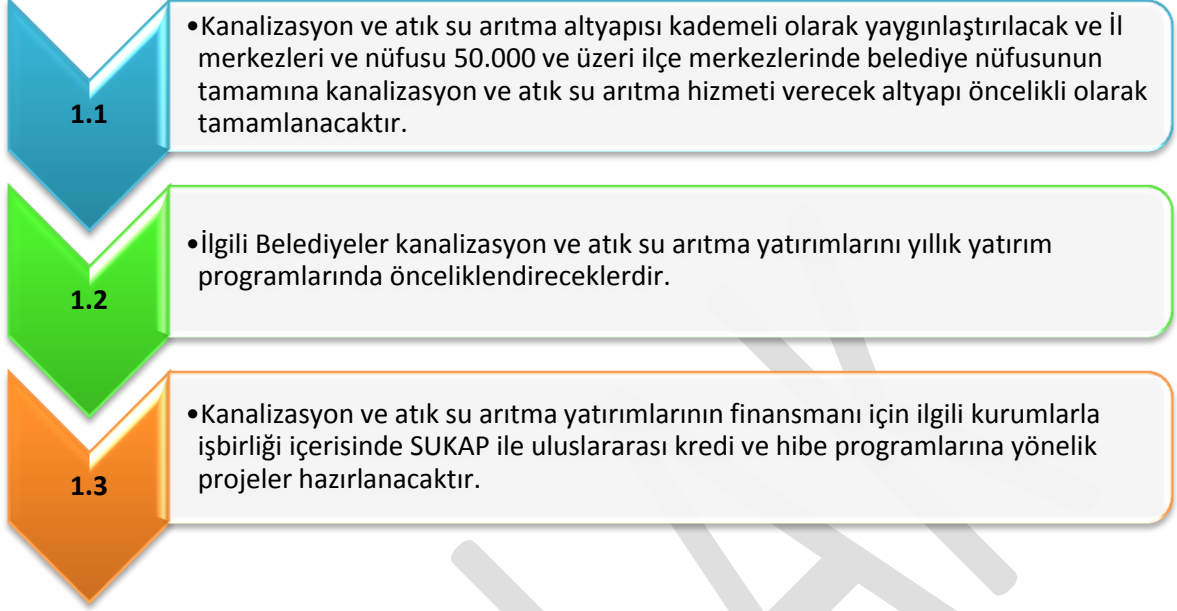
Plan dönemi için önemli görülen bu yatırımlar, finansal açıdan büyük maliyetleri yatırımlardır. Bu amaçla yerel yönetimlerin söz konusu yatırımlarının finansmanı için, ulusal nitelikli SUKAP programının yanı sıra ilgili kurumların işbirliği içerisinde uluslararası kredi ve hibe mekanizmaları için de projeler hazırlanması önemli görülmektedir.

2.3.1.2. Stratejik Yaklaşım

Öncelik 1. TR63 Bölgesi'nde kanalizasyon hizmeti ve atık arıtma hizmeti verilen nüfus oranı Türkiye ortalamalarına yükseltilecektir.

Tedbirler

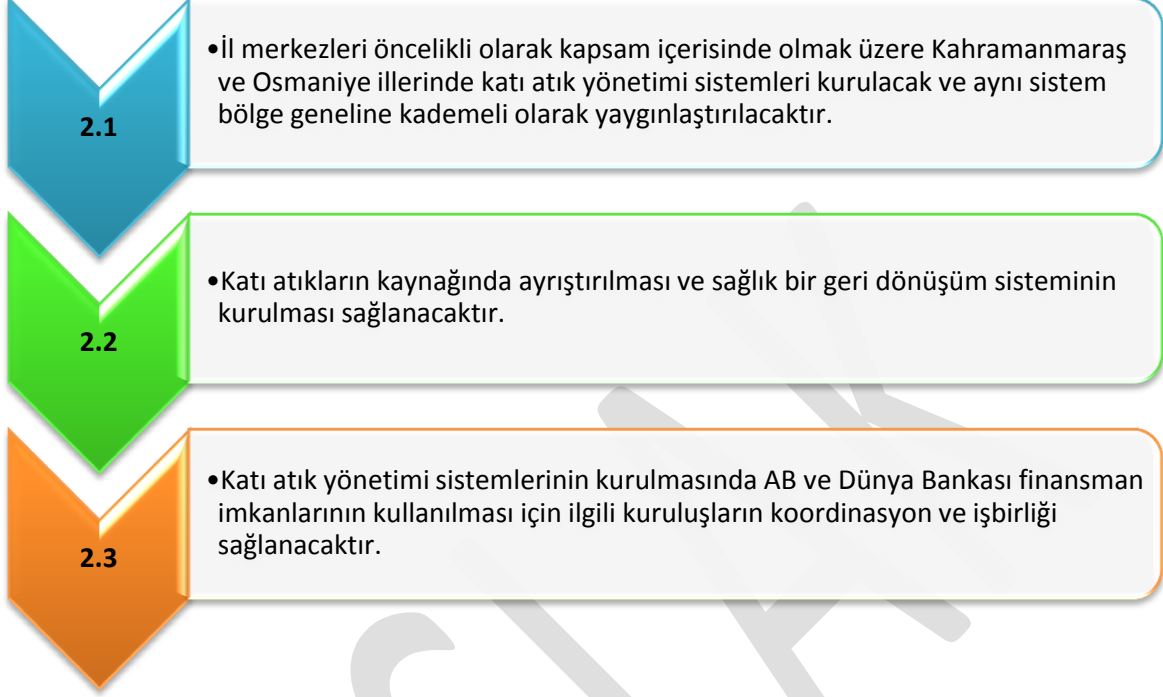

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Su, atık su, katı atık gibi çevre korumaya yönelik altyapı tesisleri tamamlanacaktır. (Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metni, Mekansal Amaçlar, Bölgesel Büyüme Odaklarıyla Geri Kalmış Yörelerde Kalkınmanın Tetiklenmesi)

Öncelik 2. Katı atıkların bertarafına yönelik düzenli depolama alanları yapılacak ve katı atık yönetiminde geri dönüşüm sistemleri yaygınlaştırılacaktır.

Tedbirler

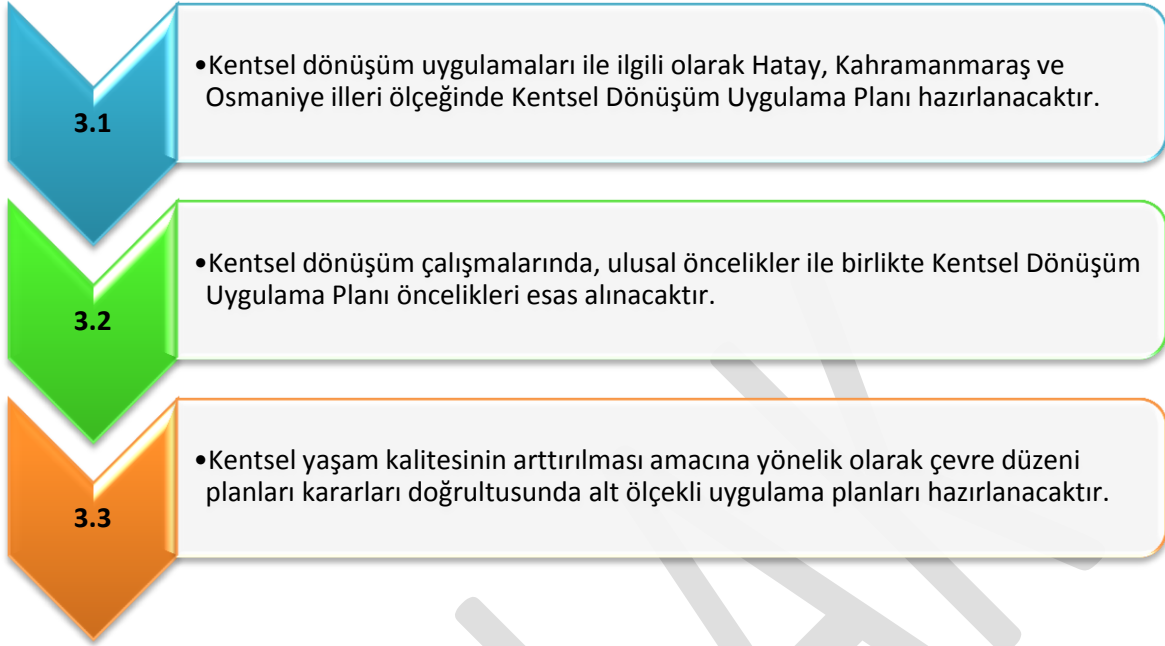

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Ulusal Geri Dönüşüm Stratejisi oluşturulacaktır. (Girdi Tedarik Stratejisi ve Eylem Planı 2013-2015, Geri Dönüşüm Sektörünün Geliştirilmesi)

Öncelik 3. Ulusal stratejilerle paralel olarak kentsel dönüşüm çalışmaları önceliklendirilecektir.

Tedbirler

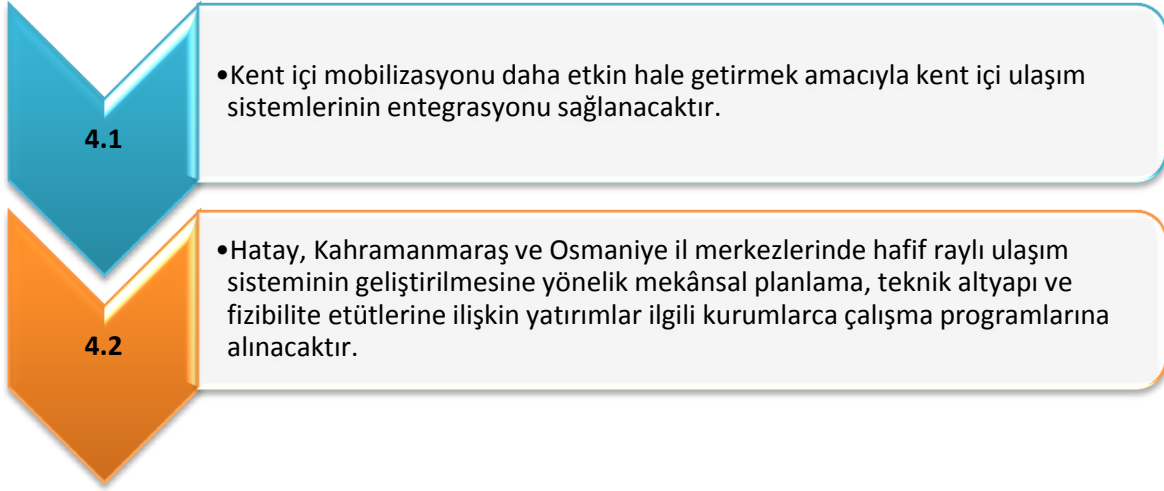

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Öncelikli afet riskli alanlarda kentsel dönüşüm, planlama ve kentsel tasarım projeleri yapılacaktır. (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Stratejik Planı 2013-2017, Sağlıklı, Güvenli ve Mekan Kalitesi Yüksek Yerleşmeleri Oluşturmak)

Öncelik 4. Kent içi ulaşım sistemleri birbiri ile entegre bir şekilde geliştirilecektir.

Tedbirler

2.3.2. Sosyal Altyapının İyileştirilmesi

2.3.2.1. Durum Tespiti Ve Stratejik Analiz

Sosyal alan salt ekonomik faaliyetler dışında kalan oldukça geniş bir alanı kapsamakla birlikte ekonomik faaliyetler dahi tamamen sosyal hayattan bağımsız değildir. Sadece az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde değil gelişmiş ülkelerde dahi çeşitli açılardan müdahalelere gereksinim duyulan sosyal altyapının geliştirilmesinde, gelir ya da ekonomik refahın ölçüsüne göre müdahale alanları da değişmektedir. Hatta aynı bölge içerisinde yer almakla birlikte kentsel ve kırsal nitelikli alanlar için farklı politika gereksinimleri ortaya çıkabilmekte, Türkiye'nin az gelişmiş bölgelerinde eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin altyapı çalışmalarının yapılması öncelikli olabildiği gibi gelişmiş bölgelerde merkez çeperlerinde kalan yörelerde de aynı öncelikler söz konusu olabilmektedir.

TR63 Bölgesi'nde sosyal altyapının iyileştirilmesi ile ilgili bu bölümde ulusal politikalar da göz önüne alınarak öncelikli müdahale alanları ele alınmıştır. Buna göre TR63 Bölgesi'nde sosyal altyapının iyileştirilmesine yönelik olarak stratejiler; okul öncesi eğitim ve mesleki eğitimin geliştirilmesi, sağlık altyapısının geliştirilmesi, özellikle az gelişmiş ilçelerin sosyal faaliyet altyapısının iyileştirilmesi ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesi olarak önceliklendirilmiştir.

Okul öncesi dönem olarak tanımlanan 0-6 yaş aralığının, büyüme ve gelişmenin en hızlı olduğu dönem olmasının da etkisiyle ulusal bir politika haline gelen okul öncesi eğitimin geliştirilmesinde Türkiye ölçeğinde hızlı bir iyileşme görülmektedir. Ancak halen % 65 seviyesindeki okullaşma oranı ile Avrupa Birliği ülkelerinde görülen % 85-90 okullaşma oranının gerisindedir. Bu hususla ilgili olarak 9. Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitimde okullaşma oranının düşük olduğundan bahisle, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapı ihtiyacı karşılanmasına ve bu konuda toplumsal farkındalık düzeyi yükseltecek erken çocukluk ve ebeveyn eğitimlerinin artırılmasına yönelik stratejiler geliştirilmiştir. Bu tedbirlerle birlikte 200 yılında % 24 olan okullaşma oranı % 65 seviyesine yükselmiştir.

2011/2012 Eğitim ve Öğretim Yılı verilerine göre TR63 Bölgesi'nde okul öncesi eğitimde 5 yaş okullaşma oranları ise Hatay ilinde % 96, Kahramanmaraş ilinde % 61 ve Osmaniye ilinde % 55 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde olduğu üzere 2007 yılından sonra yükselmeye başlayan okullaşma oranı TR63 Bölgesi'nde de AB ortalamalarının gerisindedir.

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla bağımsız anaokulu ve bağımsız anasınıfı yapımlarına devam edilmesi ve okul öncesi eğitim konusunda toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlere özellikle kent merkezleri çeperinde kalan dezavantajlı bölgeler ile kırsal bölgelerde ağırlık verilmesi önemli

görülmektedir. Ayrıca özel sektörün bu alandaki yatırımlarının özendirilmesi altyapı olanaklarının geliştirilmesine katkı sağlayabilecektir.

Eğitim konusunda bir diğer müdahale alanı mesleki eğitimin bölgedeki kurulu sanayi yapısına uygun olarak geliştirilmesidir. İskenderun-Dörtyol-Osmaniye hattında kurulu ana metal sanayi, Kahramanmaraş ilinde tekstil ve metal mutfak eşya sektörlerinin rekabetçi üstünlüklerinin geliştirilmesi ve Hatay ilinde ayakkabıcılık ve mobilyacılık, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde gıda sanayinin rekabet gücünün artırılmasında nitelikli işgücünün önemi büyüktür. Ayrıca bölgede hızla artan enerji yatırımları ile lojistik ve turizm sektörlerindeki gelişme potansiyeli bu alanlarda nitelikli işgücü arzına stratejik bir misyon yüklemektedir.

Halen Türkiye’de derslik başına düşen öğrenci sayısının 35 olduğu mesleki eğitimde, bu sayı Hatay ilinde 53, Kahramanmaraş ilinde 35 ve Osmaniye ilinde 45’tir. Türkiye ortalamalarının üzerinde olan derslik başına düşen öğrenci sayısının, ortalamalara yaklaştırılabilmesi için Hatay ve Osmaniye illeri öncelikli olmak üzere altyapı yatırımlarına devam edilmesi gerekmektedir. Ayrıca bölgede kurulu ve gelişim potansiyeli olan sektörlerle uyumlu mesleki eğitim programlarının geliştirilebilmesi amacıyla, Mesleki Yeterlik Kurumu tarafından belirlenen meslek standartları doğrultusunda, Milli Eğitim Müdürlükleri, Üniversiteler, İş Kurumu İl Müdürlükleri ve ilgili sivil toplum kuruluşları ve özel sektör kuruluşları ile işbirliği platformları oluşturulması önemli görülmektedir.

Mesleki eğitimde teorik eğitim ve uygulama bütünlüğünün sağlanması ve işgücünün niteliğinin artırılması amacıyla teorik eğitim sonrasında uygulamalı eğitim ve staj programlarına ağırlık verilmesi kritik öneme sahiptir. Bu amaçla özel sektör ve ilgili sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde etkin staj programlarının uygulanması önemli görülmektedir.

Temel hizmetler kapsamında yer alan sağlık hizmetlerinde de TR63 Bölgesi verileri Türkiye ortalamalarının gerisindedir. 2011 yılı OECD verilerine göre yüz bin kişiye düşen hekim sayısı Avusturya’da 478, İspanya’da 410, Almanya’da 373 ve Norveç’te 407 iken Türkiye’de 169’dur. 2011 yılı TÜİK verilerine göre yüz bin kişiye düşen hekim sayısı Türkiye’de 169 iken Hatay ilinde 116, Kahramanmaraş ilinde 116 ve Osmaniye ilinde 124’tür.

Benzer şekilde OECD tarafından Avrupa ülkeleri için hazırlanan sağlık raporunda yer alan verilere göre on bin kişiye düşen yatak sayısı Almanya’da 83, Avusturya’da 76, İspanya’da 32 ve Norveç’te 33 iken

Türkiye’de 25’tir.¹⁹2011 Yılı TÜİK verilerine göre TR63 Bölgesi’nde ise on bin kişiye düşen hastane yatak sayısı Hatay ilinde 17, Kahramanmaraş ilinde 18 ve Osmaniye ilinde 18’dir.²⁰

Sağlık personeli ve hastane yatak kapasitesi gibi sektörün iki temel göstergesinde Türkiye ortalamalarının gerisinde yer alan TR63 Bölgesi’nde sektörün fiziki olanaklarının ve insan kaynaklarının geliştirilmesi gerekmektedir.

TR63 Bölgesi’nde il merkezleri dışında sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yönelik fiziki altyapı gereksinimi önemli boyutlardadır. Plan hazırlık sürecinde yapılan ilçe çalıştaylarında, tüm ilçelerde sorun olarak ele alınan temel konulardan birisi sosyal alan eksikliği olmuştur. İlçelerin ekonomik ve sosyal niteliklerine göre değişen mekan türlerinde ihtiyaç olarak belirtilen fiziki altyapı talebi, bazı ilçelerde en basit düzeyde dinlenme parkı düzeyinde iken bazı ilçelerde müzik odaları, çocuk oyun alanları, tiyatro ve sinema salonları şeklinde spesifik öneriler şeklinde olmuştur.

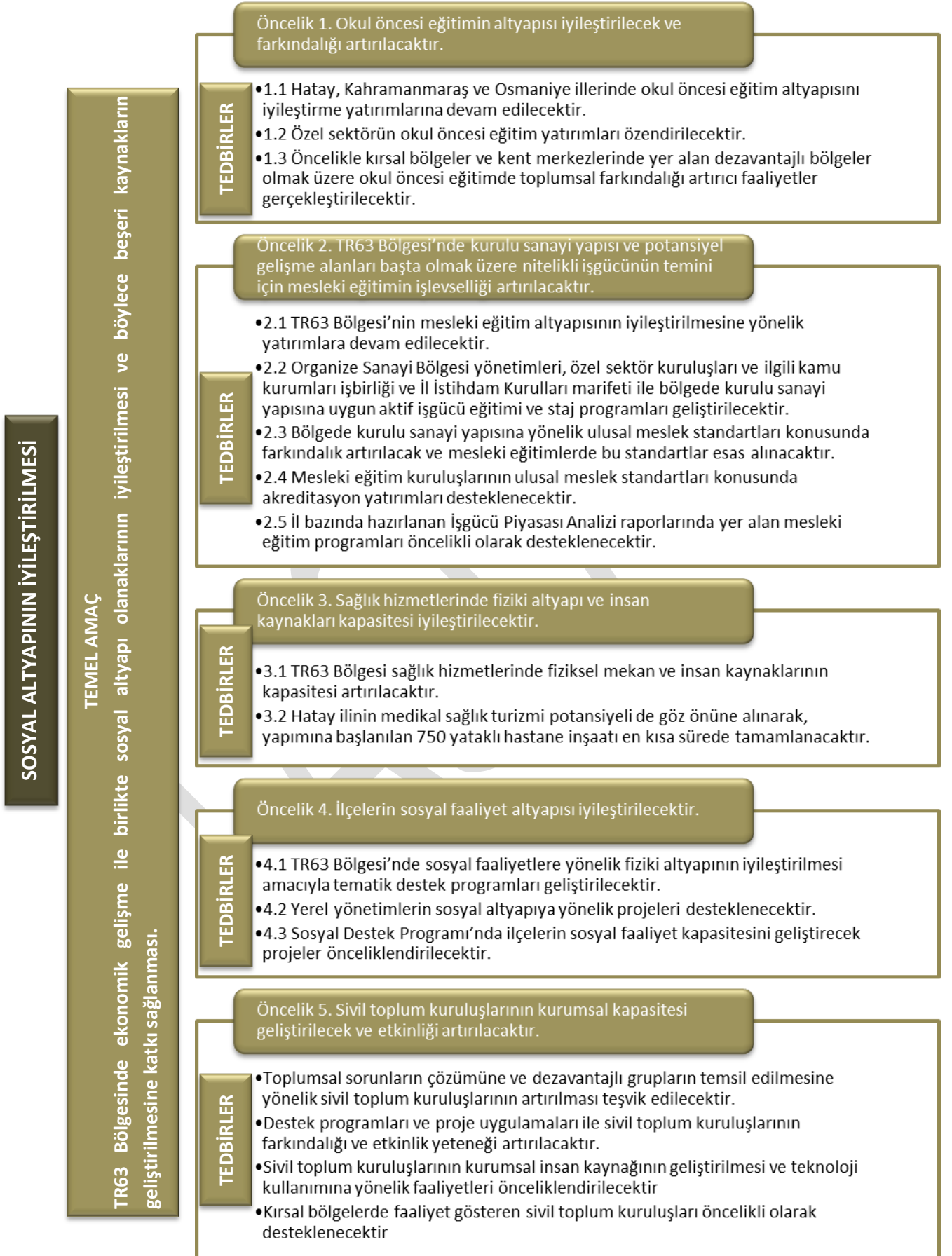
Bölgede il merkezlerinde yoğunlaşan sosyal aktivitelerin, ilçelere doğru yaygınlığın sağlanması amacıyla sosyal altyapının geliştirilmesine yönelik programların uygulanması, yerel yönetimlerin bu alana yönelik yatırımlarını desteklenmesi ve sosyal hayatın geliştirilmesine yönelik bir program olan Sosyal Destek Programı’nın fiziki altyapı desteğini de içerecek şekilde genişletilmesi bu sorunun giderilmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle ekonomik gelirin sınırlı olduğu ilçelerde, beşeri kaynakların gelişmesine de katkı sağlayacak şekilde sosyal hayatın daha aktif hale getirilmesine yönelik altyapı olanaklarının sağlanması önemli görülmektedir.

Ayrıca bölge genelindeki dinamik bir sivil toplum yapısının toplumsal hayat üzerinde etkinliğinin artırılması amacıyla bölge genelindeki sivil toplum kuruluşlarının kurumsal altyapısının, insan kaynağı ve teknolojiye erişim başta olmak üzere iyileştirilmesi, bu kuruluşlarda nitelikli istihdamın özendirilmesi ve çeşitli destek programlarına yönelik proje geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

¹⁹ Health At A Glance Europe 2012, OECD

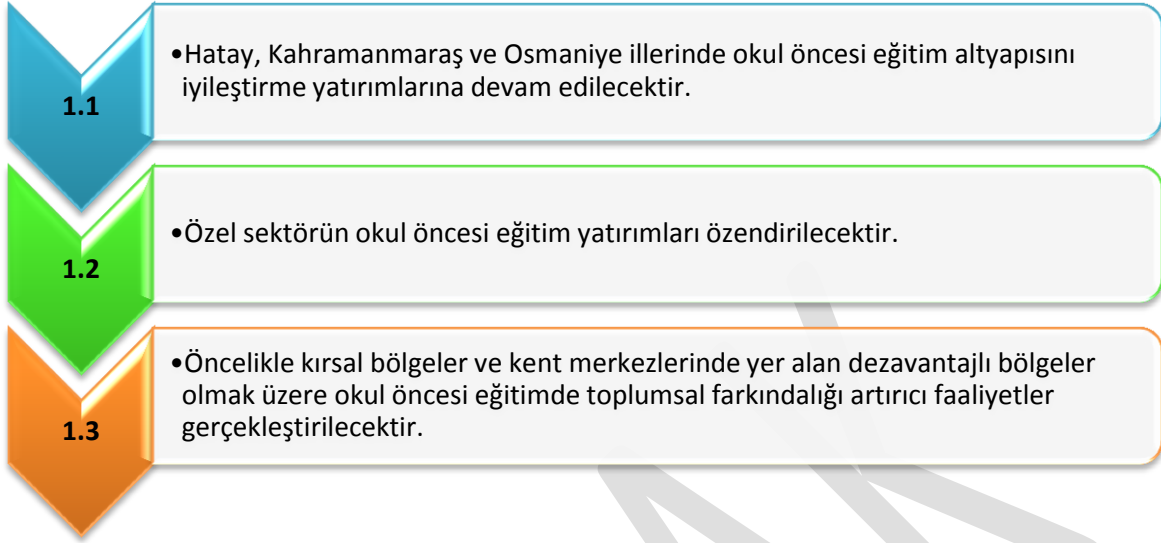
²⁰ 2012 yılı verilerine göre yaptığımız hesaplamalarda on bin kişiye düşen yatak sayısı Hatay ilinde 17, Kahramanmaraş ilinde 28 ve Osmaniye ilinde 19’dur.

2.3.2.2. Stratejik Yaklaşım

Öncelik 1. Okul öncesi eğitimin altyapısı iyileştirilecek ve farkındalığı artırılacaktır.

Tedbirler

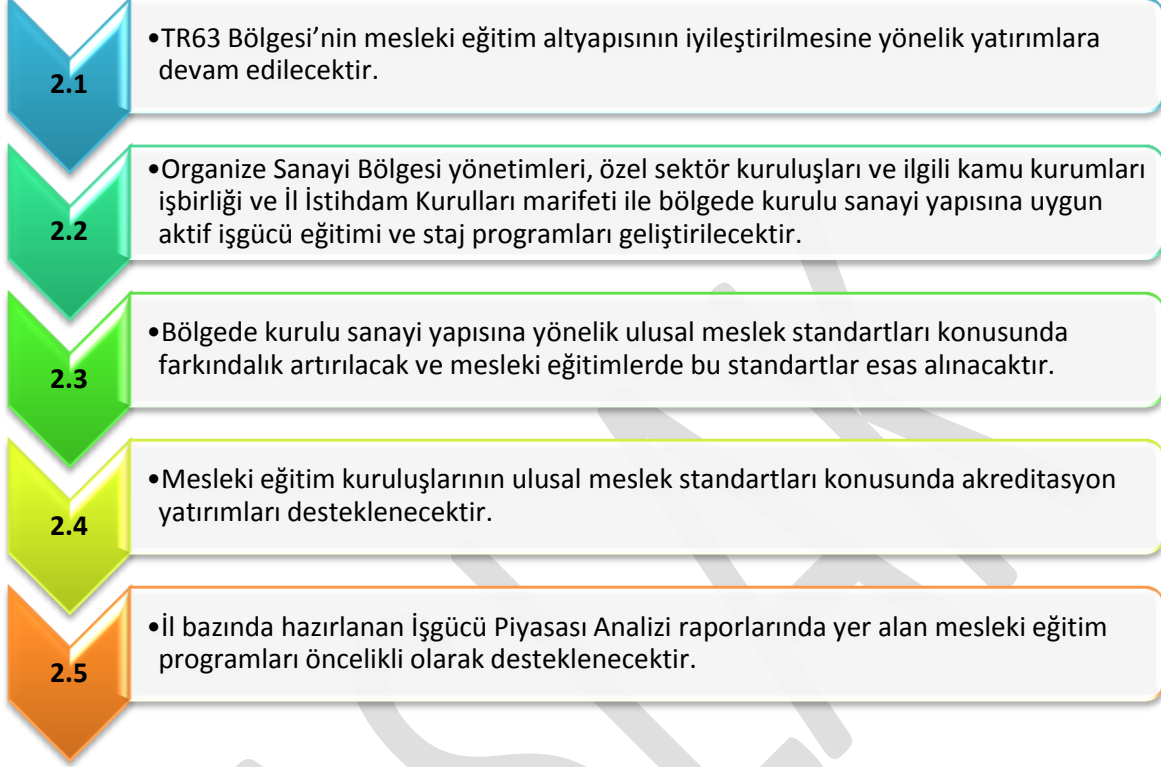

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Okul Öncesi eğitimde net okullaşma oranını dezavantajlı çocukları gözeterek plan dönemi sonunda % 70'in üzerine çıkarmak. (Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Okul Öncesi Eğitim)
- ❖ Plan dönemi sonuna kadar okul öncesi eğitimi çeşitlendirmek ve bu alanda toplumsal farkındalığı artırmak. (Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Okul Öncesi Eğitim)

Öncelik 2. TR63 Bölgesi'nde kurulu sanayi yapısı ve potansiyel gelişme alanları başta olmak üzere nitelikli işgücünün temini için mesleki eğitimin işlevselliği artırılacaktır.

Tedbirler

Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

- ❖ Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki uyum; hayat boyu öğrenme perspektifinden hareketle iş yaşamının gerektirdiği beceri ve yetkinliklerin kazandırılması, girişimcilik kültürünün benimsenmesi, mesleki ve teknik eğitimde okul-işletme ilişkisinin orta ve uzun vadeli sektör projeksiyonlarını dikkate alacak biçimde güçlendirilmesi yoluyla artırılacaktır. (10. Kalkınma Planı Metni, Eğitim)
- ❖ Ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitimde, program bütünlüğü temin edilecek ve nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde uygulamalı eğitime ağırlık verilecektir. (10. Kalkınma Planı Metni, Eğitim)
- ❖ Sektörlerle işbirliği içerisinde, ihtiyaç duyulan niteliklere sahip iş gücünü yetiştirmek ve mezunları istihdama hazırlamak. (Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Ortaöğretim)
- ❖ Toplumda mesleki teknik eğitim farkındalığı oluşturarak meslekî ve teknik eğitimi daha fazla tercih edilir hâle getirmek. (Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı, Ortaöğretim)

Öncelik 3. Sağlık hizmetlerinde fiziki altyapı ve insan kaynakları kapasitesi iyileştirilecektir.

Tedbirler

-
- 3.1
- TR63 Bölgesi sağlık hizmetlerinde fiziksel mekan ve insan kaynaklarının kapasitesi artırılacaktır.
-
- 3.2
- Hatay ilinin medikal sağlık turizmi potansiyeli de göz önüne alınarak, yapımına başlanılan 750 yataklı hastane inşaatı en kısa sürede tamamlanacaktır.

Öncelik 4. İlçelerin sosyal faaliyet altyapısı iyileştirilecektir.

Tedbirler

-
- 4.1 •TR63 Bölgesi'nde sosyal faaliyetlere yönelik fiziki altyapının iyileştirilmesi amacıyla tematik destek programları geliştirilecektir
 - 4.2 •Yerel yönetimlerin sosyal altyapıya yönelik projeleri desteklenecektir.
 - 4.3 •Sosyal Destek Programı'nda ilçelerin sosyal faaliyet kapasitesini geliştirecek projeler önceliklendirilecektir.

Öncelik 5. Sivil toplum kuruluşlarının kurumsal kapasitesi geliştirilecek ve etkinliği artırılacaktır.

Tedbirler

- 5.1** •Toplumsal sorunların çözümüne ve dezavantajlı grupların temsil edilmesine yönelik sivil toplum kuruluşlarının artırılması teşvik edilecektir.
- 5.2** •Destek programları ve proje uygulamaları ile sivil toplum kuruluşlarının farkındalığı ve etkinlik yeteneği artırılacaktır.
- 5.3** •Sivil toplum kuruluşlarının kurumsal insan kaynağının geliştirilmesi ve teknoloji kullanımına yönelik faaliyetleri önceliklendirilecektir.
- 5.4** •Kırsal bölgelerde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları öncelikli olarak desteklenecektir.

2.4. MEKANSAL POLİTİKALAR

2.4.1. TR63 Alt Bölgelerinin Oluşturulması

TR63 Bölgesi Alt Bölgeleme Analizi; Temel Bileşenler Analizi, K-Ortalamalar Kümeleme Analizi ve Fonksiyonel İlişki Analizi sonuçları doğrultusunda yapılmıştır. Bu analize göre bölge genelinde 5 ana gelişim merkezi, 5 alt gelişim merkezi, 5 ikinci düzey alt gelişim merkezi ve 14 az gelişmiş merkez ortaya çıkmıştır.

Şekil 8. TR63 Bölgesi İlçelerinin Gelişim Düzeyleri

❖ Ana Gelişim Merkezleri

Ana gelişim merkezleri olarak belirlenen Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye il merkezleri ile İskenderun ve Elbistan ilçeleri Temel Bileşenler Analizine göre endeks değeri en yüksek 5 ilçedir. Bu merkezler bölgede yenilikçilik, iş kurma olanakları ve nitelikli işgücü gibi fırsatlara sahiptir. Ana Gelişim Merkezleri, fonksiyonel ilişki analizine göre ekonomik ve sosyal sektörlerde çevresinde yer alan ilçelerin ihtiyaçlarını karşılamakta ve bu anlamda çekim merkezleridir.

❖ Alt Gelişim Merkezleri

Alt Gelişim Merkezleri olarak belirlenen Dört Yol, Kırıkhan, Kadirli, Samandağ ve Pazarcık ilçeleri Temel Bileşenler Analizinde yer alan Demografi, Eğitim, Sağlık ve Ekonomi alanlarında yer alan göstergelere göre orta üstü değerlere sahip ilçelerdir. Bununla birlikte bu 5 ilçe K-Ortalamalar Kümeleme Analizine göre de aynı grupta yer almaktadır.

❖ İkinci Düzey Alt Gelişim Merkezleri

Temel Bileşenler Analizi, K-Ortalamalar Kümeleme Analizi ve Fonksiyonel İlişki Analizine göre Reyhanlı, Afşin, Göksun, Toprakkale ve Türkoğlu alt gelişim merkezleri olma niteliği taşıyamamakla birlikte belirli gelişme düzeyi ve potansiyeli bulunan ilçelerdir. Bu yönüyle de az gelişmiş merkezlerden ayrılan ilçe merkezleridir. Bu ilçelerden Toprakkale ve Türkoğlu, il merkezine yakınlığı nedeniyle, mevcut gelişiminde il merkezlerinin cazibesinden olumsuz etkilenmiş olsa da, il merkezlerinin gelişme alanı olmaları nedeniyle önümüzdeki dönemde bu durumdan olumlu olarak yararlanma potansiyeline sahiptir.

❖ Az Gelişmiş Merkezler

Az gelişmiş merkezler olarak belirlenen 14 ilçenin, Temel Bileşenler Analizine göre endeks değeri düşük olup ekonomileri büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Hassa, Kumlu, Altınözü, Yayladağı, Belen, Erzin, Sumbas, Hasanbeyli, Bahçe, Düziçi, Andırın, Çağlayancerit, Nurhak ve Ekinözü ilçelerinden oluşan bu grup, ekonomik ve sosyal sektörlerdeki ihtiyaçlarının önemli bir kısmını diğer merkezlerden karşılamaktadır.

2.4.2. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleri

K-Ortalamalar Kümeleme Analizinde yapılan ilçe sınıflandırması, Temel Bileşenler Analizi ile belirlenen ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması ve Fonksiyonel İlişki Analizinde ortaya çıkan ilçeler arası sosyoekonomik ilişkiler sonucunda TR63 Bölgesinde 8 alt bölge belirlenmiştir.

İlk alt bölge Hatay İl Merkezi, Altınözü, Samandağ ve Yayladağı ilçelerinden oluşmaktadır. Samandağ ilçesi alt gelişim merkezi olması ve cazibe merkezi olma kapasitesine sahip olmasına rağmen yakın çevresinde alt bölge oluşturacak bir ilçe bulunmamakta, Hatay il merkezinden sonra en yakın ilçe olan Yayladağı ile arasında çok fazla sosyal ve ekonomik ilişki bulunmamaktadır. Hatay il merkezine en yakın ilçe olan Altınözü ile sınır kapısına sahip olan Yayladağı ilçeleri de sosyal ve ekonomik ilişkilerinde Hatay il merkezi ile etkileşim içindedir. Söz konusu 3 ilçenin birbirleri ile neredeyse yok denecek kadar az sosyal ve ekonomik ilişkisi olmasına rağmen Hatay il merkezine bağlılıkları ve etkileşimleri ortak noktaları olup aynı alt bölge içerisinde yer almaktadırlar.

İskenderun'un yüksek cazibe mer
risinde yer almaktadır.

Üçüncü alt bölge Osmaniye, Bahçe, Düziçi, Erzin, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçelerinden oluşmaktadır. Osmaniye'nin kuzeyinde kalan Düziçi, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçelerinin ekonomisi büyük ölçüde birincil tarım faaliyetlerine dayanmakta; ekonomik ve sosyal sektörlerde Osmaniye il merkezi ile etkileşim içerisindeyler. Küçük bir ilçe olan Toprakkale yakın konumunun etkisiyle, eğitim, sağlık, ikamet ve günlük sosyo-ekonomik faaliyetlerde Osmaniye il merkezi ile etkileşim içerisindeydir. Hatay iline bağlı ilçeler arasında merkeze en uzak mesafedeki (117 km) Erzin ilçesi ile Osmaniye il merkezi arasındaki mesafe 18 km'dir. Erzin sosyal ve ekonomik sektörlerde Dörtöy ve İskenderun ile de etkileşim halinde olmasına rağmen Osmaniye il merkezi bu ilçe tarafından coğrafi yakınlığının da etkisiyle daha fazla tercih edilmektedir.

Dördüncü alt bölge Kahramanmaraş il merkezi, Göksun ve Türkoğlu ilçelerinden oluşmaktadır. Kahramanmaraş ile Elbistan alt bölgeleri arasında kalan Göksun sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasında Kahramanmaraş il merkezini tercih etmekte ve bu fonksiyonel ilişkinin de etkisiyle Kahramanmaraş il merkezli alt bölgede yer almaktadır. Kahramanmaraş il merkezine en yakın ilçe olan ve Kahramanmaraş il merkezinin sanayisinin genişleme alanında yer alan Türkoğlu ilçesine önemli tekstil yatırımları yapılmıştır. Bununla birlikte ilçe sınırları içerisinde kurulacak olan Organize Sanayi Bölgesi ile birlikte il ekonomisinde daha fazla rol oynayacaktır.

Beşinci alt bölge Elbistan, Afşin, Ekinözü ve Nurhak ilçelerinden oluşmaktadır. Kahramanmaraş il merkezinin kuzeyinde yer alan bölge, aynı zamanda il merkezine en uzak ilçelerin yer aldığı bölgedir. Elbistan ilçesi, görece gelişmiş sanayisi, eğitim, sağlık ve sosyal alanlardaki imkanları ile cazibe merkezi niteliği taşımakta ve çevresinde ilçeler tarafından ticaret, günlük alışveriş, bankacılık, ikamet, eğitim hizmetleri, kamu hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler gibi birçok alanda tercih edilmektedir.

Altıncı alt bölge Kırıkhan, Hassa, Kumlu ve Reyhanlı ilçelerinden oluşmaktadır. Kırıkhan özellikle Hassa ve Kumlu tarafından sağlık, eğitim, sosyal faaliyetler, ticaret, günlük alışveriş ve bankacılık gibi alanlarda tercih edilmektedir. Kırıkhan ilçesi, Reyhanlı ilçesi ile K-Ortalama Analizinde aynı grupta yer almasına rağmen, İlçelerin Sosyal ve Ekonomik İlişkilerinin Fonksiyonel Analizine göre daha merkezi konumda ve çevre ilçelerle daha fazla etkileşim içinde olması ve Temel Bileşenler Analizine göre sosyoekonomik açıdan daha gelişmiş olması sebebiyle Alt Bölgenin merkezi olarak öne çıkmaktadır.

Yedinci alt bölge Osmaniye ilçesine bağlı Kadirli ve Sumbas ilçeleri ile Kahramanmaraş iline bağlı Andırın ilçelerinden oluşmaktadır. Kadirli ilçesi Sumbas tarafından eğitim, sağlık, kamu hizmetleri, bankacılık, ticaret gibi sosyal ve ekonomik sektörlerin karşılanmasında tercih edilmektedir. Andırın ilçesi de günlük alışveriş, bankacılık, ticaret, ikamet ve sosyal faaliyetler gibi hizmetlerin karşılanmasında Kadirli ilçesini tercih etmektedir. Temel Bileşenler Analizine göre daha üst sırada yer

alan ve alt bölge nüfusunun yaklaşık % 70'ine sahip Kadirli ilçesinde Organize Sanayi Bölgesi bulunmakta olup, bunun yanı sıra tarıma dayalı sanayi sektörü gelişmiştir. Bu özelliklere sahip olması Kadirli ilçesini alt bölgenin merkezi haline getirmektedir.

Son alt bölge Pazarcık ve Çağlayancerit ilçelerinden oluşmaktadır. Çağlayancerit ilçesi ticaret, günlük alışveriş, bankacılık, eğitim, ikamet gibi sosyal ve ekonomik hizmetlerin karşılanmasında Pazarcık ilçesini tercih etmektedir. TR63 Bölgesi meyve alanlarının % 15'ine sahip olan alt bölgenin ekonomisi tarıma dayanmaktadır. Temel Bileşenler Analizine göre daha üst sırada yer alan, ilçe ile Kahramanmaraş il merkezi arasında Organize Sanayi Bölgesi kurulması planlanan ve alt bölge nüfusunun % 74'üne sahip Pazarcık alt bölgenin merkezi konumundadır.

2.4.2.1. Hatay İl Merkezi, Samandağ, Altınözü, Yayladağı Alt Bölgesi

Hatay İl Merkezi, Samandağ, Altınözü ve Yayladağı ilçelerinden oluşan ve TR63 Bölgesi toplam nüfusunun % 22,4'üne sahip alt bölgenin nüfus yoğunluğu TR63 Bölge ortalamasının üzerindedir. 6360 sayılı kanun ile büyükşehir statüsüne kavuşan Hatay il merkezi Antakya ve Defne olmak üzere iki ilçeye ayrılmıştır.

Sanayi, tarım ve turizm sektörleri alt bölge ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Gıda imalatı, ayakkabıcılık ve mobilyacılık faaliyetlerinin önemli yer tuttuğu alt bölgede, Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı toplam 4.767 firmanın 4.230 adedi il merkezinde, 136 adedi Altınözü ilçesinde, 348 adedi Samandağ ilçesinde ve 53 adedi Yayladağı ilçesinde faaliyet göstermektedir. Bu veri ile benzer şekilde alt bölgede sanayi siciline kayıtlı firmaların da büyük bir bölümü il merkezinde yer almaktadır.

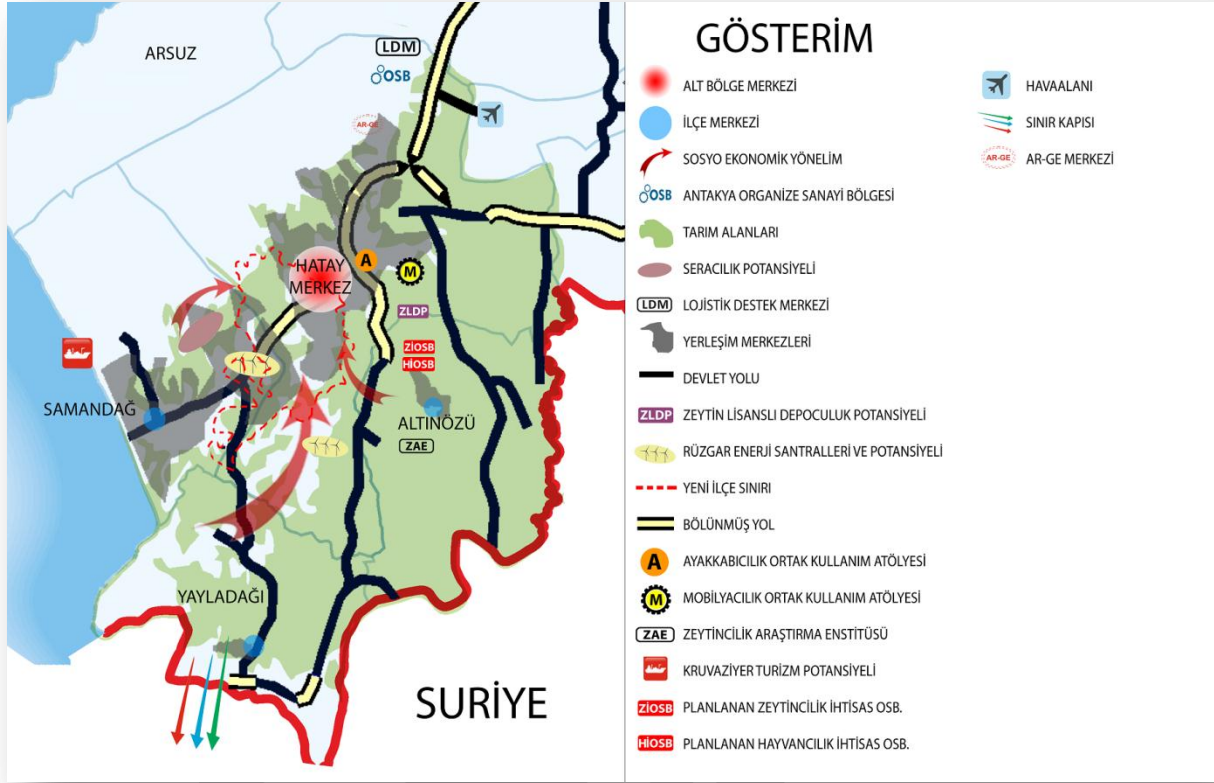
TR63 Bölgesi tarım alanlarının yaklaşık % 16'sının bulunduğu alt bölgede zeytin, mısır, buğday, domatesi ve pamuk en çok üretilen tarım ürünleridir. Hatay il merkezi ve Altınözü ilçelerinde zeytinyağı üretim tesisleri önemli bir ekonomik faaliyet alanı olarak önem taşımaktadır.

Turizm, alt bölge ekonomisinin bir diğer önemli sektörüdür. Mozaik Müzesi, Habib-i Neccar Camii, St Pierre Kilisesi, Harbiye Şelaleleri gibi turistik pek çok tarihi eser ve tabiat varlıklarının bulunduğu alt bölge özellikle Ortadoğu'lu turistler için önemli bir cazibe merkezidir.

Alt bölgenin merkezi, aynı zamanda TR63 Bölge Planı (2014-2023) Ana Gelişim Aksında yer alan Hatay İl Merkezidir. İl merkezi ekonomik ve sosyal sektörler ve etkileşimler bakımından alt bölgede yer alan diğer ilçeler için cazibe merkezidir. Samandağ ilçesi Temel Bileşenler Analizinde Altınözü ve Yayladağı ilçelerine göre daha yüksek endeks değerine sahip olmasına rağmen baskın bir merkez olan Hatay İl Merkezine yakın olması, coğrafi olarak yakın olarak Yayladağı ilçesi ile arasında ekonomik ve sosyal

sektörler açısından önemli bir ilişki olmaması gibi etkenlerle ayrı bir alt bölge merkezi olarak tercih edilmemiş ve Hatay İl Merkezinin yer aldığı alt bölge içerisinde değerlendirilmiştir.

Harita 30. Hatay İl Merkezi, Samandağ, Yayladağı, Altınözü Alt Bölgesi

Kaynak: DOĞAKA

Hatay il merkezinde kurulu sanayi tesisleri, orta ve düşük teknoloji yapıları ile teknolojik altyapının iyileştirilmesi, katma değeri yüksek markalı ürünlerin üretilmesi ve nitelikli istihdamın geliştirilmesi gibi önemli müdahalelere gereksinim duymaktadır. Bu konuda, mali ve teknik destek mekanizmalarının ve eğitim programlarının bu öncelik çerçevesinde uygulanması önemlidir. Alt bölgede yer alan tek Organize Sanayi Bölgesi olan Antakya OSB’de yer alan firmalar başta tarıma dayalı sanayi olmak üzere plastik sanayi ve makine imalatı gibi sektörlerde faaliyet göstermekte ve OSB’de yaklaşık 2.000 kişi istihdam edilmektedir.

TR63 Bölgesi sebze ve meyve üretiminde payı yüksek olan alt bölgede, tarım sektörü mevcut ekonomiye ve istihdama katkısının yanı sıra gelecek politikaları açısından da önem taşımaktadır. Altınözü ilçesinde yer alan ve düşük kapasite ve teknoloji kullanımına sahip zeytinyağı üretim tesislerinin teknoloji seviyelerinin yükseltilmesi, kalite standartlarının sağlanması ve tanıtımının yapılması sektörün pazar payını artıracaktır. Bu noktada Altınözü ilçesinde kurulması planlanan Zeytin

ve Hayvancılık ihtisas OSB yatırımlarının tamamlanması önemli görülmektedir. Samandağ ilçesinde tarım üretimi özellikle sebze ve meyve üretiminde ihtisaslaşmıştır. Bu ilçede üretilen sebze ve meyveciliğin geliştirilmesi ve ürün katma değerinin artırılması için seracılığın geliştirilmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Yayladağı ilçesi geçmişte uzun yıllar geçim kaynağı olan tütün üretiminin kısıtlanmasıyla birlikte çilek, erik gibi getirisi daha yüksek ürünlerin üretimine başlamıştır. Ancak geleneksel üretim yöntemlerini benimseyen ve ekonomisi büyük ölçüde birincil tarım uygulamalarına dayanan ilçeye tarım sektöründe danışmanlık ve birincil tarım desteğinin sağlanması önem taşımaktadır. Ayrıca tarım ürünlerinin pazarlaması başta olmak üzere, mobilyacılık ve ayakkabıcılık sektörlerinde de odak pazarlamaya platformların oluşturulmasının alt bölge ekonomisine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Tarih, kültür ve inanç, termal turizm ve yayla turizmi varlıkları; deniz turizmi alanları ve gastronomi turizmi bakımından zengin kaynaklara sahip olan alt bölge, iç turizmin yanı sıra akrabalık bağlarının ve sınır kapıları bulunmasının da olumlu etkileriyle Ortadoğu ülkeleri için önemli bir cazibe merkezidir. Dalış turizmi, kruvaziyer turizm, sörf ve yelken turizmi gibi alternatif turizm faaliyetlerine yönelik alt yapı çalışmalarının ve promosyon çalışmalarının yapılması alt bölge turizmine katma değer sağlayacak önemli fırsatlardır.

Sanayi, tarım ve turizm sektörlerinde birikime sahip alt bölge enerji ve lojistik sektörlerinde önemli bir gelişim potansiyeli taşımaktadır. Türkiye ortalamasının üzerinde rüzgar potansiyeline sahip olan Samandağ ve Hatay il merkezi rüzgar enerjisinin cazibe merkezi olup etkin tanıtım/pazarlama stratejileri ile halihazırda 115 Mw olan kapasitesini yatırımlarla artıracak niteliktedir. DOĞAKA tarafından hazırlanan Lojistik Mastır Planında Antakya'da öngörülen Lojistik Destek Merkezi'nin kurulması ve Yayladağı sınır kapısının fiziki alt yapısının iyileştirilmesi ile gümrük işlemlerinin hızlandırılması Türkiye çapında etkinliğe sahip tır filosu bulunan alt bölgenin dış ticaretine katkı sağlayacaktır.

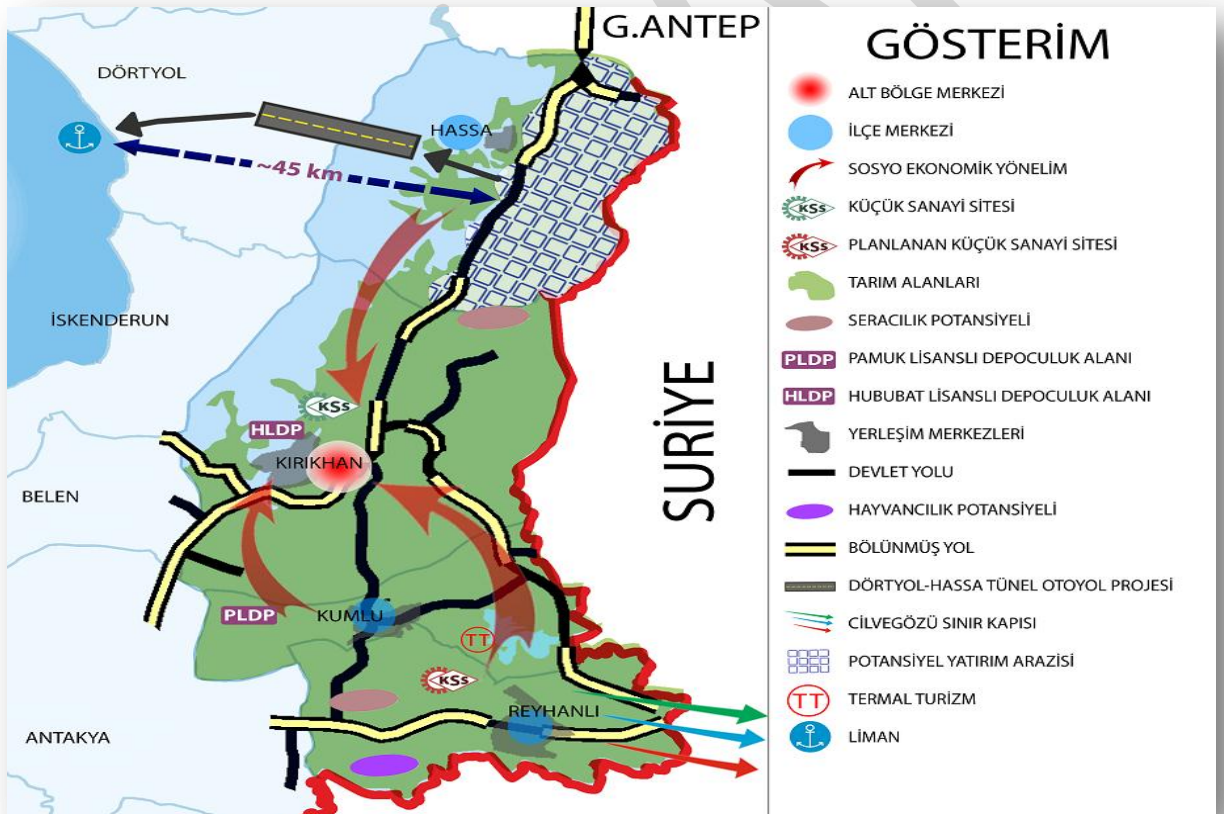
2.4.2.2. Kırıkhan, Hassa, Kumlu, Reyhanlı Alt Bölgesi

Kırıkhan, Reyhanlı, Hassa ve Kumlu ilçelerinden oluşan ve TR63 Bölgesi toplam nüfusunun % 8,6'sına sahip bu alt bölgenin nüfus yoğunluğu TR63 Bölgesi ortalamasıyla paralellik göstermektedir. TR63 Bölgesi tarım alanlarının % 13,1'ine sahip olan Alt Bölgenin ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanmakta olup sınırlı kapasitede de olsa tarıma dayalı gıda sanayide ekonomik faaliyetlerde rol oynamaktadır.

Alt Bölge, Hatay il merkezi, İskenderun, Osmaniye merkez veya Kahramanmaraş il merkezi gibi baskın bir alt bölge merkezine sahip değildir. Ancak Kırıkhan ilçesinin, Alt Bölge içinde en fazla nüfusa ve

nüfus artış hızına, SGK'ya kayıtlı en fazla çalışana, Ticaret ve Sanayi Odalarına (TSO) kayıtlı en fazla üyeye sahip olması, sağlık, eğitim gibi altyapı olanakları en gelişmiş ilçe olması gibi göstergeler ilçeyi bu alt bölgenin merkezi olarak öne çıkarmaktadır. Hassa ve Kumlu ilçeleri ticari faaliyetler, bankacılık, kamu hizmetleri, sosyal faaliyetler ve sağlık hizmetlerinin karşılanması bakımından kendilerine yeterliliği sağlayamadıkları noktada Kırıkhan ilçesini tercih etmektedir. Kırıkhan ilçesi, Reyhanlı ilçesi ile K-Ortalama Analizinde aynı grupta yer almasına rağmen, İlçelerin Sosyal ve Ekonomik İlişkilerinin Fonksiyonel Analizine göre daha merkezi konumda ve çevre ilçelerle daha fazla etkileşim içinde olması ve Temel Bileşenler Analizine göre sosyo-ekonomik açıdan daha gelişmiş olması sebebiyle Alt Bölgenin merkezi olarak öne çıkmaktadır. Kırıkhan tarıma dayalı sanayisi, toplam nüfusu, sağlık altyapısı gibi göstergelerle bir taraftan Ana Gelişim Merkezlerini besleyebilecek nitelikte bir alt gelişim merkezi iken, diğer taraftan Hassa ve Kumlu gibi az gelişmiş merkezler için cazibe merkezi oluşturma kapasitesine sahiptir.

Harita 31. Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Hassa Alt Bölgesi

Kaynak: DOĞAKA

Alt bölgede tarım arazileri büyük parçalar halindedir ve Hatay ilinde yer alan 200 dekar ve üzeri tarım arazilerinin % 76'sı bu bölgede yer almaktadır. Hatay ilindeki alt bölgeler arasında en fazla tarım

alanına sahip alt bölgede üzüm, zeytin, kuru soğan ve havuç üretimi öne çıkmaktadır. uygun coğrafi yapısı ve iklim şartları nedeniyle seracılığın geliştirilmesinde önemli fırsatlara sahip alt bölgede özellikle Kumlu ve Hassa ilçelerinde birincil tarım uygulamalarının da desteklenmesi bu ilçelerin ekonomik yapıları itibarıyla gerekli görülmektedir. Tarım sektörü bakımından bir diğer yatırım potansiyeli lisanslı depoculuk alanındadır. DOĞAKA tarafından yapılan analizlerde alt bölgenin hububat ve pamuk lisanslı depoculuğunda yatırıma uygun olduğu belirtilmektedir.

Bölgenin hakim sektörünün ve başlıca geçim kaynağının tarım ve tarıma dayalı sanayi olmasına rağmen, Reyhanlı ilçesinin sınır ilçesi olması burada sınır ticaretinin ve taşımacılık sektörlerinin gelişmesine sebep olmuştur. En fazla sanayi siciline kayıtlı firmanın Kırıkhan ilçesinde olduğu Alt Bölgede, çırçır fabrikaları ve zeytinyağı üretim tesisleri dışında gelişmiş sanayi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Reyhanlı ilçesinde çırçır fabrikalarının yanı sıra ithalat-ihracat ve taşımacılık firmaları ön plana çıkmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi bulunmayan Alt Bölgede, Kırıkhan Küçük Sanayi Sitesi'nde 200 işletmede, 475 kişi istihdam edilmektedir. Bölgede termal su potansiyeli bulunmakta ve Reyhanlı Hamamat Tesisleri hizmet vermektedir.

Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı yatırım programına alınan Dört Yol-Hassa Tünel Projesi, alt bölgenin ekonomik ve sosyal gelişimine önemli katkılar sağlayabilecek niteliktedir. Tünel projesi ile GAP Bölgesi ve doğu illerinin İskenderun Limanına erişim altyapısı iyileştirilmesi hedeflenmekle birlikte aynı zamanda Hassa ilçesi ve çevresinin yatırım cazibesi artmaktadır. Bu potansiyele yönelik olarak yatırım alanları araştırma ve fizibilite çalışmaları bu alt bölge için önemli görülmektedir. Hatay ve İskenderun gibi iki baskın gelişme merkezindeki arazi arzındaki kısıtlar ve bu alt bölgedeki ulaşım altyapısına yönelik yatırımlar göz önüne alındığında Kırıkhan, Reyhanlı, Hassa, Kumlu Alt Bölgesi, ana gelişim aksından bağımsız, ikinci düzey alt gelişim bölgesi olarak ön plana çıkmaktadır.

Bölge Planında ana gelişim merkezi olarak ifade edilen 5 kent merkezi dışında tüm kent merkezlerinde önemli bir eksiklik olarak sosyal alan yetersizliği, bu alt bölgede de sosyal gelişmişliğin önündeki en büyük engellerdendir. Özellikle Hassa ve Kumlu gibi tamamen kırsal nitelik gösteren ilçelerde bu ihtiyaç önemli boyutlardadır.

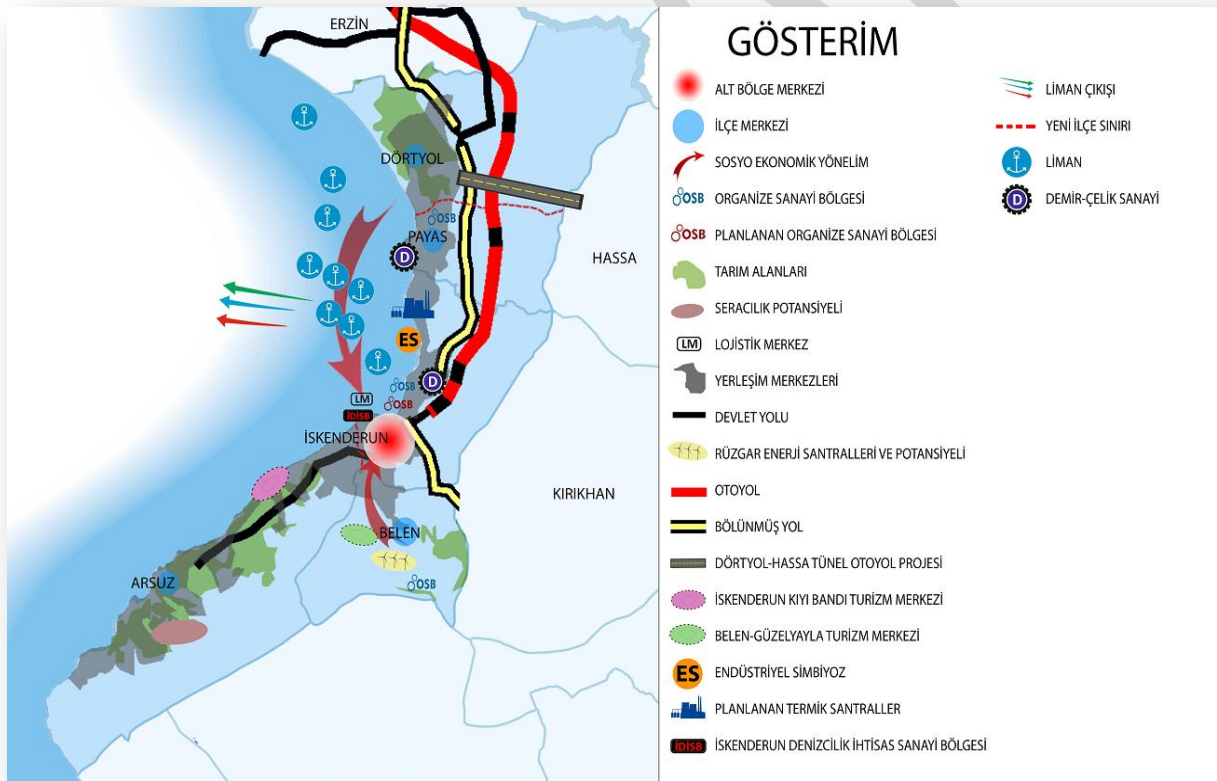
Genel olarak tarım sektörünün hakim olduğu alt bölgede, dağınık ve küçük ölçekli olarak yer alan tarıma dayalı sanayi işletmeleri ve Reyhanlı'daki Cilvegözü Sınır Kapısı'nın etkisi ile ekonomik yapıda önem arz eden ticari faaliyetler, öncelikle Suriye olmak üzere Orta Doğu'daki siyasi belirsizliklerden olumsuz etkilenmiştir. Bu durum, halen alt bölge ekonomisi için bu olumsuzluğu korumakla birlikte siyasi belirsizliklerin giderilmesi başta ticaret ve işgücü olmak üzere alt bölge ekonomisi için önemli fırsatları da beraberinde getirecektir.

2.4.2.3. İskenderun, Belen, Dört Yol Alt Bölgesi

İskenderun, Belen ve Dört Yol ilçelerinden oluşan ve TR63 Bölgesi toplam nüfusunun % 16,5'ine sahip alt bölgenin nüfus yoğunluğu TR63 Bölge ortalamasının üzerindedir. Sanayi, tarım, ticaret ve turizm alt bölge ekonomisinde birincil önem taşırken enerji ve lojistik potansiyeli olan ve gelişen sektörlerdir. Alt bölgede İskenderun sınırları içerisinde yer alan Arsuz ve Dört Yol sınırları içerisinde yer alan Payas 6360 sayılı kanun ile birlikte yeni ilçeler olarak kurulmuştur.

Alt bölge, TR63 Bölgesi'ndeki en baskın gelişim bölgelerinden biridir. Ana metal sanayi başta olmak üzere, ana metal sanayine bağlı alt sektörlerin ve filtre sanayisinin ağırlıklı olduğu sanayi yapısı, karayolu, demiryolu ve denizyolu olanaklarına sahip çok modlu ulaşım altyapısı ve lojistik olanaklarının yanı sıra tarım ve turizm sektörlerindeki potansiyeli ve enerji üretimine yönelik yatırımlar ile çok yönlü gelişme olanağına sahiptir.

Harita 32. İskenderun, Belen, Dört Yol Alt Bölgesi

Kaynak: DOĞAKA

Demir-çelik sektörü ağırlıklı sanayi yapısının yanı sıra Dört Yol ve Arsuz'daki turuncgil ve sebze üretimine dayalı tarımsal faaliyetler ve Arsuz'da yoğunlaşan turizm faaliyetleri alt bölge ekonomisinde önemli etkiye sahiptir. Alt bölgede birçok tarih, kültür ve inanç turizmi varlıkları

bulunmakla birlikte, Belen ilçesi yayla, Arsuz da deniz turizmi açısından önemli bir varış noktasıdır. Arsuz otelleri, pansiyonları ve yazlık siteleri ile başta İskenderun ve Antakya ilçeleri olmak üzere hem il içi hem de yurtiçi turizm için önem taşımaktadır.

Alt bölgenin merkezi, TR63 Bölge Planına (2014-2023) göre Ana Gelişim Aksında yer alan İskenderun ilçesidir. Temel Bileşenler Analizinde Belen ve Dört Yol ilçelerinden daha üst sırada yer alan İskenderun ilçesi, aynı zamanda ekonomik ve sosyal sektörlerde bu ilçelerin hizmet talebini de karşılamaktadır. Özellikle Belen ilçesi tüm yönleri ile İskenderun ile etkileşim içerisinde.

Alt bölgede, özel sektör tarafından işletilen Limakport Limanı ağırlıklı olarak yapılan lojistik yatırımları ve diğer ulaşım modlarına ilişkin gelişmiş altyapı olanakları, bu sektörün çok modlu taşımacılık olarak gelişimine uygun yatırım fırsatları sunmaktadır. DOĞAKA tarafından hazırlanan Lojistik Master Planı ile de İskenderun'da Lojistik Köy yatırımına yönelik altyapının yeterli olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca, özel sektör tarafından yapılan analizlerde, içerisinde Deniz Vasıtası Geri Dönüşüm Tesisleri, Tamir Bakım Tersaneleri, Mega Yat İmalat Bölgesi, İş Tekneleri İmalat Bölgesi, Endüstriyel Liman, lojistik köy ile entegre olarak Ro-ro Rıhtımı ve Lojistik Saha, Deniz Endüstrisi İhtisas alanı, Gemilerden Atık Toplama ve Ayrıştırma Tesisi ve Enerji Santrali bölümlerinin yer aldığı Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi yatırımı için İskenderun ilçesinin uygun olduğu tespit edilmiştir. Plan döneminde, alt bölgedeki mevcut sanayi yapısına lojistik entegrasyonu sağlayacak Lojistik Köy yatırımı ve yeni bir uzmanlık alanı olarak Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi yatırımı öncelikli olarak değerlendirilecek alanlar arasında yer almaktadır.

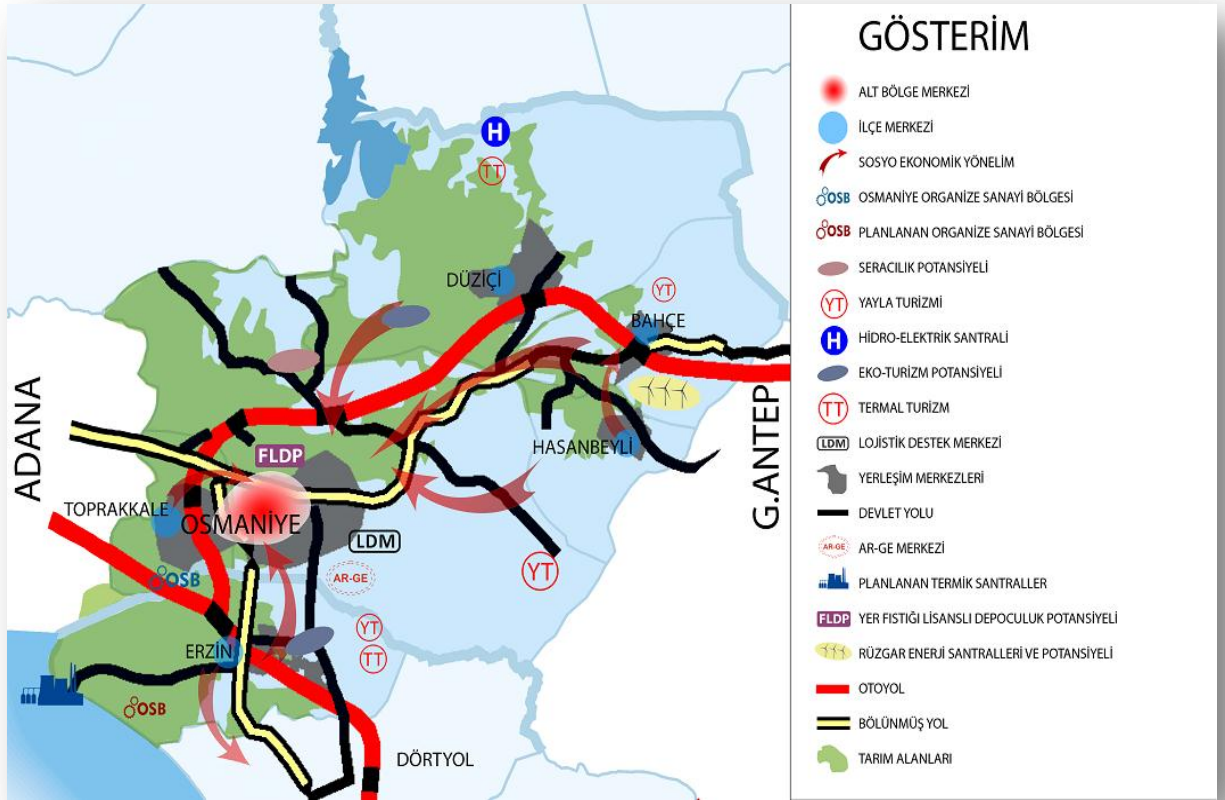
Bunların yanı sıra Belen ve Arsuz'daki tarımsal üretimin modern üretim yöntemleri ile katma değerinin artırılmasına ve deniz turizminin yansira alternatif turizm türlerinin geliştirilmesine yönelik yatırım ve faaliyetlerin desteklenmesi mevcut ekonomik yapının iyileştirilmesinde önemli görülmektedir.

2.4.2.4. Osmaniye, Toprakkale, Düziçi, Erzin, Bahçe, Hasanbeyli Alt Bölgesi

Osmaniye il merkezi, Toprakkale, Düziçi, Erzin, Bahçe ve Hasanbeyli ilçelerinden oluşan ve TR63 Bölgesi toplam nüfusunun % 13,2'sine sahip bu alt bölgenin nüfus yoğunluğu, TR63 Bölgesi ortalamasının üzerindedir. Alt bölgenin merkezi, TR63 Bölge Planına (2014-2023) göre Ana Gelişim Ekseninde yer alan Osmaniye il merkezidir. Bahçe, Erzin, Düziçi, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçeleri bankacılık, kamu hizmetleri, sağlık hizmetleri, günlük alışveriş gibi sosyal ve ekonomik hizmetlerin karşılanması bakımından kendilerine yetemedikleri noktada ihtiyaçlarını Osmaniye il merkezinden karşılamaktadırlar. Hatay ilinin bir ilçesi olan Erzin; hizmetlerin karşılanmasında İskenderun ve Dört Yol ilçelerini de tercih etmekle birlikte coğrafi yakınlığın da etkisiyle en çok Osmaniye il merkezi ile

etkileşim halinde olduğundan bu alt bölge içerisinde yer almıştır. Toprakkale ilçesi Osmaniye ilinin sanayisinin konuşlandığı ilçe olması bakımından alt bölge merkezinin genişleme alanı içerisinde yer almaktadır. Nüfusu, sağlık, eğitim gibi alanlardaki gelişmiş altyapısı, sosyal ve ekonomik sektörlerde sunduğu fırsatlar Osmaniye il merkezini bölgenin alt merkezi haline getirmiştir.

Harita 33. Osmaniye, Toprakkale, Erzin, Bahçe, Hasanbeyli Alt Bölgesi

Kaynak: DOĞAKA

Toprakkale ilçesi sınırları içinde bulunan ve 11 bin kişinin çalıştığı Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi ve Osmaniye il merkezinde dağınık halde bulunan tarıma dayalı sanayi işletmeleri dışında alt bölgenin diğer ilçelerinde ekonomi büyük ölçüde tarıma dayalıdır.

Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı üye firmaların büyük bir bölümünün Osmaniye il merkezinden olduğu alt bölgede başta demir-çelik olmak üzere imalat sanayi gelişmektedir. 5084 sayılı kanun çerçevesinde yatırımlara yapılan devlet yardımları ile Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi'nde önemli ölçüde sanayi yatırımı yapılmış ve özellikle ana metal sanayi yatırımlarında İskenderun-Payas bölgesi ile entegre olan yeni yatırımlar, İskenderun-Payas-Osmaniye hattını, Türkiye'nin demir-çelikte üretim gücü en yüksek bölgesini meydana getirmiştir. Demir-çelik sektörü öncülüğünde gelişen yatırım ortamı ve buna bağlı dış ticaret faaliyetleri Osmaniye il merkezindeki ekonomik yapıyı büyük bir hızla

tarım sektöründen sanayi sektörüne doğru kaydırmaya başlamıştır. Plan döneminde de özellikle ihtisaslaşmış sanayi bölgeleri yatırımları bu alt bölge için öncelikli politikalardan biri olacaktır.

Sanayi sektörünün yanı sıra yerfıstığı, zeytin, turunçgiller, buğday ve mısır üretiminin önemli rol oynadığı tarım sektörü, Osmaniye il merkezi dışında diğer merkezler için temel ekonomik faaliyet niteliğindedir. Bu ilçelerde genellikle küçük ve dağınık durumda bulunan tarıma dayalı sanayi işletmelerinin yanı sıra katma değeri yüksek ürün üretimine yönelik birincil tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi ekonomik sürdürülebilirlik için önemli görülmektedir. Osmaniye il merkezinde ise yer fıstığı ve zeytine dayalı lisanslı depoculuk yatırımları, alt bölge için yeni bir yatırım alanı olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca, coğrafi konumu ve ulaşım modlarındaki altyapı olanakları doğrultusunda Osmaniye il merkezi ve Toprakkale ilçesi lojistik sektörünün gelişimine yönelik uygun yatırım fırsatları sunmaktadır. DOĞAKA tarafından hazırlanan Lojistik Mastır Planında Osmaniye il merkezinde kurulması öngörülen Lojistik Destek Merkezinin; Organize Sanayi Bölgesi ile ulaşım alt yapısı ve gümrük ofisi ile birlikte tamamlanarak faaliyete geçirilmesi alt bölgenin dış ticaretinin gelişmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

Diğer taraftan yenilebilir enerji yatırımlarına yönelik rüzgar, güneş ve katı atık potansiyeli, kültür turizmine yönelik tarihi ve kültürel miras, Bahçe ve Hasanbeyli ilçelerinde öne çıkan eko-turizm potansiyeli, Düziçi ilçesinde yer alan Haruniye termal turizm merkezi ve Erzin ilçesindeki termal kaynaklar özellikle Osmaniye il merkezi dışındaki diğer ilçelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasına yönelik politikalarda öne çıkan önemli müdahale alanlarıdır.

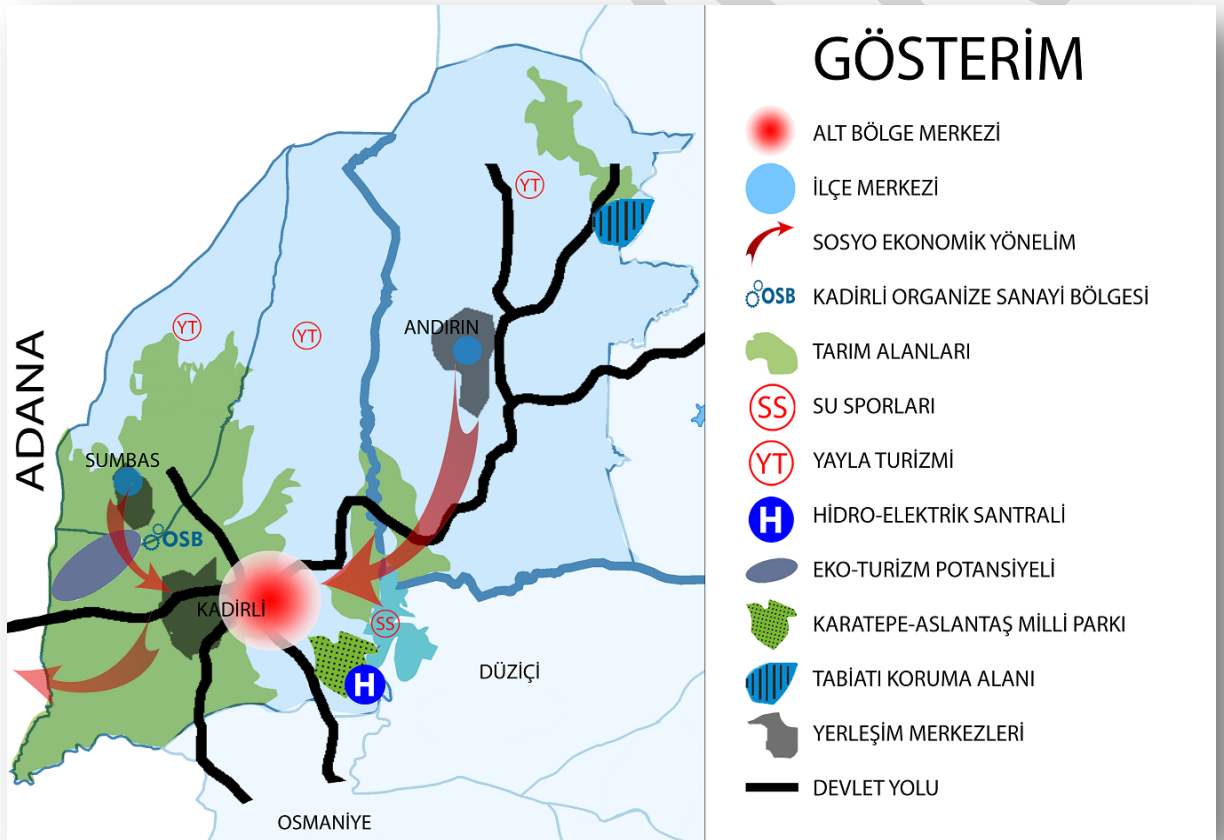
2.4.2.5. Kadirli, Sumbas, Andırın Alt Bölgesi

Kadirli, Sumbas ve Andırın ilçelerinden oluşan ve TR63 Bölgesi toplam nüfusunun % 5,6'sına sahip bu alt bölgenin nüfus yoğunluğu TR63 Bölge ortalamasının altında kalmaktadır. Alt bölgenin merkezi, en fazla nüfusa, SGK'ya kayıtlı en fazla çalışana, Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı en fazla üyeye, görece gelişmiş sağlık ve eğitim olanaklarına sahip Kadirli ilçesidir. Temel Bileşenler Analizine göre alt bölgenin sosyoekonomik açıdan en gelişmiş ilçesi olan Kadirli, İlçelerin Sosyal ve Ekonomik İlişkilerinin Fonksiyonel Analizine göre de daha merkezi konumda ve çevre ilçelerle daha fazla etkileşim içerisinde. Sumbas ve Andırın ilçeleri ticari faaliyetler, bankacılık, kamu hizmetleri, sosyal faaliyetler ve sağlık hizmetlerinin karşılanması bakımından kendilerine yeterliliği sağlayamadıkları noktada Kadirli alt gelişim merkezini tercih etmektedir. Kadirli, Adana metropoliten alanına yakınlığından dolayı genel itibariyle Adana ile sosyoekonomik fonksiyonel ilişkilerde de

bulunmaktadır. Andırın ilçesi ise Kahramanmaraş ilinin bir ilçesi olmasına rağmen fonksiyonel ilişki analizine göre sosyo-ekonomik açıdan Kadirli ilçesi ile daha fazla etkileşim içerisinde.

Alt bölgede genel itibariyle hakim sektör tarım ve hayvancılıktır. Ancak Kadirli ilçesi alt bölge içerisinde ekonomik çeşitliliği ve sanayi gelişimiyle diğer ilçelere göre daha iyi durumdadır. Kadirli Organize Sanayi Bölgesinde 39 parselde 21 firma üretim yapmakta ve bu firmalarda toplam 681 kişi istihdam edilmektedir. Alt bölgede sanayi siciline kayıtlı 38 firma bulunup, bunların 4 adedi Andırın, 3 adedi Sumbas ve 31 adedi de Kadirli ilçesinde bulunmaktadır. Bu veriler doğrultusunda tarım ve hayvancılığın hakim sektör olmasına rağmen, sanayi sektöründe de gelişim potansiyeli bulunan Kadirli ilçesi, alt bölge merkezi olduğu gibi aynı zamanda alt gelişme merkezleri özelliklerine de sahiptir. Andırın ve Sumbas ilçelerinin ekonomisi neredeyse tamamen birincil düzeydeki tarımsal faaliyetlere dayalıdır.

Harita 34. Kadirli, Sumbas, Andırın Alt Bölgesi

Kaynak: DOĞAKA

Alt bölge ekonomisinde tarım ve sınırlı düzeyde de olsa sanayi sektörünün katkısının yanı sıra alternatif turizm potansiyeli de ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlayacak niteliktedir. Alt bölgede yer alan Karatepe-Aslantaş Milli Parkı, Açık Hava Müzesi, Aslantaş Barajı, Kastabala Antik

Kahramanmaraş ilinde en fazla meyvecilik yapılan alt bölge olup, en çok üretilen ürünler üzüm, buğday ve mısırdır. TR63 Bölgesinde en yoğun küçükbaş hayvancılık bu alt bölgede yapılmaktadır. Benzer şekilde Çağlayancerit ilçesinde de ekonomi büyük ölçüde birincil tarım faaliyetlerine dayalıdır.

Pazarcık ilçesinde TSO'ya kayıtlı 910 firma bulunurken Çağlayancerit ilçesinde sadece 63 adet firma bulunmaktadır. Pazarlık ilçesi alt bölge merkezi olması, mevcut sanayi kuruluşları ve planlanan Organize Sanayi Bölgesi ile alt gelişme merkezi olma özelliğini taşımaktadır.

Tarım ve sanayinin yanı sıra özellikle Çağlayancerit ilçesinde ekonomik çeşitliliğe katkı sağlayacak doğa turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesi için uygun yatırım alanları bulunmaktadır.

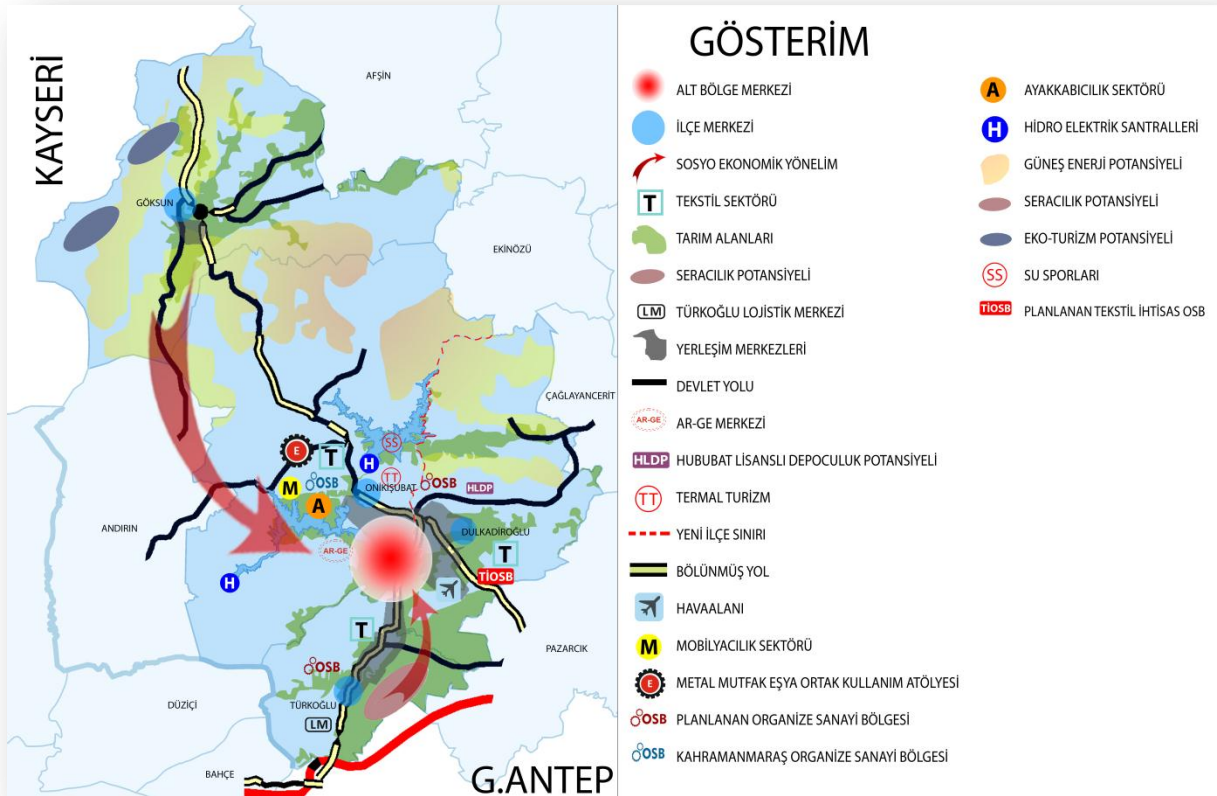
2.4.2.7. Kahramanmaraş İl Merkezi, Göksun, Türkoğlu Alt Bölgesi

Kahramanmaraş İl Merkezi, Göksun ve Türkoğlu ilçelerinden oluşan ve TR63 Bölgesi toplam nüfusunun % 22'sine sahip bu alt bölgenin nüfus yoğunluğu TR63 Bölgesi ortalamalarına paralellik göstermektedir. Temel Bileşenler Analizinde ilk sıralarda yer alan ve Ana Gelişim merkezlerinden biri olan Kahramanmaraş il merkezi, ekonomik ve sosyal yapısı itibarıyla baskın bir şekilde alt bölgenin merkezi konumundadır. Türkoğlu, yakın konumunun da etkisiyle sosyal ve ekonomik sektörlerde Kahramanmaraş il merkezi ile daha fazla etkileşim içerisinde iken bu ilişki Göksun ilçesi ile il merkezi arasında daha sınırlı düzeydedir.

Alt Bölgede bulunan Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların büyük bir bölümü Kahramanmaraş il merkezinde olup, bu firmalar ilin ihracat ve istihdam rakamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Alt bölge tekstil ve metal mutfak eşya sektöründe ulusal ve uluslararası alanda markalaşmış ürünlere sahiptir. Kahramanmaraş ilinden ISO 500 Listesine giren firmaların tamamı Kahramanmaraş il merkezinde ve tekstil sektöründe yer almaktadır. Kahramanmaraş il merkezinde bulunan Organize Sanayi Bölgesi faaliyet gösterirken, yine il merkezinde Tekstil İhtisas OSB ve Türkoğlu ilçesinde OSB kurulması çalışmaları devam etmektedir. Türkoğlu ilçesi ile Kahramanmaraş il merkezi arasında kurulacak olan Organize Sanayi Bölgesi, hâlihazırda yoğun sanayisi bulunan bölgeyi ekonomik ve işgücü açısından daha da önemli bir cazibe merkezi haline getirecektir. Göksun ilçesinin ekonomisi ise büyük ölçüde birincil tarım faaliyetlerine dayanmaktadır.

TR63 Bölgesi tarım alanlarının % 17'sine sahip alt bölgede tarımsal faaliyetler de ekonomik yapı içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Kahramanmaraş biberi ve Göksun elması ulusal ölçekte de markalaşmış ürünlerdir. Bunun yanı sıra alternatif turizm faaliyetleri alt bölge için önemli bir potansiyeldir. Özellikle il merkezindeki tarihi ve kültürel miras, Germanicia Antik Kenti ve gastronomi turizmine yönelik değerler turizm sektörünün gelişimine olanak sağlamaktadır.

Harita 36. Kahramanmaraş İl Merkezi, Türkoğlu, Göksun Alt Bölgesi

Kaynak: DOĞAKA

Alt bölgede kurulu sanayi yapısının teknolojik altyapısının geliştirilmesi, sektörel ortak kullanım ve ar-ge merkezlerinin kurulması, tarımsal üretimin modern yöntemlerle entegrasyonu ve turizm potansiyelinin altyapı ve promosyon çalışmaları ile ekonomiye kazandırılması önemli görülmektedir. Ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanan Göksun ilçesinde ise birincil tarım faaliyetlerinin desteklenmesi ve tarımsal sanayiye geçişin teşvik edilmesi gerekmektedir.

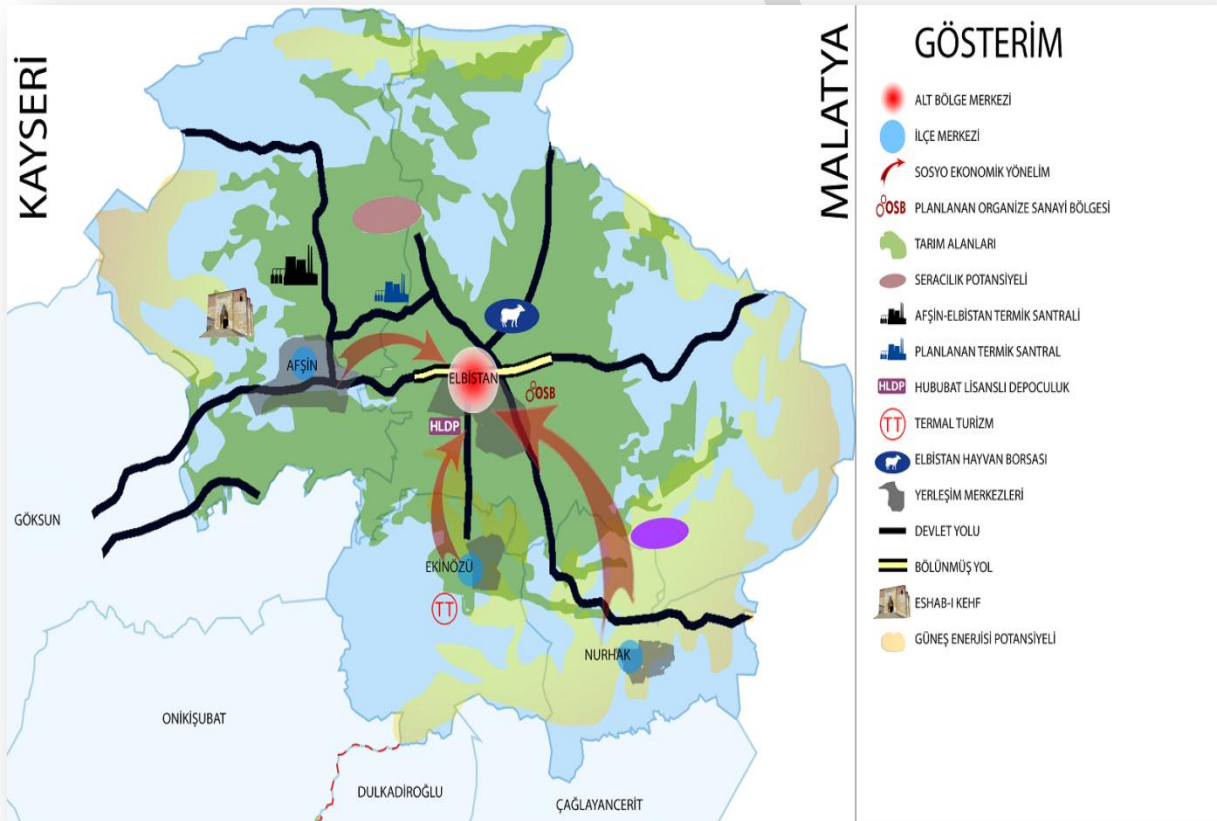
2.4.2.8. Elbistan, Afşin, Ekinözü, Nurhak Alt Bölgesi

Elbistan, Afşin, Ekinözü ve Nurhak ilçelerinden oluşan ve TR63 Bölgesi nüfusunun % 8,2'sine sahip bu alt bölgenin nüfus yoğunluğu TR63 Bölgesi ortalamasının oldukça altındadır. Elbistan ilçesi nüfus, SGK'ya kayıtlı çalışan işçi sayısı, TSO'lara kayıtlı firma sayısı, sağlık, eğitim, konaklama gibi altyapı olanakları ile alt bölgenin merkezi ve aynı zamanda ana gelişim merkezi konumundadır. Afşin, Ekinözü ve Nurhak ilçeleri ticaret, günlük alışveriş, bankacılık, ikamet, eğitim, sağlık, sosyal faaliyetler ve kamu hizmetlerinin karşılanması açısından Elbistan ilçesini tercih etmektedir.

Elbistan ilçesi, mevcut durumu ve önümüzdeki dönemler için planlanan termik santral ve Organize Sanayi Bölgesi yatırımları ile TR63 Bölgesinde ana gelişim merkezlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

TR63 Bölgesinde en fazla tarım alanına sahip alt bölgenin ekonomisi genel olarak tarıma ve hayvancılığa dayanmakla birlikte Afşin-Elbistan Termik Santrali ve santrale dayalı yan sanayi işletmelerinin varlığı sanayi sektörünü de alt bölgede önemli bir aktör haline getirmiştir.

Harita 37. Elbistan, Afşin, Ekinözü, Nurhak Alt Bölgesi

Kaynak: DOĞAKA

Alt bölge, Türkiye'nin en önemli enerji üretim merkezlerinden biridir. Afşin ve Elbistan ilçelerindeki zengin linyit yatakları üzerinde kurulu termik santrallerin yanı sıra uluslararası nitelikli yeni yatırım arayışları, alt bölgedeki enerji üretim potansiyelini daha da artıracaktır. Bunun yanı sıra alt bölgedeki rüzgar ve güneş enerjisi potansiyeli, bu bölgenin enerji merkezi konumunu güçlendirmektedir.

Elbistan ile Afşin ilçelerinin ekonomik yapısında önemli rolü olan Termik Santral faaliyetlerinin yanı sıra Nurhak ve Ekinözü ilçelerinin ekonomisi tamamen tarıma dayalı olmakla birlikte Afşin ve Elbistan ilçelerinde de tarımsal faaliyetlerin önemi büyüktür. Özellikle Nurhak ve Ekinözü'nde ekonomik sürdürülebilirlik açısından birincil tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi önemlidir. Ayrıca Elbistan

ilçesindeki hayvan borsasının modern yöntemlerle yapılması ve hububat lisanslı depoculuk çalışmaları plan döneminin öncelikleri arasında yer alacaktır. Ayrıca Afşin’de yer alan Eshab-ı Kehf Külliyesi ve alt bölgenin doğal kaynakları alternatif turizmin geliştirilmesi için önemli potansiyeller olarak değerlendirilmektedir.

2.5. TR63 BÖLGESİ ALT BÖLGE STRATEJİLERİ

TR63 Bölgesi’nin bölgesel gelişme stratejilerine dayalı TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metninde, bölgesel gelişmedeki ana gelişme eksenleri, öncelikler ve tedbirler Bölgesel Gelişme Stratejileri içerisinde bir bütün olarak yer almıştır. Alt bölge stratejilerinde ise Bölge Planı’nın Stratejik Gelişme Eksenleri, Potansiyel Gelişme Eksenleri ve Kentsel Gelişme ve Sosyal Kalkınma bölümlerinde yer alan öncelik ve tedbirler, bu öncelik ve tedbirlerle ilişkilendirilecek mekanlarla birlikte değerlendirilecektir.

Buna göre, bu bölümde Stratejik Gelişme Eksenleri içerisinde yer alan Enerji, Sanayi ve Tarım sektörleri, Potansiyel Gelişme Eksenleri arasında yer alan Lojistik ve Turizm sektörleri ve Kentsel ve Sosyal Altyapıya yönelik öncelik ve tedbirler alt bölgeler bazında ele alınacak ve her bir alt bölge için bu alanlara yönelik temel müdahale biçimleri belirtilecektir.

Alt bölge stratejilerinin şematik anlatımı; Alt Bölge Analizi çalışmasına esas olan temel Bileşenler Analizi, K-ortalama Kümeleme Analizi ve Fonksiyonel İlişki Analizi sonuçları doğrultusunda elde edilen Alt Bölgelerde, merkezler arasındaki gelişim ve etkileşim düzeylerinin ve merkezlerin ekonomik yapısında öne çıkan sektörlerin birlikte yer aldığı TR63 Bölgesi Alt Bölgeleri haritası ile sağlanacaktır.

TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metninde Stratejik Gelişme Eksenleri arasında yer alan enerji sektöründe, TR63 Bölgesi geneline yayılmış termik santral ve yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı öncelik ve tedbirler yer almaktadır. Türkiye’nin en önemli linyit rezervlerinin bulunduğu Afşin ve Elbistan yöresi ile İskenderun-Dört Yol-Erzin hattının üretim kapasitesi bakımından öne çıktığı TR63 Bölgesi’nde bölge genelinde üretim potansiyeli bulunmakla birlikte, rüzgar enerji potansiyelinde Samandağ, Yayladağı, Belen, İskenderun, Bahçe, Çağlayancerit, Afşin ve Elbistan ilçeleri, güneş enerjisi potansiyelinde Nurhak, Ekinözü, Elbistan, Afşin, Göksun, Samandağ ilçeleri, biyokütleden enerji üretiminde ise katı atık yönetim tesisi yatırımları devam eden il merkezleri daha yüksek potansiyel arz etmektedir.

Bununla birlikte sanayileşmenin yoğun olduğu Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye il merkezleri ile, İskenderun-Dört Yol hattı ve yeni Organize Sanayi Bölgesi yatırımları ile sanayi sektörünün ağırlık kazanacağı Elbistan, Altınözü, Toprakkale ve Türkoğlu ilçelerinde öz tüketime dayalı enerji üretimi yatırımlarının gelişeceği değerlendirilmektedir.

Bu genel çerçeve içerisinde, bölgede enerji konusunda öne çıkan alt bölgeler olmakla birlikte, Plan dönemi içerisinde herhangi bir alt bölge ile ilişkilendirilmeden TR63 Bölgesi genelinde enerji üretimine yönelik bağımsız yatırımlar ile öz tüketime yönelik yatırımlar, araştırma ve fizibilite çalışmaları ve mali ve teknik destek mekanizmaları ile teşvik edilecektir. Güneş enerjisi başta olmak üzere yenilebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımlar öncelikli olarak değerlendirilecektir.

Bölgesel gelişmede Stratejik Gelişme Eksenleri arasında yer alan sanayi sektöründe ise kurulu sanayi yapısının rekabet gücünün geliştirilmesine, sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ve ekonomik çeşitliliğin sağlanması amacıyla sanayinin yaygınlaştırılmasına yönelik üç farklı yaklaşım benimsenmiştir.

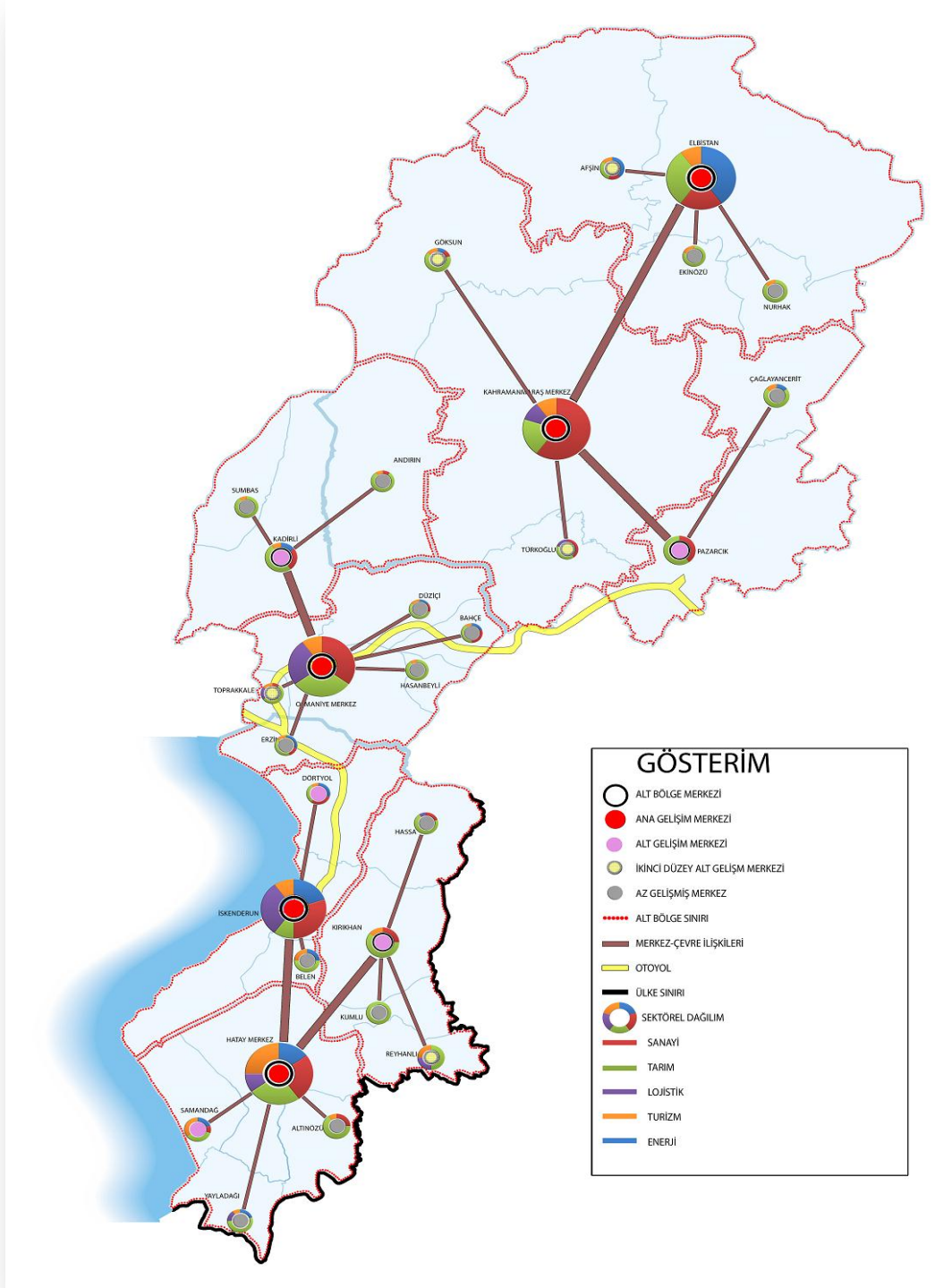
Bölge Planının ana gelişme eksenini üzerinde yer alan ve bölgesel sanayi üretimi hacminin önemli bir kısmını barındıran Hatay il merkezi (Antakya OSB dahil), İskenderun-Dörtyol hattı, Osmaniye il merkezi (Osmaniye OSB dahil), Kahramanmaraş İl merkezi ve Elbistan'da mevcut sanayi işletmelerinin ulusal ve uluslararası ölçekte rekabet gücünü geliştirilmesine yönelik tedbirler önceliklendirilecektir. Bu bölgelerden; Hatay il merkezinde gıda sanayi, ayakkabıcılık ve mobilyacılık, İskenderun-Dörtyol hattında ana metal sanayi, Osmaniye il merkezinde gıda ve ana metal sanayi, Kahramanmaraş il merkezinde gıda sanayi, tekstil ve metal mutfak eşya sektörlerinin teknolojik altyapılarının iyileştirilmesi, beşeri kaynaklarının geliştirilmesi, kümelenme stratejilerinin tamamlanması ve uygulanması, ortak kullanım ve ar-ge merkezlerinin tamamlanması Plan döneminin temel tedbirleri olacaktır.

Ana gelişim merkezlerinin yanı sıra genellikle tarıma dayalı sanayi işletmelerinde oluşan belirli ölçüde sanayi hacmine sahip Kırıkhan, Samandağ, Dörtyol, Kadirli ve Pazarcık ilçelerinde mevcut yapının geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik teknolojik ilerleme, kapasite artırımı, beşeri kaynakların geliştirilmesi ve pazarlama standartlarının geliştirilmesine yönelik tedbirler alınacaktır. Alt gelişim merkezi olarak nitelendirilen bu ilçeler ana gelişim merkezlerine alternatif olarak diğer az gelişmiş ilçeler için bir cazibe merkezi konumundadır. Bu noktada bu bölgelerdeki ekonomik ve sosyal gelişme politikaları, bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması bakımından da önemlidir.

Ana ve alt gelişim merkezlerinin dışında kalan tüm ilçelerde, var olan sınırlı sayıdaki sanayi tesislerinin kapasitelerinin artırılması ve daha da öncelikli olarak bu ilçelerde ekonomik çeşitliliğin artırılması ve kırsal kalkınmaya katkı sağlanması bakımından başlangıç yatırımlarının da dahil olduğu destek programları ve yatırım danışmanlığına yönelik her türlü teknik destek uygulamaları gerçekleştirilecektir. Belirli ölçüdeki kapasiteleri nedeniyle İkinci Düzey Alt Gelişim Bölgesi olarak nitelendirilen Reyhanlı, Toprakkale, Türkoğlu, Göksun ve Afşin ilçelerinin yanı sıra, az gelişmiş ilçeler konumundaki Yayladağı, Altınözü, Kumlu, Hassa, Erzin, Sumbas, Hasanbeyli, Düziçi, Bahçe, Andırın, Çağlayancerit, Nurhak ve Ekinözü ilçeleri bu kapsamda değerlendirilecek ilçelerdir. Bu ilçelerden

Altınözü, Bahçe ve Türkoğlu ilçeleri mevcut sanayi kapasitesi ile diğer az gelişmiş ilçelerden ayrılmaktadır. Bu noktada, ana ve alt gelişme merkezlerine yönelik belirtilen rekabet gücünün geliştirilmesine yönelik tedbirler bu ilçeler için de uygulanabilecektir.

Harita 38. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleme Analizi

Kaynak: DOĞAKA

Stratejik Gelişme Eksenleri içerisindeki son alan olan tarım sektöründe ise tarımsal üretimde katma değeri artıracak modern uygulamaların yaygınlaştırılması ve ürün markalaşması ile ekonomik yapının sürdürülebilirliğinin sağlanması iki temel yaklaşım olacaktır.

TR63 Bölgesi, coğrafi şartları ve uygun iklim yapısının da etkisi ile Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biridir. Bölge geneline yayılmış çeşit ve üretim hacmi bakımından zengin tarımsal üretim faaliyetleri, bazı ilçelerde kırsal bölgelerdeki ekonomik faaliyetleri oluştururken bazı ilçelerde ise neredeyse tamamen ekonomik yapının belirleyicisi konumundadır. Ana gelişme merkezlerinde, alt gelişme merkezlerinde ve ikinci düzey alt gelişme merkezlerinde ekonomik yapıda baskın sektör olmamakla birlikte mevcut üretim yapısının katma değerinin artırılmasına, pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesine ve ar-ge tabanlı marka ürünlerin yaygınlaştırılmasına yönelik tedbirlerin alınacağı tarım sektöründe, az gelişmiş ve ekonomik faaliyetlerin tamamına yakının tarımsal faaliyetlerin oluşturduğu ilçelerde ekonomik sürdürülebilirlik ve sermaye birikimine yönelik olarak birincil tarım dahil tarımsal faaliyetlerin desteklenmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Bu bakımdan TR63 Bölgesi'nde Yayladağı, Altınözü, Kumlu, Hassa, Belen, Hasanbeyli, Bahçe, Düziçi, Sumbas, Andırın, Çağlayancerit, Nurhak ve Ekinözü ilçelerinde birincil düzeyde tarımsal faaliyetler de dahil olmak üzere tarım sektörünün geliştirilmesine yönelik tedbirler alınacaktır.

Bölge Planının Potansiyel Gelişme Eksenlerinden olan lojistik sektöründe, bölgenin coğrafi konumu ve ulaşım modlarındaki altyapısı, bölgede kurulu sanayi işletmelerinin iç ve dış ticaret yeteneğinin geliştirilmesi ve TR63 Bölgesi'nin hinterlandı konumundaki doğu ve güneydoğu illerinin dış ticaret faaliyetlerindeki lojistik hizmetlerin sağlanması bakımından uygun yatırım olanaklarına sahiptir. Liman hizmetleri odaklı lojistik faaliyetlerin halen yapılmakta olduğu İskenderun'da çok modlu lojistik hizmetlerin geliştirilmesine yönelik İskenderun Lojistik Köyü, Osmaniye ve Hatay il merkezlerinde Lojistik Destek Merkezleri ve TCDD yatırım programındaki Türkoğlu Lojistik Merkezi, Plan döneminin öncelikleri arasındadır.

Planın diğer Potansiyel Gelişme Eksenini olan turizm konusunda ise TR63 Bölgesi oldukça zengin tematik ve mekansal önceliklere sahiptir. Bölgesel gelişme ekseninde marka değer haline gelmesi hedeflenen termal turizm öncelikli sağlık turizmi, inanç ve kültür turizmi ve gastronomi turizmi konusundaki tedbirler öncelikli olarak değerlendirilecektir. Bunun yanı sıra bölgenin sahip olduğu, deniz turizmi, eko-turizm, kruvaziyer turizm ve su sporları potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik tedbirler de alınacaktır. Bu noktada, bölgede iç ve dış turizm hareketliliğinin sağlanması ve kırsalda tarım dışı ekonomik çeşitliliğin sağlanması temel hedef olacaktır.

Termal turizmde halen Hatay il merkezinde beş yıldızlı olmak üzere, Reyhanlı Hamamat Kaplıcaları, Düziçi Haruniye Kaplıcaları ve Kahramanmaraş il merkezindeki Ilıca Kaplıcalarında tesisleşme sağlanarak turizm hizmeti verilmektedir. Plan döneminde bu tesislerdeki hizmetin fiziksel altyapısının geliştirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması ile bu tesislere ilave olarak Erzin, Ekinözü ve Kokar (Kadirli) Kaplıcalarının da turizme kazandırılması öncelikli olarak ele alınacaktır.

Kültür ve inanç turizminin geliştirilmesinde, bu alandaki turizm değerlerinin altyapı çalışmalarının önceliklendirilmesi ve turizm rotalarının oluşturularak promosyon çalışmalarının yapılması iki temel yaklaşım olarak ele alınacaktır. TR63 Bölgesi'nin tamamında yer alan tarihi ve kültürel değerlerin altyapı ve çevre düzenlemelerinin ele alınacağı tedbirler kapsamında Samandağ, Hatay il merkezi, Osmaniye İl merkezi, Kadirli, Kahramanmaraş il merkezi ve Afşin'de yer alan tarihi ve kültürel eserlere yönelik altyapı çalışmaları ve bunların turizm rotaları oluşturulmak suretiyle promosyonun yapılması öncelikli olarak ele alınacaktır. Bu çalışmalarda komşu ve yakın bölge Kalkınma Ajansları ile de işbirliği yapılacaktır.

Turizm rotasının oluşturularak promosyon çalışmasının yapılacağı ve Kalkınma Ajansları ile işbirliği içerisinde tedbirlerin alınacağı bir diğer turizm konusu ise gastronomidir. Hatay il merkezinin ulusal ve uluslararası marka haline gelmeye başladığı gastronomi turizminde Osmaniye ve Kahramanmaraş illerine yönelik değerlerin de yer almasına yönelik tedbirler alınacaktır.

Bölgede zengin potansiyellerin bulunduğu ve aynı zamanda kırsalda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi bakımından da önemli görülen eko-turizm, el sanatları, yaylacılık ve doğa sporları gibi geniş alanlara yayılabilmektedir. Eko-turizm faaliyetlerinin bölgede mekansal olarak önceliklendirilmesi güç olmakla birlikte kırsalda ekonomik çeşitliliğin sağlanması esasına yönelik olarak az gelişmiş ilçe merkezlerinin tamamında önceliklendirilecektir. Ayrıca Samandağ, Kadirli, Göksun ve Afşin ilçeleri de bu ilçelere ilave olarak eko-turizm faaliyetlerinin değerlendirileceği merkezler olacaktır.

Bunların dışında Samandağ ve İskenderun (Arsuz)'da klasik kıyı turizminin çeşitlendirilmesine yönelik olarak dalış, sörf ve yelken turizmin geliştirilmesi, Aslantaş (Kadirli), Kılavuzlu (Kahramanmaraş) ve Menzelet (Kahramanmaraş) Barajlarında su sporlarının geliştirilmesi ve Samandağ'da kruvaziyer turizmin geliştirilmesi Plan döneminin öncelikleri arasında yer almaktadır.

Bölgesel gelişme ekseninde bir müdahale alanı olarak belirlenen Sosyal Altyapının Geliştirilmesi, DOĞAKA tarafından yapılan İlçe Çalıştaylarında temel sorun alanlarından biri olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle İl merkezleri ve İskenderun ilçesi dışında fiziksel altyapının ve sosyal faaliyetlerin yetersizliği sosyal hayatın gelişmesini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu bakımdan DOĞAKA tarafından pilot

olarak uygulanmakta olan Sosyal Destek Programı kapsamında fiziki altyapı olanaklarının geliştirilmesine yönelik desteklemelerin de yapılması önemli görülmektedir. Bu husus program otoritesi olan Kalkınma Bakanlığı ile müzakere edilecek ve uygun görülmesi halinde sosyal hayata yönelik fiziki altyapının iyileştirilmesi amacıyla üretilen projeler desteklenecektir. Ayrıca, bölgesel, ulusal ve uluslararası nitelikli destek mekanizmaları çerçevesinde ve yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde TR63 Bölgesi'nin genelinde sosyal altyapının iyileştirilmesine yönelik destek programları ve projeler uygulanacaktır.

Sosyal hayatın geliştirilmesine benzer şekilde özellikle az gelişmiş ilçe merkezlerinde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması ve kırsal nitelikli bölgelerde ekonomik çeşitliliğin sağlanması amacıyla yeni yatırımların da kapsama alınacağı Girişimcilik Destek Programları geliştirilecektir. Ekonomisi önemli ölçüde birincil tarımsal faaliyetlere dayalı ilçelerde uygulanacak programın uygulama alanı, alt bölgeleme analizinde Az Gelişmiş İlçe Merkezleri olarak tanımlanan ilçeler olacaktır. Bu program, tematik ve mekansal anlamda daha dar çerçevelerde de uygulanacak olup bu durumda DOĞAKA tarafından yapılacak olan Kentsel ve Kırsal Nitelikli Bölgeler Analizi esas alınacaktır.

2014-2023 TR63 BÖLGE PLANI SÜRECİNDE HEDEFLenen PROGRAM VE PROJELER

3. 2014-2023 TR63 BÖLGE PLANI SÜRECİNDE HEDEFLenen PROGRAM VE PROJELER

3.1. Endüstriyel Simbiyoz Uygulama Programı

Temel uygulama olarak iki veya daha fazla sayıda işletme arasında sektörel olarak ilişki olmamasına ve mekânsal olarak aynı lokasyonda bulunmamasına rağmen, bir sektörün atığının veya yan ürünlerinin, diğer bir sektörün girdisi olarak kullanılıp ürüne dönüştürülmesi olarak ifade edilebilecek Endüstriyel Simbiyoz, hem bölgesel, hem de ulusal ölçekte kaynak verimliliği sağlama, katma değer yaratma, yeni istihdam alanları açma, çevresel kalite, çalışma koşulları ve halk sağlığını geliştirme, rekabet avantajı sağlama, mevzuata uyumunu kolaylaştırma vb. alanlarda önemli olanaklar sağlayan bir olgudur. Endüstriyel Simbiyoz, bu özellikleri ile bağımsız işletmeleri daha sürdürülebilir ve yenilikçi bir kaynak kullanım yaklaşımı çerçevesinde bir araya getiren, bunun yanında bölgesel kalkınmayı da destekleyen bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır.

Dünyada pek çok başarılı uygulaması bulunan Endüstriyel Simbiyozun Türkiye'deki farkındalığını artırmak için son yıllarda önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) ve Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Şirketi arasında 2010 yılında imzalanan sözleşme ile uygulama aşaması başlayan "İskenderun Körfezi'nde Endüstriyel Simbiyoz Projesi" bunun en iyi örneklerinden biridir. Bu projenin katkısı ile ajanslar arası işbirliğini geliştirmeyi ve ortak çalışma alanlarını artırmayı hedefleyen Çukurova Kalkınma Ajansı, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı ve İpekyolu Kalkınma Ajansı, yeni plan dönemi içinde Endüstriyel Simbiyozu bölgesel kalkınmayı destekleyen bir politika aracı olarak kullanmayı ve Endüstriyel Simbiyoz uygulamalarını bir Program çerçevesinde değerlendirmeyi kararlaştırmıştır. Bu çerçevede, söz konusu ajanslar "Endüstriyel Simbiyoz Uygulama Programı" ile endüstriyel simbiyoz olanaklarının araştırılmasını, pilot uygulamaların başlatılıp ve yaygınlaştırılmasını, veritabanı ve iletişim ağının oluşturulmasını ve daha sonra ulusal bir nitelik kazandırılmasını hedeflemektedir. Bununla beraber, Kalkınma Bakanlığı tarafından uygun görülmesi halinde, yeni plan döneminde Endüstriyel Simbiyoz Uygulamalarının yaygınlaştırılmasını hedefiyle belirtilen Ajanslar tarafından ortak mali destek programının oluşturulması planlanmaktadır.

3.2. Hedef Ülke Hedef Sektör İhracat Programı

Türkiye ekonomik üretim çeşitliliği yüksek pazar payıyla dünyanın 16. büyük ekonomisine sahiptir. TR63 bölgesi gerek ülke çeşitliliği gerek sektör çeşitliliği olsun Türkiye'nin ihracatında önemli rol oynamaktadır.

İhracat pazarlarının çeşitlendirilmesi amacıyla Ekonomi Bakanlığı tarafından “Hedef ve Öncelikli Ülkelerin Belirlenmesi Çalışması” gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla 2010-2011 yılları için o dönemin ekonomik konjonktürüne göre belirlenen hedef ve öncelikli ülkelerin değişen küresel ekonomik, sosyal ve hatta siyasi şartlar çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesi ve 2012-2013 dönemi Hedef ve Öncelikli Ülkelerin tespit edilmesi ihtiyacı çerçevesinde Pazara Giriş Komitesi Sekreteryası hizmetlerini yerine getiren İhracat Genel Müdürlüğü (Pazara Giriş ve Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı) tarafından detaylı çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda TR63 Bölgesi için ülke ihracat programı kapsamında ihracat planlaması yapılmaktadır.

2012-2013 dönemi için Pazara Giriş Komitesinin Onayı ve Ekonomi Bakanı'nın olurlarıyla Çin Halk Cumhuriyeti, İran, Irak, Rusya Federasyonu, Nijerya, Kazakistan, Hindistan, Mısır, Ukrayna, ABD, Libya, Japonya, Polonya, Endonezya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Brezilya ve S. Arabistan ülkelerinden oluşan 17 hedef ülke seçilmiştir.

Yine 2012-2013 dönemi için Türkmenistan, Gana, Etiyopya, Azerbaycan, Tanzanya, Singapur, Meksika, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Peru, Almanya, Arjantin, Şili, Romanya, Kolombiya, G. Kore, Slovakya, Cezayir, Malezya, İsveç, Kanada, Vietnam, Norveç, Ürdün, Kenya, Angola ve Katar ülkelerinde oluşan 27 öncelikli ülke seçilmiştir.

2012 yılı verilerine göre Hatay ilinin 2,039 milyar dolar, Kahramanmaraş ilinin 754 milyon dolar ve Osmaniye ilinin 118 milyon dolar olmak üzere TR63 Bölgesinin yaklaşık 2,911 milyar dolar ihracat hacmi bulunmaktadır. TR63 Bölgesinden hedef ülkelere gerçekleştirilen ihracat artırılarak ekonomik işbirliklerinin genişletilmesi amaçlanmaktadır. 2012 yılında Hatay ve Kahramanmaraş illeri 17 hedef ülkeden 16'sına ihracat gerçekleştirirken Osmaniye hedeflenen 11 ülkeye ihracat gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla 2013 yılı itibarıyla bölgedeki illerin ticaret yapılamayan ülkelere de mal ihracatı hedeflenecek ve 2014 yılında hayata geçecek bölge planı kapsamında bu hedef ülkelere öncelik verilecektir. Ayrıca bölgedeki illerin Türkiye'deki ihracat performansı yükseltilecektir.

Hedef ülkelerin yanı sıra ihracatta yeni rotalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla yeni rotalar doğrultusunda hareket edilmesi ve öncelikli ülkelere ihracatın gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. TR63 Bölgesinin 2012 yılında bu ülkelere gerçekleştirdiği ihracat toplam ihracatın; iller sırasıyla % 13, % 9,5 ve % 8,3'üne karşılık gelmektedir. İhracatta bu payların artırılması ve ülke

çeşitliliğinin artırılarak ekonomideki TR63 Bölgesinin yeri ve önemi artırılması sağlanmış olacaktır. İhracattaki bu pazarların etkinliğinin artırılması sağlanacaktır. Ayrıca hedef ülkelere yönelik hedef sektörlerin geliştirilmesi ya da bir başka model olarak mevcut üretimdeki sektörlerle hedef ülkeler stratejisi geliştirilecektir. TR63 Bölgesinde imalat sanayi de ihracatın en yükse olmasıyla birlikte Hatay ve Osmaniye illerinde ana metal sanayi ve Kahramanmaraş ilinde tekstil sektörü ihracat yoğun sektörler olmak üzere hedef ülkeler seçilecektir.

2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, Türkiye'nin ihracatını 500 milyar dolara çıkarmak ve son 10 yılda Türkiye'nin yakaladığı ihracat ivmesinin devamını sağlayarak sürdürülebilir bir ekonomi yaratmak için atılımlar gerçekleştirilecektir. Ayrıca plan, Türkiye'nin dünya ihracatından aldığı payın % 1,5'e yükseltilmesi ve dünyanın ilk 10 ekonomisi arasında yer alması hedeflemektedir.

Türkiye'deki ve dünyadaki sektörel gelişmeleri takip etmek, sektörlerin dış ticaret verileri hakkında bilgi sahibi olarak firmalara sektörel ihracata yönlendirmek gerekmektedir. Bununla birlikte ihracatta o ülkenin pazar araştırması yapılmalı bu bilgiden yola çıkarak ihtiyaca göre ihracat gerçekleştirilecektir. Ekonomi Bakanlığı'nın ihracat Bilgi Platformu'na başvurularak gerekli bütün detaylı bilgilere ulaşılması ve sektörler konusunda bilgi sahibi olunması sağlanacaktır.

2014-2023 döneminde TR63 Bölge Planı kapsamında: mevcut pazar payının artırılması ve yeni pazarların oluşturulması, ihracatı gerçekleştirilen ürün çeşitliliğinin artırılması, yüksek büyüme potansiyeli olan hedef pazarlarda Pazar payının artırılması, ihracatçı sayısının ve ihracat kapasitesinin artırılması, Türk markalarının bilinirliğinin artırılması, ihracatçıların küresel alanda rekabetçiliğinin artırılması hedeflenecektir. Ayrıca tüm sektörlerde hedef pazarlara yönelik ticaret heyeti programları düzenlenecektir.

3.3. Metal Mutfak Eşya Kümelenme Programı

Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve temel olarak Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP) sınırları içinde kalan bölgede KOBİ'lerin uluslararası pazarlarda rekabet güçlerini artırmayı hedefleyen "KOBİ İşbirliği ve Kümelenme Projesi" kapsamında, Çorum, Gaziantep, Kahramanmaraş, Samsun ve Trabzon illerinde Ekonomi Bakanlığı tarafından sektörel analizler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen sektör analizleri neticesinde, Metal Mutfak Eşya sektörü Kahramanmaraş ilinde kümelenme modeline dayalı işbirliği ve ağ oluşturma stratejilerine en uygun sektör olarak ortaya çıkmıştır. Kahramanmaraş ilinde gerçekleştirilen Metal Mutfak Eşya Kümelenme Programı'nın gerçekleştirmeyi hedeflediği başlıca hususlar aşağıda sıralanmıştır;

- ❖ Eğitim, bilgiye erişim, verimlilik ve rekabet güçlerini artırma konusunda stratejik destek sağlayacak Kahramanmaraş İli Metal Mutfak Eşya Sektörü Kümelenme Bilgi Merkezi'nin kurulması, faaliyete geçmesi ve sürdürülebilirlik planlarının hazırlanması
- ❖ Metal Mutfak Eşya sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin, oluşturulacak kümeye dâhil olması
- ❖ Kümenin çalışmaya başlaması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması
- ❖ Sektördeki KOBİ'lerin program kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerden yararlanması
- ❖ Programın Kahramanmaraş ilinde ve bölgede "Kümelenme" alanında yapılacak diğer eylemlere de örnek teşkil etmesi
- ❖ Kahramanmaraş ili Metal Mutfak Sektörü kümesinde yer alan KOBİ'lerde verimlilik artışı sağlanması
- ❖ Kümeye dâhil olan KOBİ'lerin ilgili Bakanlık ve diğer kurumların hibe ve destek programlarından faydalanması için teknik destek sağlanması
- ❖ Kümeye dâhil olan KOBİ'lerin uluslararası pazarlara açılımına destek sağlayacak sektörel ve genel konularda internet üzerinden bilgi edinecekleri ve paylaşacakları Bilgi Yönetim Sistemi'nin oluşturulması

Proje Metal Mutfak Eşya sektörü ile ilgili olarak literatür çalışması, paydaş mülakatları, strateji çalıştay, firma anketleri, sektör analizleri gerçekleştirilmiş ve sektör strateji raporu hazırlanmıştır. Önümüzdeki yıllar itibarıyla, Metal Mutfak Eşya Kümelenme Programı kapsamında, kümeye dâhil olan firmaların ihracat performanslarının geliştirip, rekabetçi yapılarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede, yeni plan döneminde gerçekleştirilecek çalışmaların Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından desteklenmesi planlanmaktadır.

3.4. Mobilyacılık Ortak Kullanım Atölyesi ve Kümelenme Programı

İthal girdilere bağımlılığı en az sektörlerden biri olan Mobilyacılık sektörünün, Türkiye’de özellikle son 15–20 yıllık süreçte küçük ölçekli işletmelerin yanı sıra, orta ve büyük ölçekli işletmelerin sayısı artmasıyla ciddi miktarda mesafe kat etmesine paralel olarak, TR63 Bölgesinde de hızla gelişimine devam etmektedir. Bölge illerinden Hatay’da sektöre yönelik olarak gerçekleştirilen saha çalışmaları, sadece bu ilde 1.500 firmanın mobilyacılığın çeşitli kollarında faaliyette olduğunu göstermektedir. Kahramanmaraş ilinde ise Ahşap İşleri KSS’nin kuruluş çalışmaları devam etmektedir. Osmaniye ilinde de, var olan potansiyeli hayata geçirmek, mevcut işletmelerin verimliliğini artırmak ve ortak fayda üretmek üzere Mobilyacılar ve Ağaç İmalatçıları Küçük Sanayi Sitesi’nin kurulması için çalışmalar sürdürülmektedir.

TR63 Bölgesinde, mobilya sektörüne dair bu denli yaygın üretim yapılmasına rağmen, işletmelerin gerek çalışan sayısı, gerekse ciroları itibarıyla KOBİ veya mikro işletme statüsünde olmaları, üretim rakamlarının sağlıklı bir şekilde elde edilememesine ve sektör ile ilgili bölgesel ve ulusal ölçüde analiz ve karşılaştırmalar yapılamamasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından, Hatay Mobilyacılar için Ortak Kullanım Atölyesi Projesi’nin yapılması planlanmaktadır. İhale aşamasında olan 7 Milyon TL bütçeli bu proje ile Hatay ilinde el işçiliği ile üretim yapan mobilya, ahşap işleme KOBİ’lerinin kullanımına yönelik bir ortak kullanım atölyesi kurulması; gerekli makine ve araçların alınması; el işçiliği üretiminin tekrar canlandırılması; niş pazarlar için ürün oluşturma; tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi ve KOBİ’lerin rekabet gücünü artırılması için eğitim ve danışmanlık desteği verilmesi amaçlanmaktadır.

Bununla beraber, Avrupa Birliği Komisyonu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Ticaret ve Sanayi Odaları işbirliği ile kurulan Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM) Hatay şubesi tarafından yapılan analizler neticesinde Hatay ilinde kümelenme yaklaşımına en uygun olan sektörün mobilyacılık olduğu tespiti yapılmış ve Hatay ili Mobilyacılık Sektörü Kümelenme Programı başlatılmıştır.

Hatay ili mobilyacılık sektörü için hem Mobilyacılık Sektörü Kümelenme Programı, hem de Hatay Mobilyacılar için Ortak Kullanım Atölyesi Projesi yeni plan döneminde desteklenecek olup, söz konusu proje ve program Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri mobilyacılık sektörlerine örnek teşkil ettiği için önem taşımaktadır.

3.5. Demir-Çelik Kümelenme Programı

Toplam üretim miktarı itibarıyla Türkiye’de lider konumda bulunan TR63 Bölgesi Demir Çelik sektörü, 2012 yılı rakamları ile 16.4 milyon ton demir-çelik üretimi gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede, TR63 bölgesinde yer alan sektör firmalarının, Türkiye’nin 2023 yılına ilişkin 500 milyar \$ ihracat hedefini gerçekleştirmede oynadıkları rol daha iyi anlaşılmaktadır. 55 milyar \$’lık 2023 yılı ihracat hedefi ile makine ve otomotivden sonra en önemli üçüncü sektör konumunda olan demir çelik sanayi, TR63 Bölgesinde Hatay ilinin İskenderun ilçesi ile ve Osmaniye ili arasındaki kıyı şeridinde yoğunluk göstermektedir. Orta ölçekli firmalar ile beraber, İstanbul Sanayi Odası’nın (İSO) her yıl yayınlamakta olduğu Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesine girmeyi başaran büyük ölçekli firmalara sahip olan bölge sektörü, 2012 yılı listesine 15 farklı firma ile girmeyi başarmıştır.

Üretim kapasitelerinin ve işletme kapasitelerinin bu denli büyük olduğu bölgede, ilgili kurumların veya işletmelerin bireysel çabalarının bir arada değerlendirilerek, müşterek çalışma ile en yüksek katma değer oluşturulabilmesi için kümelenmenin uygun bir araç olduğu sonucuna varılmıştır. Demir-Çelik Kümelenme Programı, kümelenme aracının temel faydaları yanında,

- ❖ Bölge Demir-Çelik sektörünün uluslararası rekabet gücünün artırması,
- ❖ Yüksek maliyet nedeniyle ikinci planda tutulan AR-GE ve yenilikçilik faaliyetlerinin daha az maliyet ile yapılması ve daha kısa sürede genele yayılmasının sağlanması,
- ❖ Tedarik, pazarlama vb. alanlarda ortak kaynak kullanımı ile maliyet avantajının sağlanması,
- ❖ İşgücü ve ürün kalitesi, verimlilik ve istihdamı artırması,
- ❖ Bölgeyi yatırımcılar için ilgi merkezi haline getirmesi,

amacı ile uygulama konulması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, yeni plan dönemi içerisinde Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından TR63 Bölgesi Demir-Çelik Sanayi Kümelenme Raporu hazırlanacak olup, bölgede var olan sektörel yığılmasından elde edilen faydanın, her paydaş için kümelenme yaklaşımı ile artırılması planlanmaktadır.

3.6. Yenilenebilir Enerji Kullanımının Yaygınlaştırılması Destek Programı

Türkiye'nin toplam ithalatının %20'sinden fazlasını tek başına enerji kaleminin oluşturması; toplam elektrik üretiminin yaklaşık %50'sini ithal bir kaynak olan doğalgaz ile karşılaması; son 30 yıllık enerji kaynak kullanım matrisinde değişiklik olsa da, dışa bağımlılık durumunun değişmemesi, bu konuda gerekli tedbirlerin alınmasını bir zorunluluk haline getirmektedir. Enerjide dışa bağımlılığı azaltmak için, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının azami ölçüde kullanılması ve yaygınlaştırılmasına; yeni enerji sahalarının tespit edilmesine; temin edilen enerjinin verimli şekilde kullanılmasını sağlayan teknolojilerin kullanılmasının teşvik edilmesine; dünya üzerinde tespit edilen yeni enerji kaynaklarının yakından takip edilmesine ve ülke potansiyelinin araştırılmasına öncelik verilmeye başlanmıştır.

TR63 Bölgesi'ni oluşturan Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri, hidrolik, rüzgâr ve güneş gibi enerji kaynakları ile Türkiye'nin en önemli potansiyel yenilenebilir enerji merkezlerinden birisi konumundadır. Bu bağlamda, TR63 Bölgesi'ni ulusal ve uluslararası nitelikli yatırım süreçlerine dâhil ederek yenilenebilir enerji üretim merkezi haline getirmek ve enerjinin etkin kullanımını yaygınlaştırmak üzere, yeni plan döneminde "Yenilenebilir Enerji Kullanımının Yaygınlaştırılması Destek Programı" uygulanacaktır.

Bu kapsamda, yeni plan döneminde enerji arzında dışa bağımlılığı azaltmak üzere, yeni teknolojilerin özendirilmesi, kaynak çeşitliliğinin sağlanması ve yerli ve yenilenebilir kaynakların azami ölçüde kullanılması, OSB'lerin ve KOBİ'lerin yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak, ihtiyaç duydukları enerjiyi kendilerinin üretebilmesine yönelik yatırımları desteklenecektir. Bununla beraber, güneş ve rüzgâr enerjisine yönelik yatırımlar başta olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarının üretime kazandırılabilmesine yönelik araştırma, analiz ve fizibilite çalışmaları yapılarak sonuçları yatırımcılarla paylaşılacaktır. Bu çalışmalarda TR63 Bölgesi'nde yer alan üniversitelerle işbirliği öncelikli olarak değerlendirilecektir. Bu doğrultuda, TR63 Bölgesi'nde yer alan üniversiteler ve ilgili özel sektör kuruluşları ile işbirliği içerisinde, yenilenebilir enerji kaynakları alanı başta olmak üzere enerji sektörüne yönelik nitelikli işgücü yetiştirilmesine yönelik eğitim ve uygulama programları geliştirilmesi hedeflenmektedir.

3.7. Kırsalda Ekonomik Çeşitliliğin Artırılması Destek Programı

Kırsal alanda istihdam olanaklarının geliştirilmesi ve gelir getirici faaliyetlerin artırılması amacıyla kırsal ekonominin çeşitliliğinin artırılmasını amaçlayan bir programa ihtiyaç vardır. Programın ana amacı; kırsalda sosyoekonomik kalkınmayı hızlandıracak tarım dışı sektörlerde ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesidir. Bir başka deyişle Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji politikasında yer alan kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kendi yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması amaçlanmaktadır.

Program kapsamında ilçe ve köy bazında yatırım konularının belirlenerek yerel kalkınma sağlanacaktır. Faaliyetlerin sorumlu olduğu kurum ve kuruluşların programdaki konumları belirlenecektir.

Kırsalda Ekonomik Çeşitliliğin Artırılması Destek Programı kapsamında ilçe düzeyinde yerel kalkınma girişimleri bölgesel politikalar içinde programlanacaktır. Ayrıca kırsalda ekonomik ve sosyal altyapıyı güçlendirerek yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmektedir. Bu programın uygulamasına yönelik olarak Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından bölgelerin yapısal ve fonksiyonel özellikleri doğrultusunda kentsel ve kırsal nitelikli bölge analizi çalışması yapılacaktır. Bu analiz sonuçları doğrultusunda kırsal nitelikli bölgelerde ekonomik çeşitliliğin artırılması amacıyla destek programları uygulanacaktır.

3.8. Yukarı Mezopotamya İnanç Turizmi Koridoru

Ülkemiz kıyı turizmi yanı sıra, alternatif turizm türleri açısından birçok imkana sahip bulunmaktadır. Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de önemi ve ekonomik değeri hızla artan alternatif turizm türlerinden inanç turizmi alanında TR63 Bölgesi zengin kaynaklara sahiptir. Söz konusu turizm kaynaklarının noktasal ölçekte planlanması yerine gelişim aksları boyunca turizm koridorları oluşturacak şekilde ele alınması turizm potansiyeli bulunan bölgelerin cazibesini arttıracak olup Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesinde turizm gelişim koridorlarının oluşturulması hedeflenmiştir. Strateji kapsamında 7 adet tematik turizm gelişim koridoru önerilmekte olup bunlardan biri inanç turizmi koridorudur. Bu koridor Tarsus’tan başlayarak Mardin’e kadar uzanan bir aksı kapsamaktadır. Aks üzerinde Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa illeri yer almaktadır.

TR63 Bölgesi inanç turizmindeki değerleri ile çeşitli dinlerin ortak noktası olması bakımından önem arz etmektedir. Hatay ilinde dünyanın ilk kilisesi olarak kabul edilen St. Pierre Kilisesi ile birlikte St. Simon Stilit Manastırı, Barlaam Manastırı, Anadolu’nun ilk camii Habib-i Neccar Camii, Musa Ağacı, Hızır Makamı, Ortodoks, Protestan, Katolik kiliseleri ve havraları ile Kahramanmaraş ilindeki Eshab-ı Kehf Külliyesi inanç turizmine konu olan önemli değerlerdir.

İnanç turizminin geliştirilmesi için TR62, TRC1, TRC2 ve TRC3 bölgeleri ile işbirliği yapılması ve ortak turizm destinasyonlarının belirlenmesi, bu alanda cazibenin artırılması ve faaliyet çeşitliliği bakımından önemlidir. İnanç turizmi konusunda, bölgesel değerleri içerisine alan ve konaklama seçenekleri olan Yukarı Mezopotamya İnanç Turizmi Rotası’nın oluşturularak, ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtım ve promosyon çalışmaları yapılacaktır. Ayrıca, her yıl geleneksel olarak ulusal ve/veya uluslararası nitelikli festivallerin düzenlenmesi bu koridorun farkındalığının artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu organizasyonun, her yıl farklı bir ilde, turizm rotasında yer alan turizm değerinin olduğu yörede yapılması hedeflenmektedir. Mersin – Adana – Hatay – Kahramanmaraş – Gaziantep – Şanlıurfa - Mardin ve Diyarbakır rotasında Yukarı Mezopotamya İnanç Turizmi Koridoru oluşturulması planlanmaktadır.

3.9. Yukarı Mezopotamya Gastronomi Turizmi Koridoru

Alternatif turizm türlerinden biri olan gastronomi turizmi TR63 Bölgesinin farkındalık oluşturan bir özelliğidir. Bölgenin farklı kültürlere ev sahipliği yapıyor olması gastronomi turizminin gelişmesi için uygun çeşitlilik oluşmasını sağlamıştır. Özellikle Hatay mutfağı ile halihazırda oluşmaya başlayan turizm hareketliliği teknik destek çalışmaları ile kapasitesi artırılacak niteliktedir. UNESCO tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde bugüne kadar dünyada 4 kente verilen “dünya gastronomi şehri” ünvanını almak için gerekli hazırlıkları yaparak başvurusunu tamamlayan Hatay ili, bu ünvanın alınması ile birlikte ulusal ölçekteki potansiyelini uluslararası platforma da taşıyacaktır. Gelişmekte olan bu alanın profesyonel yöntemlerle turizme kazandırılması amacıyla il ölçeğinde çeşitli çalışmalar yapılmakla birlikte tematik turizm programları ile ele alınacaktır.

Gastronomi TR62, TRC1, TRC2 ve TRC3 bölgeleri ile bölgesel işbirliklerine dayalı turizm gelişim alanlarından birisidir. İşbirliği alanı içerisinde yer alan illerdeki zengin mutfak kültürü, son yıllarda değeri artan gastronomi turizminin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Bu amaçla, Mersin – Adana – Hatay – Kahramanmaraş – Gaziantep – Şanlıurfa - Mardin ve Diyarbakır rotasında Yukarı Mezopotamya Gastronomi Turizmi Koridoru oluşturulması ve bu koridorun tanıtım ve promosyonuna yönelik çalışmalar yapılması hedeflenmektedir. Doğu Akdeniz ve Güneydoğu illeri ile işbirliği içerisinde her yıl ayrı bir ilde düzenlenecek şekilde gastronomi etkinlikleri, gastronomi amaçlı turizm tur paketleri oluşturulması öngörülmektedir.

3.10. Ortak Pazarlama Ajansları

Belli bir ürün ya da ürün grubunun özellikle yurt dışına pazarlanmasına hizmet vermek amacıyla ortaklık esasına göre kurulmuş olan Ortak Pazarlama Ajansları (OPA) 1920'li yıllardan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) küçük ve orta ölçekli tarımsal kooperatiflerin pazarlama sorunlarını çözmeye yönelik olarak kurulmaya başlamıştır. Ajansların küçük ve orta ölçekli kooperatiflerin pazarlama sorunlarını çözmede etkili olarak kullanıldığının anlaşılması üzerine yayılmaya başlamış ve ilerleyen dönemlerde sadece üretici örgütlerine değil, aynı zamanda bireysel üreticilere ve şirketlere de hizmet vermeye başlamışlardır.

Bir Ajansın temel amacı; üyelerinin pazarlarını genişletmek, pazarlama altyapılarını güçlendirmek ve pazarlama risklerini en aza indirmektir. Ortak Pazarlama Ajansları kooperatif ya da şirketlerin belirli bir payla ortaklığı ile kurulabileceği gibi, bağımsız bir STK tarafından kurularak, şirketleri üye yapmak suretiyle de çalışabilmektedir. OPA'yı kuran ya da üyesi olan üretici örgütleri ya da şirketler, işletme olarak bağımsızlıklarını tam anlamıyla korumaktadırlar. Ancak, belli bir miktar ürünlerini OPA aracılığıyla pazarlayacaklarını taahhüt etmektedirler. Bütün işlemler ortak bir pazarlama anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. OPA'lar genellikle yurt dışı pazarlama hizmetleri vermektedir. Ancak, hem yurt dışı hem de yurt içi pazarlarda faaliyet gösteren OPA'lar da vardır. Bu durum tamamen OPA'nın kuruluş amacı ile şekillenmektedir.

OPA'lar faaliyet gösterdikleri bölgelere önemli faydalar sağlamaktadır. OPA, TR63 Bölgesi gibi, tarımsal potansiyeli yüksek bir Bölge'nin tarımsal pazarlama sorunlarını ciddi anlamda çözebilecek bir modeldir. TR63 Bölgesi, sulanabilir arazi varlığının yüksek olmasının da etkisi ile tarımsal ürün çeşitliliği açısından zengin olduğu gibi, pek çok ürün için ülke genelinden daha yüksek bir verimliliğe sahiptir. Ancak, TR63 Bölgesi'nin de en önemli sorunlarından biri tüm ülkede olduğu gibi tarım işletmelerinin küçük ölçekli ve çok parçalı olmasıdır. Küçük ölçekli üreticilerin sayısal olarak fazla olması, söz konusu üreticilerin pazara arz ettikleri ürünlerin de düşük hacimlerde olmasına neden olmakta ve üreticileri organize olmuş, büyük ölçekli sanayi işletmeleri ya da pazarlar karşısında zayıf kılmaktadır. Düşük hacimlerde üretimde bulunan üreticilerin pazar bulması zor olmakta ve ürünleri için fiyat pazarlığı da yapamamaktadırlar. Üretici örgütlerinin de etkin çalışamaması, tarım sektöründeki pazarlama sorunlarını çözümsüz hale getirmektedir. Pek çok ürün için yurt içi piyasalarda arz fazlası meydana geldiğinde ürün fiyatları düşmekte ve bu durumda özellikle yurt dışı piyasalar daha da önemli hale gelmektedir.

Ancak, küçük üreticilerin ve profesyonel yöneticileri olmayan üretici örgütlerinin yurt dışı pazarlara erişim şansı neredeyse yok gibidir. TR63 Bölgesi'nin Orta Doğu pazarlarının yanı sıra Avrupa, Uzak Doğu ve Amerika gibi yüksek değerli pazarlara açılmaya ihtiyacı vardır. OPA, bu aşamada çok önemli

bir rol oynamaktadır. Belli cins ve kalitedeki ürünü kooperatif mantığı ile bir araya getirerek birkaç üretici adına ortak pazarlamakta, üreticilerin yapamadığı pazar ve pazarlama araştırmalarını yapmakta ve üreticiler için oldukça karışık olan ihracat prosedürlerini yerine getirmektedir. Yurt içinde ise birkaç üreticinin üretiminin bir arada daha yüksek hacimlerde pazarlanması ile birlikte fiyat avantajı elde etmek ve daha iyi pazarlara girmek mümkündür. OPA'lar her ne kadar tarım ve gıda sektöründe başarılı bir şekilde faaliyet göstermekteyse de, söz konusu Ajanslar diğer sektörler için de çok iyi bir model niteliğindedir. TR63 Bölgesi'ndeki küçük ölçekli ayakkabıcılar ve mobilyacılar için de benzeri bir OPA kurmak mümkündür.

TASLAK

3.11. Ayakkabıcılık Sektörü Ortak Tasarım Merkezi

Hatay ili erkek, Kahramanmaraş ili ise bayan ayakkabısı üretimi ile TR63 Bölgesinde öne çıkmakla beraber, her iki ilde de ayakkabıcılık sektörü usta çırak ilişkisine dayanan, merdiven altı şeklinde tarif edilen küçük işletmelerden oluşmaktadır. Sektördeki işletmelerin küçük ölçekli olması, makineleşme, markalaşma, yenilikçilik, girişimcilik, satış, pazarlama, beşeri sermaye, ulusal ve uluslararası pazarda rekabet vb. konularda zafiyetleri de beraberinde getirmektedir. Ayakkabıcılık sektörünün dünya üzerindeki ihracat, ithalat ve birim başına ülkelere sağlamış olduğu katma değer incelendiğinde, TR63 Bölgesinde sektörün öncelikle altyapı sıkıntılarının giderilerek, markalaşma yoluna gitmesi gerektiği, AR-GE ve kaliteye odaklanarak birim başına sağlanan katma değer artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından özellikle Hatay ilinde sektörün daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulup, rekabet avantajı elde edebilmesi için “Antakya Ayakkabıcılık Eğitim, Danışmanlık, Tasarım Merkezi ve Ortak Kullanım Atölyesi’nin kurulmasına yönelik çalışmalar başlamıştır. Proje ile kurulması planlanan “Ortak Kullanım Atölyesi”, ayakkabı sektöründe yer alan firmaların finansal açıdan tek başına satın alamayacakları ya da tek başına satın almakta zorlanacakları ve sektörün ihtiyaçlarını karşılayacak modern makine ve ekipmanlar ile donatılmak suretiyle, sektördeki işletmelere daha hızlı, daha kaliteli, daha fazla miktarda ve daha düşük maliyetle üretim olanağı sunacaktır. Bunun yanı sıra, atölyenin kurulacağı merkezde verilecek eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile sektörün tasarım, model geliştirme, pazarlama ve üretim konularında da geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Antakya Ayakkabıcılık Eğitim, Danışmanlık, Tasarım Merkezi ve Ortak Kullanım Atölyesi’nin konum olarak Hatay İli Antakya ilçesi ayakkabıcıları için kurulacak olan Ayakkabıcılar Küçük Sanayi Sitesi içerisinde kurulması planlanmaktadır. Ayakkabıcılar Küçük Sanayi Sitesi’nin kurulması için gerekli yasal işlemler başlatılmış olup, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından site inşaatının 2015 yılına kadar bitirilmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda, yeni plan döneminde Ayakkabıcılar Küçük Sanayi Sitesi’nin tamamlanması ve faaliyete geçmesi ile eşzamanlı olarak Antakya Ayakkabıcılık Eğitim, Danışmanlık, Tasarım Merkezi ve Ortak Kullanım Atölyesi’nin de faaliyete geçmesi ve sektör temsilcilerinin hizmetine sunulması hedeflenmektedir.

3.12. Metal Mutfak Eşya Ortak Tasarım ve Kalite Merkezi

Kahramanmaraş ilinde üretimi geçmişi 1950'li yıllara kadar uzanan Metal Mutfak Eşya sektörü, Türkiye ölçeğinde bu sektörde önemli paya sahip olmayı başarmıştır. Kahramanmaraş ilinde bu sektörde faaliyet göstermekte olan 50 kadar küçük ve orta ölçekli (KOBİ) firma, Türkiye'nin metal mutfak eşyaları ürünlerinin toplam değeri olan 334 Milyon \$'ın, yaklaşık %54'lük kısmı olan 180 Milyon \$ büyüklüğünde bir üretim gerçekleştirmektedir. (Kahramanmaraş ilinde üretilen tencere, tava, çaydanlık, düdüklü tencere, cezve ve yapışmaz kaplamalı alüminyum eşyaları vb. ürünler bazında)

İlde 3.500 kişiye istihdam imkânı sağlayan bu sektörün, Metal Mutfak Eşya Kümelenme Programı kapsamında gerçekleştirilen analizler neticesinde, yüksek derecede Ortak tasarım ve Kalite Merkezi'ne ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Markalaşma, ortak marka geliştirme ve ortak makine ve hammadde merkezi kurma gibi olumlu sonuçlar doğurabilecek bu proje ile firmaların özellikle kalite testleri nedeniyle ortaya çıkmakta olan dışa bağımlılıkları giderilmiş olacak ve hem bölgedeki, hem de Türkiye'deki sektör temsilcilerine hizmet ediyor olacaktır. Bu kapsamda, plan dönemi içerisinde Kahramanmaraş ili Ticaret ve Sanayi Odası Metal Mutfak Eşya Kümelenme Bilgi Merkezi ve Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı işbirliği ile Ortak Tasarım ve Kalite Merkezi'nin kurulması, bu sektörde yer alan firmaların hizmetine sunulması planlanmaktadır.

3.13. Elbistan Modern Hayvancılık Borsası

Elbistan ilçesi bulunduğu coğrafi konum açısından Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya ve Adıyaman illerinin orta noktasında yer alması lojistik açıdan ve coğrafyanın ekonomik açıdan hayvancılığa müsait olması Elbistan ilçesini gelişen bir hayvancılık sektörüne zemin hazırlamaktadır. Ancak mevcut olan hayvan borsası asgari teknik ve hijyenik şartları yerine getirememektedir.

Canlı hayvanların veteriner hekim denetimi altında bulunan hayvan borsaları ve pazarları haricinde satışa sunulması ve il dışından kaçak hayvan girişleri yanında kayıt dışı hayvanların önüne geçmek için Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde bulunan canlı hayvan borsasının daha modern hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

10. Kalkınma Planı kapsamında Hayvancılık piyasasının daha rekabetçi ve verimli bir yapıya dönüştürmek amacıyla modern hayvancılık borsasının kurulması planlanmaktadır. Elbistan Modern Hayvancılık Borsası'nın oluşturulmasıyla daha sağlıklı ortamlarda kesimlerinin yapılabilmesi için ve hayvan ticaretinin belirlenen bir noktada satışının yapılabilmesi için hayvan pazarı teknik alt yapısı ile birlikte modernizasyonunu sağlamak ve yetiştiricileri bilinçlendirilecektir. Proje kapsamında: Üretim, kesim ve ticaretini yapan yetiştirici, aracı ve celeplere eğitimler verilecek, Canlı Hayvan Borsası daha modern ve sağlıklı bir yapıya dönüştürülecek, kayıt dışı hayvan girişlerinin önüne geçilecek, yerli hayvan üretimi teşvik edilecek, hayvancılık sektörünün canlandırılması hedeflenecektir. Ayrıca Elbistan Modern Hayvancılık Borsası adında internet sitesi kurulacak site üzerinden alım-satım işlemlerinin ve canlı hayvanlar hakkında istatistikleri tutulacaktır.

3.14. Lisanslı Depoculuk

Tarımsal piyasalarda ürünlerin depolanması, kaliteye göre fiyatlandırılması ve ödeme garantisi gibi koşulların oluşturulması pazarlamada etkinliğin artırılmasını sağlamaktadır. Gelişmiş ülkeler dayanıksız bir yapıya sahip olan tarım ürünlerinin depolanması yoluyla üreticilerin daha fazla gelir elde etmesini, aynı zamanda da tarım ürünleri ticareti yapan kişilerin ve sanayicilerin iyi koşullarda depolanmış ve kalitesine göre sınıflandırılmış ürünleri almasını sağlayan bir sistemi 1900'lü yılların başında hayata geçirmişlerdir. Bu sistem devletin sıkı denetimi altında çalışan ve belli başlı depolama koşullarını yerine getirmekle yükümlü olan lisanslı depoculuk ile kurulmuştur.

Lisanslı depoculuk, tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda ve ürünlerin kalite sınıflarına göre depolandığı ve ürün fiyatlandırmasının da serbest rekabet koşulları altında, kalite sınıflarına göre yapıldığı bir uygulamadır. Burada devlet, lisanslı depoların kuruluşunda taşınmaları gereken asgari koşulları belirlemekte, konu ile ilgili mevzuatı hazırlamakta ve faaliyetlerinin belirli yasal düzenlemeler çerçevesinde yapılmasını sağlamaktadır.

Tarımsal üretim potansiyelinin yüksek olduğu TR63 Bölgesi'nde özellikle lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerin verimlilik düzeylerinin ülke genelinden yüksek olduğu Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Araştırması Ve Ön Fizibilite Çalışması ile tespit edilmiştir. Bu durum Bölge için maliyet avantajı oluşturduğu gibi üreticinin karlılığını da etkileyen önemli bir konudur. Düşük maliyetlerle çalışan üreticiler için ürünlerini depolamak suretiyle daha yüksek bir fiyat düzeyini bekleme kararını almak daha kolay olmaktadır. Ayrıca TR63 Bölgesi'nde tarım ürünlerinin iç ve dış ticaretinde oldukça yüksek potansiyel bulunmaktadır.

Türkiye'deki tarım sektörünün geliştirilmesine yönelik ulusal ölçekli plan ve stratejilerde de öncelikli konular arasında değerlendirilen lisanslı depoculuk uygulamasının, hububat, zeytin, zeytinyağı, pamuk ve yerfıstığı ürünleri için TR63 Bölgesi'nde uygun bir yatırım alanı olduğu söz konusu araştırma ve ön fizibilite çalışması ile belirlenmiştir.

3.15. İskenderun Lojistik Köyü

Lojistik Köy veya Lojistik Merkez “Ulaştırma, lojistik ve fiziksel dağıtımla ilgili ulusal ve uluslararası çapta faaliyetlerde bulunan çok çeşitli işletmelerin, ticari esaslara dayalı olarak üzerinde faaliyet gösterdikleri özel yerler” olarak tanımlanmaktadır.

Lojistik merkezlerin kurulu olduğu yerler, genellikle ulaştırma potansiyelinin yüksek olduğu ana ulaştırma koridorları üzerinde bulunmaktadır. İskenderun; uluslararası taşıma koridorlarında (doğu-batı koridorunda) yer alan coğrafi konumu, karayolu, denizyolu, demiryolu ve havayolu taşıma modlarının birleştiği konumda olması, ulusal yatırım programına alınan Hassa-Dört Yol Yapım Projesinin tamamlanmasıyla İskenderun Limanının doğu ve güneydoğu illeri açısından daha da cazip hale gelecek olması avantajlarından hareketle lojistik sektörü açısından sahip olduğu potansiyelin hayata geçirilmesi adına uygun bir alan konumundadır. Bu sebeple Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansının desteği ile “İskenderun Lojistik Köyü ile Antakya ve Osmaniye Lojistik Destek Merkezleri Mastır Planı” hazırlanmıştır. Mastır plan ile İskenderun’un lojistik üs olmasının altyapısının hazırlanması, İskenderun’un ulusal ve uluslararası taşımacılıkta pazar payının artırılması, bölgedeki rekabet gücünün geliştirilmesi ve Doğu Akdeniz’de önemli bir liman olması hedeflenmiştir.

Mastır Plan kapsamında bu amaçlara ulaşılabilmesi için İskenderun’da büyük ölçekli, depolama fonksiyonlarının ağırlıklı olarak yer aldığı, demiryolu bağlantılı, liman havzası içinde bir Lojistik Köy (İhtisas Lojistik Organize Sanayi Bölgesi) düşünülmüş ve lojistik köy için 5 alternatif yer belirlenmiştir. Önerilen lojistik köy alan ihtiyacı bakımından ilk etapta 500 dönümlük bir alanda başlayacak olup 20 yılı öngören projeksiyon ile lojistik köy alan ihtiyacının 1.000 dönüm olarak planlanması gerekmektedir. Lojistik Köy içerisinde yer alacak olan fonksiyonlar; kapalı gümrük deposu, kapalı milli depolar, soğuk hava deposu, açık gümrük alanı, konteyner stok alanı, banka şubeleri, teknik altyapı tesisi, atık su artıma tesisi, çöp arıtma merkezi, otopark alanı (binek ve ağır araç otoparkı olmak üzere), gümrük ofisi, akaryakıt istasyonu, demiryolu terminalidir.

3.16. Osmaniye Lojistik Destek Merkezi

Lojistik sektörü TR63 Bölgesi için bölgesel gelişmeye katkıda bulunacak ve geliştirilmesi hedeflenen sektör olarak belirlenmiştir. Bu hedefe yönelik olarak Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansının desteği ile “İskenderun Lojistik Köyü ile Antakya ve Osmaniye Lojistik Destek Merkezleri Master Planı” hazırlanmıştır. Plan çerçevesinde İskenderun sahip olduğu potansiyeller ile lojistik merkez olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte İskenderun’da ki lojistik potansiyele destek olarak ve burada yapılan yatırımlardan destek alarak bölgedeki yatırımlarına destek vermesi amacıyla Antakya ve Osmaniye’de İskenderun Lojistik Köyü ile birlikte çalışacak Lojistik Destek Merkezi kurulması önerilmiştir.

Osmaniye’de kurulması planlanan merkezin, depolama kapasitesi sınırlı, liman hinterlandı içinde olmayan, buna karşılık demiryolu bağlantısı olan bir lojistik destek merkezi olması öngörülmüştür. Osmaniye Lojistik Destek Merkezi alan ihtiyacı bakımından Antakya’ya kıyasla bir miktar daha büyük önerilmiştir. Osmaniye Lojistik Destek Merkezi yaklaşık 150 dönüm ile başlaması ve 20 yıllık hedef projeksiyon ile yaklaşık 240 dönüme ulaşması planlanmıştır.

Osmaniye Lojistik Merkezi içerisinde yer alacak olan fonksiyonlar; gümrüklü-gümrüksüz depolar, soğuk hava deposu, konteyner stok alanı, demiryolu terminali, banka şubeleri, teknik altyapı tesisi, otopark alanı (binek ve ağır araç otoparkı olmak üzere), gümrük ofisi, akaryakıt istasyonudur.

3.17. Antakya Lojistik Destek Merkezi

TR63 Bölgesinde gelişmekte olan lojistik sektörü, İskenderun Limanı'nı merkez almak üzere İskenderun merkezde bir lojistik köy kuruluşunu gerektirmekle birlikte, Antakya ve Osmaniye kent merkezlerinde de birer lojistik üs kurulmasını da önermektedir. Bu lojistik üsler, alan ve sunulacak hizmetler itibariyle, İskenderun lojistik köyü kadar geniş ve kapsamlı olmamakla birlikte, lojistik köy ile olacak aktivitelerin sinerji ve işbirliği yaratacak şekilde ortak çalışmalarını üstlenecektir.

Antakya Lojistik Destek Merkezi yerel ihtiyaçları karşılama ve yerel bazda yük konsolidasyonu sağlama amacı taşımakta, yük taşımacılığını ve yük taşımacılık araçlarını kent dışına çıkarma hedefi gütmektedir. Destek Merkezi, İskenderun lojistik köyünde olan kullanımların hemen hepsine daha küçük ölçekli olmak üzere sahiptir.

Antakya Lojistik Destek Merkezi başlangıçta alan ihtiyacı bakımından 104 dönüm olarak önerilmiş ve 20 yıl sonrasını hedefleyen projeksiyon ile 185 dönümlük büyüklüğe ulaşması öngörülmüştür. Depolama fonksiyonları daha az tutulmuş, daha ziyade yük aktarma operasyonuna dönük, demiryolu bağlantısı olmayan, intermodal taşımanın yer almadığı bir lojistik merkez oluşumu ele alınmıştır.

Antakya Lojistik Merkezi içerisinde yer alacak olan fonksiyonlar; gümrüklü-gümrüksüz depolar, soğuk hava deposu, banka şubeleri, teknik altyapı tesisi, atık su artıma tesisi, otopark alanı (binek ve ağır araç otoparkı olmak üzere), gümrük ofisi, akaryakıt istasyonudur.

3.18. Türkoğlu Lojistik Merkezi

Lojistik merkezler; farklı işletici ve taşıyıcılarla ulusal ve uluslararası yük taşımacılığı, dağıtımı, depolama ve diğer tüm hizmetlerin yapıldığı alan olarak tanımlanmaktadır. Karayolu, demiryolu, denizyolu ve yerine göre havayolu erişimi ile kombine taşımacılık imkanlarının olduğu depolama ve ulaştırma hizmetlerinin birlikte sunulduğu merkezlerdir.

Modern yük taşımacılığının kalbi olarak görülen, Lojistik merkezler ülkemizde de kurulmaya başlanmıştır. TCDD Demiryolu Aktarma Merkezleri projesinde 19 noktada lojistik merkezi planlanmaktadır. Kent merkezi içinde kalmış yük garlarının; Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, etkin karayolu ve deniz ulaşımı bağlantısı olan ve yükleyiciler tarafından tercih edilebilir bir alanda, yük lojistik ihtiyaçlarına cevap verebilecek özellikte, modern, teknolojik ve ekonomik gelişmelere uygun şekilde, özellikle Organize Sanayi Bölgelerine yakın ve yük potansiyeli yüksek olan bölgelerinde yapılandırılmaları amaçlanmıştır.

Lojistik Merkezlerin öncelikle, organize sanayi bölgeleriyle bağlantılı olarak yük taşıma potansiyelinin yoğun olduğu İstanbul (Halkalı/Yeşilbayır), İzmit (Köseköy), Samsun (Gelemen), Eskişehir (Hasanbey), Kayseri (Boğazköprü), Balıkesir (Gökköy), Mersin (Yenice), Uşak, Erzurum (Palandöken), Konya (Kayacık), Denizli (Kaklık) ve Bilecik (Bozüyük) olmak üzere 13 adet lojistik merkez kurulmaya başlanmıştır. 2011 yılı yatırım programına alınan Kahramanmaraş (Türkoğlu), Mardin, Kars, Sivas, İzmir (Kemalpaşa) ve Habur Lojistik Merkezleri ile birlikte Lojistik Merkez adeti 19'a ulaşmaktadır.

Projede ilk etapta TR63 bölgesi için bir merkez planlanmamış ancak daha sonra bölgenin önemi anlaşılarak Kahramanmaraş ilinde Türkoğlu İlçesinde TCDD'nin yük aktarma, intermodal çalışma için bir demir yolu terminali kurulması projesi devreye alınmıştır. Lojistik Merkezin OSB'ye 3km mesafede, Nurdağı-Kahramanmaraş karayolunun mücavirinde genişleme imkanı bulunan Türkoğlu ilçesinde kurulması planlanmaktadır. Pamuk, iplik, dokuma kumaş, örme kumaş, gübre, krom, çimento, seramik, demir, kömür, odun, mermer taşınması yapılacak olup sektöre 1,9 milyon ton taşıma kapasitesi ile 797 bin metrekarelik lojistik alan sağlanması hedeflenmektedir. Fizibilite çalışmaları bitmiş olup kamulaştırma çalışmalarına başlanmıştır.

3.19. İskenderun Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi

İskenderun Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi (İDİSB) Projesi, İskenderun Deniz Ticaret Odası ve üyeleri, İster Tersanesi, Kaptan Deniz İnşaat A.Ş. öncülüğünde ve yerel firmaların desteği ile gerçekleştirilecek bir denizcilik projesidir. Proje, Hatay ili, İskenderun İlçesi sınırları içerisinde, Sariseki, Bekbele ve Denizciler Beldeleri sahilinde, İskenderun Körfezi kıyı kenar çizgisinin deniz tarafında devletin hüküm ve tasarrufunda altında bulunan 4 km uzunluğunda ve ortalama 600metre genişliğinde, yaklaşık 1.700.000m² alana deniz dolgusu yapılarak gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Antalya, Mersin, İskenderun Limanlarına gelen gemiler, Akdeniz'e kıyısı bulunan Doğu Akdeniz'de yer alan komşu ülke limanlarına (Beyrut, Hayfa, İskenderiye) gelen gemiler ve Süveyş Kanalı'ndan geçen gemilerin bakım, onarım ve havuzlama ihtiyaçlarını karşılamaktır. Akdeniz Bölgesi'nde, ticaret gemilerine, tankerlere, yolcu gemilerine, limanlarda çalışan römorkörlere, yatlara, büyük balıkçı gemilerine, bakım, onarım ve havuzlama hizmeti verebilecek İskenderun'da bulunan İster Tersanesi haricinde sivil bir tersane bulunmamaktadır. İster Tersanesinin imkanları; körfeze gelen gemilerin sayısı ve büyüklükleri dikkate alındığında yeterli olamamaktadır. Ülkemiz haricinde Suriye, Lübnan, İsrail ve Mısır'da yeterli imkanlara sahip bakım-onarım tersaneleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla gemilerin bakım, onarım ve havuzlama ihtiyaçlarını karşılamak için İskenderun Körfezi uygun bir konuma sahiptir.

Doğu Akdeniz Bölgesinde ve komşu bölge ülkelerde bakım onarım ve havuzlama hizmeti verebilecek tamir bakım tersaneleri ve gemi geri dönüşüm tesisleri bulunmaması, bölgede çok sayıda çelikhane tesisi bulunması ve bu tesislerin demir hammaddesine ihtiyaçları olup bu ihtiyacın ithalat yolu ile karşılanıyor olması, İskenderun Körfezinde yapılacak olan; liman, terminal ve enerji santralleri gibi sanayi tesislerinin deniz yapılarının inşaatında ve işletilmesinde, teknik ve lojistik destek sağlayacak olması, İskenderun-Mersin arasında yer alan limanların gemi trafiğinin yoğun olması, İskenderun Denizcilik İhtisas Sanayi Bölgesi projesi; Hatay Valiliği tarafından kurulması planlanan Lojistik Köy, Ulusal yatırım programına alınan Hassa-Dörtyol Yol Yapım Projesinin tamamlanmasıyla doğu ve güneydoğu bölgelerinin sanayi yükünün bölgeye gelecek olması, İskenderun Liman'ının özelleştirmesiyle lojistik altyapısına yönelik yatırımların artması faktörleri ile bir arada ele alındığında bütünlük oluşturuyor olması projenin sağladığı avantajlardandır.

Sanayi Bölgesi içerisinde yer alması planlanan tesisler; Deniz Vasıtası Geri Dönüşüm Tesisleri, Büyük Ölçekli Kuru Havuzu Olan Tamir Bakım Tersanesi, Orta Ölçekli Kuru Havuzu Olan Tamir Bakım Tersanesi, Mega Yat İmalat Bölgesi, İş Tekneleri İmalat Bölgesi, Endüstriyel Liman, Ro-ro Rıhtımı ve Lojistik Terminal, Deniz Endüstrisi İhtisas Alanı, Gemilerden Atık Toplama ve Ayrıştırma Tesisi Petrol Kirliliği Acil Müdahale ve Komuta Kontrol Merkezi, Enerji Santralidir.

3.20. Kahramanmaraş Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

Türkiye iplik üretiminin % 27,4'ünü, dokuma kumaş üretiminin % 8,4'ünü gerçekleştiren Kahramanmaraş ili, Türkiye'nin önemli tekstil merkezlerinden biri haline gelmiş durumdadır. Kahramanmaraş ilinde tekstil sektörünün il istihdamına yaptığı katkı, ildeki diğer sektörlerle karşılaştırılamayacak derecede büyüktür ve bu yapısı itibarıyla Türkiye'nin tekstil ihracatı göstergelerinde ilk 5 il arasında yer almaktadır.

Ulusal ölçekte bu kadar önemli konuma gelmiş tekstil sektörünü daha ileri seviyelere taşıyabilmek için Kahramanmaraş ilinde yer alan tekstil işletmeleri göz önüne alınarak yapılan araştırma ve alınan talepler doğrultusunda ildeki tekstil fabrikalarını bir OSB çerçevesinde bir araya getirme fikri ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası tarafından Kahramanmaraş ili, Merkez ilçe sınırları içerisinde yaklaşık 532 hektar alanda 'Kahramanmaraş Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması için çalışmalar başlatılmıştır. 532 hektarlık söz konusu proje alanının yaklaşık % 70'lik kesiminde iplik fabrikalarının, % 30'luk kesiminde ise dokuma fabrikalarının kurulması planlanmakta ve tesis sayısının ise 40 ila 60 adet arasında olması beklenmektedir. Bu çerçevede, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na "Kahramanmaraş Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Projesi" ÇED Başvuru Dosyası sunulmuş, Bakanlık'ta bu başvurunun uygun bulunup, kabul edildiğini 09.09.2013 tarihli duyurusuyla ilan edilmiştir. Bu duyuru ile beraber, projeye ilişkin ÇED süreci başlamıştır.

Kahramanmaraş Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ile beraber sektörün Kahramanmaraş ilinde sürdürülebilir üretim altyapısı ile hizmet vermesi; sektörde birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden işletmelerin bir arada üretim yapmalarıyla üretimde verimliliğin artırılması; ildeki sektör paydaşlarının markalaşma, ürün ihtisaslaşması, AR-GE ve ÜR-GE gibi alanlarda rekabet avantajı elde etmesi hedeflenmektedir. Bununla beraber, Kahramanmaraş ilinde Tekstil İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması ile Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi Taslak Metninde değinilen ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgesi oluşumlarının yaygınlaştırılması hedefine hizmet edilmiş olacaktır.

3.21. Osmaniye Zeytincilik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

2012 yılı verilerine göre Osmaniye ilinde yaklaşık 34 bin dekarlık zeytin dikili alanda 535.255 adet zeytin veren ağaçtan 17 bin ton sofralık zeytin üretimi sağlanmıştır. Yine 2012 yılı verilerine göre Osmaniye ilinde yaklaşık 54 bin dekarlık zeytin dikili alanda 1.051.280 adet zeytin veren ağaçtan 31 bin ton zeytin yağlık zeytin üretimi sağlanmıştır. Bölgede, yapılan çalışma ile üretim daha da artacaktır.

Bilinçli üretici sayısını arttırarak daha kaliteli zeytin üretilmesini sağlamak ve zeytinde markalaşarak iç pazarın yanı sıra dış pazara yönelmek amacıyla Osmaniye ilinde Zeytincilik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulması planlanmaktadır. Osmaniye Zeytincilik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ile pazarlama standartları ve pazar olanakları geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Kurulacak olan Zeytin ve Zeytin Ürünleri İhtisas Organize Sanayi’de depolama sistemlerinin de kurulacak olması zeytinyağını kalitesi bozulmadan saklanabilecek ve zeytinyağı çelik silolarda saklanabilir kılacaktır.

İşsizlik oranının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu bölgede Osmaniye ilinde kurulması planlanan Zeytincilik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi’nde ilgili kurumların işbirliği ile faaliyete geçmesi hedeflenen mesleki eğitim merkezi ile de zeytin bakımı ve budaması konusunda kalifiye iş gücünün yetiştirilmesi planlanmaktadır. Bu merkez ile hem sektöre iş gücü temin edilecek hem de işsizlik oranının düşürülmesine katkı sağlanacaktır. Osmaniye ilinde yaklaşık 3 milyon zeytin ağacının bulunmasıyla bin kişinin üzerinde kalifiye zeytin budama elemanına istihdam sağlanacaktır.

Osmaniye Zeytincilik İhtisas OSB ile zeytin üretiminin geleceği, hükümet ve özel sektör arasında bağlantılı çalışmalarla zeytin yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve ulaşabileceği en fazla verimin sağlanması hedeflenecektir. Üretim potansiyelinin tespiti ve bu maksatla alınacak tedbirler açıkça ortaya çıkartılacaktır. Bölge genelinde üretilen zeytinyağlarının kalite düzeyi ve asitlik derecesi hakkındaki bilgi ve özenin artırılacaktır. Zeytincilikte arka bahçe diye nitelendirilen Osmaniye ilini ön saflara getirilmesi hedeflenmektedir. Proje ile üretimde kalitenin artırılması, tarımsal dış ticaret kapasitesinin artırılması ve ürün katma değerinin artırılması hedeflenecektir.

3.22. Hatay Zeytincilik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

2012 yılı verilerine göre Hatay ilinde yaklaşık 91 bin dekarlık zeytin dikili alanda 1.612.011 adet zeytin veren ağaçtan 32 bin ton sofralık zeytin üretimi sağlanmıştır. Yine 2012 yılı verilerine göre Hatay ilinde yaklaşık 404 bin dekarlık zeytin dikili alanda 7.765.068 adet zeytin veren ağaçtan 147 bin ton zeytin yağlık zeytin üretimi sağlanmıştır.

Altınözü ilçesi Enek bölgesinde kurulacak Tarım ve Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde (TDİOSB) hayvancılık ve zeytine dayalı Organize İhtisas Sanayi Bölgesi bir arada faaliyet göstermesi planlanmaktadır. Zeytincilik İhtisas OSB için 1300 dekarlık arazi tahsisi yapılmıştır. Yapılacak olan tesiste zeytinyağı fabrikası, zeytin işleme tesisi, prina üretim fabrikası, zeytin ve zeytin ürünlerine dayalı imalat gerçekleştirilecek olan çok önemli bir Organize Sanayi Bölgesi kurulacaktır. Ayrıca bu proje bölgesel teşvik kapsamında 6. bölge gibi değerlendirilebilecek ve firmalar 6. bölgeye göre teşvik alabileceklerdir.

İlki İzmir'de bulunan zeytincilik araştırma istasyonunun ikincisi Altınözü'nde kurulacak Zeytincilik İhtisas OSB'de açılacaktır. Kozkalesi Köyü ile Akamber köyü arasında araştırma istasyonları ve laboratuvar yer alacaktır. Zeytincilik Araştırma İstasyonuna paralel olarak Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşletme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulacaktır. Proje kapsamında uzmanlar, ziraat mühendisleri, akademik öğretim üyeleri önemli hizmet üretecekler ve zeytinciliği geliştirecek çok önemli bilimsel çalışmalar yapacaklardır.

Zeytincilik Araştırma İstasyonu ile Altınözü ilçesinden Hatay ili ile beraber Adana, Mersin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin olmak üzere tam 9 vilayete hizmet götürülmesi hedeflenecektir. TDİOSB projesi kapsamında bölge genelinde üretilen zeytinyağlarının kalite düzeyi ve asitlik derecesi hakkındaki bilgi ve özenin artırılması, üretimde kalitenin artırılması, dış ticaret kapasitesinin artırılması ve ürün katma değerinin artırılması hedeflenecektir.

3.23. Osmaniye Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

Osmaniye, hem Türkiye hem de TR63 Bölgesinde tarımsal alanda potansiyele sahip önemli illerden birisi konumundadır. Osmaniye ilinde bu potansiyelin geliştirilmesi amacıyla hayvancılık konusunda OSB kurulması planlanmaktadır. Bu amaçla Osmaniye Valiliği tarafından ilde projenin uygulanması için çalışmalar başlatılmıştır.

Osmaniye’de 2 adet Organize Sanayi Bölgesi’ne sahip olmasının yanı sıra kısa süre içinde Hayvancılık İhtisas Sanayi Bölgesi kurulacaktır. İlde iş gücü maliyeti, arazi fiyatları ve yatırım maliyetlerinin düşük olmasının yanı sıra lojistik açıdan Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yakın mesafede olması Osmaniye ilini avantajlı kılmaktadır. Türkiye geneli gebe düve ihtiyacının %40’ı Osmaniye’den karşılanmaktadır. İldeki 178.325 ton süt büyükbaş hayvanlardan üretilmekte ve toplamda 19 adet süt ve süt ürünleri işleyen tesis ile 1 adet süt tozu tesisi bulunmaktadır. Bu üretimde Osmaniye’nin daha gelişmiş bir seviyeye ulaşması açısından Osmaniye Hayvancılık İhtisas Bölgesi kurulması önem arz etmektedir. Ancak Türkiye geneline bakıldığında Osmaniye hayvancılık bakımından geri kalmış durumdadır. Kurulacak olan bölgede hayvanların yem ihtiyacı, su ve kullanılacak diğer malzemelerin kolayca temin edilebilecektir. Bu bölgede ilk etapta 100 adet “Düve ve süt sığırları işletmesinin”, en az 1 yem fabrikasının bulunması planlanmış daha sonrada günlük 10 ton süt işleme kapasiteli en az 2 mandıra, 1 biyogaz tesisi ve 1 hayvan gübresi işleme ve paketleme tesisinin olması planlanmamaktadır. 2013 Eylül itibariyle alternatif alan çalışmaları devam etmektedir.

2012 yılında Osmaniye ilinde bölgesel desteklerden faydalanabilecek sektörler arasında tarımsal alanda entegre hayvancılık yatırımları bulunmaktadır. Bu proje kapsamında kaçak hayvan giriş çıkışı engellenmesi, hayvan hastalıkları kontrol altına alınması ve hayvancılık piyasasından fiyatlar dengede tutulabilmesi hedeflenecektir. Ayrıca Osmaniye Hayvancılık İhtisas Bölgesi’nde bulunan tesislerde yeni iş alanları açılacaktır.

3.24. Hatay Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

Hayvancılık, tarım sektöründe kırsal kalkınmanın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu alanda Hatay ilinde potansiyelin yeterince gelişmemesi Hatay Hayvancılık İhtisas Bölgesinin ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Altınözü ilçesi Enek bölgesinde kurulacak Tarım ve Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde (TDİOSB) hayvancılık ve zeytine dayalı Organize İhtisas Sanayi Bölgesi bir arada faaliyet gösterecektir.

Altınözü ilçesindeki özel proje kapsamında 115 işletmenin yer alması planlanmaktadır. Bu 115 işletmenin her biri 120 süt ineği besleyecek şekilde planı yapılmaktadır. Bu işletmelerin yanı sıra yem fabrikaları olacaktır. Hatay Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi içerisinde soğuk hava depoları yer alacaktır. Gübreden enerji üreten biyogaz tesisleri bulunacaktır. Mevcut tesisin izin ve ruhsat çalışmaları hızla devam etmektedir.

Hatay Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi bulunan tesislerde en az 1200 kişiye iş, aş kapısı olacaktır. Bu proje kapsamında: çiftçiye modern tarım eğitiminin verilmesi ve tanıtım programının uygulanması, çiftçi ihtiyaçları doğrultusunda fiziksel altyapı ve üstyapısının iyileştirilmesi, TR63 Bölgesinde yem bitkilerinin alanının artırılması, modern ve hijyenik ortamın sağlanması ve dış ticaret hacminde artış hedeflenecektir.

3.25. Organize Sera Bölgeleri

Tarımsal üretimde önemli bir potansiyeli olan TR63 Bölgesi, aynı zamanda uygun coğrafi şartları ve mevsim koşulları nedeniyle yılda birkaç kez ürün alınabilen özelliğe de sahiptir. TR63 Bölgesi illeri ile benzer özelliklere sahip Mersin ve Antalya illerinde tarımsal üretimdeki katma değeri artıran seracılık uygulamalarının, TR63 Bölgesi'nde de yaygınlaştırılması amacıyla plan dönemi içerisinde seracılık öncelikli çalışma alanlarından birisi olacaktır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından da teşvik edilen Organize Sera Bölgeleri'nin kurulmasında uygun koşullara sahip Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde, aynı zamanda kurulması planlanan seraların enerji maliyetlerini de azaltacak yenilebilir enerji kaynakları mevcuttur.

Halen Hatay ilinde daha modern yöntemler kullanılarak yapılmakta olan sınırlı kapasitedeki seracılık faaliyetlerinin üretim hacminin artırılması, tarımsal üretime katma değer kazandırılması ve daha modern yöntemlerle maliyet etkinliğinin sağlanması amacıyla Organize Sera Bölgeleri uygulamasının yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

3.26. Hatay Bitki Sağlığı Kliniği

Hatay; tarım alanları, verimli toprak yapısı, elverişli iklim ve diğer doğal şartları ürün deseninde çeşitliliğe, hasatta erkenciliğe, ikinci ürün yetiştirilmesine imkan veren ve yüksek düzeyde tarım potansiyeline sahip olan bir ildir. Hatay ilinin tarım sektörü için oldukça uygun olmasından yola çıkılarak Mustafa Kemal Üniversitesi, Akdeniz Yaş Sebze ve Meyve İhracatçılar Birliği, Antakya Ticaret ve Sanayi Odası, İskenderun Ticaret Odası, Reyhanlı Ticaret ve Sanayi Odası, Kırıkhan Ticaret ve Sanayi Odası, Dörtöl Ticaret ve Sanayi Odası, Erzin Ticaret ve Sanayi Odası işbirliği ile bir platform oluşturulmuş ve Hatay'da Bitki Sağlığı Kliniği kurulmasına yönelik altyapı çalışmaları başlatılmıştır.

Bitki Sağlığı Kliniği projesinin amacı; bitkilerde hastalık ve zararlılardan kaynaklanan sorunların doğru, hızlı, güvenilir ve ekonomik tanısını gerçekleştirerek üreticilere, hastalık ve zararlılarla mücadelede etkili ve ekonomik çözüm önerileri sunmak ve bu alanda faaliyet gösteren büyük tarım işletmelerinden tarım teşkilatlarına kadar geniş bir kesime bitkide karşılaşılan sorunların giderilmesine yönelik bilgi transferini gerçekleştirmektir. Projenin ilerleyen dönemlerde bölgesel bitki hastalık ve zararlı tanı ağının oluşturulmasını sağlayacak, ulusal bitki tanı ağına bağlanma ve uzun vadede tarımsal güvenlik ağının oluşumuna zemin oluşturacaktır.

Tarım sektöründe yenilikçi uygulamalara zemin hazırlayacak, bilimsel çalışmaların yapılacağı bitki kliniğinin plan dönemi içerisinde kurularak faaliyetlerine başlaması hedeflenmektedir.

4. FİNANSMAN

TR63 Bölge Planı'ndaki Gelişme Stratejisi bölümünde yer alan Gelişme Eksenleri, Öncelik ve Tedbirlere yönelik olarak oluşturulan politikaların uygulanabilmesi için çeşitli finansman kaynaklarının kullanılması öngörülmüştür. Bölge Planı finansman kaynaklarının, Ajansın Bölge illerinde uygulayacağı destek programları bütçesinin yanı sıra, Kalkınma Bakanlığı tarafından yayımlanan Yatırım Programı'nda yer alan yatırım projeleri için Bölge illerine tahsis edilecek kamu kaynakları, özel sektör yatırımları ve Avrupa Birliği ve diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlardan alınabilecek fon, hibe ve krediler olacağı düşünülmektedir.

Bölge Planında yer alan politikalar için finansman ihtiyacını belirlemek net olarak mümkün olmamakta, belirtilen politikalar çerçevesinde ihtiyaç duyulan kaynak mekan, koşullar ve zamana göre önemli farklılıklar gösterebilmektedir.

Kalkınma Ajanslarına Genel Bütçeden aktarılan payların dışında, Ajansların faaliyet bölgesinde yer alan Belediyelerden, İl Özel İdarelerinden ve Ticaret ve Sanayi Odalarından mevzuat gereği aktarılabilecek paylar bulunmaktadır. Her yıl Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile Kalkınma Ajanslarına transfer edilecek merkezi bütçe ödeneği yıllık olarak % 5-10 aralığında artış göstermektedir. Bunun yanı sıra yerel kaynaklardan aktarılabilecek pay da benzer oranlarda artmaktadır.

Buna göre Plan hazırlıklarının yapıldığı 2013 yılında, merkezi bütçe ödenekleri ile yerel paylardan yaklaşık 25 Milyon TL kaynak aktarılması planlanan Ajans bütçesine, 2014-2023 yılları arasında yaklaşık 330-350 Milyon TL arasında girdi sağlanacaktır.

Bölge Planında yer alan politikaların uygulanmasında Yatırım Programı kapsamında kullanılacak kaynağın tahmininde 2013 yılında Bölge illerine aktarılması planlanan kaynak esas alınmıştır. Bu kaynağın da merkezi bütçe ödeneğine paralel olarak yıllar itibarıyla % 5-10 aralığında artış göstereceği varsayılarak 2014-2023 yılları arasında TR63 Bölgesi illerine yaklaşık 16 Milyar TL kamu yatırımı yapılacağı tahmin edilmiştir. Ancak, ulusal ölçekli planlarda önemli altyapı projelerinin öngörüldüğü bölgede, kamu yatırımlarının daha yüksek miktarlarda gerçekleştirileceği değerlendirilmektedir.

Bölge Planı uygulamasına özel sektör yatırımlarına sağlanan yatırım teşvikleri de katkı sağlayacaktır. 2009-2013 yılları arasındaki 5 yıllık sürede TR63 Bölgesi'ne yatırım yapmak amacıyla yaklaşık 11 Milyar 200 Milyon TL tutarında yatırım teşvik belgesi alınmıştır. Plan döneminde başta enerji yatırımları olmak üzere sanayi ve lojistik yatırımlarında çok daha yüksek tutarlarda yatırım potansiyeli olduğu değerlendirilmektedir. Sadece Afşin-Elbistan bölgesinde 12 Milyar \$ civarında enerji yatırımı potansiyeli olduğu dikkate alındığında ve TR63 Bölgesi'ndeki özel sektör yatırımlarının plan dönemi içerisinde 40-50 Milyar TL olabileceği tahmin edilmektedir.

Bunların yanı sıra KOSGEB, TKDK ve AB kaynaklı diğer destek mekanizmalarının da önceki dönemlere oranla 2014 yılı ile birlikte daha hızlı bir artış göstereceği tahmin edilmektedir. Özellikle 2014 yılı ile birlikte Avrupa Birliği katılım öncesi fonlarında başlayacak yeni dönemde Kalkınma Ajanslarının etkinliğinin artırılması, yerel projelere aktarılacak kaynaklarda önemli artışları da beraberinde getirecektir.

Diğer taraftan 6360 sayılı Kanun, TR63 Bölgesi'nde özellikle kentleşme ve altyapı yatırımlarına yönelik önemli fırsatları da beraberinde getirmektedir. Söz konusu kanun ile büyükşehir statüsü kazanacak olan Hatay ve Kahramanmaraş illerinde, Belediyeler tarafından yapılan yatırımlarda önemli ölçüde kaynak artışı sağlanabilecektir.

Bölge Planında yer alan politikaların finansman ihtiyacının net olarak ortaya konulması zaman içerisinde değişen koşullara ve projelerin uygulanacağı yerlere göre değişiklik göstereceğinden bu bölümde asıl belirtilmek istenilen, politikaların uygulanabilmesi için gerekli finansman büyüklüğünden ziyade bunların uygulanabilmesi için gerekli kaynağın karşılanabilir olduğunu ortaya koymaktır. Gerek Ajans kaynakları ve gerekse genel bütçe ve özel sektör kaynakları göz önüne alınarak hazırlanan Bölge Planı, finansman olanakları itibariyle de uygulanabilir politikalardan oluşmaktadır.

5. İZLEME, DEĞERLENDİRME VE KOORDİNASYON

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından yapılan detaylı mevcut durum analizi çalışmaları ve katılımcılık esasına dayalı çalıştaylar doğrultusunda hazırlanan TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metninde belirlenen stratejilerin gerçekleştirilmesi ve hedeflere ulaşılmasındaki en önemli unsurlardan biri de etkin izleme, değerlendirme ve koordinasyon sürecidir. Plan hazırlıkları DOĞAKA tarafından koordine edilmekle birlikte sadece Ajansın değil, aynı zamanda tüm kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da referans kabul edilebilecek bir yapıya sahip olan Bölge Planı uygulamaları, yine DOĞAKA'nın sorumluluğunda ve koordinasyonunda izleme ve değerlendirme süreçlerine tabi olacaktır. Ayrıca, ulusal düzeyde bölgesel planlama sürecinde sorumlu Kalkınma Bakanlığı'nın izleme ve değerlendirme sürecindeki belirleyici rolü göz önünde tutulacaktır.

Plan uygulama sürecinde, Plan metninde yer alan proje ve program öngörülerinin yanı sıra Yıllık Çalışma Programı marifeti ile doğrudan Bölge Planı'nı esas alacak olan DOĞAKA faaliyetlerinin yanı sıra, ilan edilen mali ve teknik destek programları ile kamu ve özel diğer kurum ve kuruluşların faaliyetlerinin Bölge Planında yer alan hedef ve stratejiler çerçevesinde desteklenmesi planlanmaktadır. Bu amaçla Bölge Planının ilgili makamlarca onaylanmasının ardından Bölge genelinde tanıtım toplantıları organize edilerek Planın farkındalığı artırılacak ve Plan metni ile kurum ve kuruluşların kurumsal stratejileri ve faaliyetleri arasındaki eşgüdüm sağlanacaktır.

Ulusal ölçekte ise Kalkınma Bakanlığı başta olmak üzere ilgili Bakanlıkların gerek ulusal gerekse bölgesel planlama ve strateji çalışmalarında, Bölge Planı hedef ve stratejilerinin de yer almasına yönelik tedbirler alınacaktır. Bu tür çalışmalara doğrudan katılımın söz konusu olmadığı durumlarda da inceleme ve görüş bildirme süreçlerinde Bölge Planı esas alınacaktır.

Bölge Planı izleme ve değerlendirme sürecinde, Ajans Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu, toplantı dönemlerinde veya acil/önemli durumlarda doğrudan görüş ve önerileri alınmak üzere bilgilendirilecektir. Kalkınma Kurulu Üyelerinin, Bölge Planı uygulamalarında aktif olarak yer alması amacıyla, Kurul Üyelerinden oluşan odak çalışma komiteleri kurulacak ve komite kararları Kalkınma Kurulu ve Yönetim Kurulu'na sunularak uygun görülenler uygulamalara yansıtılacaktır.

Plan döneminin 2014-2023 yılları arasında olacağı ve 2018 yılı ile birlikte yeni bir Ulusal Plan hazırlığı yapılacağı göz önüne alındığında, ulusal öncelikler doğrultusunda bölgesel stratejilerde de bir revizyon gündeme gelebilecektir. Bu durumda Kalkınma Bakanlığı koordinasyonun gerekli çalışmalar yapılarak Bölge Planı revize edilecektir.

6. PERFORMANS GÖSTERGELERİ

PERFORMANS GÖSTERGELERİ					
GÖSTERGELER	BİRİM	YIL	MEVCUT DURUM	HEDEF DEĞER	VERİ KAYNAĞI
Üretilen toplam gayrisafi katma değer	Milyar TL	2010	25,6	37	TÜİK
Kişi başına düşen gayrisafi katma değer	TL	2010	8.598	11.200	TÜİK
Türkiye gayrisafi katma değeri içerisindeki payı	%	2010	2,61	3	TÜİK
Toplam ihracatı	Milyon \$	2012	2.911,60	11.000	TÜİK
Toplam ithalatı	Milyon \$	2012	6.297,20	17.500	TÜİK
İhracatın ithalatı karşılama oranı	%	2012	46,24	63	TÜİK
Toplam turist sayısı	Kişi	2011	865.856	1.500.000	Kültür ve Turizm Bakanlığı
İşsizlik oranı	%	2012	9,2	8	TÜİK
Kadınlarda istihdam oranı	%	2012	29,61	35	TÜİK
Kayıt dışı istihdam oranı	%	2012	54	30	TÜİK
Marka tescil sayısı	Adet	2012	696	750	TPE
Patent tescil sayısı	Adet	2012	4	20	TPE
100.000 kişiye düşen hekim sayısı	Adet	2012	117	175	İl Sağlık Müdürlükleri
100.000 kişiye düşen hastane yatağı sayısı	Adet	2012	175	300	İl Sağlık Müdürlükleri
0-1 yaş bebek ölüm hızı	Binde	2012	13,5	10	TÜİK
Mesleki eğitimde derslik başına düşen öğrenci sayısı	Adet	2012	48	35	MEB
Okul öncesi eğitimde derslik başına düşen öğrenci sayısı	Adet	2012	28	20	MEB
Sektörel ortak kullanım alanları sayısı	Adet	2012	Yok	5	Ticaret ve Sanayi Odaları
Uygulamaya başlanılan kümelenme programı sayısı	Adet	2012	Yok	3	Ekonomi Bakanlığı
Kent içi ulaşımda toplam raylı sistem uzunluğu	Km.	2012	0	100	Ulaştırma, Haberleşme ve Denizcilik Bakanlığı, Belediyeler
Yatırıma başlanılan/tamamlanan lojistik köy/merkez sayısı	Adet	2012	Yok	4	Ulaştırma, Haberleşme ve Denizcilik Bakanlığı

PERFORMANS GÖSTERGELERİ					
GÖSTERGELER	BİRİM	YIL	MEVCUT DURUM	HEDEF DEĞER	VERİ KAYNAĞI
Kurulu enerjisi potansiyeli (termik)	Mw	2012	2.795	8.711	EPDK
Kurulu enerjisi potansiyeli (hidrolik)	Mw	2012	1.626	2.275	EPDK
Kurulu enerjisi potansiyeli (rüzgar)	Mw	2012	313	357	EPDK
Kurulu enerjisi potansiyeli (güneş)	Mw	2012	Yok	500	EPDK
Kurulu enerjisi potansiyeli (biyokütle)	Mw	2012	Yok	20	EPDK
Türkiye'nin toplam bitkisel üretim değerindeki payı	%	2012	5,44	5	TÜİK
Türkiye'nin toplam hayvansal üretim değerindeki payı	%	2012	0,99	2	TÜİK
Faaliyette olan Organize Sanayi Bölgesi sayısı	Adet	2012	6	16	Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müd.
Organize Sanayi Bölgesi'ndeki toplam firma sayısı	Adet	2012	300	700	Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müd.
Katı atık bertarafında düzenli depolama oranı	%	2010	15	60	TÜİK
Aritma tesisleri ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı	%	2010	27	60	TÜİK
Üretime geçen endüstriyel simbiyoz uygulaması	Adet	2012	Yok	5	Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müd.
Yatırıma geçen lisanslı depo sayısı	Adet	2012	1	5	Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müd., Ticaret Borsaları
Tarımsal üretici birliği sayısı	Adet	2012	21	40	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
Termal turizme yönelik işletme sayısı	Adet	2012	5	10	Sağlık Bakanlığı
Kişi başı tarımsal üretim değeri	TL	2011	1.746	1.920	TÜİK
Kişi başı bitkisel üretim değeri	TL	2011	1.606	1.750	TÜİK
Kişi başı hayvansal üretim değeri	TL	2011	140	250	TÜİK
Ortalama konaklama süresi	Gün/kişi	2011	1,3	2,5	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Tiyatro Salonu Sayısı	Adet	2012	14	20	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kütüphane Sayısı	Adet	2012	39	50	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sinema Salonu Sayısı	Adet	2012	46	60	Kültür ve Turizm Bakanlığı

7. KAYNAKÇA

- 1 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012
- 2 <http://stats.oecd.org/>
- 3 <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
- 4 Doğum istatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012
- 5 Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye İl Sağlık Müdürlükleri, 2012
- 6 Health At A Glance Europe 2012, OECD
- 7 Bölgesel İstatistikler, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012,
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/ulusalhesapapp/bolgeselgskd.zul>
- 8 Ulusal Hesaplar, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13455>
- 9 Türkiye Çelik Üreticileri Derneği, 2012, (<http://www.dcu.org.tr/tr/page.asp?id=12>)
- 10 2011 Yılı Değerlendirmesi, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2012
- 11 Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye BST İl Müdürlükleri, 2012
- 12 Tarım İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012
- 13 Elektrik Piyasası Üretim Lisansları, EPDK, 2013
- 14 Dış Ticaret İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012
- 15 BDDK, Finansal Türkiye Haritası, 2012
- 16 Mersin Karayolları Bölge Müdürlüğü, 2012
- 17 Dünyada ve Türkiye’de Enerji Görünümü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2012
- 18 Türkiye Rüzgar Enerjisi İstatistik Raporu, Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği, 2013
- 19 Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye Bİl Çevre Düzeni Planları, 2012
- 20 Türkiye Ulaştırma ve Lojistik Meclisi Sektör Raporu, TOBB, 2011
- 21 Türkiye’nin Ulaştırma Altyapısı İhtiyaç Değerlendirmesi Sonuç Raporu, TINA Türkiye Ortak Girişimi, 2007
- 22 Ulaştırma İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012
- 23 Sanayi Strateji Belgesi 2010-2014, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2010
- 24 <http://media.unwto.org/en/press-release/2013-05-15/international-tourism-receipts-grew-4-2012>
- 25 [http://dtxq4w60xqpww.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/2_international_tourism_receipts_u
s_billion.pdf](http://dtxq4w60xqpww.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/2_international_tourism_receipts_us_billion.pdf)
- 26 Hatay İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı, Hatay Valiliği, 2012
- 27 10.Kalkınma Planı Metni, www.tbmm.gov.tr, 2013
- 28 Çevre İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu, 2010